

OSUUSTOIMINTAOPAS

Käsikirja Amerikan suomalaista osuustoimintaväkeä varten

Laatinut

SEVERI ALANNE

Keskusosuuskunnan neuvontaosaston hoitaja

KUSTANTAJA

CO-OPERATIVE CENTRAL EXCHANGE

TYOMIES PRINT, SUPERIOR, WIS.

Esipuheeksi

Amerikan suomalaisen osuustoimintaväen keskuudessa on jo pitemmän aikaa tunnettu jonkinlaisen osuustoimintakäsikirjan tai -oppaan tarvetta. Suomessa tosin on tämän tapaisia käsikirjoja sikäläisten osuustoimintajärjestöjen toimesta julkaistu, mutta olosuhteet tässä maassa ovat siksi paljon erilaiset että se mikä sopii Suomessa toimiville osuuskunnille, ei aina sovi tšekäläisille osuuskaupoille ja osuusliikkeille (viittaamme vain esim. Suomen ja tämän maan osuustoimintalakien erilaisuuteen). Tästä syystä päätettiin jo v. 1920 pidetty Keskusosuuskunnan vuosikokous ottaa aloitteen erikoisen tämän maan oloihin sovitetun ja tämän maan osuustoimintaliikkeen tarpeita vastaavan osuustoimintakäsikirjan laatimiseksi. Työ päätettiin jättää Keskusosuuskunnan neuvontaosaston suoritettavaksi, mutta kun neuvontaosastolla on ollut monta rautaa tulella, on "oppaan" valmistuminen vilpynyt näin pitkälle.

Keskusosuuskunnan johtokunnan hyväksymän suunnitelman mukaisesti on tämä nyt valmistunut käsikirja laadittu kaikkia osuustoimintaliikkeen eri puolia käsittäväksi — siinä on käsitelty sekä osuustoimintaliikkeen periaatteellista puolta että osuuskauppatoiminnan puhtaasti käytännöllisiä puolia ja sen lisäksi on kirjaan otettu katsaus osuustoimintaliikkeen historiaan. Liitteinä on siihen sitäpaitsi otettu osuuskauppojen mallisäännöt, johtokuntien ja liikkeenhoitajien ohjesääntö sekä liikkeenhoitajan kuukausiraportin malli.

Lähteinä olen tätä käsikirjaa laatiessani käyttänyt pääasiallisesti seuraavia teoksia: "Co-operation in Many Lands", kirjoittaneet L. Smith-Gordon ja C. O'Brien; Osuuskauppakäsikirja, I. (Osuuskauppojen hallinto ja hoito), kolmas painos, sekä People's Year Book, vuodelle 1921. Osuuskauppojen tilintarkastaja H. V. Nurmi on tehnyt useita arvokkaita huomautuksia osuustoiminnan käytännöllistä puolta koskevaan osaan, josta pyydän hänelle kautta lausua kiitokseni. Myöskin Keskusosuuskunnan liikkeenhoitaja John

Nummivuori on m. m. käynyt kanssani lävitse liitteenä olevat osuuskauppojen mallisäännöt sekä osuuskauppojen hoitoa koskevan osan korehtuureista sekä tehnyt niihin joitakin huomautuksia. Liitteiden joukossa oleva englanninkielinen liikkeenhoitajan malliraportti on tov. Nurmen laatima.

Tämän teoksen laatija ei väitä siinä esiintyvän mitään, jonka hän voisi erikoisesti sanoa olevan hänen omaansa, vaan on siihen koottu osuustoimintaväen yhteisiä kokemuksia sekä tietoja eri osuustoiminnallisista teoksista. (Liitteistä on osuuskauppojen johtokuntia sekä liikkeenhoitajia varten laaditut ohjesäännöt otettu suurimmaksi osaksi sellaisinaan lähteiden joukossa mainitusta Pellervo-seuran toimittamasta "Osuuskauppakäsikirjasta"). Jos tähän teokseen kootuista tiedoista, käytännöllisistä neuvoista ja ohjeista on todella oleva hyötyä Amerikan suomalaisten osuuskauppojen ja muiden osuusliikkeiden jäsenistölle, johtokunnille ja toimitsijoille, niin teoksen tarkoitus on saavutettu. Koska se tietääksemme on ensimmäinen laatuaan tällä mantereella, niin on siinä luonnollisesti niitä puutteellisuuksia, mitä aina on odotettavissa esikoisteoksessa, mutta ajan oloon voidaan ne toivottavasti korjata ja poistaa. Olisin sängen kiitollinen kaikista huomautuksista ja oikaisuista, mihin kirja mahdollisesti antaa aihetta.

Superior, Wis., joulukuun 30 p., 1921.

SEVERI ALANNE.

Sisältöluettelo:

Osuustoimintaopas.	Siv.
Osuustoiminnan määrittely ja sen eri muodot.....	1
Osuustoiminnan eri muodot.....	2
Kuluttajain osuustoiminta	
Kuluttajain osuustoimintaliikkeen synty.....	5
Kuluttajain osuustoimintaliikkeen menettelytavat ja yleiset periaatteet.....	7
Mihin kuluttajain osuustoiminta pyrkii?.....	9
Osuuskauppatoiminnan eri muotoja.....	13
Kulutusosuuskunnan rakenne ja sen toimintatavat... ..	16
Osuustoiminta luottolaitosten alalla.....	33
Osuustoiminta vakuutusosalalla.....	37
Kuluttajain osuustoiminta tuotannossa tai tuotantoa varten	39
Kuluttajain osuustoiminta muilla aloilla	41
Kuluttajain osuustoiminnan keskittyminen.....	43
Valistustyön tärkeys osuustoimintaliikkeessä.....	47
Kuluttajain osuustoiminnan suhderytykset.....	53
Tuottajain osuustoiminta	61
Tuottajain osuustoimintaliikkeen keskittyminen....	66
Katsaus osuustoimintaliikkeen historiaan	67
Englanti	
Rochdalen osuuskauppa ja sen käänteitekevä merkitys	68
Englannin osuustoimintaliikkeen keskittyminen..	71
Osuustoiminnallinen kasvatusyö Englannissa... ..	74
Tuottajain osuustoimintaliike Englannissa.....	77
Englannin osuustoimintapuolue.....	78
Venäjä	79
Venäjän osuustoimintaliikkeen keskittyminen..	81
Osuustoiminnallinen valistustyö.....	84
Venäjän osuustoimintaliike neuvostovallan alaisena	84
Saksa	87
Osuustoimintaliikkeen keskittyminen Saksassa..	90
Ranska	93
Belgia	96
Belgian osuustoimintaliikkeen keskittyminen... ..	97
Tuottajain osuustoiminta Belgiassa.....	99
Tanska	99
Suomi	101

Italia	103
Muut Euroopan maat.....	105
Sveitsi	105
Itävalta	105
Unkari	107
Tshekkio-Slovakia	108
Puola	108
Georgia (Gruusia)	109
Ruotsi	109
Norja	110
Hollanti	110
Espanja	111
Bulgaria, Kreikka, Latvia, Viro.....	111
Islanti	111
Muut maanosat.....	112
Amerikka	112
Australia	112
Afrikka	113
Aasia	113
Osuustoimintaliikkeen kansainvälinen keskittyminen..	113
Kansainvälinen keskittyminen aineellisia tarko- tuseriä varten.....	116
Osuustoimintaliike Yhdysvalloissa.....	117
Kuluttajain osuustoiminta.....	117
Tuottajain osuustoiminta.....	126
Osuustoiminta Amerikan suomalaisten keskuudessa..	128
Ohjeita osuuskauppojen perustamiseen.....	135
Osuuskaupan perustamisen edellytykset.....	135
Perustamiskokoukset	138
Kulutusrenkaat ja niiden toiminta.....	142
Liikehuoneen valinta, kaluston hankkiminen y. m. ...	143
Osuuskauppojen hallinto ja hoito.....	147
Osuuskaupan jäsenet, niiden oikeudet ja velvollisuu- det	147
Osuuskauppojen kokoukset.....	152
Osuuskaupan johtokunta ja sen tehtävät.....	155
Liikkeenhoitaja ja hänen velvollisuutensa.....	159
Osuuskauppojen hoito.....	164
Syytä osuuskauppojen epäonnistumiseen.....	178
Mitä mallikelpoiselta osuuskaupalta vaaditaan?.....	183
Liitteitä	
Mallisäännöt osuuskaupoille.....	189
Johtokunnan ohjesääntö (Amerikan suomalaisia osuuskauppoja varten).....	207
Osuuskaupan liikkeenhoitajan ohjesääntö.....	214
Liikkeenhoitajan kuukausiraportin malli (englanninkie- lellä)	218

OSUUSTOIMINTAOPAS

Osuustoiminnan määrittely ja sen eri muodot

Osuustoiminta on määrätynlaista yhteistoimintaa. Eri teoksissa tapaa siitä erilaisia määrittelyjä. Otamme tähän niistä muutamia, jotka tuntuvat onnistuneimmilta.

Catherine Webb teoksessaan "Industrial Co-operation" määrittelee osuustoiminnan seuraavasti:

"Osuustoiminta on tasa-arvoisuusperiaatteen pohjalla tapahtuvaa yhteistoimintaa kaikkia tarkoituksia varten."

Tämä määritelmä tulisi suppeammaksi ja ehkä täsmällisemmäksi, jos se muutettaisiin kuuluvaksi:

"Osuustoiminta on tasa-arvoisuusperiaatteen pohjalla tapahtuvaa yhteistoimintaa määrättyjen taloudellisten tarkotuserien saavuttamiseksi."

L. Smith-Gordon ja C. O'Brien kirjassaan "Co-operation in Many Lands" määrittelevät osuustoiminnan seuraavaan tapaan:

"Osuustoiminta on erikoinen taloudellisen järjestön muoto, jossa ihmiset työskentelevät yksissä määrättyjä liiketarkoituksia varten määrättyjen liikesääntöjen mukaisesti." Tästä määritelmästä ei kuitenkaan tyydyttävällä tavalla kuvastu osuustoiminnan yhteiskunnallinen luonne.

Melko onnistuneena voitaneen pitää seuraavaa määritelmää:

"Osuustoiminta on määrätynlaista taloudellista toimintaa, jossa ryhmä ihmisiä rupeaa yhteistoiminnan kautta turvaamaan taloudellisia etujaan joko tuotannon, tuotteiden jaon tai n. s. yleishyödyllisten laitosten alalla, tarkoituksella laajentaa tämä yhteistoiminta lopullisesti koko yhteiskuntaa käsittäväksi."

OSUUSTOIMINNAN ERI MUODOT. Osuustoimintaliike on paisunut nykyään jo niin laajaksi ja tunkeutunut niin monille aloille, että sen eri muotojen järjestelmällinen luokittelu käy melko vaikeaksi tehtäväksi. Onnistuneimpaina tällaisista luokitteluyrityksistä on kai pidettävä L. Smith Gordonin ja C. O'Brienin edellämainitussa teoksessaan "Co-operation in Many Lands" tekemää ehdotusta, jonka mukaisesti (pienillä muutoksilla) saadaan seuraavantapainen ryhmittely:

I. Osuustoiminta kulutuksessa tai kulutusta varten.

1. Osuustoiminta tavaroiden (hyödykkeiden) hankintaa ja kulutusta varten
 - a) kotitarpeiden tyydyttämiseksi;
 - b) eri ammateissa tai eri tuotantoaloilla tarvittavien raaka-aineiden tai työvälineiden hankkimiseksi (ja käyttämiseksi).
2. Osuustoiminta yleishyödyllisten laitosten käyttöä varten, kuten:
 - a) luottolaitosten;
 - b) vakuutuslaitosten (henki-, palo-, tapaturma- y. m. vakuutukset);
 - c) kotitaloudessa tarvittavien (asunnon, sähkön, telefontin, pesulaitoksen y. m.).

II. Osuustoiminta tuotannossa tai tuotantoa varten.

1. Osuustoiminta tavaratuotantoa eli hyödykkeiden tuottamista varten.
Tähän kuuluvat osuuskunnat ovat joko:
 - a) tuottajien osuuskuntia, joiden tarkoitus on *tuottaa* osuustoiminnallisesti joko raaka-aineita tai valmiita tuotteita;

- b) tuottajien osuuskuntia, joiden tarkoitus on *myydä* osuustoiminnallisesti joko tuottamiaan raaka-aineita tai jalostettuja (valmiita) tuotteita; tai:
- c) *kuluttajien* osuuskuntia tai liittoja, joiden tarkoituksena on omistaa välineet joko raaka-aineiden tuottamista tai niiden jalostamista varten.

2. Osuustoiminta yleisön palveluksessa tarvittavien välineiden tuottamiseksi.

Tavallinen osuuskauppa kuuluu siis ryhmään I, 1, a; jonkin seudun maanviljelijäin muodostama puimaosuuskunta ryhmään I, 1, b; osuustoiminnallinen palovakuutusyhdistys ryhmään I, 2, b; osuustoiminnallinen pesulaitos ryhmään I, 2, c; osuuskauppojen tai osuustukkukauppojen omistamat tuotantolaitokset kuuluvat ryhmään II, 1, c; osuustoimintapohjalle perustettu sanomalehti- tai kirjankustannusyhtiö kuuluu ryhmään II, 2; jne.

Ylläoleva luokittelukaan ei kuitenkaan ole niin selvä, etteikö syntyisi epätietoisuutta joissakin tapauksissa, mihin ryhmään jokin määrätty osuuskunta olisi luettava. Niinpä esim. Smith-Gordon ja O'Brien laskevat maanviljelijäin omistaman osuusmeijerin kuuluvan ryhmään II, 1, b, vaikka se yhtä hyvällä syyllä olisi luettava ryhmään II, 1, a. — S.-G. ja O'B. ilmeisesti pitävät kiinni siitä, että maanviljelijät perustavat osuusmeijerin saadakseen karjantuotteensa (maidon, kerman) kaupaksi ja kun he huomaavat saavansa sen helpommin tai edullisemmin kaupaksi jalostamalla sitä (s. o. valmistamalla siitä voita), niin he perustavat meijerin ja ryhtyvät valmistamaan voita. Riippuen siis siitä, perustetaanko meijeri karjankasvattajain tuotteiden myymiseksi tai voin, piimän jne. tarpeen tyydyttämiseksi, on

se luettava joko ryhmään II, 1, b tai ryhmään II, 1, a. Siinä tapauksessa taas, että meijeri on kuluttajajärjestön perustama ja omistama, kuuluu se ryhmään II, 1, c.

Sangen tärkeätä on ottaa huomioon, että *osuustoiminta tuotannossa tai tuotantoa varten ei ole aina tuottajain osuustoimintaa*. Silloin kun kuluttajajärjestöt (esim. kuluttajien omistama osuustukkukauppa tai jokin suurempi paikallinen osuuskauppa) omistavat tuotantolaitoksia — ovat siis osuustoiminnassa tuotantoa varten — on kyseessä kuluttajien eikä tuottajien osuustoiminta. Toisaalta taas on huomattava, että tuottajain (esim. maanviljelijäin) järjestöt saattavat olla osuustoiminnassa kuluusta varten, kuten on laita esim. silloin, kun maanviljelijäin perustama myyntiyhdistys, joka on puhtaasti tuottajajärjestö, päättää ruveta myöskin hankkimaan ja välittämään jäsenilleen elintarpeita ja sitä varten pystyttää osuuskaupan. Tavallista maalaisosuuskauppaa — huolimatta siitä että sen jäsenenä on maanviljelijöitä, joiden tuottajaseama epäilemättä on tärkeämpi kuin heidän kuluttajasemansa — voidaan kuitenkin pitää kuluttajain osuustoimintaliikkeeseen kuuluvana, sillä sen jäsenet ovat osuuskauppaansa perustaessaan nimenomaan järjestyneet kuluttajina eivätkä tuottajina.

Luonnollista on, että jokin osuuskunta voi olla perustettu tai voi ryhtyä palvelemaan useampaa kuin yhtä tarkotusta. Niinpä voi olla tuottajien osuuskuntia, jotka eivät ainoastaan tyydy tuottamaan osuustoiminnallisesti, vaan sama osuuskunta toimii myöskin näiden tuotteiden myyjänä, s. o. hankkii niille markkinoita. Suuri osuuskauppa voi perustaa oman tuotantolaitoksensa, kuuluu tällöin yhtä aikaa ryhmiin I, 1, a ja II, 1, c. Samantapaisia esimerkkejä voitaisiin luetella enemmänkin.

Kuluttajain osuustoiminta

KULUTTAJAIN OSUUSTOIMINTALIIKKEEN SYNTY. Ei ole mikään sattuma, että kuluttajain osuustoimintaliike on syntynyt maailman vanhimman kapitalistisen maan suurimman tehdaskaupungin laidassa. Päinvastoin tämä on ollut johdonmukainen seuraus määrätyn taloudellisen järjestelmän kehityksestä, jota järjestelmää sanotaan *kapitalistiseksi järjestelmäksi*.

Tälle järjestelmälle ominaista on ensiksikin se, että siinä elintarpeiden ja hyödykkeiden tuotanto sekä jakelu tapahtuu joidenkin yksilöiden tai korkeintaan pienten etuoikeutettujen yksilöryhmien etua silmälläpitäen. Toiseksi sille on ominaista, että tuotanto sen järjestelmän vallitessa on konetuotantoa ja samalla joukkotuotantoa. Suuret ihmisjoukot — teollisuustyöläis- tai palkkatyöläisjoukot — työskentelevät yhdessä määrätyn keskeisesti johdetun suunnitelman mukaan, tuottaen monimutkaisilla koneilla elintarpeita tai hyödykkeitä usein kymmenkertaisesti ja enemmänkin kuin kymmenkertaisesti niin paljon kuin ennen pystyttiin samassa ajassa tuottamaan käsinkäytettävillä työvälineillä.

Kapitalistiseen järjestelmään on vähitellen siirrytty viimeisen parin vuosisadan ajalla. Tällä ajalla on tuotantoliikkeen työvälineissä tapahtunut valtava kehitys. Käsinkäytettävä työkalu toisensa perästä on saanut siirtyä museoon muinaismuistojen joukkoon ja tilalle on tullut yhä monimutkaisemmaksi ja tehokkaammaksi kehittyvä kone, jonka tuotantokyky on monta kertaa suurempi entisen käsinkäytettävän työkalun tuotantokykyyn verrattuna. Samalla kun tuotantovälineissä ja itse tuotantoprosessissa on tapah-

tunut tällainen valtava kehitys, ovat työläiset eristyneet yhä täydellisemmin työvälineistään. Ennen, käsiteollisuuden aikana, työläinen saattoi vielä omistaa työkalunsa tai ahkeruudella ja yritteliäisyydellä päästä työpajan (verssaan) isännäksi. Mutta työkalujen kehittyttyä monimutkaiseksi, kalliiksi koneiksi, ei tämä ole enään mahdollista. Ensin tuhannet, sitten kymmenet ja sadat tuhannet ja vihdoin miljoonat työläiset joutuvat asemaan, jossa heillä ei ole minkäänlaista sananvaltaa niihin koneisiin ja työvälineisiin nähden, joilla he tuottavat hyödykkeitä; asemaan, jossa he eivät tänään tiedä, onko heillä mahdollisuutta tehdä huomenna työtä itsensä ja perheensä elatukseksi, vai sanotaanko heille: "teitä ei enään tarvita".

Tällä tavalla synnyttää kapitalistisen järjestelmän kehityminen yhä selvemmin ja jyrkemmin yhteiskunnassa kaksi luokkaa: työväenluokan, joka tuottaa kaiken, mutta, joka ei omista juuri mitään ja kapitalistiluokan, yläluokan, joka ei tuota juuri mitään, mutta omistaa kaiken. Työväenluokka joutuu yhä epävarmempaan asemaan ja sen täytyy ryhtyä miettimään keinoja asemansa korjaamiseksi. Ja mitä enemmän se koettaa asemaansa korjata ja parantaa, sitä enemmän se tulee vakuutetuksi siitä, että ainoastaan koko kapitalistisen järjestelmän perinpohjaisella poistamisella voidaan työväenluokan asema pysyvästi korjata.

Kuluttajain osuustoimintaliikekin on yksi niitä liikkeitä, yksi niitä keinoja, joiden avulla työväenluokka koettaa päästä hädänalaisesta asemastaan, joiden avulla se yrittää poistaa kapitalistisen järjestelmän ja luoda sen tilalle uuden, oikeudenmukaisen, koko yhteiskunnan eduille perustuvan tuotanto- ja jakelujärjestelmän. Mitä tietoisemmäksi tämä liike tulee omasta sisimmästä olemuksestaan, sitä selvemmäksi sille myöskin käy, että se on *kapitalisminvastaista* liikettä, että se ei voi tyytyä lopulli-

sesti mihinkään sen vähempään kuin koko kapitalistisen järjestelmän perin pohjaiseen poistamiseen.

Mutta kuluttajain osuustoimintaliikkeellä ei ole ainoastaan tätä negatiivista, kielteistä päämäärää, vaan sillä on vielä tärkeämpänä, positiivisena päämääränä *uuden tuotanto- ja jakelujärjestelmän kehittäminen*. Tähän työhön ryhtyy se jo nykyisen kapitalistisen järjestelmän puitteissa; se siis rakentaa uutta järjestelmää vanhan järjestelmän kuoren sisällä. Se on suoraa toimintaa, jossa välittömästi käydään ratkaisemaan työväenliikkeen kaikkien eri ilmenemismuotojen tavoittelemaa peruskysymystä: *tuotannon ja jakelun järjestämistä koko yhteiskunnan edun kannalta*.

KULUTTAJAIN OSUUSTOIMINTALIIKKEEN MENETTELYTAVAT JA YLEISET PERIAATTEET. Tässä uuden järjestelmän rakentamis- ja kehittämistyössä on kuluttajien osuustoimintaliike lähtenyt helpoimmasta päästä: se on ensin käynyt käsiksi elintarpeiden (hyödykkeiden) *jakelun* järjestämiseen. Se on katsonut välttämättömäksi ensin järjestää kuluttajat (ja samalla siis myöskin kulutuksen) ja vasta sitten tarpeen mukaan mennä tuotantoon. Tämän se on tehnyt puhtaasti taktillisista syistä ja viimeisen seitsemänkymmenen vuoden kokemus kaikissa maissa on osottanut ja todistanut, että tämä taktiikka on ollut viisasta ja tuloksellista. Työläisten monet yritykset ratkaista tätä kysymystä ryhtymällä suorastaan *tuottamaan osuustoiminnallisesti* ovat pääasiallisesti epäonnistuneet käytännöllisten vaikeuksien vuoksi. Sitäpaitsi on otettava tärkeänä seikkana huomioon, että viimeisten vuosikymmenien aikana — yhtäältä kulkuneuvojen voimakkaasti kehittyessä ja toisaalta asutuksen maassa toisensa jälkeen ryhmittymässä yhä suuremmiksi kehittyviin asutuskeskuksiin, kaupunkiin — on elintarpeiden jakelu

ilmeisesti käynyt kaiken aikaa *suhteellisesti* tärkeämmäksi kuin tuotanto. Tämä on osaltaan lisännyt ja alituisesti lisää kuluttajain osuustoimintaliikkeen merkitystä ja osottaa sen menettelytavan järkevyyden.

Puhtaasti tietopuoliselta kannalta asioita katsellen on kuluttajain osuustoimintaliikkeellä erittäin vankka perustus. Se perustaa teoriansa siihen yksinkertaiseen, mutta järkkymättömään totuuteen, että *mitään ei kannata tuottaa, jollei sille ensin ole tarvetta, kysyntää, kulutusta*. Nykyisessä kapitalistisessa järjestelmässä on sekä hyödykkeiden tuotanto että jakelu anarkistista; se ei tapahdu minikään koko yhteiskuntaa käsittävän suunnitelman mukaan eikä yhteiskunnan etua silmälläpitäen. Mutta sekään, että työläiset, kaiken tuottajat, järjestyisivät tuottajina ja ottaisivat itse tuotannosta huolehtiakseen, ei vielä ratkaise perinpohjin ja koko yhteiskuntaa tyydyttävästi tuotannon ja jakelun järjestämiskysymystä, sillä kuluttajien ja tuottajien välistä etujen ristiriitaa ei sillä olisi vielä saatu poistetuksi. Tämä kysymys voidaan ratkaista perinpohjin ja koko yhteiskuntaa tyydyttävästi ainoastaan *järjestämällä ensin kulutus* ja jättämällä lopullisesti myöskin *tuotannon* järjestäminen ja kontrolli kuluttajain haltuun. Kuluttajain osuustoimintaliike pyrkii juuri siihen. Ja sen vuoksi tulee sen merkitys kaikesta päättäen olemaan lopullisesti suurin kaikista yhteiskunnallisista liikkeistä, joskaan sen merkitystä ei nyt vielä läheskään yleisesti oivalleta. Tämä riippuu siitäkin, että kuluttajatietoisuus kehittyy ihmisissä hitaammin kuin luokkatietoisuus tai tuottajatietoisuus, sillä se kysyy suurempaa epätietoisuutta.

Kuluttajan merkitystä yhteiskunnassa ja yhteiskunnallisessa elämässä on tähän saakka yleensä pyritty pitämään toisarvoisena (esim. tuottajan rinnalla). Parin viimeisen

vuosikymmenen aikana ovat kuitenkin muutamat yhteiskuntatieteilijät alkaneet terottaa kuluttaja-aseman tärkeyttä ja kuluttajan merkitystä yhteiskunnallisessa elämässä. Niinpä esim. tunnettu ranskalainen yhteiskuntatieteilijä, professori Charles Gide vakuuttaa, että kuluttajan asema ja yhteiskunnallinen/merkitys on todellisuudessa kaikkea muuta kuin toisarvoinen: kuluttajan tarpeiden tyydyttämiseksihän kaikki tuotanto ja jakelu yhteiskunnassa tapahtuu ja niin ollen kuluttaja itse asiassa on se napa, jonka ympäri koko yhteiskuntaelämä pyörii. Sikäli kuin tietoisuus kuluttajan todellisesta yhteiskunnallisesta merkityksestä alkaa levitä, kehittyi kuluttajain osuustoimintaliikkekin yhä valtavammaksi yhteiskunnalliseksi voimaksi.

Kuluttajain osuustoimintaliikkeenkin periaatteet ovat olleet kehityksen alaisia. Liikkeen alkuaikoina olivat ne vielä epämääräisiä, sekavia. Sittenmin ovat ne vähitellen käyneet yhä selväpiirteisemmiksi, yhä varmemmiksi.

Kuluttajain osuustoimintaliike onkin jo nykyään osuustoiminnan tärkein ja vallitsevin muoto. Se edustaa myöskin yhteiskunnallisessa suhteessa tietoisinta ja edistysmielisintä osaa osuustoimintaliikkeestä. Luonnollinen johtoasema siinä kuuluu työläiskuluttajille, sillä ne sitä kipeimmin tarvitsevat ja niiden keskuudessa yleensä edistysmieliset yhteiskunnalliset aatteet löytävät hedelmällisimmän maaperän.

MIHIN KULUTTAJAIN OSUUSTOIMINTA PYRKII?

Kuluttajain osuustoimintaliikkeen lähin tarkotus on ottaa kuluttajien omiin käsiin ensin kulutustarpeiden — elintarpeiden — jakelu ja lopullisesti myöskin niiden tuotanto.

Kuluttajain osuustoiminnan ulottaminen myöskin elintarpeiden tuotantoon on teoreettisessa suhteessa ollut ja on vielä osittain nykyäänkin riitakapulana osuustoiminta-

väen keskuudessa. Osa osuustoimintaliikkeen teoreetikoista on sitä mieltä, että kuluttajien osuustoiminnan tulisi rajoittua ainoastaan kulutustarpeiden jakelun alalle ja että elintarpeiden tuottaminen jätettäisiin tuottajien osuuskuntien asiaksi, joiden kanssa kuluttajien osuustoiminnallisten järjestöjen (osuuskauppojen ja osuustukkukauppojen) tulisi olla tai pyrkiä olemaan yhteistoiminnassa — ennen kaikkea siten, että ostaisivat tarvikkeensa tuottajien osuuskunnilta sikäli kuin niiltä on mahdollista näitä tarvikkeita saada.

Varsinkin teollisuusmaissa, kuten esim. Englannissa, on kehitys kuitenkin viimeisten vuosikymmenien kuluessa epäämättömästi kulkenut siihen suuntaan, että kuluttajien järjestöt ovat yhä enemmän alkaneet tunkeutua myöskin tuotannon alalle ja mikään voima ei näy pystyvän pitämään kehitystä kulkemasta tähän suuntaan.

Koska kuluttajien osuustoiminnan tarkoituksena on ottaa ensi sijassa elintarpeiden jakelu ja myöhemmin myöskin elintarpeiden tuotanto järjestyneiden kuluttajien omiin käsiin, seuraa siitä, että kuluttajien osuustoimintaliike pyrkii:

1. *Hankkimaan kuluttajille mahdollisimman hyvää ja täysiarvoista tavaraa.*

Kapitalistisen järjestelmän vallitessa pyritään tavaraa usein väärentämään ja kauppiaat pyrkivät myymään aliarvoista ja vajamittaista tavaraa, heillä kun on pääasiana liikevoiton kiskominen.

2. *Poistamaan tarpeettomia välikäsiä sekä yleensä välttämään tarpeettomia kustannuksia elintarpeiden jakelussa (ja lopullisesti myöskin niiden tuotannossa).*

Kun elintarpeiden jakelu joutuu kuluttajien omiin käsiin, kun se tulee heidän omaksi asiakseen, on luonnollista, että kuluttajajärjestön etu vaatii toimittamaan sen mahdollisimman säästäväisesti ja mahdollisimman järkipäisesti. Tästä seuraa tietoinen pyrkimys välttämään kaikenlaisten tarpeettomien agenttien ja välikäsien käyttämistä, joita kapitalistinen kauppa- ja teollisuusmaailma, jonka etujen mukaista on *tyrkyttää* tavaroita kuluttajille, käyttää ja lähettelee ympäri; samaten tietoinen pyrkimys järjestämään osuuskaupan asiat mahdollisimman järkipäisesti, toimeenpanemaan mahdollisimman tehokas valvonta, lopettamaan tyyten velkakauppa jne. Kuluttajien osuustoiminta pyrkii kehittymään *tieteelliseksi, järkipäiseksi kansantaloudeksi*.

3. *Keskittymään sekä aineellisia että yhteiskunnallisia päämääriä varten.*

Mitä suuremmiksi kuluttajajärjestöt voidaan kasvattaa, sitä enemmän aineellista hyötyä siitä kertyy kuluttajille. Kuluttajajärjestön kasvaessa ja laajetessa saavuttaa se asteen, jossa se kykenee ottamaan omiin käsiinsä myöskin elintarpeiden *tukuttain* jakelun. Sen yhä edelleen laajetessa se lopulta kykenee ottamaan yhä suuremmassa määrin omiin käsiinsä myöskin *tuotannosta* huolehtimisen. Kun ensin elintarpeiden vähittäis- ja sittemmin niiden tukuttain jakelu ja lopullisesti myöskin elintarpeiden tuotanto onnistutaan järjestämään järkipäiselle kannalle, niin että mitään tuhlausta ei tapahdu, merkitsee tämä yhä suurempien aineellisten etujen siirtymistä yksityisiltä yrittelijöiltä — kauppiailta ja tehtailijoilta — kuluttajajoukoille. Mitä suuremmiksi kuluttajajärjestöt kasvavat, mitä enemmän ne keskittyvät, sitä enemmän ne myöskin tulevat tietoisiksi

siitä, että kuluttajain osuustoimintaliikkeellä ei ole ainoastaan aineellisia, vaan myöskin yhteiskunnallisia päämääriä.

4. *Syrjäyttämään lopullisesti koko kapitalistinen järjestelmä ja kehittämään tilalle uusi osuustoiminnallinen järjestelmä, jossa jakelu ja tuotanto ei enään tapahdu vain muutamien yksilöiden tai pienten yksilöryhmien, vaan kuluttajajoukkojen ja lopulta koko yhteiskunnan etua silmällä pitäen.*

Tultuaan tietoiseksi muistakin kuin ainoastaan suoranaisista aineellisista päämääristään, joutuu kuluttajain osuustoimintaliike huomaamaan kapitalisminvastaisen luonteensa ja alkaa tietoisesti pyrkiä olemaan mukana kapitalistisen järjestelmän poistamisessa. Tällöin käsittää se olevansa osa työväenliikkeestä ja velvollinen suhtautumaan muihin työväenliikkeen ilmenemismuotoihin ja pyrkimyksiin myötätunnolla ja ymmärryksellä. Tälle asteelle tultuaan on kuluttajien osuustoimintaliike kansainvälistä yhteiskunnallista liikettä, jolla on oma tärkeä tehtävänsä maailman työtätekevien luokkien taloudellisessa ja yhteiskunnallisessa vapauttamisessa.

Jos kuluttajain osuustoimintaliikkeessä ei otettaisi huomioon mitään muuta kuin aineelliset päämäärät, niin se muuttuisi pian luonteeltaan kokonaan kauppaneuvoksi ja olisi valmis antamaan tukensa ja kannatuksensa vallitsevalle kapitalistiselle järjestelmälle. Sillä ei tällöin olisi mitään suurempaa sisäistä kasvuvoimaa, koska siltä puuttuisi yhteiskunnallista ihannetta ja se olisi kokonaan vain itsestä aineellisten etujen tavoittelua. Jotkut ryhmät siinä alkaisivat ehkä tavoitella suurempia aineellisia etuja kuin toiset ja toisten ryhmien kustannuksella ja liike pian

pirstautuisi tai muuttuisi muodoltaankin täysin porvarilliseksi osakeyhtiötoiminnaksi.

Niinpä näemmekin, että sellainen osuuskauppa, jonka jäsenistö ei näe osuustoiminnassa mitään muuta kuin välittömien aineellisten etujen tavoittelua, pian kehittyi toiminnassaan aivan kapitalistisen osakeyhtiön kannalle ja lopulta ehkä muodollisestikin muuttuu osakeyhtiöksi.

Tällaisesta kohtalosta voi säästää osuuskaupan ja yleensä kuluttajien osuustoimintaliikkeen vain se, että jäsenistö tulee tietoiseksi myöskin osuustoimintaliikkeen yhteiskunnallisista päämääristä. Se taas käy mahdolliseksi vain valistamalla jäsenistöä, lisäämällä ja kohottamalla sen yhteiskunnallista tietoisuutta.

OSUUSKAUPPATOIMINNAN ERI MUOTOJA. Yleisin kuluttajain osuustoiminnan muoto on kulutusosuuskunta, jota tavallisesti sanotaan *osuuskaupaksi*. Osuuskauppatoiminnassa saatetaan noudattaa joissakin suhteissa toisistaan eroavia järjestelmiä. Tunnetuimmat ja tärkeimmät näistä ovat:

- 1) *Rochdalen järjestelmä;*
- 2) *belgialainen järjestelmä.*

Joskus puhutaan vielä amerikkalaisesta Rochdale-järjestelmästä jne.

Suuri enemmistö eri maiden osuuskaupoista noudattaa Rochdalen järjestelmää, jota joskus nimitetään myöskin *puolueettomaksi osuustoiminnaksi*. Rochdalen järjestelmän mukaisen kulutusosuuskunnan huomattavimmat ja tyypillisimmät piirteet ovat seuraavat:

- 1) Osuuskunnan jäsenmäärä, samoin kuin sen osuus pääoman suuruuskin, on rajottamaton.
- 2) Jokaisella osuuskunnan jäsenellä on vain yksi ääni, katsomatta siihen kuinka monta osuutta hän omistaa.

3) Osuuspääomalle maksetaan rajotettua korkoa (tavallisesti 5—6 %) ja tavallisesti asetetaan myöskin korkein määrä, minkä yksilöjäsen saa omistaa osuuksia.

4) Tavaraa pyritään myymään vallitsevilla markkinahinnoilla etupäässä osuuskunnan omille jäsenille.

5) Kaikki ylijäämät ("voitot") mitä jäsenille jaetaan, on jaettava ostoksien tai ansioiden perusteella; myöskin ei-jäsenet päästetään tavallisesti osallisiksi ylijäämistä ostoksiensa perusteella, kuitenkin useimmiten siten, että he saavat puolet siitä mitä jäsenostajat.

6) Määrätty osa ylijäämistä (tavallisesti 2—5 %) käytetään osuustoiminnalliseen tai yleiseen kasvatus- ja valistustyöhön.

7) Keskittyminen tapahtuu vapaaehtoisuuden pohjalla, siten että n. s. itsenäiset osuuskaupat, tultuaan käsittämään keskittymisen edut, liittyvät yhteen keskusjärjestyksi, samalla kuitenkin tavallisesti säilyttäen itsenäisyytensä ja täydellisen määräämisvallan omiin asioihinsa nähden.

8) Osuuskunnan tulee osuuskuntana pysytellä puolueettomana valtiollisiin puolueisiin nähden. Jäsenet yksityisinä saavat kukin kannattaa mitä valtiollista puoluetta haluavat.

Rochdalen järjestelmä on saanut nimensä Rochdalen, Englannin suurimman tehdaskaupungin, Manchesterin esikaupungissa vuonna 1844 perustetusta osuuskaupasta, joka oli ensimmäinen tällaisille periaatteille perustettu osuuskauppa.

Useat nykyisistä osuuskaupoista eri maissa, vaikka nimellisesti noudattavatkin Rochdalen järjestelmää, eroavat kuitenkin joissakin piirteissä varsinaisesta rochdalelaisesta osuuskaupasta. Tämä johtuu m. m. siitä, että eri maiden osuustoimintalait jonkinverran eroavat toisistaan. Yhdys-

valloissa esim. laki yleensä rajoittaa osuuskuntienkin pääoman samaan tapaan kuin tavallisten osakeyhtiöidenkin pääoman.

Yhdysvalloissa on viime vuosina ruvettu puhumaan "amerikkalaisesta Rochdale-järjestelmästä", joka eroaa varsinaisesta Rochdale-järjestelmästä sen kautta, että siinä pyritään ensin perustamaan jonkinlainen keskusjärjestö aineellisia päämääriä varten (osuustukkukauppa tai suuri osuuskauppa) ja se sitten perustaa suoranaisia haaraosastoja kaikille paikkakunnille, joilla kuluttajat sitoutuvat hankkimaan määrätyn määrän pääomaa. Pääliikkeestä käsin johdetaan näiden haaraosastojen liike. Tämän järjestelmän kannattajat väittävät, että kun Yhdysvalloissa on tullut jo kapitalistisessa maailmassa koko yleiseksi n. s. ketjukauppajärjestelmä, jossa joukko myymälöitä joko samassa tai lähellä toisiaan sijaitsevissa eri kaupungeissa on yhteisen keskitetyn johdon alaisena, niin osuuskauppojenkin, voidakseen kilpailla näiden ketjukauppojen kanssa liikkeenhoidon tehokkuudessa, täytyy keskittyä mahdollisimman tiukasti yhden johdon alaiseksi. Rochdalen järjestelmässä taas jätetään keskittyminen samalla alueella sijaitsevien n. s. itsenäisten osuuskauppojen vapaaehtoisesta yhteenliittymisestä riippuvaksi ja vastustetaan sellaista "ylhäältä alaspäin" rakentamista, mitä amerikkalainen Rochdale-järjestelmä haluaa harjottaa muka suuremman tehokkuuden ja nopeampien tuloksien nimessä.

Belgialainen järjestelmä eroaa Rochdalen järjestelmästä ennen kaikkea siinä, että se hylkää puolueettomuuden ja haluaa sitoa osuustoimintaliikkeen mahdollisimman läheiseen yhteyteen muun työväenliikkeen (sekä valtiollisen että ammatillisen liikkeen) kanssa. Ylijäämiä ei belgialaisen järjestelmän mukaan pyritä jakamaan takaisin ku-

luttajille, vaan käytetään ne valistus- tai muihin tarkotuksiin työväenluokan hyväksi (m. m. kokoustalojen rakentamiseen työväestölle, lukutupien, teatterien y. m. valistus- ja huvittelulaitosten ylläpitoon työläisiä varten sekä sosialistipuolueen rahalliseen tukemiseen). Belgialaisen järjestelmän mukaista kuluttajain osuustoimintaa on sanottu myöskin *sosialistiseksi osuustoiminnaksi*. Belgian sosialististen osuuskauppojen jäseniksi ei oteta muita henkilöitä kuin sosialistipuolueen jäseniä.

Belgialainen järjestelmä on vain pienessä määrin levinnyt oman maan rajojen ulkopuolelle. Ranska oli huomattavin maa, jossa myöskin on ollut sosialistisia osuuskauppoja, mutta lähes 10 vuotta sitten ne yhtyivät n. s. puolueettomien (Rochdalen järjestelmän mukaisten) osuuskauppojen kanssa ja omaksuivat yleensä Rochdalen järjestelmän periaatteet.

On mielenkiintoista panna merkille tässä yhteydessä, että Englannissa, Rochdalen järjestelmän kotimaassa, on viime vuosina luovuttu puolueettomuuskannasta ja perustettu oma osuustoimintapuolue, joka on läheisessä yhteistoiminnassa Englannin Työväenpuolueen kanssa. Monet Rochdalen järjestelmää noudattavat osuuskaupat sitäpaitsi pyrkivät käyttämään mahdollisimman suuren osan (joissakin tapauksissa kaikkikin) ylijäämästä liikkeen yhteisiin rahastoihin ja valistustarkotuksiin. Tällä tavalla tapahtuu näiden kummankin järjestelmän lähenemistä toisiaan kohti ja monessa tapauksessa eroa on enään sangen vaikea huomata.

KULUTUSOSUUSKUNNAN RAKENNE JA SEN TOIMINTATAVAT. Tärkeimpiä ja huomattavimpia piirteitä kulutusosuuskunnan (osuuskaupan) rakenteessa ja toiminnassa ovat seuraavat:

1. Osuuskunnan asioita on hoidettava kansanvaltaisesti ja kontrolli turvattava jäsenistön käsiin.

Tämän päämäärän saavuttamiseksi on otettava huomioon seuraavia seikkoja:

- a) Yksistään se ei riitä, että pidetään tinkimättömästi kiinni mies-ja-ääni-periaatteesta, vaan jäsenen omistama pääomaosuus on rajotettava, toisin sanoen osuuskunnan säännöissä on määrättävä jokin korkein summa, minkä edestä kukin jäsen voi omistaa osuuskunnan osuuksia.

Jos nimittäin joillakin jäsenillä on huomattava määrä rahaa sijoitettuna osuuskunnan osuuksiin, niin muut jäsenet, joilla on paljon vähemmän pääomaa sijoitettuna, saattavat ruveta katselemaan noita suuren osuusmäärän omistajia ikäänkuin jonkinlaisena erikoisena painavana ja merkittävänä tekijänä osuuskunnan asioissa; ruveta sen perusteella valitsemaan heitä johtokunnan jäseniksi ja osuuskunnan virkailijoiksi jne. Täten kansanvaltaisuus osuuskunnan asioissa heikkenee ja häviää.

Sellaisissa maissa kuten esim. Englannissa, joissa osuuskuntien säännöissä yleisesti taataan jäsenille oikeus vaatia osuus pääoma määräytyssä järjestyksessä heille takaisin maksettavaksi, saattavat tällaiset suurten osuuksien omistajat suorastaan pakottaakin osuuskunnan muut jäsenet tanssimaan heidän pillinsä mukaan, uhkaamalla muussa tapauksessa ottaa rahansa osuuskunnasta pois.

- b) Jäsenistö on jatkuvan valistus- ja agitatsioonityön kautta saatava mahdollisimman vilkkaasti seu-

raamaan osuuskuntansa asioita ja valvomaan toimitsijoiden toimintaa. Jäsenistön mielenkiinnon ylläpitämiseksi pitäisi jokaisen osuuskunnan pitää vuosikokousten lisäksi ainakin puolivuosi-kokouksia; vielä parempi jos pidetään säännöllisiä neljännesvuosikokouksia, kuten esim. Englannissa on yleisesti tapana.

Jäsenistön tulee pitää silmällä johtokunnan toimintaa ja johtokunnan vuorostaan liikkeenhoitajan toimintaa.

Jäsenistön tulee myöskin varoa luottamasta liikaa "hyviin miehiin". Monen monta osuuskauppaa on mennyt kumoon senvuoksi, että jäsenistö on liiaksi luottanut "hyvään liikkeenhoitajaan". Ja vaikkapa ei varsin niin huonosti kävisikään, niin osuuskaupassa ei kansanvallan periaate toteudu niin kauan kun kaikki asiat jätetään tuon "hyvän miehen" käsiin.

- c) Valtakirjoilla äänestämistä osuuskuntien kokouksissa ei hyväksytä, koska se saattaisi vierottaa jäsenet *itse* valvomasta osuuskuntansa asioita.

Yhdysvalloissakin on valtakirjalla äänestäminen useiden valtioiden osuustoimintalaissa kielletty.

- d) Missä osuustoimintalaki ei sitä kyllin jyrkästi tee, olisi osuuskunnan säännöissä tehtävä osuuskunnan asiain kansanvaltaista kontrollia takaavien pykälien muuttaminen mahdollisimman vaikeaksi.

Michiganin valtiossa esim. sallii uusi osuustoimintalaki (vuodelta 1917) jäsenistön yksinkertaisella ääntenemmistöllä muuttaa osuuskunnan säännöissä mies-ja-ääni-periaatetta takaavan pykä-

län. Tällainen laki antaa vielä heikosti osuustoimintaperiaatteista selvillä oleville osuuskunnille hyvän mahdollisuuden taantua muodollisestikin porvarilliselle osakeyhtiökannalle.

- e) Kaikki osuuskunnan asiat tulisi pitää jäsenistölle niin avonaisina kuin suinkin. Osuuskauppa-toiminnassa ei ole mitään salattavaa kuten yksityiskauppiiaan liikkeessä on.

2. Tilinpito, tilintarkastus ja yleensä kontrolli osuuskunnissa on tehtävä mahdollisimman tehokkaaksi.

Kun kuluttajat itse ottavat käsiinsä elintarpeiden jakelun ja asettavat sen järkiperaiselle, yhteisön etuja vastaavalle pohjalle, niin järkipäinen tilien hoitokin ja -tarkastus käy entistään paljon tärkeämmäksi. Missä osuustoimintaliike on nuorta, on siinä tässä suhteessa vielä paljon puutteellisuutta.

Hyvin hoidetussa osuuskunnassa tulee kirjanpidon olla kykenevässä ja asianymmärtävissä käsissä. Kirjanpidon tulee olla erikoisesti sovellettu osuuskaupan tai osuuskunnan rakennetta ja tarpeita vastaavaksi ja sen tulee olla siksi yksityiskohtainen, että sen avulla helposti voidaan koota tilastollisia tietoja ja numeroita, joita sitten voidaan käyttää hyväksi, kehitettäessä osuuskunnan asiain hoitoa ja kontrollia yhä tehokkaammaksi ja järkiperaisemmäksi.

Johtokunnan on vaadittava liikkeenhoitajalta selvät ja totuudenmukaiset selostukset vähintään kerta kuukaudessa, tarpeen vaatiessa kerta viikossakin (jos on syytä epäillä, että osuuskunnan asiat eivät ole kunnossa tai että ne saattavat olla menossa huonoon päin).

Kunnollisessa osuuskaupassa tulee käteisen rahan käsittelyä varten olla uudenaikainen (osuuskaupan suuruuden ja varojen mukaisesti joko suurempi tai pienempi)

kassaregisteri, jonka avain tulee olla jonkun osuuskunnan luottohenkilön (tavallisesti esimiehen) hallussa. Registeri on tarkastettava kerta kuukaudessa. Osuuskaupassa ostoksensa tekevien jäsenten ja yleisön on tarkastettava, että registeriin joka kerta merkitään juuri se rahamäärä, minkä he ostamastaan tavarasta kulloinkin maksavat. Tämä summa näkyy n. s. registerikuitista.

Tilit on tarkastutettava ammattitaitoisella ja pätevällä tilintarkastajalla vähintään kerran, vielä parempi jos kahdesti vuodessa. Tilintarkastuksissa voi yksi tai kaksi johtokunnan edustajaa tai osuuskunnan vuosikokouksen valitsemaa amatööritilintarkastajaa olla mukana, jos niin halutaan. Tilintarkastajan lausunnossaan tekemät huomautukset ja esitykset vastaisuuden varalle tulee ottaa huomioon. Tilintarkastus olisi järjestettävä niin, että se ei tule tarpeettoman kalliiksi. Tämä käy päinsä esim. antamalla tilintarkastustoiminta keskusjärjestön käsiin, sen järjestettäväksi mahdollisimman käytännöllisellä tavalla.

Jotta liikkeen valvonta osuuskaupassa saataisiin mahdollisimman tehokkaaksi, on tarkoituksenmukaista että johtokunta jakautuu tarpeellisiin alakomiteoihin, joista kukin valvoo jotakin erikoista liikkeenhoidon puolta. Tällaisia alakomiteoita ovat: *ostokomitea*, joka yhdessä liikkeenhoitajan kanssa huolehtii suurempien tavaraostosten teosta osuuskauppaan (pienemmät ostokset jäävät tällöin yksinomaan liikkeenhoitajan huoleksi); *inventaarikomitea*, jonka on vähintään joka kuuden kuukauden päästä toimittava liikkeen tavaravaraston ja omaisuuden inventtaus; *tilintarkastuskomitea*, joka varsinaisen ammattitilintarkastajan työn jouduttamiseksi toimittaa määrättyjä tilien tarkkailuja ja tekee valmistavaa työtä varsinaista tilintarkastusta varten; jne. Useissa Amerikan suomalaisten

osuuskaupoissa on erikoinen *liikkeenhoitoa valvova komitea* (tavallisesti 3-henkinen), joka suorittaa ostokomitean tehtävät ja sen lisäksi lähemmin seuraa liikkeenhoidon muitakin puolia, kokoontuen tavallisesti kerran viikossa. Amerikkalaisissa osuuskaupoissa taas on melko yleisesti käytännössä n. s. *kontrollikomitea* (Control committee), joka tavallisesti suorittaa inventaari- ja tilintarkastuskomitean ja joskus sen lisäksi vielä liikkeenhoitoa valvovan komitean tehtävät. Muitakin alakomiteita voidaan valita, mikäli tarpeelliseksi nähdään. Joissakin osuuskaupoissa on säännöissä määrätty esim. inventaarikomitea tai tilintarkastuskomitea (samoin myöskin "kontrollikomitea") valittavaksi osuuskunnan vuosikokouksessa ulkopuolelta johtokunnan ja toimimaan sen rinnalla. Jos kerran johtokunnalle uskotaan jäsenkokousten väliajalla osuuskaupan asioiden hoito, tuntuu kuitenkin järkipäisemmältä ja tarkoituksenmukaisemmalta jättää sille myöskin tarvittavien alakomiteoiden valinta. Sikäli kuin osuuskaupan liike kasvaa, käy yhä välttämättömämmäksi jakaa johtokunnallinen työ alakomiteoille, suuremman tehokkuuden aikaansaamiseksi.

Johtokunnan rinnalle on sen toiminnan valvomiseksi joissakin maissa vielä asetettu erikoinen valvontakomitea (Saksassa: Aufsichtsrat, valvontaneuvosto).

"Koko kysymys siitä, miten tottumattomista, ilman palkkaa toimivista asianharrastajista kokoonpannut komiteat voivat valvoa liikkeenhoitoa kyllin tehokkaasti, on osuustoimintaliikkeen vaikeimpia problemeja." (Smith-Gordon & O'Brien, Co-operation in Many Lands.)

Tämä kysymys on todella niin perin tärkeä, että käy tarpeelliseksi käsitellä sitä tässä kirjassakin vielä perus-

teellisemmin ja sen vuoksi on sille varattu erikoinen luku, nimellä "Osuuskauppojen hallinto ja hoito".

3. *Kaikki myynnit ja ostot osuuskaupassa on tehtävä käteisellä. Velkakauppaa ei osuuskunnassa pidä missään muodossa sallia.*

Osuuskaupan perustaminen merkitsee sitä, että määrätty joukko kuluttajia päättää ottaa itse huolehtiakseen elintarpeiden hankkimisesta, muodostaen sitä varten järjestön. Tämä elintarpeiden hankinta luonnollisesti on pyrittävä järjestämään niin, että se tapahtuu tuolle joukolle aineellisessa suhteessa mahdollisimman edullisesti. Jos tähän todenteolla osuuskaupoissa pyritään, on velka-kauppa ehdottomasti tuomittava. Se on kaikissa suhteissa keinoa taloutta, joka tuottaa osuuskaupan jäsenistölle vain aineellista vahinkoa. Sen lisäksi on sillä vielä moraalisessakin suhteessa turmeleva vaikutus.

Aineellisessa suhteessa on velkakauppa osuuskunnan jäsenille epäedullista ja vahingollista seuraavista syistä:

- a) Kun osuuskaupasta myydään velaksi, joudutaan myöskin ostamaan velaksi, varsinkin kun otetaan huomioon, että osuuskauppa melkein jokaisessa tapauksessa (etenkin mikäli työväestöstä ja uutisviljelijäväestöstä on kysymys) joutuu toimimaan riittämättömällä pääomilla. Tällöin menetetään ne alennukset, mitä tavallisesti saadaan maksettaessa tavaraostokset käteisellä. Tämä merkitsee noin kahden dollarin menetystä jokaista sadan dollarin ostoa kohden. Samalla joudutaan myöskin riippuvaisuuteen porvarillisista tukkukaupoista, mikä riippuvaisuus usein saattaa merkitä määrättyjen aineellisten etujen menetystä, osuuskaupan liikkeenhoitaja kun ei

voi enään ostaa vapaasti sieltä mistä hän saa edullisimmilla hinnoilla, vaan hänen täytyy ostaa hinnoista huolimatta etupäässä siitä tukku-
liikkeestä, mihin osuuskauppa on enimmäen velkaa.

- Olttaessa pakotettuja ostamaan velaksi, joudutaan myöskin ostoissa sivuuttamaan oma osuustukku-
kauppa, mikä myöskin merkitsee (useassa tapauksessa varsin huomattavaakin) aineellista menetystä, puhumattakaan asian periaatteellisesta puolesta.
- b) Milloin velkakauppaa osuuskaupassa harjotetaan, voidaan olla aivan varmoja siitä että myöskin joudutaan aina menettämään jokin määrä saatavissa, joita ei onnistuta koskaan perimään. Joissakin tapauksissa on Amerikan suomalais-
tenkin osuuskaupoissa tällaisissa "epävarmoissa saatavissa" menetetty varsin huomattavia summia. Melkein jokaisen velkakauppaa harjottavan osuuskaupan tilinpäätöksessä näkee vuosittain siirrettävän näiden epävarmojen saatavien tilille sievoisia eriä, jotka lopullisesti merkitsevät osuuskaupalle puhdasta tappiota.
- c) Velkakauppa aiheuttaa vielä kaiken lisäksi osuuskaupalle suoranaisia lisäkustannuksia, joista tietysti jäsenistön täytyy viime tingassa vastata. Jotta vakiintumaan päässyt velkakauppa saataisiin "säännöstellyksi", on osuuskauppaan hankittava erikoinen n. s. MacCaskeyn registeri, jonka avulla pidetään velaksi ostaneiden tileistä selvää. Tämä registeri maksaa sievoisen summan. Mutta ei siinä kyllä, vaan suuremmassa

osuuskaupassa aiheutuu velkakaupasta niin paljon lisätyötä kirjanpidossa, että sen takia täytyy monesti ottaa lisää työvoimaa, mikä luonnollisesti merkitsee osuuskaupan menojen tuntuvaa lisääntymistä.

Mutta velkakauppa ei ole vahingollista kuluttajille ainoastaan aineellisessa suhteessa, vaan myöskin moraalisisessa suhteessa. Se nimittäin houkuttelee osuuskaupan jäseniä ja ostajia elämään yli varojensa, epämääräisten tulevaisuussuunnitelmien perusteella, jotka useissa tapauksissa jäävät toteutumatta. Täten kuluttaja joutuu asemaan, jossa hän ei voi sitoumuksiaan ja lupauksiaan täyttää ja kun tällaista uudistuu, heikentää se henkilön vastuunalaisuuden tunnetta huomattavasti ja siten vaikuttaa häneen moraalisisessa suhteessa turmelevasti.

Sitäpaitsi aiheuttaa velkakauppa moraalista vahinkoa eräässä toisessakin suhteessa. Ne jäsenet, jotka tekevät ostoksensa käteisellä, pian huomaavat joutuvansa aineellisesti kärsimään niiden takia, jotka ostavat velaksi. Heille nimittäin selviää ennemmin tai myöhemmin, että velkakauppa pakottaa osuuskaupan ottamaan tavaroista korkeampaa hintaa aiheutuneiden lisäkustannusten peittämiseksi ja että epävarmoissa saatavissa joudutaan jatkuvasti menettämään joitakin summia. Kun he huomaavat joutuvansa kaikesta tästä aineellisesti kärsimään, sen vuoksi että toisille jäsenille annetaan osuuskaupasta tavaraa velaksi, saattavat he kylmetä osuuskaupalle ja lakata sitä kannattamasta tai lievemmassä tapauksessa herättää se heissä ainakin tyytymättömyyttä, aiheuttaa jäsenten keskinäisiä syytelyitä, riitaisuutta jne.

Velkakaupan puolustamiseksi tehdään yleisimmin se väite, että köyhyys pakottaa siihen. Tässä tietysti on hyvin

usein perää, mutta monessa tapauksessa esitetään tämä väite vain puolustelevalksi selitykseksi ilmiölle, joka johtuu osaksi vanhasta tottumuksesta, osaksi heikosta vastuunalaisuuden tunteesta tai oman taloutensa huonosta järjestelykyvystä, osaksi suoranaisestä taipumuksesta elää toisten kustannuksella. Milloin työläiskuluttaja esim. sairauden takia joutuu todella asemaan, jossa hänen täytyy hankkia itselleen elintarpeita velaksi, pitäisi työläistoverien auttaa häntä tavalla tai toisella, vaikkapa esim. suoranaisesti antamalla hänelle avustusta osuuskaupan kassasta, jos siihen on mahdollisuutta, mutta velkakauppaa ei tällaisessakaan tapauksessa pidä sallia. Todellisessa avun tarpeessa olevaa jäsentä on osuustoimintaväen velvollisuus kaikin tavoin tukea, siihen velvottaa jo ihmisyyys, mutta tämä tukeminen on varsin mahdollista ilman että osuuskaupasta tarvitsee antaa tavaraa velaksi.

Varsinkin maalaisosuuskaupoissa uutisviljelysseuduilla on velkakaupan poistaminen vaivaloisen työn takana. Siellä vedotaan siihen että uutisviljelysseudulla ei ole rahaa käsillä muuta kuin määrättyinä vuodenaikoina ja että tämä pakottaa tekemään velkakauppaa osuuskaupasta. Tämä seikka voidaan kuitenkin järjestää joukkotalouden kannalta paljon edullisemmalla ja järkipäisemmällä tavalla kuin turvautumalla velaksiostoon osuuskaupasta. Saksassa ja monissa muissa Euroopan maissa on tämä kysymys ratkaistu erikoisten *osuuskassojen* avulla, joista toisessa paikassa tätä teosta (siv. 33-34) tehdään lähemmin selkoa. Kysymyksen ratkaisu tätä tietä on ehdottomasti oikeampi ja pätevämpi kuin velkakaupan salliminen. Se on myöskin jäsenistölle ehdottomasti taloudellisesti edullisempi.

Velkakauppa on nykyisessä kapitalistisessa järjestel-

mässä niin syvälle juurtunut tapa, että sitä on vaikea saada osuustoimintaliikkeestäkään häviämään. Vielä senkin jälkeen, kun osuuskaupan jäsenistö jo alkaa tehdä kokouksissaan päätöksiä, että velkakauppa on lopetettava, jatkuu sitä tavallisesti käytännössä yhä edelleen, kenties vain hieman rajotetummassa muodossa. Ainoastaan jatkuva valistustyö pystyy tämän epäkohdan lopullisesti osuuskaupoistamme poistamaan.

4. *Osuuskunnan tehtävänä ei ole liikevoiton kokoaminen, kuten yksityisen porvarillisen kaupan, vaan tarvikkeiden hankkiminen ja jakaminen etupäässä osuuskunnan jäsenistölle.*

Liikevoitto (tai osuustoimintaliikkeen terminä paremmin: "ylijäämä") ei ole mikään oleellinen piirre kulutusosuuskunnan rakenteessa. Missä se on käytännöllistä, voi osuuskauppa myydä tavaraa ostohinnalla, siihen lisätynä todelliset kulut. Kaupan järjestämisessä tälle pohjalle on kuitenkin paljon vaikeuksia ja epävarmuutta. Tavallisimmin pyrkiikin osuuskauppa senvuoksi myymään tavaraa vallitsevilla markkinahinnoilla ja se ylijäämä, mikä tällöin saattaa kertyä (jos nimittäin osuuskaupan asiat hoidetaan kunnollisesti), käytetään jäsenistön päätöksen mukaisesti.

Tavallisesti määrittelevät sekä osuustoimintalaki että osuuskunnan omat säännöt lähemmin, miten tämä ylijäämä on käytettävä. N. s. Rochdalen järjestelmää noudattavissa osuuskaupoissa jaetaan ylijäämät osuuskaupan ostajille heidän ostoksiensa perusteella. (Ostajille, jotka ovat osuuskaupan jäseniä, annetaan tällöin usein etuoikeuksia.) Sen ohella osuuskunnan säännöt (ja osuustoimintalaki) määräävät, että määrätty prosentti ylijäämistä siirretään vararahastoon ja jokin määrä (tavallisimmin 2—5%) samoin kasvatuserahastoon.

Osuuskunnassa, joka toimii todella osuustoiminnallisessa hengessä ja osuustoiminnallisella pohjalla, ei kysymys ylijäämien jaosta saa muuttua miksikään pääkysymykseksi, sillä ylijäämien tavoittelu ei ole osuustoimintaliikkeen tarkoituksena.

Kun kerran osuuskauppa on kuluttajien vapaaehtoinen, keskinäinen järjestö, jonka he ovat muodostaneet tarkoituksella sen kautta hankkia *itselleen* elintarpeita mahdollisimman edullisella tavalla, niin on luonnollista että osuuskaupalla ei ole mitään velvotusta myydä ulkopuolisille, ei-jäsenille. Tietysti voi osuuskauppa siitä huolimatta niin tehdä, jos jäsenistö katsoo siitä olevan hyötyä.

Tavallisimmin vedotaan siihen että myymällä ulkopuolisille voidaan heidät helpoimmin vetää osuuskaupan vaikutuspiiriin ja lopullisesti saada heidät myöskin osuuskaupan jäseniksi, siten että heillekin jaetaan ostovoittoa alussa osuuksien muodossa. Täten tällaiset ulkopuoliset osuuskaupan ostajat aikaa myöten automaattisesti tulevat osuuskaupan jäseniksi.

Tällainen menettely voi ollakin paikallaan silloin kun samalla pidetään toden teolla huolta siitä että nämä tällä tavalla automaattisesti jäseniksi tulevat myöskin oppivat tietämään ja tuntemaan jotakin osuustoiminnasta, sen periaatteista ja sen päämääristä. On myönnettävä, että määrätyissä olosuhteissa tällä tavalla voidaan nopeasti saada osuuskauppaan runsaasti uusia jäseniä. Mutta jos osuustoiminnallinen valistustyö laiminlyödään (kuten, paha kyllä, hyvin usein tapahtuu), niin saadaan tällaisen ulkopuolisille myynnin kautta osuuskaupan jäseniksi vain ainesta, jota ei kiinnitä osuustoimintaliikkeeseen mikään muu kuin aineellisten etujen tavoittelu ja sellaisesta ainek-

sesta on osuustoiminnalle yhteiskunnallisena liikkeenä hyvin vähän hyötyä, pikemmin vahinkoa.

Osuuskaupan jäsenyys on kaikille avoinna, mutta sillä edellytyksellä että ne, jotka jäseniksi liittyvät, myöskin ymmärtävät jotakin osuustoiminnan periaatteista ja pyrki- myksistä. Niitä jäseniä, jotka eivät osuustoiminnasta yhteiskunnallisena liikkeenä vielä mitään tiedä, on liikkeen valistustyöorganien väsymättä valistettava, kunnes he muuttuvat tietoisiksi jäseniksi. On varottava päästämästä osuuskauppaan jäseniksi osuustoimintaliikkeestä mitään tietämätöntä ainesta runsaammin kuin mitä osuuskauppa voi valistustyöelintensä kautta "sulattaa", koska se muuten vaikuttaa osuuskauppaan taannuttavasti.

5. Vaikkakin osuuskaupassa yleensä on pyrittävä myymään tavaraa vallitsevilla markkinahinnoilla, on tavarain hinta kuitenkin sivuasias, jos kerran kaupan asiat ovat kunnossa ja se on hyvin hoidettu.

Tämä seikka on oleellinen ja mielenkiintoinen piirre osuuskaupan rakenteessa. Tavallisesti kiinnittävät jäsenet huomionsa pääasiallisesti tavarain hintoihin osuuskaupassa. Sen sijaan niiden tulisi kiinnittää päähuomio osuuskaupan asiain hoitoon. Jäsenten ei tulisi kysyä: mitä se ja se tavara osuuskaupassa maksaa, vaan: ovatko osuuskaupan menot normaalit, kohtuulliset, ja ymmärtääkö liikkeenhoitaja ostaa tavaraa kauppaan oikealla tavalla. Kun kerran ylijäämät jaetaan vuoden lopussa ostajille heidän ostoksiensa perusteella, tai kun jäsenistö itse joka tapauksessa saa niiden käytöstä määrätä, niin kukaan ei menetä mitään, vaikka tavarain hinnat olisivat olleetkin korkeammat, sillä se mitä hän on maksanut kustakin tavarasta liikaa, palautetaan hänelle tai sitten niin suuri osa siitä kuin jäsenistö kokouksessaan hyväksi näkee pannaan

yhteisiin kassoihin (kasvatusrahastoon, vararahastoon, rakennusrahastoon jne.) yhteisen päätöksen perusteella.

Huono puoli asiassa on vain se, että joskus pyritään peittämään huonoa ja tuhlaavaa liikkeenhoitoa korkeilla hinnoilla, jotta vältettäisiin tappiota näkymästä. Jäsenistön tulee olla valveilla ja pitää käsissään osuuskaupan asiain tiukka kontrolli, niin että tällainen ei ole mahdollista.

Kaiken edelläolevan tarkoituksena ei ole sanoa, että osuuskaupassa pitäisi tavaroille pitää mahdollisimman korkeita hintoja. Päinvastoin tavarain hinnat osuuskaupassa saisivat ennemmin olla tavallisia markkinahintoja hieman alempia kuin korkeampia, mutta kun osuuskaupan omat jäsenet usein pyrkivät moittimaan tavarain hintoja kaupassaan korkeammiksi kuin mitä ne ovat jonkun kilpailevan yksityiskauppiiaan puodissa ja sen perusteella pitävät oikeutenaan mennä ostamaan yksityiskauppialta, on sangen tärkeätä, että jäsenet ovat siksi hyvin selvillä osuuskaupan rakenteesta, että käsittävät tavarain hintain ei olevan minään *oleellisena* tekijänä osuuskaupan toiminnassa. Milloin kuulee jonkun osuuskaupan jäsenen moittivan tavarain hintoja kaupassaan liian korkeiksi, voi olla varma siitä, että tuo jäsen ei vielä ole selvillä osuuskaupan rakenteesta ja kuluttajien osuustoiminnan todellisesta luonteesta.

6. *Osuuskaupan asiana ei ole kilpailla yksityiskauppioiden kanssa.*

Jos osuuskaupan jäsenet ajavat kauppansa kilpailuun porvarillisten yksityiskauppioiden kanssa, niin he tekevät yhtä suuren rikoksen kuin isä, joka ilman syytä kurittaa lastaan. Osuuskauppa on jäsenten oma, heidän perustamansa ja sen vuoksi ei saisi tulla kysymykseenkään ostaa

porvarillisilta yksityiskauppailta mitään, jota osuuskaupasta on saatavana. Jos jäsen alkaa tehdä ostoksia sieltä ja täältä yksityiskaupoista, puolustaen itseään sillä että hän noista kaupoista saa halvemmalla, niin hän menettelee samalla tavalla kuin lakkopetturi, joka menee työhön, vaikka lakkoa ei vielä ole päätetty lopettaa. Kumpainenkin ratkaisee edessään olevan kysymyksen yksilökohtaisesti, vaikka osuuskaupan perustaminen ja lakkoon meneminen merkitsevät joukkoratkaisuun turvautumista. Kummallakaan ei ole riittävästi sitkeyttä ja moraalista selkärankaa seisoa sen takana, minkä ovat alkaneet, ja ottaa täysi vastuunalaisuus teoistaan.

Jos osuuskaupan jäsenet pakottavat esim. kaupunkipaikassa kauppansa kilpailemaan porvarillisen kaupan kanssa, niin säännöllisesti osuuskauppa jää tässä kilpailussa huonommalle puolelle. Yksityiskauppiat, joiden päätarkotus on liikevoiton tavoittaminen, pettävät ostajia minkä kerkiävät ja ilkeävät sekä tavarain laadussa että mittoissa ja painoissa. Yksityiskauppias, joka ostettuaan kauppaansa esim. perunoita, ensi työkseen ottaa pois kahdeksan paunaa bushelistä ja myy tuon 52 paunan bushelin täydestä, voi myydä perunansa sisäänostohinnalla, vieläpä hieman allekin siitä, ja siltikin tehdä hiukan voittoa. Yksityiskauppias myy ilman tunnonvaivoja toisen luokan säilykehedelmiä ensi luokan hinnalla ja saa siten niin suurta liikevoittoa, että hänen kannattaa houkuttimeksi myydä jotakin toista tavaraa sisäänostohinnalla. Mihinkään tällaisiin temppuihin ei osuuskauppa voi eikä saa ruveta, koska ne olisivat räikeästi osuustoimintaliikkeen periaatteita ja tarkoituksia loukkaavia.

Eräässä toisessakin suhteessa joutuu osuuskauppa auttamattomasti huonommalle puolelle, jos se pakotetaan kil-

paiilemaan yksityiskauppiaitten kanssa. Varsinkin kaupunkipaikassa on aina yksi tai useampia yksityiskauppiaita, jotka ovat saaneet siksi monta vuotta myydä huomattavan suurelle kuluttajajoukolle elintarpeita sievoisella liikevoitolla, että heille on kertynyt runsaasti käyttövaroja. Osuuskaupat sitävastoin melkein säännöllisesti saavat lähteä alkuun riittämättömän pienellä pääomalla. Yksityiskauppias, jolla on runsaasti pääomaa tai käyttövaroja, voi tällöin ostaa tavaraa paljon edullisemmilla ehdoilla kuin osuuskaupan liikkeenhoitaja ja voi niin ollen myöskin myydä melko halvalla hinnalla, jos hänelle tulee välttämättömäksi niin tehdä koettaessaan saada kiusalliseksi käyvän osuuskaupan pois tieltään.

7. Kulutusosuuskunnan rakenteen ja toiminnan oleellisena piirteenä on (tai ainakin tulisi olla) myöskin osuustoiminnallisen kasvatus- ja valistustyön harjoittaminen.

Jotta jäsenistöstä kehitettäisiin mahdollisimman nopeasti henkilöitä, jotka eivät ainoastaan kykene ymmärtämään tiukan ja tehokkaan kontrollin sekä käteiskaupan välttämättömyyttä osuuskaupan asiain hoidossa, vaan jotka myöskin kykenevät pitämään huolta siitä, että ne pannaan toimeen, tarvitaan jatkuvaa järkipäistä kasvatus- ja harjoitustyötä. Järkipäistä kasvatus- ja treenaustyötä tarvitaan myöskin kunnollisten ja kykenevien sekä ennen kaikkea osuustoimintaliikettä ymmärtävien toimitsijoiden (liikkeenhoitajien, kirjanpitäjien, kauppa-apulaisten y. m.) kehittämiseksi osuustoimintaliikkeen palvelukseen. Osuuskaupan jäsenistön on myöskin välttämätöntä tuntea osuustoimintaliikkeen periaatteita ja olla selvillä sen yhteiskunnallisistakin päämääristä.

Missä tällainen osuustoiminnallinen kasvatus- ja valistustyö laiminlyödään, siellä ei ole todellista osuus-

toimintaa tai on se rappeutumassa ja vähitellen muuttuu tavalliseksi kapitalistiseksi liiketoiminnaksi.

Jatkuvan, järjestelmällisen valistustyön harjottamista varsinaisen teknillisen kauppa- y. m. toiminnan ohella on kuluttajain osuustoimintaliikkeessä pidettävä siksi tärkeänä, että sille on tässä teoksessakin omistettu erikoista huomiota, käsittelemällä sitä tuonnempana, tämän luvun erikoisena alakappaleena, otsikolla "*Valistustyön tärkeys osuustoimintaliikkeessä*".

8. Koska kulutusosuuskunta (osuuskauppa) on määrätyn yhteiskunnallisen ihanteen käytännöllinen ilmenemismuoto, niin on ilmeistä, että sen todellinen luonne ja yleinen työskentelysuunta eivät riipu ensi sijassa niistä laeista, joiden alaisena tuo osuuskunta toimii, vaan siitä hengestä missä sitä johdetaan.

Niinpä saattaa esim. jonkin valtion osuustoimintalakien alaisena tässä maassa laillistettu osuuskunta olla itse asiassa paljon vähemmän osuustoiminnallisella pohjalla kuin jokin toinen osuuskunta, joka ei toimi osuustoimintalain, vaan esim. tavallisten korporatsioonilakien alaisena, mutta silti osuustoiminnallisessa hengessä.

Muoto ei ole pääasia, vaan sisällys. Kyltti ei merkitse mitään, jollei sisällä ole vastaavaa; se silloin vain pettää ja on tavallisesti pantukin siihen vain pettämistarkotuksessa. Osuustoiminnan kyltillä ratsastavat varsinkin tässä maassa nykyään kaikenkarvaiset keinottelijat, jotka käyttävät osuustoiminnan tai osuuskaupan nimeä vain keinona rahojen puijaamiseksi tietämättömältä väestöltä, jolla on hämärä käsitys siitä että osuustoiminta on jotakin minkä pitäisi tuoda heille hyötyä, mutta joilla ei ole vielä läheskään selvää tietoa siitä mitä se *todella* on, niin että kykenisivät erottamaan väärän oikeasta.

OSUUSTOIMINTA LUOTTOLAITOSTEN ALALLA.

Tällä alalla, joka on laskettava kuuluvaksi kuluttajain osuustoimintaan, ovat osuustoimintajärjestöt useissa mais-
sa jo melko vanhoja ja pitkälle kehittyneitä.

Tärkeimmät ja yleisimmät osuustoiminnallisten luotto-
laitosten muodot — *osuuskassat* ja *luottoyhdistykset* —
ovat peräisin Saksasta, josta ne ovat levinneet muihin Eu-
ropan maihin, jopa Europan ulkopuolellekin. Englannissa
on järjestäytyminen tällä alalla kulkenut pääasiallisesti si-
ten, että erityisiä luottoyhdistyksiä tai osuuskassoja ei ole
perustettu, vaan osuuskaupat ovat ruvenneet ottamaan vas-
taan jäsentensä talletuksia ja myöhemmin on sitten Eng-
lannin osuustukkukaupan yhteyteen syntynyt osuustoimin-
taväen oma pankki.

Osuuskassat, joiden perustaja on saksalainen F. W.
Raiffeisen ja joita perustajansa mukaan usein nimitetään
raiffeiseniläisiksi osuuskassoiksi, ottavat vastaan jäsenten-
sä talletuksia ja antavat jäsenilleen pieniä lainoja suhteel-
lisesti pitkäksi ajaksi. Niissä on alhainen osuusmaksu tai
ei sitä ole ollenkaan (milloin laki ei sitä nimenomaan vaa-
di); liittyessä jäseneksi osuuskassaan peritään pieni sisään-
kirjotusmaksu. Toimitsijoille ei yleensä makseta mitään
palkkaa, vaan tulee niiden työn olla vapaaehtoista. Jä-
senten vastuuvelvollisuus osuuskunnan veloista oli alku-
jaan rajottamaton, mutta myöhemmin ovat osuuskassajär-
jestöt alkaneet kehittyä siihen suuntaan, että vastuuvelvol-
lisuutta on ruvettu rajottamaan. Osuuskassoja on olemas-
sa pääasiallisesti maaseudulla ja sielläkin ne pyrkivät ku-
kin toimimaan vain hyvin rajotetulla alueella, jossa asu-
janten luotto- ja varallisuussuhteet kutakuinkin tarkoin
tunnetaan ja jossa lainojen menetystä niin ollen ei yleensä
tarvitse peljätä. Lainoja annettaessa pyritään olemaan

hyvin varovaisia; tutkitaan tarkasti lainojen tarkotukset ja myöhemmin valvotaan, käytetäänkö lainattu raha todella siihen tarkotukseen, mihin se oli pyydetty. Lainanottajista pidetään siis hyvin isällistä huolta.

Raiffeisenin ajatuksen mukaan piti osuuskassasta tulla maalaisten kaikkien aineellisten tarpeitten tyydyttäjä: samalla kuin se oli heidän kyläpankkinsa, tuli sen välittää heidän ammattitarvikkeittensa yhteisostoja ja heidän tuotteittensa myyntiä. Tällainen pyrkimys panna sama osuuskunta palvelemaan jäsentensä kaikkia tarpeita, on tyypillistä Saksan vanhemmalle osuustoimintaliikkeelle sekä maaseudulla että kaupungeissa.

Schulze-Delitzschin perustamat luottoyhdistykset, joita Saksassa nimitetään *kansanpankeiksi*, ovat paljon enemmän kapitalististen pankkilaitosten kaltaisia kuin raiffeiseniläiset osuuskassat. Ne ottavat vastaan talletuksia muiltakin kuin jäseniltään sekä antavat suhteellisesti suuriakin lainoja, mutta lyhyeksi ajaksi. Niiden osakkeet tai osuusmaksut ovat suhteellisesti korkeat. Toimitsijat, jopa joskus komiteain jäsenetkin, ovat palkattuja ja luotonantoa ei rajoteta yksinomaan pankin kotipaikkakuntaan. Tällaiset luottoyhdistykset toimivat pääasiallisesti kaupungeissa (käsityöläisten y. m. keskuudessa), mutta esim. Saksassa ne ovat jossakin määrin kosketuksessa myöskin maanviljelijäin osuustoiminnallisten järjestöjen kanssa.

Sekä raiffeiseniläiset osuuskassat että luottoyhdistykset eli kansanpankit lainaavat yleensä rahaa persoonallisia takuita vastaan, jälkimäiset kuitenkin jossakin määrin myöskin kiinnityksiä vastaan. Saksassa on sitäpaitsi saanut alkunsa vielä kolmaskin osuustoiminnallinen luotto-laitostyyppi, joita siellä nimitetään nimellä *Landschaften*. Niiden jäsenet — jonkin seudun maanomistajat — pane-

vat yhteisesti maansa kiinnitykseen ja ottavat suuremman pitkäaikaisen obligatsioonilainan, josta sitten annetaan yhdistyksen jäsenille lainoja kahteen kolmasosaan saakka kunkin jäsenen omistaman maan arvosta ja jäsen saa maksaa sitä takaisin vähitellen pienissä erissä (tietysti korkoineen). Laina on siis jonkinlainen kuoletuslaina. Näiden Landschaften-lainausyhdistysten alkuunpanija on eräs Buring. Ensimmäinen tämäntyyppinen luottolaitos perustettiin Saksassa jo 1770:n vaiheilla. Niitä on perusteltu myöskin Skandinavian maissa (Suomen hypoteekkiyhdistyksen kuuluu tämäntyyppisiin luottolaitoksiin), Ranskassa ja Unkarissa.

Yhdysvalloissa on edistysmielisimmissä valtioissa (Massachusettsissa, Wisconsinissa y. m.) viimeisen parinkymmenen vuoden ajalla hyväksytty lakeja, joiden mukaan voidaan perustaa osuustoiminnallisia luottolaitoksia. Ne ovat tässä maassa pääasiallisesti kahta tyyppiä: *luottoyhdistyksiä* (Credit Unions) ja *keskinäisiä säästöpankkeja* (Mutual Savings Banks), jotka kummatkin lainaavat sekä persoonallista että kiinteistötakua vastaan, tavallisesti kuitenkin vain rajotetulle alueelle (omaan valtioon ja joihinkin naapurivaltioihin). Edellisissä lainaajien ja tallettajien on oltava pankin jäseniä; jälkimmäisessä taas sitä ei vaadita. Mielenkiintoinen yritys on Veturinkuljettajien veljeskunnan Clevelandiin, Ohioon perustama osuustoiminnallinen pankkilaitos, joka harjoittaa säännöllistä pankki liikettä ja jossa on koitettu toteuttaa osuustoimintaliikkeen periaatteita nähtävästi niin pitkälle kuin valtion lait ovat sallineet. Monissa valtioissa, m. m. Minnesotassa ja Michiganissa ei laki myönnä vielä minkäänlaisen osuustoimintapankin tai osuustoiminnallisen luottolaitoksen perustamista.

Useimmissa maissa valvoo valtio tällaisten osuustoiminnallisten luottolaitosten toimintaa joko tiukemmin tai löyhemmin. Ranskassa esim. ovat raiffeisenilaiset osuuskassat joutuneet kärsimään kehityksessä valtion liiallisen "huolenpidon" takia.

Melkein kaikkialla, missä osuuskassoja on pitemmän aikaa ollut olemassa, on niiden kesken tapahtunut keskittymistä. Saksassa, osuuskassojen kotimaassa, on varsinaisilla raiffeiseniläisillä osuuskassoilla oma keskusrahallaitoksensa, nimellä "Maataloudellinen keskuslainapankki", jonka pääkonttori sijaitsee Berlinissä ja jolla on haarakonttoreita ympäri maan. Haasin perustamalla "Saksan maataloudellisten osuuskuntien valtakunnanliitolla" (johon kuuluu pääasiallisesti Raiffeisen-tyyppisiä osuuskassoja) on useita kymmeniä maakunnallisia keskuslainarahastoja ympäri Saksan. Niiden yhteinen rahavaihto teki vuonna 1912 noin 1,600 miljoonaa dollaria ja niiden omat varat olivat noin 8 miljoonaa dollaria. Niilläkin on keskuspankkinsa ("Valtakunnan osuustoimintapankki"), joka sijaitsee Darmstadtissa.

Saksassa on valtio yrittänyt saada käsiinsä osuustoiminnallisten luottolaitosten ylimmän kontrollin, perustamalla vuonna 1895 erityisen rahallaitoksen, nimeltä "Preussin keskuslainarahasto", joka on liikeyhteydessä ainoastaan keskuslainarahastojen kanssa. Se ei kuitenkaan liene onnistunut saamaan läheskään kaikkia osuuskassoja kontrollinsa alle, varsinaiset raiffeiseniläiset järjestöt kun eivät ole pitäneet tällaista valtion sekaantumista suotavana ja ovat pysytelleet poissa mainitusta pankkilaitoksesta.

Suomessakin on osuuskassoilla keskuslainarahastonsa, nimellä "Osuuskassojen keskuslainarahasto osakeyhtiö". Kuten nimestä voi päätätä, on se osakeyhtiöpohjalla. Tämä

johtuneen siitä, että se perustettiin yksityisten aloitteesta jo vuonna 1902, ennenkun varsinaisia osuuskassoja oli olemassa.

Kaupunkeihin perustetut luottoyhdistykset eivät yleensä ole ottaneet keskittymispyrkimyksiä. Ei edes Saksassa Schulze-Delitzschin perustamalla luottoyhdistyksillä ole varsinaista keskuspankkia. Tämä johtuu siitä, että tallettajien ja lainaajien keskinäinen suhde on paikkakunnallisesti tai alueellisesti yleensä paljon tasaisempi kaupungeissa (työläisten kesken) kuin se on maaseudulla, jossa uutisasutusseuduilla tarvitaan rahaa lainaksi, jotavastoin vanhemmilla maanviljelysseuduilla sitä tavallisesti riittää muualle lainattavaksi. Näiden maaseudulla vallitsevien epätasaisten luottosuhteitten tasottamiseksi juuri tarvitaan keskuslainarahastoja.

Ainakin kolmessa Europan maassa on osuuskauppa- liikkeen yhteyteen kehittynyt voimakas osuustoimintavaen keskusrahalaitys. Nämä maat ovat Englanti, Venäjä ja Italia. Näistä osuustoiminnallisista pankkilaitoksista tehdään lähemmin selkoa osuustoimintaliikkeen historiaa käsittelevässä luvussa.

OSUUSTOIMINTA VAKUUTUSALALLA. Vakuutus- alallakin on osuustoiminta viimeisinä vuosikymmeninä alkanut saada yhä enemmän jalansijaa. Tavallisimmin toimivat osuustoiminnalliset vakuutusyhdistykset palo- ja henkivakuutuksen alalla, mutta sitäpaitsi on joissakin maissa karja-, laiho- y. m. vakuutusyhdistyksiä (Ranskassa esim. on useita osuustoimintapohjalla olevia vakuutusyhdistyksiä, jotka vakuuttavat laihoja rakeiden vahinkoa vastaan).

Osuustoiminnalliset (henki- ja palo-)vakuutusyhdistykset ovat pääasiallisesti kahta eri tyyppiä, nimittäin:

- a) keskinäisiä vakuutusyhtiöitä, joissa kannetaan ainoastaan pieni jäsenmaksu ja maksettavaksi joutuvat vahingot korvataan jäseniltä kerättävän verotuksen kautta;
- b) vakuutusyhdistyksiä, joissa kannetaan siksi suuri vakuutusmaksu, että niistä kertyy rahasto, josta normaalioloissa voidaan jatkuvasti korvata maksettavat vahingot sekä yhdistyksen kulut.

Poikkeusoloissa (kulkutautien, metsäpalojen y. m. aiheuttamina) saattavat vahingoista maksettavat korvaukset viimeksimainituissakin yhdistyksissä kohota niin suuriksi, että yhdistyksen rahastot eivät niihin riitä. Silloin turvaututaan jäsenten verottamiseen. Esimerkki b)-ryhmään kuuluvasta osuustoiminnallisesta henkivakuutusyhdistyksestä on New Era Association Michiganissa ja samaan ryhmään kuuluvasta palovakuutusyhdistyksestä Co-operators' Limited Mutual Fire Insurance Company, joka nykyään toimii kiinteässä yhteydessä Co-operative Central Exchangen kanssa. Edelliseen (a-) ryhmään kuuluvista palovakuutusyhdistyksistä ovat taas esimerkkeinä jotkut Minnesotan valtiossa toimivat yhden tai pari kaunttia käsittävät pienet maanviljelijäin keskinäiset palovakuutusyhdistykset.

Vakuutusyhdistyksissä, jotka kuuluvat b)-ryhmään, saatetaan joskus periä vakuutusmaksun ohella myöskin erikoinen jäsenmaksu. Tavallisimmin ei kuitenkaan mitään jäsenmaksua ole, vaan ainoastaan vakuutusmaksu.

N. s. keskinäiset henki- ja palovakuutusyhtiöt, jotka m. m. joissakin Yhdysvaltain valtioissa ovat yleisiä, eivät yleensä näytä merkkejä siitä, että ne haluaisivat tai ymmärtäisivät käyttää ylijäämiään mihinkään valistus- tai muihin edistysmielisiin yhteiskunnallisiin tarkoituksiin.

Monessa maassa valvoo ja säännöstelee valtio hyvinkin

tiukasti osuustoiminnallisia vakuutusyhdistyksiä. Usein on tämä säännöstely sen luontoista, että se ehkäisee (ja on ilmeisesti tarkotettukin ehkäisemään) tällaisten yhdistysten alkuunpääsyä ja kehitystä.

Joissakin maissa ovat kuluttajien keskusjärjestöt ottaneet huolehtiakseen myöskin vakuutuksista. Niinpä esim. Englannin osuustukkukaupalla on yhdessä Skotlannin osuustukkukaupan kanssa erikoinen vakuutusosasto, joka ottaa kaikenlaisia vakuutuksia, kuten henki-, palo-, tapaturma-, murtovarkaus-, työnantajain vastuuvuvelvällisuus-, takuu-, karja- y. m. vakuutuksia. Tämä vakuutusosasto toimi alussa itsenäisenä yhdistyksenä, nimellä "Co-operative Insurance Society Limited" (perustettu jo vuonna 1867), mutta yhdistettiin sittemmin kiinteästi mainittuihin osuustukkukauppoihin, niiden yhteisenä alaosastona.

KULUTTAJAIN OSUUSTOIMINTA TUOTANNOSSA TAI TUOTANTOA VARTEN. Niinpian kun kuluttajajärjestön jäsenmäärä on kasvanut niin suureksi, että on näyttänyt edulliselta ottaa tuon kuluttajajärjestön käsiin myöskin jonkin määrätyn hyödykkeen tuotanto, (koskapa järjestön jäsenet tarvitsevat tuota hyödykettä niin paljon, että se kysyy olosuhteiden mukaan joko pienemmän tai suuremman tuotantolaitoksen koko tuotannon), niin tuo kuluttajajärjestö on rakennuttanut tai muuten hankkinut itselleen tuon tarvitun tuotantolaitoksen ja ryhtynyt tuotantoon. Varsinkin keskusjärjestöt — useiden osuuskauppojen yhtymät — ovat jokseenkin kaikissa maissa menneet huomattavassa määrin tuotannon alalle, niillä kun on ollut siihen parempia edellytyksiä (pääomaan y. m. nähden) kuin yksityisellä osuuskaupalla. Kuitenkin ovat myöskin suuremmat yksityiset osuuskaupat Englannissa ja muualakin perustaneet omia tuotantolaitoksia (leipomoita, jau-

homyllyjä jne.). Tavallisesti on kysymys ollut ensiksi määrättyjen jalostettujen eli valmiiden tuotteiden valmistamisesta.

Sellaisessa maassa kuin Englannissa, jossa kuluttajain osuustoiminta on jo verrattain vanhaa ja kuluttajajärjestöt voimakkaita, ovat jotkut näistä järjestöistä alkaneet tunkeutua myöskin raaka-aineiden tuotannon, etupäässä maanviljelyksen alalle. Niinpä esim. vuonna 1917 105 Englannin osuuskauppaa sekä Englannin osuustukkukauppa viljelivät yhteensä vähän yli 25,000 eekkeriä maata, josta kolmasosa oli vuokramaata. Nykyään omistaa Englannin osuustukkukauppa yksinään lähes kaksi kertaa tuon määrän maata maanviljelystä varten, mikä osottaa kuinka nopeasti kuluttajain keskusjärjestö Englannissa on alkanut vallata alaa tälläkin taholla. Yksistään vuonna 1919 se osti noin 15,000 eekkeriä lisää maata maanviljelystarkoituksia varten. Aikaisemmin (vuonna 1917) oli se jo m. m. ostanut 10,000 eekkerin suuruisen maatilan vehnänviljelystä varten Canadasta. Jotkut suurimmista Englannin osuuskaupoista myöskin omistavat joitakin tuhansia eekkereitä maata, jossa harjotetaan hedelmä- ja vihannesviljelystä, karjanhoitoa jne.

Mielenkiintoinen esimerkki tältä alalta on Foynes Co-operative Tillage Society Irlannissa. Se on kuluttajien (etupäässä maattomien maanviljelystyöläisten) osuuskunta, joka kuluttajajärjestönä on hankkinut maata ja viljelee sitä nimenomaisella tarkoituksella tyydyttää vain jäsenistönsä tarpeita. Se ei siis yritäkään myydä tuotteitaan, vaan jäsenet käyttävät ne itse. Jäsenistä useat eivät työskentele tällä omalla tiluksellaan, mutta osa työskentelee. Tämän tapaisella osuuskunnalla saattaa tulevaisuudessa olla suurikin merkitys maataomistamattoman maanviljelysväestön tilan parantamisessa.

Moninverroin tärkeämpi laajuuteensa ja merkitykseensä nähden kuin kuluttajajärjestöjen toiminta raaka-aineiden tuotannossa, on niiden toiminta teollisuustuotannon eli jalostettujen tuotteiden valmistuksen alalla. Tälläkin alalla on Englannin osuustoimintaliike kehittynyt pitemmälle kuin minkään muun maan osuustoiminta, mutta jokaisessa maassa, missä kuluttajain osuustoimintaliikettä on vähänkin kauemmin ollut olemassa ja varsinkin missä se on päässyt keskittymisasteeseen asti, ovat kuluttajajärjestöt menneet tuotantoon, perustaen omia tuotantolaitoksiaan. Osuustoimintaliikkeen historiaa käsittelevässä luvussa selostetaan lähemmin kunkin maan osuustoimintaliikkeen saavutuksia tällä alalla.

KULUTTAJAIN OSUUSTOIMINTA MUILLA ALOIL-LA. Muillakin "yleisöä palvelevien" laitosten kuin luotto- ja vakuutuslaitosten alalla saattaa osuustoimintaa ilmetä ja on ilmennyt suuremmassa tai pienemässä määrässä eri maissa. Niinpä esim. Amerikassa on maaseudulla paljon keskinäisiä telefoonyhdistyksiä, jotka ovat osuustoiminnallisella pohjalla. Saksassa on osuuskuntia, joiden tehtävänä on hankkia jäsenistölleen sähköä valaistus- ja voimatarkoituksiin. Siellä ja täällä (myöskin Yhdysvalloissa) on osuustoiminnallisia pesulaitoksia jne.

Asuntojen hankinnan ja rakentamisen alalla on osuustoiminta suhteellisesti vielä vähän levinnyt. Pisimmälle se on kehittynyt Englannissa, Saksassa, Yhdysvalloissa, Ruotsissa ja Suomessa.

Tällä alalla toimivat ko-operatiiviset yhdistykset ovat joko:

- a) *rakennusyhdistyksiä*, jotka keräävät ensin yhteisiä rahastoja, joista sitten jäsenille myönnetään

kiinnityslainoja, joiden avulla kukin heistä voi rakentaa itselleen talon; tai:

- b) *asunto-osuuskuntia*, jotka yhteisillä varoilla (usein sitäpaitsi lainaamalla ulkoapäin kiinnitystä vastaan lisää varoja) rakennuttavat tai valmiina ostavat yhteisen talon, jossa kullakin jäsenellä on määrätty asunto-osuutensa, tavallisesti velvollisuudella kuolettaa lainaansa joko kuukausittain, neljännesvuosittain tai niin edespäin ja velvollisuudella maksaa osuutensa talon ylläpitokustannuksista.

Edellisentyypiset osuuskunnat (varsinkin n. s. rakennus- ja lainausyhdistykset Amerikassa) toimivat useimmiten vielä hyvin vanhoillisessa hengessä, vaikkapa ne muodollisesti olisivatkin osuustoimintapohjalla, eivätkä pane mitään arvoa osuustoiminnalliseen valistustyöhön.

Asunto-osuuskunnat ovat lukuisia m. m. Ruotsissa ja Suomessa, etupäässä työväestön keskuudessa. Englannissa taas ovat suuremmat osuuskaupat useissa tapauksissa ylijäämävaroillaan rakennuttaneet asuntoja, joita ne vuokraavat jäsenilleen kohtuullista korvausta vastaan. Amerikan suomalaisten keskuudessa ovat parissa paikassa (New Yorkissa ja Brooklynissä) asunto-osuuskunnat ostaneet tai rakennuttaneet komeita kivitaloja, joiden halvat huoneistovuokrat varsinkin sotavuosina herättivät yleistä huomiota, mutta muualle ei osuustoiminta tällä alalla ole ainakaan vielä levinnyt Amerikan suomalaisten enempää kuin varsinaisen amerikkalaisenkaan väestön keskuuteen (Varsinaisella amerikkalaisella väestöllä on kuitenkin monin paikoin rakennus- ja lainausyhdistyksensä, jotka ajavat samaa asiaa).

Tässä yhteydessä on otettava huomioon myöskin yksi-

näisiä miehiä tai naisia varten rakennetut tai vuokratut osuuskodit ja osuusruokalot, jommoisia on useita m. m. Amerikan suomalaisten keskuudessa. (Miesten osuuskoteja ja -ruokaloita sanotaan Amerikan suomalaisten kielellä "poikataloiksi"). Jotkut näistä osuusruokaloista eivät muodollisesti ole osuustoimintapohjalla, vaan ne on laillistettu osakeyhtiöiksi, mutta silti niissä yleensä pyritään noudattamaan kansanvaltaisia menettelytapoja liikkeen hoidossa. Suoranaiseen osuustoiminnalliseen valistustyöhön eivät nekään tähän asti ole panneet juuri minkään, vertaa huomiota ja arvoa.

KULUTTAJAIN OSUUSTOIMINNAN KESKITTÄMINEN. Keskittymisilmiöt ovat olleet ja yhä edelleenkin ovat voimakkaimmat ja pisimmälle kehittyneet kuluttajien osuustoimintaliikkeessä, riippuen tämän liikkeen suuremmasta edistysmielisyydestä ja yhteiskunnallisesta tietoisuudesta tuottajien (maanviljelijäin y. m.) osuustoimintaliikkeeseen verrattuna. Kuluttajain osuustoimintaliikkeessä taas on varsinainen osuuskauppatoiminta (elintarpeiden jakelu) verrattomasti tärkein ja yleisin ja keskittymispyrkimyksetkin ilmenevät huomattavimpina ja voimakkaimpina juuri tällä alalla. Englanti on tässä suhteessa kulkenut viime aikoihin saakka kaikkien maiden etunenässä, kunnes Venäjä, siellä tapahtuneen vallankumouksen jälkeen, on eräissä suhteissa mennyt Englanninkin edelle. Venäjällä näet neuvostohallitus on valtiovallan avulla muuttanut kuluttajain osuustoimintaliikkeen elintarpeiden jakelun alalla itse asiassa koko väestöä käsittäväksi, tehden pakolliseksi kulutusosuuskuntiin kuulumisen. Itse toiminnan keskittymisen neuvostohallitus on muuten jättänyt kulkemaan luonnollisen kehityksen latuja, paitsi että se valtiovallan avulla koettaa kaikin tavoin nopeuttaa

tätä kehitystä ja on pidättänyt itselleen osuuskuntien ylimmän kontrollin. Myöskin Saksassa, Italiassa, Suomessa y. m. Europan maissa on keskittymisliike kuluttajien osuustoiminnan alalla edistynyt huomattavan pitkälle.

Kuluttajien osuustoimintaliikkeen keskittyminen saattaa tapahtua joko

- a) *pelkästään määrättyjen aineellisten etujen saavuttamistarkoituksessa, s. o. aineellisia päämääriä varten; tai*
- b) *osuustoiminnallisen kasvatus- ja valistustyön sekä järjestämistyön tehokkaampaa ja laajaperäisempää harjottamista varten.*

Kuluttajien osuustoiminnan aineellisia päämääriä varten tapahtuvan keskittymisliikkeen eri asteet ovat seuraavat:

1. Samalla maantieteellisellä alueella olevat osuuskaupat (kaksi tai useampia) yhtyvät yhteisen johdon alaiseksi, yksi tämän alueen osuuskaupoista toimien pääkauppana ja toiset ennen itsenäisinä toimineet kaupat muuttuen tämän pääkaupan haaraliikkeiksi. Tämän kautta voidaan menoja pienentää, saada etuja ostossa, yhdistyneen osuuskunnan ostovoima kun on jo huomattavan suuri, jne.

Englannissa esim. on kehitys etenkin viimeisen vuosikymmenen aikana huomattavasti kulkenut tähän suuntaan. Kulutusosuuskuntien lukumäärä maassa on pienentynyt, samalla kuin niiden kokonaisjäsenmäärä on tuntuvasti kasvanut. Niinpä vuonna 1914 oli Englannissa (siihen luetuina myöskin Skotlanti ja Irlanti) kaikkiaan 1390 kulutusosuuskuntaa (osuuskauppaa) ja niissä jäseniä 3,054,297. Vuonna 1919 oli kulutusosuuskuntien lukumäärä vähentynyt 30:llä, mutta niiden yhteenlaskettu

jäsenmäärä sen sijaan lisääntynyt yli miljoonalla, tehden mainittuna vuonna 4,131,477.

2. Osuuskaupat yhtyvät yhteisostoa varten ja perustavat oman osuustukkukaupansa. Maantieteelliseltä alaltaan pienissä maissa (sellaisissa kuin esim. Englanti, Tanska, Belgia y. m.) riittää tavallisesti yksi osuustukkukauppa koko maata varten, vaikkakin saattaa käydä tarpeelliseksi perustaa tälle osuustukkukaupalle varasto- paikkoja tai haarakonttoreita eri osiin maata. Maantieteelliseltä alaltaan suuremmissa maissa taas syntyy ensin aluetukkukauppoja eli piiriosuustukkukauppoja jänämä lopulta yhtyvät keskusosuustukkukaupaksi (Venäjä, Yhdysvallat y. m.).

3. Kun osuustukkukauppa kehittyy kyllin suureksi ja voimakkaaksi alkaa se *tuottaa* omia tarpeitaan varten, ensin yhtä hyödykettä, sitten yhä useampia.

Myöskin yksityiset suuret osuuskaupat saattavat rajoitetussa määrin siirtyä tuotannon alalle (kuten esim. Englannissa).

4. Viimeinen aste kuluttajien osuustoiminnan keskittymisessä aineellisia tarkotusperiä varten on "kansainvälinen osuustukkukauppa", laitos, jota tällä hetkellä tosin ei ole vielä olemassa, mutta jonka perustamispuuhissa vakavasti ollaan. Kansainvälinen osuustoimintaliitto nimittäin on asettanut erikoisen komitean asiaa valmistamaan ja eteenpäin viemään ja odotettavissa on, että suunnitelma voidaan muutamien lähimpien vuosien ajalla toteuttaa.

Myöskin osuustoiminnallisen valistus- ja järjestämistyön harjottamista varten on kuluttajien osuustoimintaliikkeessä jo aikaisin ilmennyt keskittymispyrkimyksiä. Englannissa, kuluttajien osuustoiminnan kotimaassa, on keskittymisliikettä kuluttajien osuustoiminnassa syntynyt

ensin aineellisia tarkotusperiä varten ja keskittyminen valistustarkoituksia varten on tapahtunut vasta hiukan myöhemmin. Useimmissa Europan maissa taas on kuluttajain osuustoiminnan keskittyminen tapahtunut päinvastaisessa järjestyksessä. Keskittyminen valistustoimintaa varten ilmenee seuraavalla tavalla ja seuraavissa muodoissa:

1. Osuuskaupat muodostavat agitatsiooniliittoja ("osuustoimintaliittoja") — joko alueellisia tai koko maata käsittäviä — joiden tarkoituksena on olla periaatteellisena yhdyssteinä saman alueen tai saman maan kulutusosuuskuntien kesken, antaa niille neuvoja sekä periaatteellisissa että teknillisissä kysymyksissä, edistää ja valvoa niiden toiminnan yhdenmukaistuttamista ja järkipäristyttämistä kaikella tavalla, edistää uusien osuuskuntien syntymistä ja järjestämistä sekä yleensä harjottaa osuustoiminnallista kasvatus- ja valistustyötä.

2. Keskustellakseen periaatteellisista sekä myöskin laajakantoisimmista tai yleisluontoisimmista käytännöllisistä kysymyksistä ovat kulutusosuuskunnat (osuuskaupat) jo verraten varhaiselta liikkeen kehityskaudelta lähtien eri maissa pitäneet joko alueellisia tai koko maata käsittäviä *edustajakokouksia*. Varsinkin Englannissa ovat nämä edustajakokoukset kehittyneet mahtaviksi ja tärkeiksi; koko maata käsittäviä osuustoimintavaen edustajakokouksia nimitetään siellä "osuustoimintakongresseiksi". Näissä edustajakokouksissa on hahmoteltu osuustoiminnallisten järjestöjen sekä periaatteellisen että suureksi osaksi myöskin käytännöllisen toiminnan suuntaviivoja.

3. Eri maiden osuustoimintaliitot muodostavat *kansainvälisen osuustoimintaliiton* samoja tarkotusperiä varten. Tässä Kansainvälisessä osuustoimintaliitossa toimivat alussa kuluttajat ja tuottajat yhdessä, mutta myöhem-

min (Budapestin kongressissa vuonna 1904) erosivat tuottajien järjestöt periaatteellisten erimielisyyksien takia ja muodostivat oman kansainvälisen liittonsa. (On huomattava, että tuottajajärjestöt ovat aina edustaneet vanhoillisempia käsityksiä kuin kuluttajain järjestöt, sillä ne ajavat ainoastaan ryhmäetuja).

Ensimmäinen kansainvälinen osuustoimintakongressi pidettiin Lontoossa vuonna 1895. Niitä pidetään nykyään säännöllisesti joka toinen vuosi. Kongressien väliajoilla hoitaa Kansainvälisen osuustoimintaliiton asioita liittoneuvosto, johon kuuluu edustajia kaikista maista. Liitto myöskin julkaisee omaa kuukausilehteään (nykyään kolmi-kielisenä).

VALISTUSTYÖN TÄRKEYS OSUUSTOIMINTALIIKKEESSÄ. Valistustyön tärkeyttä osuustoimintaliikkeessä ei voida liiaksi terottaa. Valistustyön harjottaminen ei ole välttämätöntä ainoastaan sen vuoksi, että jäsenistö, järjestynyt kuluttajajoukko, saataisiin tuntemaan osuustoimintaliikkeen periaatteet ja sen yhteiskunnalliset päämäärät, vaan myöskin sen vuoksi että jäsenistöä opastetaisiin tuntemaan osuuskauppatoiminnan teknillisiäkin puolia ainakin siksi paljon, että se kykenee todella tehokkaasti valvomaan kauppansa asioita, ja edelleen, jotta kehitettäisiin kunnollisia osuustoimintaliikkeen toimitsijoita. Osuustoiminnallisessa kasvatus- ja valistustyössä on niin ollen erotettava eri puolia. Se voi olla:

- a) kasvatus- ja valistustyötä, jonka tarkoituksena on tehdä tunnetuksi osuustoimintaliikkeen johtavat periaatteet sekä ne päämäärät, mihin se yhteiskunnallisena liikkeenä pyrkii;
- b) neuvontatyötä, jossa osuuskauppojen jäseniä opastetaan tuntemaan osuuskauppatoiminnan teknil-

lisiä puolia, sikäli kuin jäsenten on välttämättöntä tuntea niitä voidakseen valvoa tehokkaasti johtokunnan ja liikkeenhoitajan toimintaa;

- c) liikkeen toimitsijain järjestelmällistä treenaus- eli harjaannuttamistyötä, jonka kautta heitä kehitetään tehtäviensä yhä parempaan ja tehokkaampaan suorittamiseen;
- d) agitatsionityötä, jonka kautta vielä järjestymättömiä kuluttajia koetetaan saada liittymään osuuskaupan jäseniksi, s. o. saada mukaan osuustoimintaliikkeeseen.

Jos mielitään osuustoimintaliikkeen yhteiskunnallinen luonne ja sen periaatteellinen puoli tehdä selväksi jäsenistölle, on sille selitettävä yhteiskuntakehityksen pääpiirteitä materialistisen historiankäsityksen valossa ja opettava sitä tuntemaan nykyistä kapitalistista tuotantojärjestelmää ja sen ominaisuuksia. Osuustoimintaliikkeen periaatteellisen puolen täydelliseksi ymmärtämiseksi käy myöskin välttämättömäksi tuntea pääpiirteissään ei ainoastaan osuustoimintaliikkeen omaa historiaa, vaan myöskin työväenliikkeen historiaa yleensä. Tietysti tästä puolesta huolehtivat ennen kaikkea valtiollisen työväenliikkeen valistustyöorganit, mutta osuustoimintaliikkeen valistustyöorganien on tärkeätä toimia käsi kädessä ja sopuinnassa niiden kanssa.

Osuustoiminnallinen neuvonta- eli opastustyö on tärkeätä ennen kaikkea sen vuoksi että kansanvallan periaatetta, joka on osuustoimintaliikkeen kulmakiviä, ei voida osuuskauppatoiminnassa toteuttaa, jollei jäsenistö itse ainakin pääpiirteissään tunne myöskin osuuskauppatoiminnan teknillisiä puolia. Jollei jäsenistö niitä tunne, ei se kykene valvomaan toimitsijoittensa toimintaa eikä

siltä tällöin yleensä voi odottaa minkäänlaista suurempaa mielenkiintoa osuuskunnan asioihin. Tarkotus ei tietenkään ole kehittää jokaisesta jäsenestä osuuskauppa-alan teknillisiä puolia täysin tuntevia henkilöitä eikä sellainen olisi mahdollistakaan, mutta jokaiselle jäsenelle on tärkeätä tehdä selväksi osuuskauppatoiminnan teknillisiäkin puolia ainakin niin pitkälle että jäsenistö kykenee arvostelemaan toimitsijoidensa toimintaa ja valvomaan että asioita hoidetaan oikealla tavalla.

Osuustoimintaliikkeen palveluksessa olevien toimitsijoiden järkipäraseen treenaukseen eli tehtäviinsä harjoittamiseen kannattaa uhrata varoja ja energiaa, sillä siihen uhratut varat voidaan saada monenkertaisesti takaisin sen kautta että toimitsijat tekevät vähemmän erehdyksiä ja että he, saatuaan vuoroin käytännöllistä, vuoroin tietopuolista harjoitusta kehittyvät toimissaan yhä kykenevämmiksi ja tehokkaammiksi. Kyseeseen tuleva tietopuolinen harjoitus tapahtuu osuustoimintakursseilla, joilla teknillisten aineiden ohessa opetetaan osuustoiminnan periaatteita ja osuustoimintaliikkeen historiaa ja siten tutustutetaan nykyiset tai tulevat osuustoimintaliikkeen toimitsijat osuustoiminnan eri puoliin. Tämä on erittäin tärkeätä, sillä se antaa liikkeelle uutta elinvoimaa, osuustoimintaan innostuneet toimitsijat kun toimivat myöskin osuustoiminta-agitaattoreina ja siten osaltaan vievät liikettä eteenpäin.

Osuustoimintajärjestöjen ulkopuolella pysytelleiden kuluttajien agiteeraaminen liittymään mukaan on tietysti myöskin tärkeä puoli osuustoiminnallisessa valistustyössä. Tässä suhteessa toimii kuitenkin kapitalistinen järjestelmä itse voimakkaimpana agitaattorina. Kapitalistisen järjestelmän vallitessa kehittyvät olosuhteet alituisesti siihen suuntaan, että yhä useampi kuluttaja, varsinkin työläis-

kuluttajista, tulee oman toimeentulon-kamppailunsa opettamana huomaamaan osuustoiminnan edut ja ajautuu siihen. Osuuskaupparyityksiä syntyy tämän kapitalistisen järjestelmän kehityksen vaikutuksesta nykyään melkein kaikkialla siksi tiheään, että on täysi työ valistaa jo osuustoimintaan ryhtyneitä tuntemaan edes pääpiirteissään osuustoiminnan periaatteita ja päämääriä, jotenka varsinaiseen ulospäin agiteeraukseen ei tahdo riittää paljokaan aikaa eikä voimia.

Osuustoiminnallista kasvatus- ja valistustyötä voidaan harjottaa:

- a) levittämällä osuustoimintaa ja sen eri puolia selostavia lentolehtisiä tai pitämällä osuustoiminnallisia puheita ja luentoja;
 - b) julkaisemalla erityisiä osuustoimintaa selostelevia viikko- tai kuukausilehtiä tai muuta osuustoimintakirjallisuutta;
 - c) järjestämällä osuuskauppojen jäsenistöä ja toimitsijoita varten n. s. neuvontatyötä, jonka kautta heille annetaan ohjeita ja käytännöllistä opastusta ennen kaikkea osuuskaupan kontrollia, kirjanpitoa, tilintarkastusta sekä yleensä osuuskaupan asiain mahdollisimman järkipäristä ja tehokasta järjestelyä koskevissa kysymyksissä;
 - d) panemalla osuuskaupoissa tarvittavien toimitsijoiden perusteellisempaa kehittämistä varten toimeen ajoittaisia osuustoimintakursseja, joiden pituus saattaa vaihdella olosuhteitten ja tarpeiden mukaan;
 - e) ylläpitämällä erikoisia osuustoimintaopistoja, jotka vastaavat yleisiä kauppakouluja tai -yliopistoja.
- Paikallisesta osuustoiminta-agitatsioonista huolehtii jo-

kaisessa kunnollisessa osuuskaupassa erikoinen *agitatsionikomitea*, jonka valitsee joko johtokunta keskuudestaan tai vuosikokous johtokunnan rinnalle osuustoiminnan periaatteisiin parhaiten perehtyneistä ja osuustoiminnallisen valistustyön tärkeyden oivaltavista jäsenistä. Jollei osuuskaupassa ole minkäänlaista agitatsionikomiteaa tai jollei se mitään toimi, niin se todistaa osuuskaupan jäsenistön tietoisuuden olevan vielä heikon ja puutteellisen.

Kiertävästä luentotyöstä huolehtii tavallisesti keskusjärjestö, koska sellaiseen eivät yleensä paikalliset voimat aineellisesti enempää kuin henkisestiäkään riitä.

Osuustoimintalehtien ja muun osuustoimintakirjallisuuden julkaisemisesta ja kustantamisesta huolehtivat eri maissa joko erityiset sitä varten muodostetut sanomalehti-osuuskunnat tai sitten osuustoiminnalliset keskusjärjestöt (osuustoimintaliitot ja osuustukkukauppajärjestöt).

Keskusjärjestöt — tavallisimmin osuustoimintaliitot, mutta joskus myöskin tukkukauppajärjestöt — huolehtivat neuvontatyöstä sekä panevat toimeen osuustoimintakursseja. Osuustoimintakurssien merkitys ennen kaikkea kunnollisten, kykenevien ja osuustoimintaa ymmärtävien toimitsijoiden kasvattajana, on osuustoimintaliikkeessä sangen suuri. Niitä pannaankin toimeen melkeinpä kaikissa maissa, missä osuustoimintaliikettä esiintyy.

Korkein osuustoiminnallisen kasvatustyön aste on vakituinen osuustoimintaopisto. Sellainen on perustamisen alaisena Englannissa. Joissakin maissa, kuten Ranskassa ja Saksassa, ovat huomattavimmat yliopistot alkaneet perustaa osuustoiminnan professorin virkoja.

Niin ilmeistä kuin valistustyön tärkeys ja hyöty osuustoimintaliikkeessä onkin, ei sitä kaikkialla edes osuustoimintaväen omassakaan keskuudessa vielä oivalleta.

Vanhoillisemmissa osuuskauppapapireissa pidetään välittömien aineellisten etujen tavottelua osuustoimintaliikkeessä kaikkena kaikessa. Osuustoimintaliikettä ei käsitetä ensinkään miksikään yhteiskunnalliseksi liikkeeksi, vaan ainoastaan paikalliseksi toiminnaksi, joka tuottaa kuluttajille määrättyjä aineellisia etuja. Ei käsitetä sitä, että osuustoiminnallinen valistustyö kannattaa jo yksistään aineellisten etujenkin kannalta katsottuna. Osuustoiminnallisen valistustyön vaikutuksestahan osuuskaupat alkavat ymmärtää ryhtyä muodostamaan keskusjärjestöjä, jotka tekevät mahdolliseksi yhä suurempien aineellisten etujen saavuttamisen (tukkukauppavoiton ja tuotantovoiton muodossa). Osuustoiminnallisen valistustyön kauttahan voidaan estää osuuskauppoja tekemästä monia erehdyksiä, jotka ovat maksaneet ja ilman valistustyötä yhä edelleen maksaisivat kuluttajille huomattavia oppirahoja. Osuustoiminnallisen valistustyön kauttahan opetetaan osuuskauppojen jäsenistö valvomaan liikkeittensä asioita tarkemmin kuin ennen ja sillä säästetään vuosittain kuluttajajoukolla yhä suurempia summia. Osuustoiminnallisen valistustyön kautta myöskin opitaan käyttämään yhteiseksi hyödyksi toinen toistensa kokemuksia ja saavutuksia ja siten voidaan paljon nopeammin päästä yhä parempiin tuloksiin osuuskauppojen liikkeenhoidon tehokkuuteen nähden kuin jos edelleenkin toimittaisiin vain paikallisina pikku ryhminä — mikä sekin merkitsee huomattavaa aineellista säästöä kuluttajille.

Valistuneemmissa osuuskauppapapireissa tämä kaikki jo myönnetään ja pidetään välttämättömänä käyttää jatkuvasti kertyneistä yhteisistä ylijäämistä määrätty summa valistustyön harjottamiseen. Englannin osuustoimintaliikkeessä esim. käytetään tähän tarkoitukseen jo vuosittain sängen huomattavia summia. Mitä valistuneempaa osuustoiminta-

väki on yhteiskunnallisissa kysymyksissä, sitä enemmän se on valmis käyttämään yhteisistä varoista valistustarkotuksiin. Se tietää, että sen parempaa ja hyödyllisempää käyttöä noille varoille ei löydy.

KULUTTAJAIN OSUUSTOIMINNAN SUHDEKYSYMYKSET. Niin pian kuin osuustoimintaliike on päässyt tietoiseksi siitä, että se olemukseltaan on kapitalisminvastaista, alkaa se myöskin käsittää velvotukseensa suhtautua muihin työväenliikkeen muotoihin myötätuntoisesti ja pyrkiä kiinteään yhteistoimintaan niiden kanssa. Missä määrin tämä suhtautuminen on todella edistysmielistä, riippuu ensi tilassa osuustoimintaväen tietoisuusasteesta yhteiskunnallisissa kysymyksissä. Jos osuustoimintaväki on yhteiskunnallisissa kysymyksissä valistumatonta ja vanhoillista (sillä vanhoillisuus johtuu pääasiallisesti juuri valistumattomuudesta), on odotettavissa että se suhtautuu joko kylmäkiskoisesti tai suorastaan vihamielisestikin määrättyihin työväenliikkeen ilmiöihin. Suomen luokkasodan aikana esim. vanhoillisten aineiden kontroleeraamat osuuskaupat auttoivat aktiivisesti porvaristoa sen aseellisessa taistelussa työväenluokkaa vastaan.

Kuluttajien osuustoimintaliike on suhtautumisessaan työväenluokan luokkaliikkeeseen kaikissa maissa yleensä huomattavasti edistysmielisempää kuin tuottajien. Tähän ilmiöön on selityksenä se, että kuluttajajärjestöissä on jäseninä etupäässä kaupunkien teollisuus- ja palkkatyöväestöä, jotka ovat yhteiskunnalliselta ajattelultaan edistysmielisiä aineista. Tuottajain osuustoiminnallisissa järjestöissä on sitävastoin jäseninä pääasiallisesti maanviljelysväestöä, jossa yksilöllinen ajattelutapa on lujemmassa ja jotka niin ollen ovat yhteiskunnallisissa kysymyksissä vanhoillisempia kuin kaupunkien palkkatyöväestö. Tämä osaltaan

selittää esim. sen ilmiön, että maanviljelijäin osuustoiminnalliset järjestöt (joitakin poikkeuksia lukuunottamatta) erosivat vuonna 1904 Kansainvälisestä osuustoimintaliitosta, senjälkeen kuin sen kongressi, jossa kuluttajajärjestöt olivat päässeet enemmistöksi, oli julistanut osuustoimintaliikkeen olevan kapitalisminvastaista liikettä.

Kuluttajain osuustoimintaliikkeellä on luonteeseensa nähden lähempiä yhdyssiteitä työläisten perustamien ja kehittämien ammatti- ja teollisuusjärjestöjen (unionistisen liikkeen) kuin työväestön valtiollisen liikkeen kanssa. Kumpikin ensinmainituista ovat taloudellisia järjestöjä. Kumpikin ovat järjestömuotoja, joiden avulla työläiset ensisijassa pyrkivät parantamaan taloudellista asemaansa, hankkimaan määrättyjä aineellisia etuja. Ammatti- ja teollisuusjärjestöissä työläiset vain ovat järjestyneet *tuottajina* ja valvovat niiden kautta tuottajaetujaan; kuluttajain osuustoimintaliikkeessä taas he ovat järjestyneet *kuluttajina* ja valvovat niiden kautta kuluttajaetujaan. Kumpikin käyttää pääasiallisesti n. s. suoran toiminnan menettelytapoja päämääriensä saavuttamiseksi. Kumpikin liike, saavutettuaan määrätyn yhteiskunnallisen tietoisuustason, pyrkii jo kapitalistisen järjestelmän puitteissa rakentamaan ja kehittämään uutta yhteiskuntajärjestelmää, jossa elintarpeiden tuotanto ja jakelu on järjestetty joukkojen edun kannalta.

Tämä näiden kahden liikkeen "sukulaisuus" selittääkin sen ilmiön, että esim. Englannissa ja Saksassa unionistinen liike ja kuluttajain osuustoimintaliike ovat jo vuosikautia olleet hyvin läheisessä kosketuksessa ja yhteistoiminnassa keskenään.

Jotkut osuustoimintaliikkeen teoreetikot (m. m. amerikkalainen Sonnichsen) väittävät, että osuustoimintaliike

on vallankumouksellista. Jos tätä sanaa ei käytetä missään laajassa, epämääräisessä merkityksessä — tarkoittamassa yleensä vain perinpohjaista, mullistavaa muutosta, vaikkapa se sitten tapahtuisi rauhallisen kehityksenkin tietä — vaan käytetään sitä sen poliittisessa (suppeamassa ja täsmällisemmässä) merkityksessä, niin on sanottava, että *osuustoiminta ei ole olemukseltaan vallankumouksellista liikettä*. Mutta silti se voi olla vaikuttava ase työväestön luokkataistelussa. Ja, mikä vielä tärkeämpää, se on liikettä, jonka merkitys ei suinkaan vähene senkään jälkeen, kun työväestö saa vallan käsiinsä. Päinvastoin sen merkitys ja tärkeys tällöin huomattavasti lisääntyy, kuten Venäjän vallankumouksen kehitys on selvästi todistanut.

Senjälkeen kuin Venäjän työväenluokan onnistui vallankumouksen kautta vuonna 1917 kukistaa maansa kapitalistiluokka, on päiväjärjestykseen astunut uusi, mielenkiintoinen suhderyhtymä: millä tavalla tulee työväenhallituksen, työväenluokan onnistuttua pääsemään valtauksen asemaan, suhtautua osuustoimintaliikkeeseen ja osuustoimintajärjestöihin. Venäjällä on työväenhallitus ryhtynyt käyttämään käsissään olevaa valtiovaltaa pakottaakseen sellaiset ihmiset, jotka eivät olleet ymmärtäneet vapaaehtoisesti liittyä osuustoimintajärjestöihin, sen tekemään, ja pakottaakseen samalla paikkakunnalla toimivat osuuskaupat, jotka eivät olleet vielä ymmärtäneet, että yhteiskunnan edun kannalta (ja omankin etunsa kannalta) heidän olisi tarpeellista yhtyä, yhtymään yhdeksi osuuskunnaksi. Venäjän työväenhallitus on siis tässä kysymyksessä toiminut valistuneen itsevaltiaan tavoin, joka on tietoinen kehityksen oikeasta suunnasta ja haluaa sitä valtakkeinoilla jouduttaa. Tätä vastaan ovat useat "puhtaan

osuustoiminnan” teoreetikot ja johtomiehet nousseet sotalalle, väittäen että osuustoimintaliike perustuu tai sen pitäisi perustua vapaaehtoisuuden, valistuneen vakaumuksen pohjalle, että ainoastaan sille pohjalle rakennetaan jotakin pysyväistä. Tämä ajatustapa on sukua anarkistiselle ajattelulle, jossa yksilön vapaus pannaan kaiken muun yläpuolelle ja jossa kaiken ihmisten keskinäisen toiminnan tulee tapahtua vapaaehtoisuuden pohjalla. Sosialistinen ajattelu vaatii kiinteätä työväenluokan (ja samalla koko yhteiskunnan) edun huomioonottamista ja niin ollen kiinteätä keskittymistä kaikella tavalla, vaikkapa yksilöiden vapaudenkin kustannuksella.

Puhtaasti luokkataistelunäkökannaltakin katsoen kuluttajain osuustoimintaliikkeestä on monessa suhteessa hyötyä työväenluokalle. Ensiksikin *se opettaa työläisiä järjesty-mään* ja niin ollen lisää työväenluokan järjestyneisyyttä, josta suureksi osaksi riippuu valtaanpääsy yhteiskunnassa. Toiseksi se kaiken aikaa *totuttaa työläisiä katselemaan asioita yhteisön edun kannalta* ja alistamaan omat yksilöetunsa ainakin määrättyyn rajaan saakka yhteisen edun alle. Se siis jatkuvasti heikentää yksilöllisiä käsityksiä ja vahvistaa, vaikkapa ehkä hitaastikin, kollektiivista (yhteisön edun huomioonottavaa) henkeä ja ajatustapaa.

Kenties tärkein puoli luokkataistelunäkökannalta katsottuna kuluttajain osuustoimintaliikkeessä on se, että *se harjaannuttaa siinä mukana olevia työläisiä ensin elintarpeiden jakelun ja vihdoin myöskin niiden tuotannon itsenäiseen hoitoon ja johtoon*. Mikäli osuustoimintaliike on ennen vallankumousta ehtinyt kehittää työväenluokan omista riveistä lähteneitä henkilöitä, jotka teknillisestikin pystyvät johtamaan tuotanto- ja jakelutoimintaa, sikäli työväenluokan on helpompaa suoritua uuden yhteiskunnan

rakentamistyössä, edellyttäen että nämä henkilöt ovat kyllin luokkatietoisia pysyäksään uskollisesti työväenluokan mukana kaikissa sen taisteluissa. Tämä tekee tavattoman tärkeäksi huolehtia siitä, että kuluttajain osuustoimintaliikkeen johto on luokkatietoisissa ja mahdollisimman edistysmielisisä käsissä.

Edelleen kuluttajain osuustoimintaliikkeestä on hyötyä työväenluokalle siinä suhteessa, että *se vaurastuttaa työväenluokkaa taloudellisesti*, antaen sille enemmän mahdollisuuksia vahvistaa luokka-asemaansa. Jos työväenluokan taloudellisen vaurastuttamisen rinnalla huolehditaan myöskin sen yhteiskunnallisen tietoisuuden syventämisestä, niin ei tarvitse peljätä, että taloudellinen vaurastuminen vierottaa työläisiä luokkataistelusta, päinvastoin se tekee ne herkemiksi nousemaan vastarintaan kapitalistiluokan kiristystoimenpiteiden johdosta. Kun osaa elämältä enemmän vaatia, silloin ei enään myöskään tyydy vähään.

Kuluttajain osuustoimintaliikkeestä voi vielä olla välitöntäkin hyötyä työväestölle sen luokkataisteluissa sen kautta, että *osuustoimintajärjestöt voivat ja niiden pitäisi aineellisesti tukea työväestöä lakkotaisteluissa, poliittisissa vaalikamppailuissa jne.* Kuluttajain osuustoimintaliikkeen historia tietääkin jo kertoa useitakin tapauksia, jolloin osuustoimintajärjestöt ovat tuntuvalta tavalla avustaneet kriittisiä lakkotaisteluita.

Toiselta puolen täytyy myöntää, että osuustoimintajärjestöt eivät ole mitään suoranaisia luokkataistelujärjestöjä. Niiden luonne on nimenomaan rakentava, ei hävitävä, vaikkakin ne tässä rakentamistyössään samalla vähitellen ja melkein huomaamatta kaivavat maaperää kapitalistisen järjestelmän alta. Kuluttajain osuustoiminta-

liikkeen järjestymiskehotus kohdistuu sitäpaitsi *kuluttajiin yleensä* ja kuluttajia ovat kaikki ihmiset, myöskin keskiluokan ja yläluokan jäsenet. Teoriassa on siis osuustoimintaliikkeen vetoamus ulotettava myöskin heihin. Tästä johtuukin se syytös, mikä joskus tehdään osuustoimintaliikettä vastaan jyrkällä luokkataistelukannalla olevien työläisten taholta, nimittäin että se on omiaan himmentämään ja sotkemaan luokkarajoja ja että siitä niin ollen on työväenliikkeelle vain vahinkoa.

Käytännössä ei tämä seikka kuitenkaan ole läheskään niin arveluttava ja vaarallinen kuin miltä se saattaa näyttää puhtaasti teoreettiselta kannalta katsottuna. Käytännössä nimittäin yleensä vain työläiset (tosin jossakin määrin myöskin keskiluokkalaisainekset) ottavat huomioon kuluttajain osuustoimintaliikkeen järjestämiskehotuksen ja liittyvät siihen. Yläluokan jäsenille merkitsevät ne aineelliset edut mitä kuluttajain osuustoimintaliike voi heille tarjota liian vähän, jotta heillä olisi mitään aineellista kannustinta tulla mukaan siihen. Päinvastoin he pian huomaavat että kuluttajain osuustoimintaliike uhkaa heidän etuoikeutettua asemaansa ja erikoisetujaan ja se saa heidät useassa tapauksessa suhtautumaan hyvin vihamielisestikin osuustoimintaan, kuten Englannin (ja muidenkin maiden) osuustoimintaliikkeen historia on osoittanut. Sitäpaitsi mikään ei estä kuluttajain osuustoimintaliikkeessä vetoamasta nimenomaan vain työläiskuluttajiin, sillä heistähän muodostuvat kuluttajain laajimmat, miljoonaiset joukot.

Kuluttajain osuustoimintaliikkeessäkin on ilmennyt ja yhä ilmenee pyrkimyksiä samanlaiseen yksipuolisuuteen kuin mitä muillakin työväenliikkeen aloilla on havaittavissa. Jotkut osuustoimintaliikkeen teoreetikot pyrkivät

väittämään, että kapitalistinen järjestelmä voidaan kukistaa ja uusi ko-operatiivinen järjestelmä rakentaa sen tilalle yksinomaan kuluttajajärjestöjen avulla ja kuluttajain osuustoimintaliikkeen kautta. Tällaista yksipuolisuutta on kaikin mokomin vältettävä. Yhteiskunnassa toimivat voimat ovat vaikutukseltaan niin laajat ja moninaiset, että on varsin inhimillistä, jos jossakin liikkeessä täydellä vakauksella ja innolla toimivat henkilöt eksyvätkin yliarvioimaan oman liikkeensä merkitystä eivätkä pysty näkemään yhteiskunnallisia voimia koko laajuudessaan. Osuustoimintamiehen ei pitäisi ummistaa silmiään siltä tosi-seikalta, että kapitalistisen järjestelmän sisäiset ristiriidat ovat niin suuret, että ennenkun osuustoimintaliike voi päästä päämääräänsä rauhallisen kehityksen tietä, nämä ristiriidat voivat kärjistyä ja todenmukaisesti kaikkialla tulevat kärjistymään sellaiseen pisteeseen, jossa ratkaisu voi tapahtua vain vallankumoustietä.

Tietoisien osuustoimintaväen velvotukset työväenliikkeen nähdessä yleensä voidaan pukea seuraaviin "tee-seihin":

1. Tietoisien osuustoimintaväen tulee pitää huolta siitä, että *liikkeen johto on mahdollisimman edistysmielisissä käsissä* ja että jäsenistöä jatkuvasti valistetaan yhteiskunnallisissa kysymyksissä niin voimaperäisesti kuin suinkin mahdollista.

2. Samalla kuin taktillisista ja käytännöllisistä syistä on paras säilyttää osuustoimintaliikkeen virallinen itsenäisyys, on sen *oleellista yhteenkuuluvaisuutta työväenliikkeen muiden ilmenemismuotojen kanssa mahdollisimman voimakkaasti terotettava.*

3. Yksipuolista *oman liikkeen yliarvioimista on vältettävä* ja kaikkiin jyrkimpiinkin työväen luokkaliikkeen ilmi-

öihin on suhtauduttava ymmärryksellä ja myötätunnolla. On muistettava, että kaikilla niillä on yhteiskunnalliset syynsä ja että ne kaikki ovat osaltaan tekijöinä työväenluokan suuressa vapautusliikkeessä.

4. *On koetettava välttää vetäystä työväenluokan muiden järjestöjen sisäisiä riitakysymyksiä osuustoimintajärjestöjen piiriin, jonne ne eivät kuulu.* Kuitenkin voi luokkataistelun kärjistyessä käydä välttämättömäksi luokkatietoisten ainesten tehdä selvä pesäero vanhoillisesta osuustoimintaväestä, kuten kävi esim. Suomessa jo ennen luokkasodan puhkeamista.

5. Yksilöllisen ajatustavan jätteinä ilmenevää itsekkyyttä sekä tietämättömyyden aiheuttamaa pikkumaisuutta ja ennakkoluuloisuutta on jatkuvan, terveellisen ja rakentavassa mielessä suoritetun arvostelun kautta pyrittävä järjestöistämme poistamaan ja siten raivaamaan pois esteitä joukkojen kokoamisen ja työväenluokan voimien lujittamisen tieltä.

Tuottajain osuustoiminta

Tuottajain osuustoiminnalliset järjestöt ovat pääasiallisesti neljää eri tyyppiä, nimittäin:

- 1) tuottajajärjestöjä raaka-aineiden tuottamista varten;
- 2) tuottajajärjestöjä valmiiden eli jalostettujen tuotteiden (hyödykkeiden) tuottamista varten muiden tuottamista raaka-aineista;
- 3) tuottajien osuuskuntia tuotettujen raaka-aineiden myyntiä varten, s. o. markkinoiden hankkimiseksi näiden osuuskuntien jäsenten yksilöllisesti tuottamille tuotteille;
- 4) tuottajajärjestöjä, joiden tarkoituksena on myydä määrättyjä maatalouden tuotteita jalostetussa muodossa, järjestö itse huolehtien myöskin tästä tuotteiden jalostamisesta.

1. *Tuottajajärjestöistä raaka-aineiden tuottamista varten* osuustoimintapohjalla ovat maanviljelijäin tai maataloudessa työskentelevien järjestöt melkein yksinomaan vallitsevina. Varsinaisia maanviljelysosuuskuntia on olemassa pääasiallisesti Italiassa, Rumaniaassa ja Serbiassa. Näistäkin ainoastaan italialaiset maanviljelysosuuskunnat ovat perustetut todella kollektiiviselle, s. o. (joko vuokratun tai ostetun) maan yhteisviljelyn pohjalle. Rumaniaassa ja Serbiassa taas on vain sellaisia maanviljelysosuuskuntia, jotka kylläkin hankkivat (joko vuokraavat tai ostavat) maan yhteisesti, mutta jakavat sen sitten jäsentensä kesken, joista kukin viljelee omaa palaansa. Ainoastaan määrättyssä suhteessa toimitaan yhdessä, kuten esim. maan-

viljelyskoneiden ostossa jne. Karjalaitumet ovat usein yhteisiä jne.

Muissakin maissa tavataan näitä erityyppisiä maanviljelys- ja maanvuokrausosuoskuntia, mutta ne ovat niissä satunnaisempia kuin noissa kolmessa edellämaintussa maassa.

Mikään ei teoriassa estäisi ulottamasta raaka-aineiden tuottajien osuustoimintaa esim. kivihiilikaivantojen, kivi-murtimoiden yms. alalle, mutta tällöin on yleensä alkuunpääsyn ja vielä enemmän onnistumisen esteenä tarvittavan pääoman suuruus sekä yrityksen menestyksellistä joutoa varten tarvittava verraten suuri teknillinen taito. Sen vuoksi tällaisia yrityksiä on ollut olemassa verraten harvoja ja nekin, mitä niitä on ollut, ovat melkein poikkeuksetta epäonnistuneet.

Joissakin maissa (m. m. Suomessa) tavattavat kalastajain osuuskunnat, joissa osuuskunnan omistamilla veneillä ja kalastusvehkeillä yhteisesti harjotetaan kalastusta, kuuluvat myöskin tähän ryhmään.

2. *Tuottajajärjestöillä valmiiden eli jalostettujen tuotteiden tuottamista varten* (muiden tuottamista raaka-aineista) on suuri historiallinen merkitys ja osuustoimintaliikkeen historiassa joudutaankin niistä sen vuoksi melko paljon puhumaan.

Niin pian kuin kapitalismin sorron alaisiksi joutuneet työläiset alkoivat miettiä keinoja, miten parantaa huonoa taloudellista asemaansa, rupesi omien tuottajajärjestöjen perustaminen, jotka ottaisivat suoranaisesti haltuunsa tai perustaisivat jonkin tuotantolaitoksen — työpajan tai tehdään — tuntumaan mahdolliselta toteuttaa.

Niinpä jo 1840-luvun loppupuolella syntyikin Ranskassa ja pian sen jälkeen ranskalaisten antaman esimerkin mu-

kaan Englannissa useita osuustoiminnallisia työpajoja, joissa jonkin ammattialan työläiset kaupungeissa liittyivät yhteen tuottaakseen omaksi hyödykseen ja itse järjestääkseen ja valvoakseen (tavallisesti erikoisen komitean kautta) omaa tuotantoaan. M. m. Marx oli hyvin suosiollinen tällaisille yrityksille ja toivoi niistä huomattavaa apua työväestölle sen luokkataistelussa.

Ranskassa oli näillä "itsenäisillä" työpajoilla vuoden 1848 vallankumouksen aikoihin valtionkin kannatus puolellaan, mutta tätä kesti vain vähän aikaa. Englannissa taas olivat n. s. kristilliset sosialistit vuoden 1849:n tienoissa ja jonkun aikaa sen jälkeenkin erikoisesti innostuneet puuhaamaan tämänkaltaisia tuottajain osuuskuntia ja avustivat niitä rahallisesti ja muutenkin huomattavassa määrässä. Nämä kristillisten sosialistien toimesta tai heidän avustuksellaan syntyneet osuustoiminnalliset työpajat ja tehtaot olivat kuitenkin melkein poikkeuksetta vain lyhytaikaisia. Niistä on enään vain ani harvoja, jos lie yhtään, jäljellä. Ja myöhemminkin perustetuista vain pieni prosentti on jäänyt eloon ja näistä eloonjääneistäkään useat eivät ole puhtaasti osuustoiminnallisella pohjalla (Esim. osa on sellaisia, joissa työläisten perustama osuuskunta kyllä omistaa työpajan tai tehtaon, mutta käyttää ulkopuolista, palkattua työväkeä).

N. s. *arttelit* Venäjällä ovat pikkutuottajien (useimmiten käsityöläisten) osuustoiminnallisia yhdistyksiä, joissa yhdistyksen jäsenet työskentelevät yhteisesti yhteisillä työvälineillä ja jakavat työnsä tulokset keskenään jonkin tasa-puolisen perusteen mukaan. Artteli on Venäjälle ominainen järjestömuoto, joka itse asiassa on jo vuosisatoja vanha ja jonka suoranaista vastinetta ei muissa maissa ole. Arttelilaitos Venäjällä oli jo rappeutumassa ennen vallan-

kumousta, mutta neuvostovallan aikana ovat ne taas huomattavasti elpyneet ja lisääntyneet, vaikkakin tämä ilmiö mahdollisesti on vain tilapäinen.

Tähän ryhmään kuuluvia työosuuskuntia (jotka vastaavat aikaisemman ajan osuustoiminnallisia työpajoja), on melkein kaikissa maissa missä osuustoimintaliikettä esiintyy. Schulze-Delitzschin Saksassa perustamat käsityöläisten tuotanto-osuuskunnat (vertaa lukua "*Katsaus osuustoimintaliikkeen historiaan*", Saksa) kuuluvat tähän ryhmään. Varsinkin Ranskassa ja Italiassa on myöskin huomattava määrä tähän ryhmään kuuluvia työosuuskuntia (Italiassa niitä oli v. 1910 kokonaista 1017). Suomessakin ilmotetaan niitä vuonna 1913 olleen 35.

3. Tuottajien osuuskunnat, joiden tarkoituksena on hankkia markkinoita osuuskunnan jäsenten yksilöllisesti tuottamille hyödykkeille (tavallisimmin maataloustuotteille), toisin sanoen *tuottajien muodostamat myyntiosuuskunnat* ovat yleisempiä kuin edellä puheena olleet tuottajien osuustoiminnalliset järjestöt. Selityksenä niiden suurempaan yleisyyteen on ilmeisesti se, että niiden toiminta on helpompi järjestää menestykselliselle pohjalle kuin tuottajajärjestöjen, joiden tehtävänä on itse hyödykkeiden tuottaminen.

Tällaiset jalostamattomien tuotteiden myyntiä varten perustetut (maanviljelijäin) osuustoimintajärjestöt ovat kehittyneet voimakkaiksi varsinkin eräissä osissa Yhdysvaltoja sekä Canadassa. Suurimpia tähän ryhmään kuuluvista tuottajain osuustoimintajärjestöistä ovat The American Society of Equity (Amerikkalainen tasa-arvoisuusseura), Equity Co-operative Exchange (Osuustoiminnallinen vaihtolaitos Tasa-arvoisuus), The American Co-operative Association (Amerikkalainen osuustoimintayhdistys),

joiden kaikkien kolmen päämajat sijaitsevat keskivaltioissa sekä California Fruit Growers' Exchange ja useita muita samantapaisia yhdistyksiä Lännen valtioissa. Useat tällaisista järjestöistä ovat itse asiassa "farmarien unioita" (esim. Kansasissa on suuri ja voimakas tällainen järjestö; melko suuri samanlainen järjestö on Grange, joka on levinnyt useaan valtioon). Varsinkin mikäli ne ovat järjestöjä pelkästään liikkeenharjottamista varten, ovat ne yleensä hyvin kapitalistishenkisiä.

Tanskassa ovat munain- ja siipikarjan myyntijärjestöt menestyneet erinomaisesti ja ovat muodostaneet koko maata käsittävän liitonkin munain maastavientiä varten. Saksassa (ja samaten myöskin Amerikassa) on paljon karjanmyyntiosuuskuntia. Italiassa on muun muassa silkinmyyntiosuuskuntia jne., jne.

4. Vielä menestyksellisempiä, yleisempiä ja niin ollen tärkeämpiä kuin edelliset ovat useissa maissa maanviljelijäin osuuskunnat ja osuustoiminnalliset järjestöt, joiden tarkoituksena on myydä määrättyjä maatalouden tuotteita *jalostetussa* muodossa. Tällöin ottaa osuuskunta myöskin suorittaakseen kyseessäolevan raakatuotteen jalostamisen. Tämentyypisiin osuuskuntiin kuuluvat osuusmeijerit, osuustoiminnalliset juustotehtaat, teurastamot y. m. Osuusmeijerit ovat yleisiä useissa Europan maissa (Tanskassa, Irlannissa, Venäjällä, Suomessa, Saksassa jne.) sekä myöskin joissakin Yhdysvaltain valtioissa (Minnesota, Wisconsinissa y. m.). Osuustoiminnalliset juustotehtaat ovat yleisiä varsinkin Hollannissa ja Sveitsissä. Osuustoiminnallisia teurastamoita on varsinkin Tanskassa ja Irlannissa (joitakin myöskin Yhdysvalloissa). Ranskassa ja Italiassa on osuuskuntia viininvalmistusta ja myyntiä varten; nekin siis kuuluvat tähän ryhmään. Saksassa on m. m. osuuskuntia, jotka valmistavat viinaa perunoista.

Tämäntyyppisiin osuuskuntiin kuuluvat myöskin osuustoiminnalliset jauhomyllyt, silloin kun ne ovat viljantuottajien (maanviljelijäin) itsensä perustamia ja omistamia. Tällaisia ko-operatiivisia jauhomyllyjä on paljon varsinkin Belgiassa ja Ranskassa. Irlannissa ryhtyivät useat meijeri-osuuskunnat maailmansodan aikana harjottamaan myöskin viljanjauhatusta, s. o. osuusmeijerin yhteyteen perustettiin jauhomylly.

TUOTTAJAIN OSUUSTOIMINTALIIKKEEN KESKITTYMINEN. Tuottajain osuustoimintaliikkeessä ei keskittyminen yleensä ole edistynyt läheskään niin pitkälle kuin kuluttajain. Tämä johtuu siitä että tuottajajärjestöissä on etupäässä maanviljelysväestöä, joka yhteiskunnallisessa ajattelussa on aina enemmän takapajulla kuin kaupunkien teollisuus- ja palkkatyöväestö, joka muodostaa kuluttajain osuustoimintaliikkeen pääjoukot ja antaa sille edistysmielisemmän leiman.

Mikäli tuottajain osuustoimintaliikkeessä keskittymispyrkimyksiä ilmenee, on niiden kannustimena yksinomaan suurempien aineellisten etujen tavoittelu. Tämä pitää paikkansa sellaisiin tuottajien keskusjärjestöihin nähden kuin esim. maanviljelijäin myyntijärjestöt Yhdysvalloissa, voin- ja munanvienti-järjestöt Tanskassa, keskusmeijerit Sveitsissä ja Tanskassa, The Co-operative Productive Federation Englannissa jne. Suurempien aineellisten etujen saavuttaminen näyttää olevan näille tuottajain järjestöille kaikki, mitä he keskittymisessä hyvää näkevät. Jotkut tällaisista järjestöistä ovatkin epäilemättä kehittyneet taloudellisessa suhteessa voimakkaiksi ja tuottaneet jäsenilleen huomattavia aineellisia etuja, mutta yhteiskunnalliseen liikkeeseen nähden on niillä ollut pikemmin jarruttava kuin edistävä vaikutus.

Katsaus osuustoimintaliikkeen historiaan

Osuustoimintaliike voidaan katsoa alkaneen samoihin aikoihin kuin sosialistinenkin liike, vaikka sen periaatteellinen tietoisuus onkin kehittynyt paljon hitaammin.

Osuustoiminnan varsinainen kotimaa on *Englanti*. Tämä on luonnollistakin, kun ottaa huomioon, että Englanti on kapitalistisessa kehityksessä maailman ensimmäinen maa ja että anglosaksisen rodun huomattavana tunnusmerkkinä on käytännöllisyys.

Ensimmäinen huomattu nimi osuustoimintaliikkeen historiassa on *Robert Owen*, joka sosialisminkin historiassa on ensimmäisten joukossa. Owen, joka oli syntynyt vuonna 1771, alkoi erikoisemmin vuodesta 1812 lähtien vedota puheilla ja kirjoituksilla maansa yläluokkaan, odottaen että tämä ryhtyisi korjaamaan nurjia yhteiskuntaoloja ja parantamaan työväenluokan asemaa. Tämä yläluokkaan vetoaminen juuri oli yksi Owenin edustaman sosialismin samoin kuin osuustoiminnankin utopistisia piirteitä. Owen luonnollisestikaan ei saanut Englannin yläluokan keskuudessa aatteilleen juuri minkään vertaa kannatusta. Mutta sen sijaan alkoivat työläiset itse siellä ja täällä ottaa huomioon Owenin aatteita ja vuodesta 1825 lähtien esiintyy Englannin työväestön keskuudessa ensimmäisiä itsetietoisien osuustoiminnankin merkkejä.

Owenin pyrkimyksenä oli työväestön aseman parantamiseksi m. m. perustaa sen keskuuteen osuuskuntia kunnollisten ja väärentämättömien elintarpeitten hankkimista varten huokeilla hinnoilla. Lopullisena päämääränä

hänellä kuitenkin oli jonkinlaisten ihanneyhteiskuntien aikaansaaminen, joissa osanottajat "yhtenä suurena perheenä harjottaisivat, paitsi kauppaa, myös teollisuutta ja maanviljelystä eli toisin sanoen itse tuottaisivat sen mitä tarvitsevat". Alussa ryhtyi Owen näitä periaatteitaan toteuttamaan oman tehtaansa työväestön keskuudessa New Lanarkissa, Skotlannissa. Täällä olikin hänen toimintansa menestyksellistä. Mutta hänen myöhemmin Amerikkaan ja Skotlantiin perustamansa yhdyskunnat eli kommunistiset siirtolat eivät olleet pitkäikäisiä.

New Lanarkin esimerkkiä seuraten alettiin Englannissa varsinkin 1820-luvun loppupuoliskolla perustella "owenilaisia" osuuskauppoja. Vuonna 1831 ilmoitetaan niitä olleen kaikkiaan jo lähemmäs 400, niissä yhteensä hyvän joukon toista sataa tuhatta jäsentä.

Utopistiset piirteet Owenin edustamissa periaatteissa, joille periaatteille senaikainen osuustoiminta pääasiallisesti nojautui, vaikuttivat kuitenkin, että tämä "owenilainen" osuustoimintaliike tuli vain hyvin lyhytaikaiseksi. Jo vuonna 1835 olivat melkein kaikki owenilaiset osuuskaupat hävinneet ja seurasi lähes kymmenen vuoden väliaika, jolloin osuustoimintaliikettä — jos tämän ajan osuuskaupparyityksiä voi siksi vielä nimittää — ei ollut juuri nimeksikään olemassa. Työläisten huomio Englannissa oli sitäpaitsi näihin aikoihin kiintynyt niin täydellisesti valtiolliseen työväenliikkeeseen — vuodet 1836—'42 olivat n. s. chartismin eli karttaliikkeen kukoistusaikoja — että käytännöllisiä pikkuhommia ei joudettu muistamaankaan.

ROCHDALEN OSUUSKAUPPA JA SEN KÄÄNTEENTEKEVÄ MERKITYS. Vuodesta 1844, jolloin 28 lakossa ollut kangastehtaan työläistä Rochdalessa, lähellä Englannin suurinta tehdaskaupunkia Manchesteria, perusti

vähäpätöisen osuuskaupan, alkaa tärkeä käänne osuustoimintaliikkeen historiassa. Siitä oikeastaan voidaan laskea koko nykyaikaisen kuluttajain osuustoimintaliikkeen alku. Rochdalen kankurit näet omaksuivat osuuskauppansa perustaksi periaatteet, jotka yhä vielä nykyäänkin tunnustetaan pääpiirteissään oikeiksi ja joiden pohjalla nykyaikainenkin kuluttajain osuustoimintaliike lepää. Niistä olivat karsineet pois ne utopistiset piirteet, joita oli vielä havaittavissa Owenin aikuisessa osuustoiminnassa. Toisessa paikassa tätä teosta on jo tehty näistä periaatteista (n. s. Rochdalen järjestelmästä) lähemmin selkoa.

On totta, että osuustoimintaliikkeessä sellaisena kuin Rochdalen kankurit sille pohjan laskivat, on vielä joitakin piirteitä, joita voidaan sanoa kompromissipiirteiksi nykyisen kapitalistisen järjestelmän kanssa. Sellaisia piirteitä ovat yksilökohtainen osuuksien omistus ja niille koron (vaikka tosin rajotetun) maksaminen. Rochdalen kankurit, jotka tietoisesti asettivat nämä piirteet osuustoimintaliikkeen ohjelmaan, olivat käytännön miehiä, jotka hyvin tiesivät kuinka syvälle yksilöpyyteet ja yksilöomistus ovat juurtuneet työläistenkin keskuudessa ja päättivät tyytyä ainoastaan rajottamaan näitä osuustoimintaliikkeessä mahdollisimman pitkälle, ottaen käytäntöön mies-ja-ääniperiaatteen sekä rajottamalla osuuksille maksettavan koron mahdollisimman alhaiseksi. He myöskin tiesivät varsin hyvin että suurelle enemmistölle ihmisiä — työläisiäkin — on aineellisten etujen tavoittelu toiminnan pääkannustimena ja sen vuoksi he asettivat sääntöihinsä pykälän, jossa kertyneet ylijäämät määrätään jaettavaksi takaisin ostajille heidän ostoksiensa perusteella — pykälän, joka on tuonut osuustoimintaliikkeeseen jäseniä kenties enemmän kuin mikään muu tekijä, kapitalistisen järjestelmän työläisiä puristavaa vaikutusta ehkä lukuunottamatta.

Nämä kompromissipiirteet tulevat ilmeisesti karisemaan pois osuustoimintaliikkeestä sitä myöten kuin kollektivismi ja kommunismi (yhteisöllisyys ja yhteisomistus) voittavat ihmisten keskuudessa jalansijaa. Venäjällä esim. yksilöiden omistamat osuudet on jo ilmoitettu poistetun osuustoimintajärjestöistä.

Pienestä, mitättömästä alusta kehittyi Rochdalen osuuskauppa tasaisesti vuosi vuodelta. Vuonna 1874, kolmekymmentä vuotta perustamisensa jälkeen, oli siinä jäseniä jo lähemmäs 8,000 ja vuonna 1910 sen jäsenmäärä lähenteli kahtakymmentä tuhatta. Rochdalen kankurit kykenivät pienen osuuskaupansa perustaessaan sijoittamaan siihen vain noin puolisenttoista sataa dollaria (mikä kuitenkin siihen aikaan oli paljon suurempi summa rahaa kuin nykyään), mutta vuonna 1910 olivat kaupan rahastot kohonneet jo yli kahden miljoonan dollariin. Yhdestä pienestä syrjäkadulla vuokrahuoneessa sijaitsevasta puotipahaisesta oli liikkeen omistamien myymälöiden lukumäärä vuonna 1910 kohonnut 48:aan; sitäpaitsi oli Rochdalen osuuskaupalla mainittuna vuonna oma leipomo, oma teurastamo, kenkätehdas ja tupakkatehdas. Se omisti myös myymälärakennusten lisäksi suuren joukon taloja, joista jäsenille vuokrataan huokealla hinnalla asuntoja ja toisia taloja, joissa on kouluja, lukusaleja ja kirjastoja.

Rinnan Rochdalen osuuskaupan kanssa alkoi osuustoimintaliike pian ripeällä vauhdilla kehittyä kautta koko Ison Britannian. Pienestä, vaatimattomasta alusta on Ison Britannian osuustoimintaliike lähes 80 vuoden kuluessa jotakuinkin tasaisesti kasvanut niin suuremμοiseksi, että vuonna 1920 sen lähes 1,500:ssa osuustoiminnallisessa yhdistyksessä oli jäseniä yhteensä jo yli 4 miljoonaa. Se on luonut mahtavia keskusjärjestöjä, pitää vuosittain koko

maata käsittäviä edustajakokouksia ("osuustoimintakongresseja"), joissa saattaa olla läsnä lähemmäs kaksikin tuhatta edustajaa, ja käsittelee kauppatoiminnassaan vuosittain ei enään vain satoja, vaan tuhansia miljooneja dollareita. Sen palveluksessa oli vuonna 1919 yhteensä 187,535 henkeä. Kaikkien osuustoimintajärjestöjen joukossa ovat kuluttajien järjestöt valtavasti suurimmat; muut järjestöt (tuottajien) ovat vain kääpiöitä niiden rinnalla.

ENGLANNIN OSUUSTOIMINTALIIKKEEN KESKITTYMINEN. Jo 1850-luvulla oli osuuskauppoja Englannissa siksi lukuisasti, että alkoi herätä ajatuksia keskitetystä yhteistoiminnasta niiden välillä. Tässä suhteessa oli kuitenkin olemassa vaikeuksia, voimassa oleva laki kun ei sallinut osuustoiminnallisen yhdistyksen omistaa osuuksia toisessa osuustoiminnallisessa yhdistyksessä. N. s. kristillisten sosialistien avustuksella sai Englannin silloinen osuustoimintaväki kuitenkin vuonna 1862 säädetyksi parlamentissa lain, joka teki mahdolliseksi osuustoiminnallisen keskusliikkeen perustamisen. Jo heti seuraavana vuonna (1863) perustettiin *Englannin Osuustukkukauppayhdistys* (Co-operative Wholesale Society, lyhennettynä tavallisesti C. W. S.), maailman ensimmäinen osuustukkukauppa. Alussa yhtyi tähän osuustukkukauppaan jäseniksi Englannin silloisesta yli sadasta osuuskaupasta ainoastaan 54. Vuonna 1864 aloitti tämä tukkuliike toimintansa sangen vaatimattomasta alusta, mutta siitä se on kasvanut Englannin ja luultavasti koko maailmankin mahtavimmaksi liikelaitokseksi. Ei siinä kyllin, että sen tukkukauppamyynnit ovat kohonneet satoihin miljooniin dollareihin vuodessa, vaan se on jo 1870-luvulta lähtien mennyt myöskin tuotantoon, perustaen tuotantolaitoksen toisensa perästä. Se omistaa nykyjään jo lähemmäs 70 tehdasta

ja tuotantolaitosta ja uusia perustetaan tai hankitaan melkein joka vuosi. Omistaapa se joitakin maatilojakin, joissa harjotetaan maan- ja hedelmänviljelystä sekä karjanhoitoa; Indiassa omistaa se (yhdessä Skotlannin osuustukkukaupan kanssa) nykyjään noin 60,000 eekkeriä teenviljelysmaata. Sillä on omia höyrylaivoja, omia kirjapainoja jne. Sen palveluksessa oli vuonna 1919 32,205 henkeä, joille palkkoina maksettiin yhteensä yli 20 miljoonaa dollaria.

Englannin osuustukkukaupan yhteydessä on erityinen pankkiosasto, joka toimii useimpien Englannin ja Walesin osuusliikkeiden ja ammattiyhdistysten (unioiden) keskusrahallaitoksena. Se käsittelee nykyjään jo tuhansia miljooneja dollareita vuosittain, etupäässä työläisten rahoja. Sen lisäksi on C. W. S:n yhteydessä erityinen vakuutusosasto, joka harjottaa harvinaisen suuremμοiseksi kasvannutta henki-, palo-, tapaturma- y. m. vakuutusliikettä; vuonna 1919 peri tämä vakuutusosasto (joka toimii nimellä Co-operative Insurance Society, Limited) vakuutusmaksuina yli 6 miljoonaa dollaria.

Englannin osuustukkukaupan tuotantolaitosten suuruudesta saamme jonkinlaisen kuvan, kun kuulemme esim. että yksistään sen yhdentoista jauhomylllyn tuotteiden arvo oli vuonna 1919 yli 50 miljoonaa dollaria (Englannin osuustukkuliike kontroleeraa nykyjään enemmän kuin puolet koko maan jauhotuotannosta), että sen kolmen saippua-tehtaan myynnit tekivät mainittuna vuonna lähes 20 miljoonaa dollaria, että sen viisi säilyketehdasta "kannutti" samana vuonna hedelmiä y. m. noin 15 miljoonan dollarin edestä ja että sen seitsemän kenkä- ja nahkatehtaan tuotteiden arvo v. 1919 nousi lähes kymmeneen miljoonaan dollariin. Kaiken kaikkiaan oli vuonna 1919 Englannin osuustukkukaupan omistaman 66 tuotantolaitoksen valmistamien tuotteiden arvo yli 150 miljoonaa dollaria.

Koko tuota jättiläismäistä laitosta johtaa 33-henkinen johtokunta, jonka jokainen jäsen on vakinaisella vuosi-palkalla, hoitaen tointa niin ollen varsinaisena palkanalaise-
 sena työnään eikä minään sivutoimena. Useat noista johtokunnan jäsenistä — ehkä useimmatkin — ovat miehiä, jotka ovat lähteneet työväestön riveistä ja olleet elämänsä varrella mukana työväenliikkeen eri rintamilla, ottaneet osaa lakkotaisteluihin jne.

Englannin osuustukkukaupan rinnalle kehittyi pian *Skotlannin osuustukkukauppa*, joka perustettiin v. 1868. Sitä suunniteltiin ensin englantilaisen tukkukaupan haara-
 liikkeeksi, mutta monista eri syistä katsottiin kuitenkin lopullisesti käytännöllisemmäksi perustaa oma tukkukauppa Skotlantia varten. Sekin on tasaisesti vuosi vuodelta voimistunut, niin että vuonna 1919 sen myynnit nousivat jo yli 120 miljoonan dollarin ja sillä oli palveluksessaan 10,523 henkeä. Samana vuonna oli sen omistamien tuotantolaitosten valmistamien tuotteiden arvo yli 25 miljoonaa dollaria. Se on läheisessä yhteistoiminnassa englantilaisen veljesjärjestön kanssa, ollen osallisena sen kanssa sekä pankki- että vakuutusliikkeessä. Sitäpaitsi omistaa kumpainenkin tukkukauppa yhdessä teenviljelysmaita Indiassa y. m.

Kun Englannin osuustukkukaupan jäseniksi otetaan ainoastaan osuuskuntia (ja poikkeustapauksissa muita yhdistyksiä), pääsevät Skotlannin osuustukkukauppaan jäseniksi myöskin liikkeen palveluksessa olevat 21 vuotta täyttäneet henkilöt. Osuuksien suuruus Englannin osuustukkukaupassa on 1½ puntaa (\$7.50), Skotlannin tukkuliikkeessä 1 punta (\$5.00).

Näiden kahden tukkuliikkeen yhteydessä mainittakoon vielä *Irlannin maanviljelijäin tukkukauppayhdistys* (Irish

Agricultural Wholesale Society, Limited), joka perustettiin 1897. Se on (kuten nimikin jo ilmaisee) etupäässä maalaisosuuskauppojen keskusliike, jonka tarkoituksena on hankkia siihen kuuluvien osuuskuntien jäsenille elintarpeita tukuttain ja samalla hankkia markkinoita niiden tuotteille. Se harjoittaa myöskin pankki- ja meijeriliikettä. Se on paljon pienempi kuin Englannin ja Skotlannin osuustukkukaupat. Vuonna 1919 tekivät sen myynnit noin 6.5 miljoonaa dollaria ja sen palveluksessa oli kaikkiaan 192 henkeä.

OSUUSTOIMINNALLINEN KASVATUSTYÖ ENGLANNISSA. Tavattoman tärkeä ja varsinkin viime aikoina laajakantoiseksi paisunut on Ison Britannian osuustoimintajärjestöjen harjoittama kasvatust- ja valistustyö. Niiden periaatteiden mukaisesti mitkä Rochdalen "kunnan esi-
taistelijat" asettivat osuustoimintaliikkeen pohjaksi, siirtävät nykyään melkein kaikki Ison Britannian osuusliikkeet jonkin summan kasvatusrahastoonsa, käytettäväksi valistustarkoituksiin. Tämän kasvatusrahastoon siirretyn erän suuruus vaihtelee $\frac{1}{2}\%$:sta $3\frac{1}{2}\%$:iin vuotuisesta ylijäämästä. Saamme jonkinlaisen käsityksen siitä, kuinka huomattaviin summiin tämä pieni prosenttimääräkin jo vuosittain nousee, kun mainitsemme, että yksi ainoa osuusliike (Boltonin) siirsi vuonna 1905 kasvatusrahastoonsa 15,000 dollaria; toinen (Plymouthin) 12,000 dollaria jne. Mutta sitten onkin Englannissa jo niinkin suuria osuuskauppoja, että niiden jäsenmäärä lähentelee 100,000 (suurimmat jäsenluvultaan ovat Leedsin ja Edinburghin osuuskaupat).

Keskittyminen valistustyön harjoittamista varten on Englannissa, toisin kuin useissa muissa maissa, tapahtunut vasta aineellisia tarkotusperiä varten tapahtuneen keskittymisen jälkeen, mutta kuitenkin melkein rin-

nan sen kanssa. Niinpä jo vuonna 1867 perustettiin tehokkaamman osuustoiminnallisen valistustyön harjoittamiseksi keskusjärjestö nimeltä "*The Co-operative Union, Limited*" (Osuustoimintaliitto). Liiton tarkoituksena on paitsi osuustoiminnallisen valistustyön harjoittaminen sekä suullisen että painetun sanan kautta, myöskin ammatillisten ja teknillisten neuvojen antaminen osuusliikkeille. Iso-Britannia on jaettu kaikkiaan kahdeksaan eri piiriin, joista jokaisessa liitolla on erikoinen piirisihteri. Viidellä näistä piireistä on sen ohella erityinen kasvatusosaston sihteeri, joka toimii liiton kasvatusosaston valvonnan alaisena. Liiton kasvatusosasto ylläpitää kirjeenvaihtokursseja, julkaisee oppikirjoja, järjestää kesäkouluja, harjoittaa opettajia niihin jne. Tämä erikoinen kasvatusosasto järjestettiin vuosina 1883—'84.

Vuonna 1917 kuului Ison Britannian 1,467:stä osuusliikkeestä ja osuustoiminnallisesta yhdistyksestä 1,304 eli 89% Osuustoimintaliittoon. Vielä suurempi oli prosenttimäärä jäseniin nähden, sillä 98% kaikkien osuustoiminnallisten yhdistysten jäsenmäärästä kuului mainittuna vuonna Osuustoimintaliittoon. Vuonna 1919 nousivat yksistään Osuustoimintaliittoon kuuluvien osuuskauppojen myynnit noin 1,000 miljoonaan dollariin ja kaikkien siihen kuuluvien osuustoiminnallisten järjestöjen myynnit (mukaan luettuina myöskin tukkukaupat ja osuustoiminnalliset tuotantoyhdistykset) yli 1,600 miljoonaan dollariin, joka on jo huikea summa. Yksistään osuuskauppojen tuottamat ylijäämät, jotka jäivät kuluttajien omaksi hyödyksi, tekivät mainittuna vuonna yli 100 miljoonaa dollaria, johon lisäksi tulevat osuustukkukauppojen ja tuotanto-osuus kuntien y. m. tuottamat ylijäämät, jotka tekivät samana vuonna noin 7 miljoonaa dollaria. Ison Britannian osuusliik-

keiden palveluksessa työskenteli vuonna 1919 yhteensä 187,535 henkeä, niistä osuuskaupoissa yksistään 130,621 ja osuustukkukaupoissa 42,920. Kaikkien Ison Britannian osuustoimintaliikkeiden palveluksessa olevien toimitsijoiden palkat nousivat mainittuna vuonna yli 100 miljoonaan dollariin, tästä tullen osuuskauppojen osalle yli 70 miljoonaa ja kolmen osuustukkukaupan (Englannin, Skotlannin ja Irlannin) osalle yhteensä vähän yli 25 miljoonaa. Osuuskauppojen yhteinen osuus- ja lainapääoma v. 1919 oli lähes 375 miljoonaa dollaria, osuustukkukauppojen vähän yli 100 miljoonaa (Tässä, kuten kaikkialla tässä teoksessa, on punnan arvoksi otettu sen normaaliaikainen arvo 5 dollaria).

Vuodesta 1869 lähtien ovat Ison Britannian osuustoiminnalliset yhdistykset ja osuustoimintajärjestöt pitäneet vuosittain edustajakokouksia ("osuustoimintakongresseja"), jotka vuosi vuodelta ovat kehittyneet yhä mahtavammiksi kokouksiksi, nekin osaltaan kuvastaen osuustoimintaliikkeen yhäti kasvavaa voimaa. Carlislen osuustoimintakongressissa vuonna 1919 oli edustajien luku noin 1,700 ja Bristolin kongressissa v. 1920 oli saapuvilla hyvin lähelle 2,000 edustajaa.

Vuonna 1871 alkoi Britannian osuusliikkeiden omistamana ja niiden valvonnan alaisena ilmestyä viikkolehti "*The Co-operative News*", joka yhä vieläkin on Englannin osuustoimintaväen pää-äänenkannattaja. Sitä julkaisee erikoinen sitä varten muodostettu kirjapaino- ja kustannusosuuskunta. Tämän viikkolehden nykyinen tilaajamäärä on lähes 100,000. Kaiken kaikkiaan ilmestyy Isossa Britanniassa (s. o. Englannissa ja Skotlannissa) nykyään noin tusinanverran osuustoimintalehtiä, niistä useimmat kerta kuussa ilmestyviä. Tähän ei ole luettu useiden suurten osuuskauppojen kustantamia paikallisia julkaisuja.

Mainittakoon vielä tässä yhteydessä, että Englannin osuustukkukauppa on yhdessä Skotlannin osuustukkukaupan kanssa vuodesta 1918 lähtien alkanut julkaista arvokasta vuosikalenteria, nimeltä "People's Year Book" (Kansan vuosikirja).

TUOTTAJAIN OSUUSTOIMINTALIIKE ENGLANNISSA. Ranskassa pääsi tuottajain osuustoiminta 1840-luvun lopulla suureen vauhtiin. N. s. osuustoiminnalliset työpajat olivat 1848-vuoden vallankumouksen aikoihin muodissa, saivatpa ne joksikin ajaksi valtion suojelukseenkin. Ranskasta levisi osuustoiminnallisten työpajojen aate useihin muihinkin maihin, ennen kaikkea Englantiin. Täällä ryhtyivät varsinkin n. s. *kristilliset sosialistit* — keski- ja yläluokasta lähteneet yhteiskunnallisten reformien kannattajat — niitä puuhaamaan. Ajatus oli, että kun työläiset tällaisissa työpajoissa tai tehtaissa olisivat omia isäntiään, niin jo niihin aikoihin räikeänä ilmennyt risti-riita työn ja pääoman välillä siten poistuisi. Voitot, ylijäämät — jos niitä kertyisi — työläiset jakaisivat tasapuolisesti keskenään. Mutta mistä saada pääomia noiden osuustoiminnallisten työpajojen perustamiseen, työläiset kun olivat itse liian köyhiä? Asiaan innostuneet kristilliset sosialistit hankkivat pääomia ja perustivat v. 1848 erikoisen työläisten yhdistyksiä edistävän seuran. Tämä seura varsinkin perusti useita tuotanto-osuuskuntia, mutta ne epäonnistuivat melkein jokainen järjestään. Ehkä suurimpana syynä niiden kumoonmenoon oli vaikeus löytää tuotteille markkinoita. Kokeiltuaan useiden vuosikymmenien ajan osuustoiminnalla tuotannossa, tulikin Englannin työväestö lopulta siihen varmaan vakaumukseen, että jos mieli tuotannossa onnistua täytyy ensin järjestää kulutus. Joitakin tuottajienkin yhdistyksiä silti säilyi vuosien var-

rella ja vuonna 1883 osa niistä muodosti oman keskusjärjestönsä, nimeltä *Co-operative Productive Federation* (Osuustoiminnallinen tuotantoliitto), joka on yhä vieläkin olemassa. Siihen kuului v. 1919 jäseninä 43 tuotanto-osuuskuntaa ja sen myynnit olivat mainittuna vuonna hiukan yli 2 milj. doll. Kaikkiaan oli v. 1919 Isossa-Britanniassa yhteensä 95 tuotanto-osuuskuntaa, niissä jäseniä hiukan yli 39,000 ja ne möivät vuoden kuluessa tuotteitaan vähän yli 35 miljoonan dollarin edestä. Englannin osuustukkukaupan omistamat tuotantolaitokset jo yksinään myivät yli neljä kertaa niin paljon, mikä osottaa kuluttajain järjestöjen monta vertaa suuremman taloudellisen voimakkuuden.

ENGLANNIN OSUUSTOIMINTAPUOLUE. Rochdalen osuuskaupan periaatteisiin kuului m. m. puolueettomuus poliittisissa kysymyksissä. Osuuskunta ei saanut järjestönä sekaantua politiikkaan, vaan kukin osuuskaupan jäsen sai tässä suhteessa yksilönä menetellä niinkuin parhaaksi näki. Tätä puolueettomuusperiaatetta Englannin osuustoimintaliike sitten noudatti useiden vuosikymmenien ajan ja epäilemättä tämä juuri onkin suuresti auttanut sitä pysymään koko ajan eheänä. Englannin osuustoimintaliikkeessä ei nimittäin ole koskaan tapahtunut mitään vakavampaa repeämää eikä siellä ole niinkuin monissa muissa maissa perustettu keskenään kilpailevia, eri poliittista tai uskonnollista väriä tunnustavia osuustoiminnallisia yhdistyksiä tai järjestöjä (Esim. katooliset, vapaamieliset ja sosialistiset osuuskaupat Belgiassa; vanhoillinen ja edistysmielinen osuustoimintaliike Saksassa; Suomen kaksi osuustoimintaleiriä jne.). Mutta viimeisen vuosikymmenen ajalla, kun Englannin osuustoimintajärjestöjen jäsenluku alkoi kiivetä neljään miljoonaan ja yli siitäkin ja se talou-

dellisenä voimana maan yhteiskunnallisessa elämässä alkoi yhä enemmän tuntua, ruvettiin tuntemaan tarvetta sekaantua aktiivisemmin politiikkaan. Mielipiteet jakautuivat kahtia pääasiallisesti vain siinä, pitäisikö perustaa oma puolue vai antaako osuustoimintaväen kannatus suorastaan työväenpuolueelle. Swansean kongressi vuonna 1917 vihdoinkin ratkaisi tämän monena vuonna peräkkäin väittelyn alaisena olleen kysymyksen sillä tavalla, että päätettiin perustaa osuustoimintaväen oma puolue (nimellä: The Co-operative Party). Puolueen johto annettiin 29-henki- sen kansalliskomitean käsiin. Puolue on senjälkeen siellä täällä asettanut omia ehdokkaitaan m. m. Englannin parlamenttiin, mutta tähän asti sillä ei ole ollut suurtakaan menestystä. Aivan viime aikoina on puolue esiintynyt kiinteässä yhteistoiminnassa Työväenpuolueen kanssa, yleensä välttämättä asettamasta omia ehdokkaitaan Työväenpuolueen vastapainoksi ja tehden sen kanssa suorastaan vaaliliittojakin. Tällöin sillä on myöskin alkanut olla poliittisella areenalla parempaa menestystä.

VENÄJÄ.

Venäjä, jossa osuustoimintaliike vielä tämän vuosisadan alkuun saakka oli surkeasti takapajulla, on vallankumouksensa kautta ikäänkuin yhdellä iskulla kohonnut maailman osuustoimintaliikkeen eturiviin, joissakin suhteissa — esim. jäsenlukuunsa nähden — ensimmäiseksikin. On niin ollen paikallaan ottaa osuustoimintaliikkeen historian selostuksessa Venäjä toiselle tilalle; hyvin luultavaa on, että se lähitulevaisuudessa tulee tässä kuten muissakin suhteissa vallottamaan itselleen ensimmäisen tilan.

Osuustoiminta on Venäjällä tavallaan jo vuosisatoja vanhaa. Jo kolmanneltatoista vuosisadalta lähtien on siellä

nimittäin esiintynyt n. s. *artteleja*, joita tavallaan voitaisiin sanoa osuustoiminnallisiksi. Alkuperäiset arttelit olivat työkuntia, joiden jäsenet yhtyivät työntekoon määrätyksi ajaksi, esim. kesän ajaksi ja sitten jakoivat voiton keskenään. Myöhemmin muodostui toisenlaisia artteleja, joissa osaksi tai kokonaankin pääomalla, eikä työllä, päästiin arttelin jäseneksi. Tällaiset myöhemmät arttelit vastaavat (pikku)tuottajain osuuskuntia muissa maissa. Arttelilaitos Venäjällä oli ennen vallankumousta jo rappeutumassa, kapitalismin edistyessä maassa, mutta neuvostovaltan aikana ne tuntuvat uudelleen elpyneen ja saaneen lisää merkitystä.

Ensimmäinen varsinainen osuuskauppa Venäjällä perustettiin v. 1865 Riigaan. Aina 1890-luvulle saakka oli osuustoimintaliikkeen johdossa yksinomaan keskiluokkalaisainesta ja jäsenten tietoisuus osuustoiminnan yhteiskunnallisesta merkityksestä ja päämääristä oli hyvin hataraa ja heikko. Vasta v. 1891 Venäjällä sattuneen nälkävuoden jälkeen alkaa uudenaikaisempi ja tietoisempi osuustoimintaliike Venäjällä saada jalansijaa. Ominainen ja mieltäkiinnittävä piirre venäläisessä kuluttajain osuustoimintaliikkeessä on se, että siellä on useissa tapauksissa perustettu osuuskauppoja esim. jonkin tehdaslaitoksen yhteyteen, tai ovat esim. jollakin määrättyllä rataosalla työskentelevät työläiset liittyneet yhteen ja perustaneet oman osuuskauppansa. Tämäntapaisia työpaikkaan rajoitettuja osuuskauppoja ei juuri Länsi-Europassa tavata (Suomessa niitä myöskin on joitakuita).

Vuonna 1914, maailmansodan sytyttyä, oli osuuskauppoja tai kuluttajain osuuskuntia Venäjällä jo kaikkiaan 10,080, mutta ne olivat yleensä pieniä, sillä niiden yhteenlaskettu jäsenmäärä ei ollut edes täyttä puoltatoista

miljoonaa (Vertaa esim. Englannin osuustoimintaliikkeen, jossa samoihin aikoihin noin 1,500 osuuskunnassa oli vähän yli 3 miljoonaa jäsentä!). Näistä kaupoista oli noin 86% maalaisosuuskauppoja; kaupunkilaistyöläisten perustamat osuuskaupat olivat kuitenkin suhteellisesti paljon suurempia kuin maalaisosuuskaupat, koska noin 30% osuuskauppojen jäsenistä oli työläisiä.

Sotavuosina alkoi osuustoimintaliike Venäjällä mennä nopeasti eteenpäin. 1917 vuoden vallankumouksen puhjetessa oli osuuskauppojen lukumäärä noussut jo noin 20,000:een. Myöskin keskittyminen oli päässyt hyvään vauhtiin. Kerenskin hallituksen aikana annettiin osuustoimintaliikkeelle maan valtiollisessakin elämässä jo siksi paljon huomiota, että m. m. useita osuustoimintamiehiä kutsuttiin hallitukseen ministereiksi.

VENÄJÄN OSUUSTOIMINTALIIKKEEN KESKITTÄMINEN. Keskittymispyrkimykset Venäjän osuustoimintaliikkeessä ovat yleensä kulkeneet siihen suuntaan, että ensin on tapahtunut alueellisia keskittymisiä, s. o. on muodostettu keskusliittoja tai tukkuliikkeitä jotakin määrättyä maantieteellistä tai hallinnollista aluetta varten. Tämä onkin luonnollista niin suunnattoman laajassa maassa kuin Venäjä on.

Vuonna 1919 oli maassa neljä tai oikeastaan viisi suurempaa osuustoiminnallista keskusjärjestöä. Suurin ja vaikutusvaltaisain näistä oli epäilemättä "*Sentrosojus*", joksi "*Kulutusosuuskuntien yleisvenäläistä keskusliittoa*" lyhennettynä nimitetään. Tähän ilmoitettiin vuonna 1919 kuuluvan 350 alueliittoa, niissä noin 25,000 osuuskauppaa ja 15 miljoonaa jäsentä. Sentrosojus toimii koko Venäjää käsittävänä keskustukkukauppana. Sillä on myöskin useita tehtaita ja tuotantolaitoksia. Vuonna 1917 Sentrosojus'in

liikevaihto nousi jo noin 100 miljoonaan dollariin. Siitä oli siis kehittynyt taloudellisesti sangen voimakas laitos, jonka merkitystä maassa vallitseva yleinen taloudellinen kaaostila vielä suuresti lisäsi.

“*Selskosojus*” on Yleisvenäläisen maalaisosuuskuntien ostoliiton lyhennetty nimi. Se perustettiin oikeastaan vasta vuonna 1918. Sitä ennen se toimi Moskovan Kansanpankin tavaraosaston nimellä, mutta erotettiin eri järjestöksi mainittuna vuonna. Sen päätarkoituksena on hankkia ja välittää maalaisosuuskaupoille maanviljelyskoneita, siemeniä y. m. maanviljelijäin tarpeita ja myydä maanviljelys- ja karjanhoitotuotteita. Se on maalaisosuuskauppojen keskusjärjestö aineellisia tarkotusperiä varten. Sillä on haaraosastoja ympäri Venäjää.

“*Zakupsbi*” on siperialaisten osuuskuntien keskusliitto tai -järjestö. Siihen kuului vuonna 1919 34 Siperiassa, Uralissa ja Kaukaisessa idässä toimivaa aluelliittoa sekä 8,362 kulutusosuuskuntaa, meijeri- ja kalastusyhdistystä y. m. osuustoimintajärjestöä. Se ostaa elintarpeita, meijerikoneita y. m. ja myy voita, muniä, juustoa, viljaa, vuotia, turkiksia y. m. raaka-aineita. Se omistaa tehtaita ja työpajoja. Sen pääkonttori on Novo-Nikolajevskissa ja sillä on haarakonttoreita ei ainoastaan Europan Venäjän suurimmissa kaupungeissa, vaan ulkomaillakin.

On olemassa toinenkin siperialaisten osuustoimintajärjestöjen keskusliitto, nimeltä “*Siperialaisten meijeri- ja muiden osuuskuntien liitto*”, perustettu v. 1908. Siihen kuului v. 1919 2,047 osuusmeijeriä ja 2,310 osuuskauppaa. Pääkonttori Omskissa. Sillä on kaikkiaan 24 haarakonttoria; se on edustettu ulkomaillakin, m. m. Yhdysvalloissa ja Englannissa. Sekin tuottaa ja myy voita, juustoa ja muita

karjankasvatuksen, metsästyksen y. m. kautta tuotettuja raaka-aineita.

Moskovan Kansanpankki (Narodni Bank) on Venäjän osuustoimintaväen keskusrahalaitos. Sen perustaminen pantiin alulle jo ensimmäisessä koko maata käsittävässä Venäjän osuustoimintaväen kongressissa, joka pidettiin Moskovassa v. 1908. Toimintansa se alotti v. 1912. Sen osuuspääoma oli v. 1919 100 miljoonaa ruplaa ja sen liikevaihto kohosi jo vuonna 1916 yli 300 miljoonan dollarin (silloisen kurssin mukaan laskettuna). Enemmän kuin neljä viidettä osaa tämän pankin osakkeista omistavat osuuskassat ja kulutusosuuskunnat ympäri Venäjää.

Bolshevikien suorittaman vallankumouksen jälkeen annettiin Moskovan Kansanpankin jonkin aikaa jatkaa toimintaansa entiseen tapaan, vaikka kaikki muut pankkilaitokset maassa otettiin valtion haltuun ja kontrollin alle. Sittemmin kun neuvostohallituksen ja osuustoimintaväen väliset suhteet kiristyivät, otettiin Kansanpankkikin hallituksen huostaan.

Venäjällä on vielä edellälueteltujen keskusjärjestöjen lisäksi ainakin kolme muuta keskusjärjestöä. Yksi niistä on *Pellavankasvattajain keskusjärjestö*, perustettu 1915, johon kuuluu noin 3,500 tuotanto-osuuskuntaa, niissä jäseniä noin $3\frac{1}{2}$ miljoonaa. Syksyllä v. 1917 ja keväällä v. 1918 koottiin tämän keskusjärjestön toimesta ympäri Venäjän kaikkiaan 3 miljoonaa puuta pellavakuitua (Puuta on noin 36 paunaa).

Jo vuonna 1901 perustettu *Tervanvalmistusosuuskuntien liitto* toimii Pohjois-Venäjällä, ainakin neljässä kuvernementissa. Se omistaa useita tervauuneja ja tärpättitehtaita. Aivan nuori on vielä "*Puutavaraosuuskuntien pohjoinen liitto*", johon kuuluu yli 100 metsätyöläisten

arttelia ja joka omistaa sahalaitoksia ja proomuja. Se perustettiin v. 1918. Seuraavana vuonna oli siinä jo yli 10,000 jäsentä.

OSUUSTOIMINNALLINEN VALISTUSTYÖ. Etteivät Venäjän osuustoimintajärjestöt ole laiminlyöneet harjottaa osuustoiminnallista valistustyötäkään, ilmenee siitä, että vuonna 1919 ne julkaisivat yli 200 aikakautista osuustoimintajulkaisua, painattivat yli 10,000 kirjaa sekä enemmän kuin 5 miljoonaa lentolehtistä ja pikku kirjasta. Paitsi keskusjärjestöjen harjottamaa valistustyötä, uhrasivat myöskin paikalliset osuuskunnat huomattavasti varoja agitatsioonityöhön. Jotkut näistä osuuskunnista ovatkin viime vuosina kehittyneet jättiläismäisiksi; niinpä esim. Moskovan "Ko-operatsia" osuuskaupassa oli kesällä 1919 yli 210,000 jäsentä.

VENÄJÄN OSUUSTOIMINTALIIKE NEUVOSTOVALLAN ALAISENA. Käsittäen kuluttajain osuustoimintaliikkeen tärkeyden ennen kaikkea elintarpeiden jakelun järjestämisessä yhteiskunnan etua vastaavalle pohjalle, on Venäjän neuvostohallitus kaiken aikaa suhtautunut hyvin myötätuntoisesti osuustoimintaliikkeeseen, jopa käyttänyt käsissään olevaa valtiovaltaakin jouduttaakseen mahdollisimman voimakkaasti osuustoimintaliikkeen kehitystä luonnollista latuaan myöten.

Kun neuvostojen valtaan päästyä kaikki muut valtakunnan pankkilaitokset otettiin valtion haltuun ("kansallistutettiin"), niin Moskovan Kansanpankki sai jäädä entiselleen aina helmikuuhun 1919 asti, jolloin sen pääoma lakkautettiin, kunkin osakkaan pääomaosuus siirrettiin hänen tililleen talletuksena ja koko laitos otettiin neuvostohallituksen suoranaisen johdon ja valvonnan alle. Tähän toimenpiteeseen pakotti neuvostohallituksen ennen kaik-

kea se, että osuutoiminnallisten keskusjärjestöjen johtomiehet (joitakin poikkeuksia lukuunottamatta) olivat yhä selvemmin asettuneet neuvostohallitusta vastustavalle kannalle, suosien n. s. sosialidemokraattista (menshevikien) kantaa.

Tämä osuustoimintajärjestöjen johtomiesten yhä avoimemmaksi käyvä vastustus neuvostovaltaa vastaan teki välttämättömäksi neuvostohallitukselle järjestää niin, että se sai varman kontrollin kaikissa osuutoiminnallisissa keskusjärjestöissä, ennen kaikkea Sentrosojus'issa. Tämä turvattiin erityisillä säädöksillä, jotka julkaistiin maaliskuulla ja huhtikuulla 1919. Näissä säädöksissä samalla määrättiin myöskin samassa kaupungissa tai samalla seudulla sijaitsevat kuluttajain osuuskunnat liittymään yhdeksi järjestöksi. Jo ennen (huhtikuussa 1918) oli annettu määräys kaikille kuluttajille kuulua paikkakuntansa kuluttajajärjestöihin ja samalla oli aineelliseksi kiihottimeksi annettu näille kuluttajajärjestöille vapautus määrätyistä veroista.

Vaatimuksensa saada ehdoton kontrolli kuluttajajärjestöissä perusteli neuvostohallitus pääasiallisesti kolmeen seikkaan, nimittäin:

- 1) Kuluttajajärjestöjen (samoinkuin muidenkin osuustoimintajärjestöjen) oli välttämätöntä toimia käsi kädessä ja sopusoinnussa neuvostohallituksen kanssa, jos mieli saavuttaa parhaita tuloksia elintarpeiden jakelussa ja estää väestöä tarpeettomasti kärsimästä niiden puutetta.
- 2) Neuvostohallitus tuki aineellisesti (valtioavustuksilla) ja muutenkin kaikin tavoin kulutta-

jain osuustoimintajärjestöjä ja oli niin ollen oikeutettu niiden kontrolliin.

- 3) Työläisten kulutusosuuskunnat ja niiden aluejärjestöt, joita Venäjän teollisuuskaupungeissa oli syntynyt vuoden 1905:n vallankumouksen jälkeen ja jotka muodostivat Sentrosojusiin kuuluvien järjestöjen elinvoimaisimman osan, olivat joulukuussa 1918 pitäneet koko maata käsittävän oman edustajakokouksensa, jossa neuvostohallituksen kannattajat saivat kahden kolmasosan enemmistön. Tämä edustajakokous jo asetti vaatimuksen, että sille myönnettäisiin kaksi kolmasosaa tiloista Sentrosojus'in johtokunnassa.

Tästä pakollisesta kontrollin otosta Sentrosojus'issa nostivat Venäjän "vanhan" osuustoimintaliikkeen johtajat aika äläkän, joka kuului ulkomaille saakka. Heidän vastustuksensa ja vehkeilynsä neuvostohallitusta vastaan johti lopulta siihen, että joitakin noita johtomiehiä pidettiin muutamia kuukausia vankilassa. Nytemmin näyttää siltä, että Sentrosojus'in kontrolli on vankasti neuvostohallitusta tukevan työläisaineksen käsissä.

Edelleen edistääkseen osuustoimintaliikkeen voimakkaampaa keskittymistä antoi neuvostohallitus tammikuussa v. 1920 hallinnollisen määräyksen, jonka mukaan osuuskassojen ja luottoyhdistysten oli yhdyttävä osuuskaupparjestöihin (kulutusosuuskuntiin ja niiden keskusjärjestöihin).

Talonpoikaisväestön kotiteollisuutta edistäviä tuotantosuuskuntia on neuvostohallitus myöskin kaikin tavoin suosinut ja avustanut, käsittäen että niillä on ollut huomattavaa

tava tehtävä maan auttamisessa pois sodan synnyttämästä taloudellisesta kaaostilasta.

Kuten tunnettua on neuvostojen viimeinen edustajakokous tämän vuoden (1921) alkupuolella nähnyt välttämättömäksi peruuttaa joitakin niistä hallinnollisista määräyksistä, mitä neuvostohallitus oli aikaisemmin antanut koskien osuustoimintajärjestöjen toimintaa. Niinpä m. m. on maaseutuosuuskaupoille ja maanviljelijäin osuustoiminnallisille myyntiyhdistyksille annettu takaisin oikeus myydä vapaasti niitä tuotteita, jotka jäävät ylitse kun oma tarve on tyydytetty ja neuvostohallitukselle menevä vero-osuus on maksettu. Maan taloudellinen tila on sellainen, että ei ole ollut mahdollista vielä toteuttaa kaikkia niitä toimenpiteitä, mitkä koko yhteiskunnan paras etu ja yleensä kollektivistinen tai kommunistinen katsomuskanta vaatisi toteutettavaksi.

Sangen mielenkiintoinen seikka osuustoimintaväen kannalta katsoen on se, että sekä neuvostohallitus että sen takana oleva Venäjän kommunistipuolue ja Kolmas Internationale ovat alkaneet yhä enemmän ja yhä voimakkaammin puhua julistuksissaan kuluttajain osuustoimintaliikkeen suuresta tärkeydestä työväenluokankin etujen kannalta katsoen. Välttämätöntä vain on, että kuluttajain osuustoimintaliike pysyy vallankumouksellisen työväestön kontrollin alaisena eikä jää ainoastaan reformistiseksi pikkuparannusliikkeeksi.

SAKSA.

Ranskassa pääsi vuoden 1848:n vaiheilla käsityöläisten tuotanto-osuuskuntien, n. s. osuustoiminnallisten työpajojen perustaminen suureen vauhtiin. Sieltä levisi tämä aate naapurimaihin, m. m. Saksaan. Kuuluista sosialisti Ferdi-

nand Lassalle muiden muassa esitti keinona työväenluokan aseman parantamiseksi suurien tuotanto-osuuskuntien perustamista.

Varsinaisena osuustoimintaliikkeen alkajana Saksassa pidetään kuitenkin *F. H. Schulze-Delitzsch'*iä, joka puuhasi osuustoiminta-aatteen levittämiseksi yleensä keskiluokkalaisainesten ja varsinkin kaupunkien käsityöläisten keskuuteen. Hänen tarkoituksensa oli osuustoiminnan avulla auttaa käsityöläisiä kestämaan kilpailussa tehdastuotteita vastaan. S.-D. alkoi vaikutuksensa vuoden 1849:n vaiheilla ja niihin aikoihin alkoi kapitalistinen konetuotanto jo Saksassakin työntää käsityöläistuotantoa syrjään, niin että kaupunkien käsityöläiset joutuivat hätään. Schulze-Delitzsch järjesteli ensinnäkin luottoyhdistyksiä, joiden avulla käsityöläiset voivat saada tarvittavaa liikepääomaa osuustoiminnallisiin tai muihin yhteisyrityksiinsä. Ensimmäinen tällainen luottoyhdistys (joita alettiin myöhemmin nimittää kansanpankeiksi) perustettiin v. 1850. Jo edellisenä vuonna oli Schulze-Delitzschin aloitteesta perustettu ensimmäinen osuuskunta, jonka tarkoituksena oli harjottaa raaka-aineiden ostoa osuustoiminnallisesti määrätyllä käsityöläisammattialalla. Myöhemmin järjesti Schulze-Delitzsch käsityöläisiä myös osuuskuntiin, jotka harjottivat jäsentensä tuotteitten myyntiä (siis myyntiosuuskuntiin) sekä myöskin varsinaisiin tuotanto-osuuskuntiin, joissa jäsenet osuustoiminnallisesti harjottivat ammittiaan. S.-D:n aloitteesta alettiin siis Saksan kaupunkien käsityöläisten ja keskiluokkalaisten keskuudessa perustella kaikkiaan neljänlaisia eri osuuskuntia. Liike levisi pian yli koko Saksan ja jo vuonna 1864 perustettiin näiden schulze-delitzschiläisten osuuskuntien yhdyssiteeksi liitto, joka otti nimekseen "*Saksalaisten elinkeino- ja taloudellisten osuuskuntien yleinen liitto*". Tämä liitto kasvoi vähitellen talou-

dellisesti aika mahtavaksi voimaksi (siihen liittyi osuuskauppojakin), mutta sen johto pysyi porvarillisena, mikä vuonna 1903 aiheutti useiden edistysmielisten osuuskauppojen eroamisen siitä (toisia oli jo sitä ennen erotettu liitosta). Tämän jälkeen liiton merkitys on suhteellisesti pienentynyt, edistysmielisten osuuskauppojen liiton kehittyessä yhä voimakkaammaksi.

Schulze-Delitzschin alkaman osuuskassaliikkeen siirsi maanviljelijäin keskuuteen *F. W. Raiffeisen*, joka myöskin oli saanut osuustoimintaerätyksensä Ranskasta. Nämä pienviljelijäin osuuskassat, jotka määrättyissä piirteissä erosivat schulze-delitzschiläisistä kansanpankeista ja joita ruvettiin erotukseksi näistä nimittämään "raiffeisenilaisiksi", levisivät ensin hitaasti (ensimmäinen perustettiin vuoden 1850 vaiheilla), mutta 1880-luvulla alkoivat ne päästä vauhtiin ja levitä kautta koko Saksan. Onpa tämä Raiffeisenin osuuskassajärjestelmä enemmän tai vähemmän muutetussa ja kehitetyssä muodossa levinnyt useimpiin muihinkin sivistysmaihin. Vuonna 1919 oli Saksassa raiffeisenilaisia maanviljelijäin osuuskassoja noin 4,000 ja niissä jäseniä kaikkiaan noin 450,000. Ne kuuluvat Raiffeisenin vuonna 1877 perustamaan "*Saksan maataloudellisten osuuskuntien pääliittoon*", johon kuuluu muunkinlaisia osuuskuntia (m. m. osto-osuuskuntia sekä joitakin osuusmeijereitä), mutta jossa osuuskassat ovat huomattavimpana osana.

Varsinaisen kuluttajain osuustoimintaliikkeen (osuuskauppojen) alkuunpanijana Saksassa on pidettävä tiedemies *V. A. Huberia* (kuollut jo vuonna 1869), joka Englannissa oleskellessaan oli tutustunut Rochdalen kankurien alullepanemaan osuuskauppatoimintaan ja joka heitä jäljitellen perusteli ensimmäisiä osuuskauppoja Saksaan 1850-luvun alkupuolella. Osuustoiminta tuotannollisella alalla

sekä ennen kaikkea valtiollinen toiminta kiinnittivät kuitenkin siinä määrin Saksan työväestön huomion viime vuosisadan loppupuoliskolla, että kuluttajain osuustoimintaliike jäi varjoon ja pysyi verraten heikkona aina vuosisadan vaihteeseen saakka. Vasta vuoden 1903:n jälkeen alkaa se huomattavammin elpyä.

OSUUSTOIMINTALIHKKEEN KESKITTÄMINEN SAKSASSA. Saksassa oli v. 1919 kaikkiaan viisi osuustoiminnallista keskusjärjestöä. Kahdesta vanhimmasta, nimittäin Schulze-Delitzschin ja Raiffeisenin perustamista keskusliitoista olemme jo edellä tehneet lyhyesti selvää. Niiden lisäksi on mainittava vielä:

1) Heinrich Kauffmanin aloitteesta v. 1903 perustettu "*Saksan kulutusosuuskuntien (osuuskauppojen) keskusliitto*", johon perustettaessa liittyi useita edistysmielisyystensä takia vanhasta schulze-delitzschiläisestä "Yleisestä liitosta" erotettuja sekä siitä samasta syystä vapaaehtoisesti eronneita osuuskauppoja. Tämä liitto kehittyi ennen maailmansotaa hyvin ripeästi. Vuonna 1916 siihen kuului Saksan 2,376:sta kulutusosuuskunnasta kaikkiaan 1,077, niissä jäseniä vähän yli 2 miljoonaa. Jäljelläolevat 1,299 kulutusosuuskuntaa (joista suurin osa kuului schulze-delitzschiläiseen "Yleiseen liittoon") olivat yleensä pieniä, niiden yhteenlaskettu jäsenmäärä nousten ainoastaan noin 700,000:een.

Osuuskauppojen keskusliitto ja ammattiyhdistykset ovat Saksassa läheisessä yhteistoiminnassa keskenään. Niinpä ovat ne yhteisesti perustaneet osuustoiminnallisen vakuutusyhdistyksen (Volksfürsorge), jolla on ollut tavaton menestys.

2) Wilhelm Haas'in vuonna 1883 perustama "*Saksan maatalousosuuskuntien valtakunnanliitto*", johon kuuluu

noin 18,000 osuuskuntaa, niistä suurin osa (noin 12,000) osuuskassoja, noin 2,000 osuusmeijeriä, toista tuhatta maanviljelijäin osto-osuuskuntaa jne. Jäseniä noin 1,250,000, niistä osuuskassoissa yksistään 1,100,000. Sen yhteydessä toimivien keskuslainarahastojen rahanvaihto teki vuonna 1912 yhteensä noin 8,000 miljoonaa Saksan markkaa, mikä antaa kuvan liiton taloudellisesta voimakkuudesta. Liiton johto, kuten maanviljelysväen keskusliitolta voi odottaakin, on melko vanhoillinen.

3) Vuonna 1901 perustettu "*Saksan ammatillisten osuuskuntien pääliitto*", johon kuuluu käsityöläisten osuuskuntien tilintarkastusliittoja, yksityisiä ammatillisia osuuskuntia y. m. Siinä on noin 1,500 osuuskuntaa; niissä jäseniä noin 200,000.

Jo lähes kymmenen vuotta ennen Kulutusosuuskuntien keskusliiton perustamista oli perustettu osuustukkukauppa koko Saksaa varten. Se perustettiin Hampuriin v. 1894. Perustettaessa siihen liittyi 47 osuuskauppaa; ei siis aivan niinkään monta kuin liittyi Englannin osuustukkukauppaan, kun se 31 vuotta aikaisemmin perustettiin. Kulutusosuuskuntien keskusliiton perustamisen jälkeen on Saksan osuustukkukauppakin nopeasti voimistunut ja vuonna 1916 kuului siihen jäsenenä jo noin $\frac{4}{5}$ kaikista Kulutusosuuskuntien keskusliittoon kuuluvista osuuskaupoista. Ne kuitenkin tekivät vasta noin seitsemännosen osan kaikista ostoksistaan omasta tukkukaupastaan, tämä tehden yli 33 miljoonaa dollaria. Saksankin osuustukkukauppa on mennyt huomattavasti tuotannon alalle, omistaen nykyään useita suuria tehtaita.

Tyypillisiä Saksan osuustoimintaliikkeelle ovat erikoiset alueittain perustetut tilintarkastusliitot, joita on nykyään maassa kai lähemmäs 150. Ne huolehtivat osuus-

kauppojen ja muiden osuuskuntien tilintarkastuksesta. Ne vuorostaan kuuluvat johonkin edellämainituista viidestä yleisliitosta. Saksan kulutusosuuskuntien keskusliittoon esim. niitä kuuluu 9.

Saksan osuustoimintaliikkeen keskittymisessä on huomattava sellainen mielenkiintoinen kehitys, että kun aikaisemmin perustettiin keskusliittoja, joihin koetettiin yhdistää kaikenkarvaiset osuuskunnat, sekä kuluttajain että tuottajain (Tällainen oli varsinkin Schulze-Delitzschin perustama "Yleinen liitto"), niin nyttemmin sielläkin on selvästi huomattavissa pyrkimys Tanskan y. m. maiden malliin rajottamaan keskusjärjestöt vain määrätynlaisia osuuskuntia käsittäviksi. Niinpä schulze-delitzschiläisestä liitosta on viime vuoden lopulla siihen kuuluneiden kulutusosuuskuntien ryhmä (yhteensä noin 200 osuuskuntaa, joissa on jäseniä noin 350,000) siirtynyt Saksan kulutusosuuskuntien keskusliittoon.

Samaten ovat kaikki muut schulze-delitzschiläisen "Yleisen liiton" osuuskunnat yhtyneet Saksan ammattillisten osuuskuntien pääliittoon, muodostaen uuden liiton nimellä *Saksan osuustoimintaliitto*. Uuteen liittoon kuuluu 2,800 osuuskuntaa, niissä jäseniä 450,000.

Kulutusosuuskuntien keskusliitto ja kummatkin maataloudellisten osuuskuntain keskusjärjestöt ovat tehneet keskenään sopimuksia, joiden kautta pyritään saamaan aikaan suoranainen kaupantekoyhteys näiden kuluttaja- ja tuottajärjestöjen välillä.

Kulutusosuuskuntia oli vuonna 1920 Saksassa kaikkiaan noin 2,500 ja niissä jäseniä 3,200,000. Näistä vähän yli puoli miljoonaa on vielä keskusjärjestön ulkopuolella.

On huomattava, että yhä edelleenkin osuustoiminta-

liike on Saksassa, mitä osuuskuntien lukumäärään tulee, voimakkain maaseudulla. Vielä vuonna 1916 oli noin neljä viidettä osaa kaikista Saksan osuuskunnista maalaisväestön kesken toimivia. Tällaisia osuuskuntia oli mainittuna vuonna yhteensä 28,967. Näistä oli keskusliittoja ja alueliittoja 97, osuuskassoja (säästö- ja lainauskassoja) 17,718, (maanviljelijäin) osto- ja myynti-osuuskuntia 2,833, osuusmeijereitä 3,688 ja sekalaisia 4,953. Jäsenien lukumäärään nähden on kuitenkin asianlaita päinvastoin: kulutusosuuskunnissa, joiden päävoimat ovat kaupungeissa (palkkatyöväestön keskuudessa), on jäseniä noin 1 miljoona enemmän kuin kaikissa muissa osuuskunnissa yhteensä. Tämä ei ole kummakaan, kun ottaa huomioon, että yhdessä ainoassa kuluttajain osuuskunnassa (Hampurin "Produktion"-yhdistyksessä, joka on Saksan suurin kulutusosuuskunta) on hyvän joukon yli 100,000 jäsentä.

RANSKA.

Osuustoimintaliikkeen ensimmäisiä merkkejä on Ranskassa huomattavissa jo 1830-luvulla. Siellä, kuten Englannissakin, ovat ne läheisessä yhteydessä utopistisen sosialismin kanssa. Ensimmäisen osuustoiminnallisen yrityksen panä näet Ranskassa alulle kuuluisan utopistisen sosialistin Saint-Simonin oppilas *Buche* (v. 1831). Se oli tuotannollinen yritys, Pariisiin perustettu osuustoiminnallinen työpaja.

Tuotannollinen osuustoiminta pysyikin Ranskassa etualalla kolme, neljä vuosikymmentä. Sen kukoistusaika oli 1848-1850. Vuoden 1848:n vallankumouksessa näet otettiin tällaiset osuustoiminnalliset työpajat valtion suojeluksen alaisiksi (saivat m. m. huomattavia lainoja valtion

varoista), mutta Napoleon III:n tultua Ranskan keisariksi (v. 1852) lakkautettiin näiltä osuustyöpajoilta valtio apu ja niitä alettiin säännöstellä valtion taholta niin tiukasti, että ne eivät voineet kauankaan menestyä. Koko n. s. toisen keisarikunnan ajan (vuoteen 1871 saakka) oli osuustoiminta Ranskassa melkein täydellisesti kuolluksissa ja alkoi elpyä vasta tasavallan uudelleen voimaan tultua.

1870-luvulla alkaa osuustoimintaliikekin vähitellen jälleen elpyä Ranskassa ja kuluttajain osuustoiminta pääsee nyt etualalle. Ensimmäinen osuuskauppa ilmoitetaan tosin perustetun jo vuonna 1832, mutta kuluttajien osuustoiminta oli lähes neljänkymmenen vuoden ajan pysynyt merkityksettömänä. 1880-luvulla alkavat Ranskan sosialistit erikoisesti innostua osuustoimintaan ja tällä vuosiluvulla syntyy paljon sosialistien aloitteesta perustettuja ja sosialistisen liikkeen kanssa käsi kädessä kulkevia osuuskauppoja. Ensimmäisiä keskittymisenkin merkkejä huomataan 1880-luvulla. Vuonna 1885 pidetään ensimmäinen osuustoimintaväen edustajakokous. Seuraavana vuonna alkaa ilmestyä ensimmäinen osuustoimintalehti ja myöskin ensimmäinen alueosuustukkukauppa perustetaan Pariisiin. Vähän myöhemmin syntyy kaksi muuta samankaltaista alueosuustukkukauppaa, toinen etelä- ja toinen itä-Ranskaan.

Edistysmieliset ("sosialistiset") osuuskaupat kehittivät keskittymispyrkimyksiä yhä edelleen, kunnes vihdoin vuonna 1906 päästiin niin pitkälle, että perustettiin koko maata käsittävä osuustukkukauppa (Magasin de Gros) Pariisiin. Verraten vähäpätöisestä alusta on se kehittynyt aika mahtavaksi laitokseksi. Kaksi ensimmäistä sotavuotta vei sitä tosin jonkin verran taaksepäin (sen liikevaihto,

joka vuonna 1913 oli jo lähes 14 miljoonaa frangia, oli vuonna 1915 ainoastaan 12 miljoonaa), mutta sodan päätyttyä on se mennyt huimaavin askelin eteenpäin, sen liikevaihto m. m. nousten vuonna 1919—1920 152 miljoonaan frangiin. Sen omien tuotantolaitosten tuottamien hyödykkeiden arvo v. 1919—1920 oli yli 14 miljoonaa frangia.

Keskittymispyrkimykset Ranskan osuuskuntien kesken ovat saaneet suuressa määrin aikaan myöskin osuusliikkeiden suoranaista yhtymistä varsinkin kaupungeissa. Vuoden 1912 lopulla oli tämä yhdistymisliike kasvanut jo niin voimakkaaksi, että se sai sosialistiset ja n. s. puolueettomat osuuskaupat yhtymään ja muodostamaan *“Kulutusosuuskuntien kansallisen liiton”*. Tämän yhtymisen aiheutti etupäässä se seikka, että sosialistiset osuuskaupat kärsivät huomattavasti puolueettomien osuuskauppojen kilpailusta, näistä kun useimmat olivat vanhempia ja vakavaraisempia. Yhtymisliikkeen valtavuutta kuvaa m. m. se, että Pariisissa, jossa vuonna 1912 (esikaupungit mukaan luettuina) oli kaikkiaan 114 eri osuuskauppaa, olivat ne vuonna 1913 yhtyneet kahdeksi suureksi osuuskunnaksi ja myöhemmin nämäkin vielä yhtyivät saman johdon alle. Tätä yhdistymisliikettä on yhä edelleenkin jatkunut. Niinpä vuonna 1917 päätettiin yhdistää Kulutusosuuskuntien kansallinen liitto ja Pariisissa oleva Osuustukkukauppa yhden hallinnon alaiseksi. Kaksi Pariisissa ja sen ympäristöllä toimivaa alueliittoa on myöskin viime vuonna (1920) yhtynyt yhdeksi järjestöksi, jolla on 300 haaraosastoa. Kulutusosuuskuntien kansalliseen liittoon kuuluu Ranskan noin 4,000:sta kulutusosuuskunnasta kuitenkin vasta suunnitteen puolet. Keskittyminen ei täällä siis ole päässyt vielä läheskään niin pitkälle kuin esim. Englannissa.

Vuonna 1917 sivuutti Ranskan kulutusosuuskuntien jäsenmäärä miljoonamerkin. Se on tosin esim. Englannin kuluttajien osuustoimintaliikkeeseen verrattuna vielä suhteellisesti heikkoa, mutta varsinkin sodan jälkeiset vuodet osottavat tavatonta kasvua. Sodan aikana joutuivat varsinkin osuustoiminnalliset keskusliikkeet kärsimään huomattavaa aineellista vauriota, suuri osa maata kun oli jonkun aikaa saksalaisten hallussa ja paljon osuuskunnille kuuluvaa omaisuuttakin hävitettiin sodan pyörteissä.

Tuotanto-osuuskuntia, joiden varsinainen kotimaa juuri Ranska on ollut, oli siellä vuonna 1910 kaikkiaan noin 500, niissä noin 20,000 jäsentä. Näiden tuotanto-osuuskuntien yhteiset myynnit kohosivat mainittuna vuonna lähemmäs 13 miljoonaan dollariin.

BELGIA.

Belgian osuustoimintaliikkeen historia on sangen mielenkiintoinen. Täällä näet kuluttajain osuustoimintaliike, samoin kuin ammattiyhdistysliikekin, kehittyi valtiollisen työväenliikkeen siipien alla, sen kanssa läheisessä yhteydessä. Belgiassa tosin on sosialististen osuuskauppojen rinnalle syntynyt myöskin katolilaisia, vapaa mielisten perustamia sekä n. s. puolueettomia osuuskauppoja (useimmat niistä perustettu nimenomaan vastapainoksi sosialistisille osuuskaupoille), mutta sosialistinen osuustoimintaliike yksinään voittaa tärkeydessä ja laajuudessa kaikki toiset osuuskunnat yhteensä.

Samalla kun pääsyehdona Belgian sosialistisiin osuuskauppoihin on vaadittu, että jäsenen tulee kuulua myöskin sosialistiseen puolueeseen, ovat ne ylijäämiin nähden alusta pitäen noudattaneet sellaista periaatetta, että niitä ei jaeta ostajille (ainakaan muuta kuin hyvin rajotetussa

määrässä), vaan kasvatetaan niiden avulla yhteisiä rahastoja, joita käytetään joko jäsenten avustamiseen sairauden, työttömyyden jne. sattuesssa (jopa joissakin tapauksissa eläkkeidenkin antamiseen vanhuuden turvaksi), lakkoavustuksiin tai yleensä työväenliikkeen hyväksi muodossa tai toisessa. Useissa tapauksissa on näitä ylijäämiä käytetty n. s. kansantalojen rakentamiseen. Melkein jokaisessa Belgian kaupungissa on tällainen "kansantalo", joka on rakennettu sosialistiosaston, ammattiyhdistyksen ja osuuskaupan yhteisillä varoilla ja ponnistuksilla ja jossa kaikilla näillä on tyyssijansa. Muutamat näistä kansantalosta, kuten esim. Brüsselin, ovat tulleet kuuluisiksi rakennustaiteellisesta aistikkeudestaan ja komeudestaan, puhumattakaan niiden merkityksestä työväen sivistyselämässä. Tällaisessa kansantalossa on tavallisesti kirjasto, lukusali, voimistelusalaja ja teatterilava, joten työväestöllä on niissä tilaisuus sekä huvitella että kehittää itseään henkisesti ja ruumiillisesti.

Tätä Belgian osuustoimintaliikkeessä yleisesti käytäntöön otettua menettelyä, ylijäämien käyttämistä yhteisiin tarkoituksiin: joko jäsenten avustamiseen muodossa tai toisessa tai heidän henkiseen ja ruumiilliseen kehittämiseensä, on ruvettu nimittämään *belgialaiseksi järjestelmäksi*, vastakohtaksi rochdalelaisesta, jossa ylijäämät pääasiallisesti pyritään jakamaan takaisin ostajille heidän ostoksiensa perusteella.

BELGIAN OSUUSTOIMINTALIIKKEEN KESKITTYMINEN. Etupäässä vain sosialististen osuuskuntien keskuudessa on Belgiassa annettu arvoa keskittymispyrkimyksille. Varsinainen keskittymisliike kuluttajain osuustoiminnassa on yleensä Belgiassa tapahtunut paljon myöhemmin kuin Englannissa. Tähän lienee selityksenä se,

että Belgia on sivistysrienoissaan ja taloudellisessa kehityksessään ollut lähinnä Ranskan vaikutuksen alainen, jossa kuluttajain osuustoimintaliike aivan viime vuosikymmeniin asti on jäänyt varjoon valtiollisen työväenliikkeen rinnalla. Kuluttajain osuustoimintaliikkeen voidaan sitäpaitsi sanoa saaneen alkunsa Belgiassa varsinaisesti vasta 1880-luvulla, siis paljon myöhemmin kuin Englannissa. Parin epäonnistuneen yrityksen jälkeen perustettiin vihdoin v. 1899 Antwerpeniin osuustukkukauppa. Se kehittyi tasaisesti, vaikka hitaanlaisesti, aina vuoteen 1914 asti. Belgian joutuessa maailmansodan jalkoihin joutui Osuustukkukauppa, kuten koko osuustoimintaliikekin, kärsimään huomattavasti. Sen vuosimyynti laski 11:sta miljoonasta frangista (vähän yli 2 miljoonasta dollarista) v. 1913 noin 2:teen miljoonaan frangiin (400,000 dollariin) v. 1918. Viimeksimainittuna vuonna oli Belgian osuustoimintaliike kaikissa suhteissa hyvin kriittisessä asemassa. Elintarpeiden hinnat olivat maassa kohonneet sodan vaikutuksesta kolmenkertaisiksi ja lopulta ei elintarpeita tahdottu saada mistään, niin että monia osuuskauppoja jouduttiin sulkemaan tavaroiden puutteessa. Sodan päätyttyä riensivät kuitenkin Englannin ja Skotlannin osuustukkukaupat belgialaisille osuustoimintatovereilleen avuksi, myöntäen Osuustukkukaupalle tavaraa luotolla aina 3 miljoonaan frangiin saakka. Miten nopeasti Osuustukkukauppa on taas päässyt jaloilleen, kuvastuu siitä että sen myynnit vuonna 1919 olivat jo lähes 16 miljoonaa frangia, siis huomattavasti korkeammat kuin ennen sotaa.

Alueellista keskittymistä on Belgiassa aivan viime vuosina tapahtunut huomattavasti. Niinpä esim. Lüttichin maakunnassa on 50 osuuskuntaa liittynyt yhteen; Philippevillen seuduilla samoin 11 jne. Viime vuoteen saakka on

tukkukauppajärjestö (Belgian osuuskuntien liitto) huolehtinut myöskin osuustoiminnallisesta kasvatustyöstä, mutta nyt on kasvatustyötä varten olemassa oma itsenäinen järjestö.

Belgian osuustoimintaliikkeestä ei viime vuosilta ole osuustoimintakirjallisuudessa löydettävissä mitään tarkempia numeroita jäsenmäärään y. m. nähden. Sodan aiheuttamat epänormaaliset olot ovat ilmeisesti tähän selityksenä. Vuonna 1913 ilmoitetaan sosialistisia osuuskauppoja Belgiassa olleen kaikkiaan 531, useimmat niistä pieniä. Vuonna 1920 ilmoitetaan kaikkien kulutusosuuskuntien yhteenlasketun jäsenmäärän Belgiassa olleen noin 350,000.

TUOTTAJAIN OSUUSTOIMINNASTA Belgiassa on sanottava joku sana. Vuoden 1848:n Ranskan vallankumous herätti Belgiassakin innostuksen osuustoiminnallisten työpajojen perustamiseen, mutta seuraavan parinkymmenen vuoden aikana olivat useimmat niistä muutamista kymmenistä tällaisista työpajoista, mitä tällä ajalla perustettiin, jo menneet kumoon. Vuonna 1913 oli tuotanto-osuuskuntia Belgiassa kaikkiaan 16. Suurin ja tärkein niistä oli kutojain osuuskunta Gentissä, jonka myynnit mainittuna vuonna nousivat 1 miljoonaan frangiin. Tuotanto-osuuskuntien ja kulutusosuuskuntien välillä vallitsee Belgiassa siksi suuri myötätunto, että jälkimäiset ostavat melkein kaiken edellisten tuotannon.

TANSKA

Vaikka pieni maantieteelliseltä alaltaan, on Tanska tullut huomatuksi pääasiallisesti juuri voimakkaan osuustoimintaliikkeensä kautta. Mutta sen sijaan että esim. Englannissa ja Belgiassa osuustoimintaliike on voimakkain teollisuusalueilla, on se Tanskassa voimakkain maatiljelevän väestön keskuudessa. Osuusmeijereitä yksis-

tään oli Tanskassa v. 1912 hyvän joukon toista tuhatta ja ainoastaan pieni osa Tanskan karjataloutta harjottavasta väestöstä on enään osuustoimintajärjestöjen ulkopuolella. Aineellisessa suhteessa kaikkein voimakkaimmaksi ja tärkeimmäksi on osuustoiminta Tanskassa kehittynyt maataloustuotteiden (voin, munien, lihan y. m.) myynnin alalla. Kun Saksassa osuustoimintaliike maaseuduilla on pyrkinyt (Schulze-Delitzschin, Haas'in y. m. vaikutuksesta) mahdollisimman paljon yleistymään — s. o. samaan liittoon on pyritty ottamaan kaikkia maalaisväestön tarpeita tyydyttämään syntyneitä osuuskuntia — on se Tanskassa mahdollisimman paljon erikoistunut. Siellä on muodostettu erikseen keskusmeijereitä, maanviljelijäin keskus-osto-osuuskuntia j. n. e.; siellä on m. m. koko maata käsittävä osuustoiminnallinen munainvienti-yhdistys, samaten voinvienti-yhdistys j.n.e.

Ensimmäinen osuuskauppa avattiin Tanskassa v. 1866; ensimmäinen osuusmeijeri perustettiin v. 1882, ensimmäinen osuusteurastamo v. 1887.

Jo 1880-luvulla on havaittavissa keskittymispyrkimyksiä osuuskauppojen keskuudessa. Vasta vuonna 1896 kuitenkin päästiin niin pitkälle että perustettiin koko maata käsittävä osuustukkukauppajärjestö. Sodan vaikutuksesta sen myynnit laskivat jonkun verran vuosina 1917 ja 1918, mutta vuonna 1919 ne taas tuntuvasti nousivat (74 miljoonasta kruunusta 131 miljoonaan). Tukkukauppajärjestöön kuului vuoden 1920 lopussa 1792 osuuskauppaa, niissä jäseniä 335,104. Sen liikevaihto v. 1920 oli 203 milj. kruunua. (Kruunun normaaliarvo 0.268 dollaria).

Osuustukkukaupalla on jo myöskin huomattava määrä tuotantolaitoksia. Viime vuonna tekivät sen 9 tuotantolaitoksen myynnit yhteensä noin 40 milj. kruunua.

Tanskan osuustoimintaväellä on myöskin oma pankkilaitoksensa, *Tanskan osuustoimintapankki*, joka on osuuskassojen ja luottoyhdistysten keskusrahalaite. Sillä on yli 100 haaraosastoa ympäri maan. Sen liikevaihto on viimeisen viiden vuoden ajalla noussut tavattomasti (925 miljoonasta kruunusta v. 1915 8,000 miljoonaan kruunuun v. 1919).

Kaikkien Tanskan osuustoiminnallisten järjestöjen yhdysiteenä toimii v. 1898 perustettu *Osuustoimintavalio-kunta* (Andelsutvalget), joka on jonkinlainen koko maata käsittävä osuustoimintajärjestöjen liittoneuvosto. Se m.m. julkaisee "Andelsbladet" (Osuustoimintalehti) nimistä viikkolehteä ja edustaa Tanskan osuustoimintaliikettä ulospäin. Sen edustamien osuuskuntien yhteenlaskettu vuotuinen liikevaihto nousi vuonna 1916 yli 300 miljoonaan dollariin.

SUOMI

Suomen vanhimpana osuuskauppana voitaneen pitää "Helsingin yleistä ravintoyhdistystä", joka perustettiin v. 1889. 1890-luvulla ryhtyi tohtori Hannes Gebhard tekemään Suomessa tunnetuksi "puolueetonta" osuustoimintaa. Hänen toimestaan perustettiin v. 1899 tällaista agitatsionia harjottamaan (etupäässä maalaisväestön keskuudessa) Pellervo-seura. Pellervo-seura toimi hyvin pikkuporvarillisessa hengessä, sen johtajina kun oli etupäässä keski-luokkalaisainesta. Ensin perusteltiin pääasiallisesti maa-miesseuroja, kunnes saatiin aikaan erityinen osuustoimintalaki (v. 1901). Tämän jälkeen alkoi nopeasti syntyä erilaisia osuuskuntia, etupäässä kuluttajien.

Tärkeimmät Suomen osuuskunnista ovat nykyään osuuskaupat, osuusmeijerit ja osuuskassat. Näiden lisäksi on useita puhelinosuuskuntia, maanosto-osuuskuntia, pui-

makoneosuuskuntia, sammalkuivikeosuuskuntia, rakennusosuuskuntia, erilaisia työosuuskuntia, munan- ja maidonmyyntiosuuskuntia j.n.e. Keskusliikkeitä on kaikkiaan 8 tai oikeammin 10, nimittäin: 1) *Kulutusosuuskuntien keskusliitto* (K.K), jonka vuonna 1916, luokkavastakohtien Suomessa kärjistyessä, perustivat Suomen osuuskauppojen keskusosuuskunnasta eronneet työväen-osuuskaupat ja 2) sen kanssa kiinteässä yhteydessä toimiva tukkukauppajärjestö (Osuustukkukauppa, O. T. K., perustettu 1917); 3) vanha kulutusosuuskuntien keskusliitto, *Yleinen osuuskauppojen liitto*, jonka johto pysyi siksi vanhoillisten aineiden käsissä, että se johti sosialististen osuuskauppojen eroamiseen liitosta ja 4) sen tukkukauppajärjestö, *Suomen osuuskauppojen keskuskunta* (S. O. K.); 5) *Keskusosuusliike Hankkija, r. l.*, joka on maataloudellisten osto-osuuskuntien keskusjärjestö; 6) *Suomen maanviljelijäin keskusosuuskunta Labor*, ruotsinkielisten maanviljelijäin samanlainen järjestö; 7) *Voinvientiosuusliike Valio*, osuusmeijereiden myyntijärjestö; 8) vastaava ruotsinkielisten järjestö *Enigheten*; 9) *Suomen karjakeskuskunta, r. l.*, koko maata käsittävä karjamyntijärjestö, joka, samoin kuin edellinenkin, on perustettu äskettäin; sekä 10) *Osuuskassojen keskuslainarahasto osakeyhtiö*, jonka tarkoitus selviää nimestä.

Suomen kulutusosuuskuntien keskusliitto (K. K.), joka on Suomen osuustoimintaväen edistysmielisintä osaa edustava keskusjärjestö, on nuoruudestaan huolimatta mennyt hyvin eteenpäin; kaikesta päättäen ei kulune pitkää aikaa, kun se sivuuttaa jäsenmäärässä ja myynneissä vanhemman emäjärjestön. Vuoden 1920 lopussa siihen kuului 106 osuuskauppaa (myymälöitä 780), niissä jäseniä 144,000 ja niiden myynnit tehden yhteensä 525 miljoonaa Suomen

markkaa. Sen tukkukauppajärjestö (O. T. K.) käsitti v. 1919 91 jäsenosuuskauppaa (yhteenlaskettu jäsenmäärä 123,817), sen myynnit nousten 54 miljoonaan markkaan. Kulutusosuuskuntien keskusliitto panee m. m. vuosittain toimeen kolme kuukautta kestävästä osuustoimintakurssit kunnollisten toimitsijoiden kehittämiseksi kauppojaan varten. Sen yhteydessä toimii myöskin v. 1919 perustettu keskinäinen palovakuutusyhdistys "Tulenturva".

"Puolueettomaan" Yleiseen liittoon kuului v. 1919 567 osuuskuntaa, niissä jäseniä 201,307 ja niiden myynnit nousten 615 miljoonaan markkaan. Vanhan emäliiton yhteydessä toimivaan tukkukauppaan kuului näistä v. 1919 jäsenenä 503 osuuskuntaa; myynnit 204 milj. Smk.

Kuluttajain keskusjärjestöt ovat Suomessakin menneet jo huomattavassa määrin tuotantoon. Niinpä S. O. K. omisti v. 1919 seitsemän tuotanto- ja tehdaslaitosta, niiden tuotannon yhteenlaskettu arvo kohoten jo hiukan yli 5 miljoonaan markkaan.

Huomattavin yksityisistä kulutusosuuskunnista Suomessa on *Osuusliike Elanto* (Helsingissä), jossa viime vuonna (1920) oli 28,405 jäsentä ja jonka liikevaihto nousi yli 105 miljoonaan Smk:aan. Sillä on 12 omaa tuotantolaitosta; sen palveluskunnan lukumäärä nousee jo hyvän joukon toiselle tuhannelle jne.

Kaiken kaikkiaan oli Suomen kaupparekisteriin vuoden 1919 lopussa merkitty 3,120 osuuskuntaa ja osuustoiminnallista yhdistystä tai järjestöä.

ITALIA

Italiassa on kuluttajain osuustoiminta viimeisen kymmenen vuoden ajalla ja varsinkin aivan viime vuosina päässyt voimakkaaseen vauhtiin. Vuonna 1914 oli siellä kulutusosuuskuntia 2,408 ja niissä jäseniä vähän yli

400,000. Vuonna 1919 oli kulutusosuuskuntia jo lähes 4,000, mutta niiden jäsenmäärästä ei ole annettu varmaa tietoa. Varmaa vain on, että samalla kuin kulutusosuuskuntien lukumäärä on lisääntynyt, on niiden keskimääräinen jäsenmäärä myöskin tuntuvasti kasvanut. Niinpä esim. kun vuonna 1915 niissä oli jäseniä keskimäärin 295 kussakin, tämä keskimäärä oli 354 jokaista osuuskuntaa kohti vuonna 1918. Ilmeisesti on Italian kulutusosuuskuntien jäsenmäärä nykyään jo hyvän joukon toisella miljoonalla. Vallankumouksellinen tilanne maassa on suuresti voimistuttanut siellä kaikkia työväenjärjestöjä, joista työläiskuluttajien osuustoimintajärjestöt ovat yhtenä huomattavana osana.

Suurin ja voimakkain osuustoiminnallisista keskusjärjestöistä on *Osuuskuntien kansallisliitto*, johon vuoden 1919 lopussa kuului 2,923 kulutusosuuskuntaa. Osuustukkukauppa, jonka myynnit v. 1914 olivat ainoastaan vähän vaille $1\frac{1}{2}$ miljoonaa lira (1 lira = 0.193 dollaria), on myöskin mennyt huomattavasti eteenpäin (vuonna 1917 sen myynnit olivat 9 miljoonaa lira), mutta kuluttajajärjestöjen yleiseen jäsenmäärään nähden on sen liikevaihto vielä varsin pieni.

Kaiken kaikkiaan arvioitiin Italiassa viime vuoden (1920) alussa olleen lähes 10,000 osuustoiminnallista yhdistystä ja järjestöä. Näistä on tietoja itsestään antanut 7,249. Ne jakautuvat seuraavasti: kulutusosuuskuntia (osuuskauppoja) 3,814, työ- ja tuotanto-osuuskuntia 2,351, maanviljelysosuuskuntia 425, sekalaisia 425 ja osuuskuntien liittoja 234. Huomiota herättää erityisesti työ- ja tuotanto-osuuskuntien sekä alueliittojen suuri lukumäärä.

Taloudellisesti voimakas laitos on *Italian osuustoimintaväen keskuspankki*. Sen käteisliikevaihto vuonna 1918

nousi yli 200 miljoonaan dollariin. Sen jäsenyhdistyksistä muodostavat osuuskaupat enemmän kuin kaksi kolmatta osaa. Se on osittain valtion kontrolloima ja nauttii valtiolta rahallista avustusta.

MUUT EUROPLAN MAAT

SVEITSISSÄ on nykyään noin 600 osuuskauppaa, joista 476 kuului v. 1919 *Sveitsin kulutusosuuskuntien liittoon*. Osuuskauppojen keskimääräinen jäsenluku on melko suuri, noin 740 kutakin osuuskuntaa kohti. Keskusliittoon kuuluvien osuuskauppojen kokonaisjäsenmäärä oli v. 1919 yli 350,000. Liitto perustettiin vuonna 1890 ja kolmisen vuotta myöhemmin pystytti se oman tukkukaupan, joka on mennyt tasaisesti eteenpäin. Sen myynnit nousivat v. 1919 jo lähelle 150 miljoonaa frangia. Se on mennyt myöskin tuotantoon, m. m. ostanut sitten vuoden 1916 kymmenkunta maatilaa. Palveluskuntansa käytettäväksi on liitto rakennuttanut erikoisen pienen huvila- ja puutarhakaupungin, jossa on asuntoja noin 150 perheelle ja jolle on annettu nimi "Freidorf" (Vapaakylä). Liiton yhteydessä toimii myöskin keskinäinen vakuutusyhdistys.

Maataloudellinen osuustoiminta Sveitsissä on sangen voimakas. Sitä kuvastaa esim. osuusmeijerien lukumäärä. Niitä oli jo vuonna 1910 maassa kaikkiaan 2,810.

ITÄVALLASSA kehittyi osuustoimintaliike pääasiassa samaan suuntaan kuin Saksassakin, josta se sai vaikutteita. Vuoden 1910:n lopussa oli Itävallassa kaikkiaan yli 16,000 osuuskuntaa, niistä osuuskassoja yksistään lähes 11,000, osto-, myynti- ja tuotanto-osuuskuntia yli 3,800 ja osuuskauppoja lähes 1,400. Osuustoimintaliitto perustettiin v. 1904, osuustukkukauppa vuotta myöhemmin. Sodan päättyessä tapahtunut valtakunnan pirstoutuminen on hajottanut myöskin osuustoimintaliikkeen luomat keski-

tetyt laitokset itsenäisiin eri osiin, jäljelle jääden ainoastaan saksankieliset liitot n. s. Saksalaisessa Itävallassa.

Huolimatta valtakunnan pirstoutumisesta on kuluttajain osuustoimintaliike Itävallassa kuitenkin, merkittävästi kyllä, säilyttänyt jäsenmääränsä; onpa tuo jäsenmäärä päinvastoin hiukan lisääntynytkin. Vuonna 1917 kuului kulutusosuuskuntain keskusliittoon noin 500 osuuskuntaa, niissä olleen jäseniä lähelle 370,000. Vuonna 1919, valtakunnan hajaantumisen jälkeen, kuului liittoon ainoastaan 112 kulutusosuuskuntaa (senlisäksi 45 muuta osuuskuntaa), mutta näiden yhteenlaskettu jäsenmäärä oli 370,866. Alueellista keskittymistä on sodan jälkeen syntyneen tavattoman kireän taloudellisen tilanteen vaikutuksesta jatkunut huomattavasti. Niinpä esim. on pääkaupungissa, Wienissä, neljä työväen osuuskauppaa yhtynyt yhteisen johdon alaiseksi.

Osuustukkukauppa, joka on laillisesti eri järjestö kuin Osuustoimintaliitto, toimii kuitenkin saman hallinnon alaisena. Sen myynnit ovat parin kolmen viime vuoden ajalla nousseet huimaavasti, tämä kuitenkin johtuen suureksi osaksi elintarpeitten hinnan tavattomasta noususta ja rahan arvon alenemisesta. Vuonna 1914 olivat Osuustukkukaupan myynnit lähes 27 miljoonaa kruunua, 1918 yli 157 miljoonaa ja 1919 700 miljoonaa kruunua (Itävallan kruunun normaaliarvo on 0,203 dollaria).

Itävallassa on varsinaisesti kaksi koko maata käsittävää osuustoiminnallista keskusliittoa, nimittäin:

1) Sosialidemokraattien kontroleeraama *Itävallan kulutusosuuskuntien liitto*, johon kuuluvat osuuskunnat omistavat Wienissä sijaitsevan osuustukkukaupan. Tähän liittoon kuuluu m. m. Wienin "Ensimmäinen osuuskauppa", jossa viime vuonna oli 86,000 jäsentä, pääasiallisesti keski-luokkalaisainesta (Työläisillä on oma osuuskauppansa).

2) *Omaan apuun perustuvien tuotanto- ja elinkeino-yhdistysten yleinen liitto*, porvarillisten ainesten kontrolleeraama. Siihen kuuluu 409 osuuskuntaa (osuuskauppoja, rakennusyhdistyksiä, osuuskassoja tai luottoyhdistyksiä y. m.) Sen päävoimat ovat maaseudulla.

Maassa on myöskin jonkunverran pieniä, itsenäisiä osuuskuntia, jotka eivät kuulu kumpaankaan liittoon.

Kulutusosuuskuntien liitto on siksi voimakas, että se vuonna 1920 välitti elintarpeita noin 2 miljoonalle Saksalaisen Itävallan 6½ miljoonasta asukkaasta.

Sodan jälkeen ovat Itävallan taloudelliset olosuhteet olleet sellaiset, että osuustoiminta on käynyt maan asukkaille suorastaan välttämättömäksi ja se selittää osuustoimintaliikkeen tavattoman nousun parin viime vuoden ajalla.

UNKARISSA ovat osuustoimintaliikkeen päävoimat lähteneet maalaisväestöstä. Keskusliitossakin ovat maalais-osuuskaupat ja maanviljelijäin myyntiosuuskunnat kontrolleeraavana voimana. Tästä johtuu Unkarin osuustoimintaliikkeen suhteellinen vanhoillisuus. Kulutusosuuskuntien tukkukauppajärjestö "*Hangya*" (Muurahainen) perustettiin vuonna 1890. Vuonna 1918 kuului siihen 2,140 osuuskuntaa, niissä jäseniä lähes 660,000. Vaikka Unkari rauhansopimuksessa joutui menettämään suuren osan maahan alueestaan, ei senkään osuuskuntien kokonaisjäsenmäärä ole silti vähentynyt, vaan päinvastoin jonkunverran lisääntynyt, johtuen siitä että uusia jäseniä on tulvinut järjestöihin. Niinpä yksistään kahden ensimmäisen kuukauden ajalla v. 1919 Hangyan jäsenosuuskuntien lukumäärä lisääntyi 257:lla. Sen tukkukaupan myynnit kohosivat 126 miljoonasta kruunusta v. 1918 noin 210 miljoonaan kruunuun v. 1919. Tietysti vaikutti tähän tuntuvasti myöskin tavarain hintain yleinen kohoaminen.

TSHEKKO-SLOVAKIAN nuorena tasavallassa on osuustoimintaliike, samoin kuin työväenliike yleensä mennyt kahden viime vuoden ajalla voimakkaasti eteenpäin. Keskusjärjestö on pääasiallisesti kaksi, nimittäin tshekkoslovakilainen ja saksalainen, joista edellinen on koko paljon voimakkaampi. Kulutusosuuskuntia maassa laskettiin vuoden 1919 lopussa olevan kaikkiaan 2,000:n ja 2,500:n välillä. Tshekkiläiseen keskusliittoon kuului v. 1919 kaikkiaan 703 osuuskuntaa, niistä enemmistö osuuskauppoja; saksalaiseen keskusliittoon taas kuului 285 osuuskuntaa, niistä osuuskauppoja 274. Kummallakin keskusliitolla on oma tukkukauppansa, jotka ovat jo jossakin määrin menneet myöskin tuotantoon.

PUOLAN osuustoimintaliike on, maan alettua selvität sodan jaloista, alkanut huomattavasti elpyä, vaikkakaan sen eteenpäin meno ei ole ollut läheskään niin suuremoista kuin naapurimaan, Venäjän neuvostotasavallan.

Kuluttajain osuustoimintaliike Puolassa pääsi vuonna 1911 sille asteelle, että Warsovaan perustettiin kulutusosuuskuntien keskusjärjestö, joka toimii samalla kertaa sekä tukkukauppa- että kasvatuksellisenä järjestönä. Kesäk. 1920 siihen kuului jäsenenä kaikkiaan 709 osuuskauppaa, joiden yhteenlaskettu jäsenmäärä oli 280,000. Osuustukkukauppa myy tavaraa, paitsi jäsenosuuskau-poille, myöskin yli tuhannelle osuuskunnalle, jotka eivät vielä syystä tai toisesta ole nähneet hyväksi liittyä siihen jäseniksi. Sen liikevaihto kohosi vuonna 1919 enemmän kuin kolmetoistakertaiseksi siitä mitä se oli edellisenä vuonna. Vuosina 1918—19 avasi osuustukkukauppa seitsemän uutta haaraosastoa entisen yhdeksän lisäksi. Viime vuonna avasi se ensimmäisen oman tehtaansa.

Kaikkiaan on Puolassa nykyään 4 kuluttajain keskusjärjestöä; niistä on edellämainittu "puolueeton" järjestö

vanhin ja suurin. Toiseksi suurin on *Rautatietyöläisten osuuskuntien keskusjärjestö*, jossa kesäk. 1920 oli 113,000 jäsentä. *Työväen osuuskauppojen keskusliiton* jäsenmäärä oli samaan aikaan 101,000.

GRUUSIAN (Georgian) pienessä vuoristotasavallassa, joka syntyi Venäjän vallankumouksessa 1917, meni osuustoimintaliike vallankumouksen sysäyksestä jättiläisaskelin eteenpäin. Niinpä kun vuonna 1916 kulutusosuuskuntien keskusliittoon kuului ainoastaan 174 osuuskuntaa, niissä 66,605 jäsentä, sen jäsenosuuskauppojen lukumäärä v. 1918 oli kohonnut 880:een ja jäsenten lukumäärä noin 465,000:een. Nykyään kun Gruusiastakin on tullut neuvostotasavalta, voidaan siellä sanoa koko maan asujamiston kuuluvan osuustoimintajärjestöihin. Jo vuonna 1919 laskettiin noin 74% asujamistosta olevan kuluttajajärjestöissä jäseninä.

RUOTSISSA on osuustoimintaliike, varsinkin kuluttajain, kehittynyt verraten myöhään. Vasta 1899 perustettiin ensimmäinen keskusjärjestö, *Osuustoimintaliitto*, johon vuonna 1919 kuului 916 kulutusosuuskuntaa (noin $\frac{4}{5}$ kaikista Ruotsin kulutusosuuskunnista), niissä jäseniä vähän yli 225,000. Sitäpaitsi kuului Osuustoimintaliittoon mainittuna vuonna 4 osuustoiminnallista vakuutusyhdistystä, joissa oli jäseniä yhteensä 120,108. Vuonna 1903 pantiin Osuustoimintaliiton toimesta alulle osuustukkauppa, joka on menestynyt hyvin ja jonka liike on vuosi vuodelta huomattavasti kasvanut (lukuunottamatta pientä vähennystä v. 1917).

Huomattavana piirteenä Ruotsin osuustoimintaliikkeessä on osuustoiminnallisten rakennusyhdistysten lukuisuus; niitä oli vuonna 1910 lähes 2,000 (kun sen sijaan osuuskauppoja oli mainittuna vuonna ainoastaan 908).

Maanviljelystarvikkeiden osto-osuuskuntia oli samana vuonna hiukan yli 1,000, osuusmeijereitä lähes 500 jne., osottaen että osuustoimintaliikkeellä on Ruotsin maatalviljelevänkin väestön keskuudessa vankka maaperä.

NORJASSA on kuluttajain osuustoimintaliike yleensä vielä jonkun verran nuorempaa kuin naapurimaassa Ruotsissa eikä saavutuksiinsaakaan nähden ole päässyt tämän rinnalle. Vasta v. 1906 perustettiin Norjan kulutusosuuskuntien keskusliitto (*Norjan osuustoiminnallinen maaliitto*), johon v. 1919 kuului 294 osuuskuntaa, niissä jäseniä noin 80,000. Keskusliitto omistaa myöskin osuustukkukaupan, joka aloitti toimintansa 1907. Sen liikevaihto kohosi tasaaisesti vuosi vuodelta, lukuunottamatta vuotta 1918, jolloin siinä tapahtui tilapäinen aleneminen. Vuonna 1919 oli osuustukkukaupan liikevaihto vähän yli 12 miljoonaa kruunua.

Kaikista osuuskunnista on Norjassa osuusmeijereitä enimmänsä. Jo vuonna 1910 oli niitä maassa yli 800, jostavastoin osuuskauppoja oli ainoastaan 450 ja (maanviljelijäin) osto-osuuskuntia 392.

HOLLANNISSA on kuluttajain osuustoimintaliike jo suhteellisesti vanhaa. Niinpä ensimmäinen koko maata käsittävä kuluttajain keskusjärjestö (*Hollannin osuustoimintaliitto*) perustettiin jo 1889 ja vuotta sen jälkeen avattiin osuustukkukauppa. Se toimi 24 vuotta Osuustoimintaliiton kauppaosastona, mutta v. 1914 se laillistettiin eri järjestöksi. Tukkukauppa on vuosi vuodelta mennyt eteenpäin aina vuoteen 1918 asti, jolloin samat syyt, mitkä aiheuttivat kaikissa Skandinavian maissa myyntien alenemisen, aiheuttivat sen myöskin Hollannissa. Vuonna 1919 sen myynnit kuitenkin taas nousivat niin että ne sivuuttivat vuoden 1917 merkin.

Hollannin osuustoimintaliiton ohella on maassa ollut olemassa toinenkin kuluttajain keskusjärjestö, nimittäin *Hollannin työläisten kulutusosuuskuntien liitto*. Tämä liitto yhtyi kuitenkin viime vuonna (1920) vanhempaan keskusjärjestöön. Uusi yhdistynyt keskusjärjestö otti nimekseen *Hollannin kulutusosuuskuntien keskusliitto*. Siihen kuuluu nykyään 157 kulutusosuuskuntaa, niissä jäseniä yli 190,000.

ESPANJASSA on osuustoimintaliike vielä verraten takapajulla. Ainoastaan Catalonian maakunnassa, jossa suurin osa maan teollisuuslaitoksista sijaitsee, on huomattavampaa kuluttajain osuustoimintaliikettä olemassa. Siellä on 219 kulutusosuuskuntaa ja 24 tuotanto-osuuskuntaa sekä oma keskusliitto, joka pitää vuosittaisia edustajakokouksia.

Pohjoisosassa maata on myöskin kehitymässä vilkas osuustoimintaliike, jonka liikekeskus on Bilbaon merisatama. Täälläkin on muodostettu oma keskusjärjestö, johon vuonna 1919 kuului 39 osuuskuntaa, niissä lähemmäs 18,000 jäsentä.

Omituista kyllä näyttävät sotavuodet enemmän heikentäneen kuin voimistuttaneen Espanjan osuustoimintaliikettä, kun sitä vastoin jotakuinkin kaikissa muissa Euroopan maissa osuustoimintaliike on sodan vaikutuksesta vain elpynyt.

BULGARIAN, KREIKAN, LATVIAN, VIRON y. m. pienempien maiden osuustoimintaliikkeestä ei näin suppeassa esityksessä kannata mainita, sillä osuustoimintaliike noissa maissa on vielä nuorta ja merkitykseltään vähäpätöistä.

ISLANNIN pikkuinen saarivaltio kannattaa vielä mainita erikseen, sillä maan 90,000 asukkaasta voidaan ainakin puolet laskea olevan tavalla tai toisella mukana osuus-

toimintaliikkeessä. Saarella on kaikkiaan noin 40 osuuskuntaa, joissa jokaisessa on runsaanlaisesti jäseniä. Näillä osuuskunnilla on oma keskusjärjestönsäkin, joka toimii samalla kertaa sekä tukkukauppana että kasvatusjärjestönä. Mielenkiintoinen piirre tässä järjestössä on se että sen säännöissä määrätään 20% osuustukkukaupan ylijäämistä käytettäväksi valistus- ja agitatsioonitarkoituksiin. Edistynyttä väkeä siis tuolla yksinäisellä valtameren saarella kaukana pohjoisessa!

MUUT MAANOSAT.

Muissakin maanosissa kuin Euroopassa on osuustoimintaliike varsinkin parin viimeisen vuosikymmenen ajalla alkanut saada jalansijaa. Näistä on kuitenkin vasta AMERIKKA niin pitkällä että se on huomattavammin mukana kansainvälisessä kuluttajain osuustoimintaliikkeessä (Yhdysvalloilla on nyt oma edustajansakin Kansainvälisen osuustoimintaliiton keskuskomiteassa). *Yhdysvaltain osuustoimintaliikettä* käsittelemme erikseen seuraavassa luvussa.

Paitsi Yhdysvaltoja esiintyy osuustoimintaliikettä "uudessa maailmassa" huomattavammin kahdessa maassa: *Canadassa* ja *Argentinassa*. Canadassa on olemassa (itäosassa maata toimiva) oma osuustoimintaliittonsakin, joka kuitenkin maan laajuuteen katsoen on vielä hyvin heikko (v. 1919 siihen kuului 21 osuuskuntaa). Argentinassa on m. m. maan pääkaupungissa Buenos Ayres'issa melko suuri osuuskunta, mutta keskittymisliike on vasta aivan alkuasteessaan.

AUSTRALIASSA on englantilaiseen malliin perustettu rochdalelaisia osuuskauppoja varsinkin suurempiin kaupunkeihin. Onpa alueellinen keskittyminenkin jo päässyt niin pitkälle että m. m. Uuden Etelä-Walesin valtiossa on

oma osuustoimintaliitto ja osuustukkukauppa. Parin viime vuoden ajalla on ollut vireillä koko maata käsittävän liiton perustaminen. Siinä tarkoituksessa pidettiin m. m. viime vuonna osuustoimintajärjestöjen koko maata käsittävä edustajakokous.

AFRIKASSA ei osuustoimintaliike vielä ole päässyt pitkälle. Sen verran mitä sitä on, on sekin valkoihoisten keskuudessa, etelässä englantilaisten ja boerien ja pohjoisrannikolla (Algeriassa ja Marokossa) ranskalaisten keskuudessa. Etelä-Afrikassa on jo olemassa jonkinlainen keskusjärjestökin; siellä on joku aika takaperin pidetty osuustoimintajärjestöjen edustajakokous jne.

AASIAN maista on osuustoimintaliike pisimmällä *Japannissa*. V. 1912 oli siellä jo lähes 10,000 erilaista osuuskuntaa, niistä osuuskassoja yksistään yli 7,000.

OSUUSTOIMINTALIIKKEEN KANSAINVÄLINEN KESKITTÄMINEN.

Koska osuustoimintaliikkeen päämäärä ja periaatteet ovat pääasiallisesti samat kaikissa maissa, oli luonnollista että niin pian kun osuustoimintaliike oli saanut huomattavampaa jalansijaa useissa Euroopan maissa ja muodostanut niissä kansallisia keskusjärjestöjä, heräsi ajatus yhdistää nämä eri maiden kansalliset keskusjärjestöt yhteen kansainväliseen liittoon. Näin syntyi *Kansainvälinen osuustoimintaliitto*, joka piti ensimmäisen edustajakokouksensa Lontoossa vuonna 1895. Liiton päämaja ja sihteeristö on alusta pitäen ollut ja on yhä vieläkin Lontoossa. Liiton tehtävänä on m. m.

a) osuustoimintaliikkeen periaatteiden ja menetelytapojen selvittäminen sekä, mikäli mahdollista, niiden yhdenmukaistuttaminen;

b) kauppasuhteitten edistäminen eri maiden osuustoimintajärjestöjen välillä;

c) kansainvälisten osuustoimintatilastojen kerääminen ja kehittäminen sekä yleensä osuustoiminnallisia kysymyksiä koskevien tietojen hankkiminen ja tutkimusten edistäminen;

d) ystävällisten suhteitten ylläpitäminen liiton jäseninä olevien eri kansallisten järjestöjen ja niiden jäsenten kesken.

Liitto on pitänyt tähän mennessä kaikkiaan kymmenen edustajakokousta eli kongressia. Neljäs tällainen pidettiin vuonna 1900 Pariisissa. Siitä lähtien aina vuoteen 1904:ään saakka pidettiin näitä edustajakokouksia joka toinen vuosi, sen jälkeen joka kolmas vuosi, kunnes vuonna 1914 puhjennut maailmansota keskeytti nämä kongressit. Viimeinen kansainvälinen osuustoimintakongressi ennen maailmansotaa (kaikkiaan järjestyksessä yhdeksäs) pidettiin vuonna 1913 Glasgow'ssa, Skotlannissa.

Kansainvälisessä osuustoimintaliitossa alkoivat 1900-luvun alkupuolella kuluttajajärjestöt päästä määrääviksi. Vielä Budapestin kongressissa (1904) olivat sekä kuluttajain järjestöt että maanviljelijäin (tuottajain) järjestöt edustettuina, mutta kuluttajajärjestöjen saatua ensi keran mainitussa kongressissa voiton eräissä periaatteellisissa kysymyksissä (kysymys oli m. m. siitä, onko osuustoimintaliike julistettava kapitalisminvastaiseksi liikkeeksi vai onko sen kapitalismiin nähden pysyttävä "puolueettomana"), erosivat Saksan, Itävallan ja Sveitsin maataloudelliset keskusjärjestöt Kansainvälisestä osuustoimintaliitosta ja perustivat v. 1907 saksalaisen Haas'in alotteesta oman kansainvälisen liittonsa, "*Maataloudellisten osuuskuntien kansainvälisen liiton*", johon otetaan jäseniksi

ainoastaan maataloudellisen osuustoimintaliikkeen keskusjärjestöjä eri maista. Tämän liiton ohjelma on pääasiassa sama kuin Kansainvälisen osuustoimintaliitonkin, vaikkakin se on rajotettu ainoastaan maataloudelliseen osuustoimintaan. Voidaan sanoa, että Budapestin kongressissa kuluttajien ja tuottajien välinen etujen (ja sen mukaisesti myöskin katsomusten) ristiriita tuli ensi kerran osuustoimintaliikkeessä näkyviin kansainvälisessä mittakaavassa.

Kansainvälinen osuustoimintaliitto ei ole mikään kiinteä keskusjärjestö, jonka kongressien päätökset olisivat sitovia jäsenjärjestöihin nähden. Siitä huolimatta ei liiton toiminta ole rajoittunut yksinomaan päätöslauselmien laatimiseen, vaan on se ottanut useita käytännöllisiäkin aloitteita. Ennen maailmansodan puhkeamista ryhtyi liitto m. m. puuhaamaan kansainvälistä osuustukkukauppaa, mutta sota keskeytti enemmän toimenpiteet tässä suhteessa. Liiton kymmenennessä kongressissa, joka pidettiin Baselissa, Sveitsissä tämän vuoden (1921) elokuussa, päätettiin uudelleen ryhtyä tällaisen tukkukaupan perustamispuuhiiin. Samalla pantiin alulle myöskin kansainvälisen osuustoimintapankin perustamispuuha.

Liiton asioita hoitaa kongressien väliajoilla keskuskomitea, johon Baselin kongressissa valittiin 43 jäsentä kaikkiaan 19:sta eri maasta. Kuvaavaa kyllä, tässä keskuskomiteassa on Suomella neljä edustajaa ja Yhdysvalloilla ainoastaan yksi. Venäjällä, jossa melkein koko väestö nykyään kuuluu osuustoimintajärjestöihin, on ainoastaan kaksi edustajaa (Nähtävästi ei haluttu enempää antaa!).

Baselin kongressissa oli läsnä kaikkiaan vähän yli 400 edustajaa 25:stä eri maasta, edustaen osuustoimintajärjestöjä, joiden yhteenlaskettu jäsenluku nousee 30 miljoo-

naan (Venäjään nähden on tässä ilmeisesti otettu lukuun ainoastaan n. s. vapaaehtoisten jäsenten lukumäärä).

Maataloudellisten osuuskuntien kansainväliseen liittoon olivat vuonna 1913 yhtyneet 15 eri maan maataloudellisen osuustoimintaliikkeen pääjärjestöt.

KANSAINVÄLINEN KESKITTÄMINEN AINEELLISIA TARKOTUSPERIÄ VARTEN. Edellä olemme selostaneet pääasiallisesti valistus- ja agitatsioonitarkoituksia varten tapahtunutta kansainvälistä keskittymistä. Aineellisia tarkotusperiä varten tapahtuva keskittyminen on edistynyt hitaammin, mutta voidaan kuitenkin sanoa että "alu-eellista" kansainvälistä keskittymistä tälläkin alalla on jo todella tapahtunut. Vuonna 1918 perustivat nimittäin Tanskan, Norjan, Ruotsin ja Suomen kulutusosuuskuntien keskusjärjestöt yhteisen tukkuliikkeen Kööpenhaminaan. Tämän tukkukauppajärjestön nimi on "*Pohjoismainen osuustoimintaliitto*". Heinäkuussa 1920 piti se Tukholmassa edustajakokouksensa, jossa sen myyntien edelliseltä vuodelta (1919) ilmoitettiin nousseen lähes 10 miljoonaan kruunuun.

Edellä on jo kerrottu puuhanalaisena olevasta suuremmasta kansainvälisestä osuustukkukaupasta, jonka perustamista maailmansodan väliintulo on viivittänyt, mutta jonka kehittäminen on nyt jo niin pitkällä, että voidaan odottaa sen aloittavan toimintansa muutaman lähimmän vuoden ajalla.

Osuustoimintaliike Yhdysvalloissa

KULUTTAJAIN OSUUSTOIMINTA. Jollei oteta huomioon niitä kommunistisia siirtolayrityksiä, joita täällä Yhdysvalloissa syntyi etupäässä Robert Owenin vaikutuksesta jo 1820- ja 1830-luvuilla, voidaan kuluttajain osuustoimintaliikkeen Yhdysvalloissa sanoa alkaneen 1840-luvulla. 1845 nimittäin perustettiin Bostoniin ensimmäinen osuuskauppa erään työväenjärjestön toimesta. Seuraavan neljän vuosikymmenen aikana edistivät kuluttajain osuustoimintaliikettä, sen verran mitä sitä oli olemassa, etupäässä työväestön ammatilliset järjestöt, kuten National Labor Union ja Knights of Labor (Työn ritarit). Näiden järjestöjen hävitessä (Työn ritarien järjestö oli voimakaimmillaan 1886:n vaiheilla, mutta alkoi sen jälkeen nopeasti heikontua ja hävisi pian näyttämöltä) hävisivät niiden alkamat tai tukemat osuuskauppayrityksetkin näyttämöltä.

Viime vuosisadan loppuun mennessä ei kuluttajain osuustoimintaliike Yhdysvalloissa vielä ollut ennättänyt päästä niin pitkälle että sen keskuudessa olisi ilmennyt mitään selviä keskittymispyrkimyksiä. Osuuskauppoja oli perusteltu siellä ja täällä ympäri maata, mutta kun niillä ei ollut mitään selkänojaa (lukuunottamatta edellämaintuja ammattijärjestöjä), eivätkä ne vielä käsittäneet yhteenkuuluvaisuuttaan, niin ne melkein poikkeuksetta menivät kumoon toinen toisensa jälkeen. Yhdysvaltoja onkin nimitetty "osuuskauppojen hautausmaaksi".

Vasta tämän vuosisadan alusta lähtien aletaan huomata selvempiä keskittymispyrkimyksiä (aluksi Tyynten

meren rannikolla) ja samalla pysyvämpää, tasaisesti kehityvää kuluttajain osuustoimintaliikettä. Maan tavattoman suuren laajuuden takia esiintyvät keskittymisharrastukset luonnollisesti ensin alueittain tai esiintyvät ne kiinteässä yhteydessä määrättyjen työväenjärjestöjen, siirtolaisryhmien jne. kanssa. Useat näistä alueellisistakin keskittymispyrkimyksistä ovat olleet alussa tuomitut epäonnistumaan, nähtävästi ennen kaikkea puuttuvan tietoisuuden takia. Vasta muutaman viime vuoden ajalla on ilmennyt pyrkimystä keskittyä koko maata varten, mutta tämäkin pyrkimys on vielä hyvin alkuasteessaan. Erikoisen suurena vaikeutena tässä suhteessa on väestöaineksen suuri erilaisuus (miljoonia siirtolaisia kun on vielä sulautumatta varsinaiseen amerikkalaiseen väestöön) sekä tämän maan erikoisten taloudellisten ja historiallisten olosuhteitten kasvattama voimakas yksilöllinen katsomuskanta varsinaisen amerikkalaisen väestön keskuudessa.

Vanhimpana nykyään aktiivisessa toiminnassa olevista kuluttajain keskusjärjestöistä voitaneen pitää Tyynen meren rannalla toimivaa *Pacific Co-operative League*'a (laillistettu v. 1913), jonka päämaja on San Franciscossa, Californiassa, mutta joka on ulottanut toimintansa myöskin Oregoniin, Washingtoniin, Nevadaan, Idahoon, Arizonaan ja New Mexicoon. Se on etupäässä kasvatuksellinen järjestö (julkaisee m. m. "The Pacific Co-operator" nimistä kuukausilehteä), mutta sillä on myöskin osuustukkukauppa San Franciscossa.

Kasvatuksellisista järjestöistä tärkein on *The Co-operative League of America* (Amerikan osuustoimintaliitto), perustettu 1916, jonka päämaja on New Yorkissa. Se syntyi yksityisestä (tohtori James P. Warbassen ja hänen vaimonsa Agnes D. Warbassen) aloitteesta ja alku-

aikoina oli siinä jäsenenä pääasiallisesti yksityisiä henkilöitä New Yorkista ja sen ympäristöltä; ainoastaan aniharvoja osuuskauppoja kuului siihen jäsenenä. Vuonna 1918 onnistui liiton kuitenkin saada koolle ensimmäinen koko maata käsittävä osuuskauppojen edustajakokous, joka pidettiin Springfieldissä, Ill. Siellä oli läsnä toista sataa valtuutettua edustajaa, niistä suurin osa Illinoisin valtiossa sijaitsevista osuuskaupoista. Näiden lisäksi oli kokouksessa saapuvilla useita n. s. veljesedustajia, etupäässä ammattijärjestöjen (unioiden) lähettämiä. Springfieldin edustajakokouksessa hyväksyttiin Amerikan osuustoimintaliitto osuuskauppojen viralliseksi kasvatukselliseksi järjestöksi ja valittiin komitea laatimaan sille uudet säännöt tältä pohjalta.

Toisessa osuuskauppojen ja osuustoimintajärjestöjen edustajakokouksessa, joka pidettiin marraskuulla 1920 Cincinnatiassa, Ohiossa, hyväksyttiin liitolle perussäännöt ja valittiin sille 15-henkinen johtokunta. Liiton toiminnan rahastamiseksi määritellään perussäännöissä viiden sentin vero jokaista liittoon kuuluvan osuuskaupan tai osuustoiminnallisen järjestön jäsentä kohti. Tämä vero kuitenkin on aivan liian pieni, vastatakseen lähimaillekaan niitä menoja, mitä liitolla on ollut esim. viime vuonna. Niin ollen jää liitto toistaiseksi yhä edelleen riippumaan suureksi osaksi muutamien osuustoimintaan ihastuneiden ja innostuneiden varakkaiden yksilöiden (tohtori Warbassen y. m.) lahjotuksista — epäkohta, josta amerikkalaisen osuustoimintaliikkeen olisi kaikin mokomin pyrittävä vapautumaan ja josta toivottavasti lähitulevaisuudessa pystytäänkin vapautumaan.

Kuluttajain osuustoimintaliike Yhdysvalloissa on epäilemättä suuressa kiitollisuuden velassa The Co-operative

League of America'n johtohenkilöille, sillä he ovat uhranneet paljon työtä ja varoja osuustoimintaperiaatteitten selvittämiseksi, hajanaisten järjestöjen kokoamiseksi ja yleensä osuustoimintaväen valistamiseksi. Vielä viime vuonna täytyi tohtori Warbassen (mahdollisesti yhdessä joidenkin muiden osuustoimintaliikkeen ystävien kanssa) kustantaa enemmän kuin puolet liiton menoista, tuloja kun liitolla ei ollut mainittuna vuonna kuin vähän vaille 8,000 dollaria, jota vastoin sen menot nousivat 20,000 dollariin. Menoista muodostivat New Yorkissa ylläpidetyn konttorin kustannukset ja konttorihenkilökunnan palkat suurimman osan; osuustoimintakirjallisuutta levitti liitto vuoden 1920 kuluessa noin 5,500 dollarin edestä; tästä jaettiin lähes kuudes osa ilmaiseksi. Liiton julkaisemaa arvokasta kuukausilehteä "Co-operation" (Osuustoiminta) leviää noin 4,000 kappaletta; näistä jaetaan kuitenkin siksi monta ilmaiseksi agitatsioonitarkoituksessa, että lehti ei vielä läheskään kannata itseään.

Liitto myöskin toimittaa haluaville osuuskaupoille paikallisia kuukausilehtiä, joihin liitto toimittaa kaksi tai kolme sivua yleistä periaatteellista ja käytännöllistä osuustoimintatekstiä ja paikallinen osuuskauppa toimittaa puuttuvat sivut. Tällaiset kuukausilehdet ovat hyvin käytännöllisiä sellaisille osuuskaupoille, jotka eivät vielä kykene julkaisemaan kokonaan omaa lehteään, sillä liitto antaa runkolehden hyvin halvalla.

Liitto myöskin toimittaa puhujia ja luennoitsijoita niitä haluaville osuuskaupoille. Tuonnempana on liitolla tarkoitus palkata varsinaisia osuustoimintaneuvojiaakin, mutta siihen eivät sen rahavarat ole vielä tähän asti riittäneet.

Mainittakoon vielä, että liiton toimesta lähetettiin viime vuonna osuustoimintaliikettä koskevia uutisia ja artikke-

leita kaikkiaan 118 sanomalehdelle ja aikakausjulkaisulle, etupäässä työväenlehdille. Liiton konttorista vastattiin vuoden 1920 kuluessa kaikkiaan 13,960 kirjettä ja lähetettiin saman verran kiertokirjeitä.

Vuoden 1920 lopussa kuului liittoon jäsenenä kaikkiaan 290 osuustoiminnallista yhdistystä (melkein yksinomaan osuuskauppoja), niissä jäseniä noin 91,000. Yksityisiä jäseniä kuului liittoon sitäpaitsi 916. Uusien, Cincinnati edustajakouksessa hyväksytyjen perussääntöjen mukaan voidaan yksityisiä henkilöitä yhä edelleenkin ottaa liiton jäseniksi, mutta niillä ei liiton asioissa ole mitään äänivaltaa; äänivalta on ainoastaan liiton jäsenenä olevien osuuskuntien edustajilla.

Keskittymisliikettä aineellisia päämääriä varten on Yhdysvalloissa syntynyt hiukan myöhemmin kuin kasvatuksellisia tarkoituksia varten. Keskittymispyrkimykset täällä alalla ovat olleet ensin alueellisia, mikä on varsin luonnollistakin, kun ottaa huomioon maan tavattoman laajuuden. Olemme jo ennen maininneet Tyynen meren rannikolla San Franciscossa sijaitsevan osuustukkukaupan, joka kaikenlaisista vastuksista huolimatta on yhä pysynyt pystyssä. Tyynen meren rannikolla yritettiin pystyttää toinenkin osuustukkukauppa (Seattleen), mutta se meni pian vararikkoon (1920).

Illinoisin valtiossa on etupäässä viimeisen vuosikymmenen ajalla syntynyt aika vilkas kuluttajain osuustoimintaliike kiinteässä yhteydessä valtion eteläosassa toimivien voimakkaiden kivihiilenkaivajain järjestöjen sekä muiden unioiden kanssa. Täälläkin perustettiin (nimellä *Central States' Co-operative Wholesale Society*) osuustukkukauppa East Saint Louis'iin kolmisen vuotta sitten ja se kaikesta päättäen menestyy hyvin. Viime vuonna (1920) sen

myynnit ilmoitettiin nousseen jo yli 2½ miljoonan dollarin. Se noudattaa (kuten Pacific Co-operative Leaguekin) n. s. amerikkalaista Rochdale-järjestelmää, jonka mukaan tukkukauppa kontrolloeraa vähittäiskaupat ja ottaa alotteita niiden perustamiseen. Useimmat Etelä-Illinoisin noin 80:stä osuuskaupasta, jotka ovat ryhmittyneet Central States Co-operative Wholesale Societyn ympärille, ovat suoranaisesti "union kauppoja", perustettu hiilenkaivajain y. m. unioiden rahoilla, jäseninä yksinomaan union jäseniä. Tukkukauppajärjestöön kuuluu tai ainakin tekee siltä ostoksiaan näiden union kauppain lisäksi myöskin nelisenkymmentä "itsenäistä" (rochdalelaista) kauppaa.

Aivan äskettäin on East St. Louis'in osuustukkukaupan yhteyteen perustettu erityinen kasvatus- ja neuvontaosasto, jonka tärkeimpänä tehtävänä on osuustoiminnallisesta valistustyöstä huolehtiminen jäsenosuuskauppojen keskuudessa.

Pennsylvanian kivihiihiseuduilla on myöskin erikoisesti viimeisen kymmenen vuoden ajalla kehittynyt melko huomattava osuustoimintaliike. Täälläkin on alote useimpien osuuskauppojen perustamiseen lähtenyt kivihiihenkaivajain unioista. Perustettiinpa siellä jo keskusjärjestökin aineellisia tarkotusperia varten (tukkukauppajärjestö), nimellä *Tri-State Co-operative Society*, mutta se joutui siksi pahaan aineelliseen ahdinkotilaan (nähtävästi varomattoman liikkeenhoidon takia) että se v. 1919 päätettiin hajottaa. Pennsylvaniassa on nykyään noin 200 osuuskauppaa, mutta mitään keskusjärjestöä ei niillä tällä hetkellä ole.

Minnesotan valtion eteläosaan, varsinkin Minneapolisin ja St. Paulin ympäristölle on viimeisen vuosikymmenen aikana syntynyt aika runsaasti osuuskauppoja, useimmat

niistä ollen maalaisosuuskauppoja tai ainakin maanviljelysväestöltä suurimman kannatuksensa hakevia. Täälläkin tehtiin jo yritys keskittyä: perustettiin osuustukkukauppajärjestö, nimeltä *The Co-operative Wholesale Society of America*. Järjestö kuitenkin nähtävästi oli ennenaikainen. Sen johtohenkilöt alkoivat sitäpaitsi käyttää menettelytapoja, joita suuri osa jäsenistöstä ei hyväksynyt. Tämä synnytti järjestössä sisäisiä riitoja, jotka antoivat sille kuoliniskun. Äskettäin tehty yritys uudelleen järjestää tukkukauppa n. s. amerikkalaisen Rochdale-järjestelmän pohjalta, ei sekään onnistunut.

Idän valtioissa Atlantin rannikolla on Bostonissa yritetty saada perustetuksi osuustukkukauppa tyydyttämään itärannikolla olevien osuuskauppojen tarpeita. Tässä hommassa ovat suomalaiset osuuskaupat olleet aktiivisimpia tekijöitä. Toistaiseksi on sikäläinen osuustukkukauppa kuitenkin vielä pysynyt hyvin pienenä yrityksenä. Se on laillistettu nimellä *New England Co-operative Wholesale Society*.

Keskittymispyrkimyksiä on aivan viime kuukausina (jälkeen Cincinnatin osuustoimintakokouksen) ilmennyt myöskin Ohiossa ja Missouriissa. Kummassakin valtiossa on perustettu *The Co-operative League of America*-liittoon kuuluva piirijärjestö eli piiriliitto, agitatsioonityön tekoa varten. Ohiossa hommataan myöskin keskusjärjestöä aineellisia tarkotuseriä varten, tarkoituksena alussa ollen järjestää yhteisostoja lähemmäs oleville osuuskaupoille.

Viime vuonna (1920) syksyllä tehtiin myöskin yritys saada Michiganin yläniemekkeellä olevat osuuskaupat yhtymään tukkukauppajärjestöksi, mutta yritys nähtävästi oli ennenaikainen ja niin ollen tuomittu kuolemaan, koska siitä ei ole mitään sen enempää kuulunut.

Kuluttajain osuustoimintaliikkeeseen kuuluvista osuustoimintajärjestöistä on vielä mainittava lukuisat maanviljelijäin järjestöjen perustamat tai tukemat maalaisosuuskaupat. Tällaisia on runsaasti varsinkin Kansasin ja Nebraskan valtioissa ja samaten myöskin Iowassa, Oklahomassa, Minnesotassa ja Wisconsinissa. Maanviljelijäin järjestöistä, joiden toimesta näitä kauppoja on perustettu, mainittakoon *Farmers' Educational and Co-operative Union* (Maanviljelijäin kasvatuksellinen ja osuustoiminnallinen unio), jolla yksistään Kansasissa ilmoitetaan olevan noin 750 osuuskauppaa. Onpa niillä oma tukku-kauppansakin: *Farmers' State Exchange*, Omahassa, Neb.; se tekee 3 milj. dollarin liikettä vuosittain. Useat näistä osuuskaupoista toimivat samalla maanviljelijäin tuotteiden välittäjinä, koettaen hankkia niille markkinoita. Niiden kanssa läheisessä yhteydessä on monessa tapauksessa osuustoiminnallisia viljajaelvaattoreita, jauhomyllyjä, osuusmeijereitä jne. Toinen samantapainen järjestö on *American Society of Equity*, joka on huomattavasti edistänyt osuustoiminnallista yritteliäisyyttä maataviljelevän väestön keskuudessa pohjoisissa sekä keskilännen valtioissa (Dakotoissa, Iowassa, Minnesotassa ja Wisconsinissa).

Osuustoiminta luottolaitosten alalla on Yhdysvalloissa huomattavasti vähemmän kehittynyt kuin useissa Euroopan maissa. Tavallisin ja tähän asti tärkein osuustoiminnallisen luottolaitoksen muoto tässä maassa on *luottoyhdistys* (Credit Union). Tällaisia luottoyhdistyksiä on enin Massachusettsin valtiossa (kaikkiaan 60 v. 1920; niissä jäseniä 23,000). Joissakin valtioissa on n. s. *keskinäisiä säästöpankkeja*, jotka tosin toimivat hiukan toisenlaisten lakien alaisina kuin luottoyhdistykset, mutta ovat

nekin osuustoiminnallisella pohjalla. Jo ennemmin (sivulla 35) on mainittu Brotherhood of Locomotive Engineers järjestön perustamasta "osuustoiminnallisesta kansallispankista", joka alotettiin alkuvuodesta 1920 miljoonan dollarin pääomalla ja joka on mennyt nopeasti eteenpäin. Samanlaisia pankkeja ollaan työväenunionien toimesta puuhissa perustaa muihinkin osiin maata.

Vielä voitaisiin ottaa kuluttajien osuustoiminnasta puhuttaessa lukuun pohjoisissa ja keskilännen valtioissa maaseudulla yleiset *keskinäiset telefoonyhdistykset*, joita lienee olemassa useita satoja. Niiden keskuudessa ei kuitenkaan ole huomattavissa mitään keskittymispyrkimyksiä eivätkä ne muutenkaan kuulu tietoiseen osuustoimintaliikkeeseen. Samaa on sanottava (etupäässä maanviljelijäin keskuudessa toimivista) *keskinäisistä palovakuutusyhdistyksistä*, joita lasketaan Yhdysvalloissa olevan kaikkiaan parisen tuhatta; niitä on runsaasti varsinkin pohjoisissa ja keskilännen valtioissa. Niiden yhteenlaskettu vakuutusmäärä nousee lähemmäs 6,000 miljoonaa dollariin. Niistä on ainakin se hyöty, että vakuutusmaksut niissä yleensä ovat tuntuvasti halvempia kuin porvarillisissa yksityisissä vakuutusyhtiöissä.

Keskinäisiä henkivakuutusyhdistyksiä on Yhdysvalloissa myöskin runsaasti, useimmat niistä n. s. salaseurojen yhteydessä. Tällaisia yhdistyksiä, jotka vakuuttavat jäseniään, on Yhdysvalloissa kaikkiaan yli 550, niissä jäseniä yli 9 miljoonaa ja niiden yhteenlaskettu vakuutuskanta lähes 10,000 miljoonaa dollaria.

Eräs omituinen kuluttajain osuustoiminnan muoto Yhdysvalloissa, jota tuskin tunnetaan muissa maissa, on *osuustoiminnalliset koulut*. New Yorkissa on joitakin tällaisia kouluja, joissa oppilaat itse huolehtivat opetuksen

järjestämisestä, valitsevat opettajat jne. Nämä yritykset ovat vielä nuoria, joten ei ole vielä varmuutta, miten ne tulevat menestymään ja tulevatko ne leviämään muuallekin.

TUOTTAJAIN OSUUSTOIMINTA Yhdysvalloissa on aineellisessa suhteessa nykyään vielä kuluttajain osuustoimintaliikettä paljon voimakkaampi. Se on pääasiallisesti rajoittunut maanviljelijäin keskuuteen. Varsinkin läntisissä ja pohjoisissa valtioissa, joissa maanviljelysasutus on suhteellisesti nuorta, ovat osuustoiminnalliset maanviljelijäin tuottajajärjestöt voimakkaita. Yleisimmät näistä ovat järjestöt, joiden tehtävänä on myydä maanviljelijäin tuotteita. Tällaisista järjestöistä on jo tehty selvää aikaisemmin tässä teoksessa (ks. sivuja 64—65).

Juutalaisilla on varsinkin New Jersey'n ja New Yorkin valtioissa useita hyvin menestyviä osuusleipomoita. Suurin niistä on Purity Co-operative Society'n leipomo Pateronissa, N. J., perustettu jo 1906. Tämä ja kolme muuta osuusleipomoa on äskettäin yhtynyt, muodostaen järjestön, jonka myynnit ovat noin 1 milj. dollaria vuodessa.

Siellä ja täällä Yhdysvalloissa ovat johonkin määrättyyn ammattialaan kuuluvat työläiset perustaneet osuustoiminnallisen työpajan tai tuotantolaitoksen. Useimmiten ovat tällaiset yritykset syntyneet lakkotaisteluiden yhteydessä. Jotkut radikaalisemmat ammattiyhdistykset varsinkin ovat edistäneet tällaisten tuotannollisten osuustoimintayritysten syntymistä, mutta mitään suurempaa menestystä niillä ei ole ollut. Tällaisia yrityksiä on syntynyt m. m. New Yorkissa, Chicagossa, Detroitissa, Clevelandissa jne. Viimeisimpiä esimerkkejä tällaisista tapauksista on Franklin Co-operative Creamery Associationin alkama meijeri ja maidonjakelulaitos Minneapolis'issa,

Minn., joka sai alkunsa sikäläisten maidonajurien lakosta tämän vuoden (1921) alussa. Se näyttää, ainakin nyt alussa, menestyvän hyvin.

“Yksipuolisen” kuluttajain osuustoimintaliikkeen vastapainoksi ryhtyivät jotkut (maanviljelijäin) tuottajajärjestöt pari vuotta sitten puuhaamaan omaa koko maata käsittävää keskusjärjestöään. Tähän hommaan yhtyivät myöskin joittenkin Amerikan Työväenliittoon (American Federation of Labor) kuuluvien unioiden johtomiehet. Myöskin pohjois-lännen farmarien poliittinen järjestö “The Nonpartisan League” oli mukana puuhassa. Puuhan tarpeellisuutta perusteltiin sillä, että “osuustoimintaliike tässä maassa uhkasi muuttua kuluttajajärjestöksi, jonka edut olisivat suoranaisesti vastakkaisia tuottajain eduille ja joka pyrki hankkimaan omat ravinnon ja vaatetuksen hankintalähteensä, kehittyen tavattoman suureksi työnantajaksi — jättiläismäiseksi kuluttajain trustiksi”. Helmikuussa 1920 pidettiin näiden voimien toimesta ensimmäinen “yleisamerikkalainen osuustoimintakongressi”, joksi sen puuhaajat juhlallisesti kongressinsa ristivät. Siellä valittiin pysyvä komitea, “Yleisamerikkalainen osuustoimintakomissioni”, johtamaan järjestämistyötä, kutsumaan koolle ja järjestämään uusia edustajakokouksia (kongresseja) jne. Komissionin päämaja on Washingtonissa, D. C. Tämän vuoden (1921) helmikuussa pidettiin toinen “yleisamerikkalainen osuustoimintakongressi” Clevelandissa, Ohio. Näissä kokouksissa on laadittu toimintaohjelmia (m. m. myöskin erikoinen lainlaadintaohjelma) ja keskusteltu yleensä järjestyneiden maanviljelijäin ja ammatillisesti järjestyneen työväestön yhteisistä eduista ja niiden perusteella tapahtuvasta yhteistoiminnasta, tarkoituksella välttää tuottajain ja kuluttajain välistä ristiriitaa ja saada

heidät toimimaan käsi kädessä. Mitään kiinteämpää järjestöä ei kuitenkaan näiden puuhien tuloksena ainakaan vielä tähän asti ole syntynyt.

OSUUSTOIMINTA AMERIKAN SUOMALAISTEN KESKUUDESSA. Ensimmäisiä osuuskauppoja alettiin Amerikan suomalaisten keskuudessa perustella noin 17 vuotta takaperin. Sitä ennen oli siellä täällä perusteltu yhtiökauppoja, mutta vasta sosialistisen liikkeen päästessä vauhtiin, alettiin perustaa kauppoja osuustoimintapohjalle, sikäli kuin eri valtioitten lait sen myönsivät. Voimakkain nousu, varsinkin keskivaltioissa, on kuitenkin tapahtunut vasta viimeisen viiden vuoden ajalla.

Seurauksena siitä että Amerikan suomalaisten asutus pääasiallisesti on ryhmittynyt määrättyihin osiin maata, jakaantuu myöskin Amerikan suomalaisten osuustoimintaliike pääasiallisesti neljään ryhmään, nimittäin:

- a) keski- ja pohjoisvaltioiden ryhmä, käsittäen Michiganin, Wisconsinin, Minnesotan ja Illinoisin valtiot sekä molemmat Dakotat;
- b) itävaltioiden ryhmä, käsittäen Uuden Englannin valtiot, New Yorkin, New Jersey, Pennsylvanian ja Ohion;
- c) länsivaltioiden ryhmä, käsittäen Tyynen meren rannikkovaltiot sekä Idahon, Montanan ja Wyomingin;
- d) Kanadan suomalaiset osuuskaupat.

Suurin näistä on a) ryhmä, joka nykyään käsittää yli 70 osuuskauppaa ja kulutusrengasta, niissä jäseniä arviolta noin 7—8 tuhatta; sen lisäksi ehkä 30—40 osuusruokalaa, muutamia osuusmeijereitä, pari maitoliikettä, pari osuusmyllyä, muutamia keskinäisiä palovakuutusyhdistyksiä, yhden keskinäisen säästöpankin ja yhden tukkuliikkeen.

Itävaltioiden ryhmä käsittää kahdeksan osuuskauppaa (kolmella niistä useampi kuin yksi myymälä), 4 maitoliikettä, useita osuusruokaloita ja kolme osuusleipomoa Massachusetts'in valtiossa; nelisen asunto-osuuskuntaa, pari osuusruokalaa, osuusleipomon ja (naisten) osuuskodin New Yorkissa ja Brooklynissa, puolen tusinaa suomalaisia osuuskauppoja Ohiossa ja Pennsylvaniassa sekä joitakin osuusruokaloita siellä täällä muualla Idän valtioissa; sitäpaitsi yhden luottoyhdistyksen (Fitchburgissa). Jäseniä kaiken kaikkiaan tässä ryhmässä on arviolta 4—5 tuhatta.

Muissa ryhmissä on huomattavasti vähemmän jäseniä kuin näissä kahdessa pääryhmässä.

Suurin paikallinen kuluttajain osuuskunta Amerikan suomalaisten keskuudessa on epäilemättä *Osuusliike Into* Fitchburgissa, Mass. Kesäk. 1920 oli siinä jäseniä 755, sillä oli 4 myymälää, oma maitoliike ja oma leipomo. Sen liikevaihto oli yli 30,000 kuukaudessa; palveluskunnan lukumäärä 37. Suurin keskivaltioiden suomalaisista osuuskaupoista on *Virginian, Minn.*, suomalainen osuuskauppa, jonka myynnit viime vuonna olivat lähes 30,000 dollaria kuussa. Sillä on ainoastaan 2 myymälää eikä yhtään omaa tuotantolaitosta. Jäseniä siinä oli viime vuonna 673; palveluskunnan lukumäärä 16.

Ensimmäiset keskittymispyrkimykset Amerikan suomalaisten osuuskauppojen keskuudessa ilmenivät itävaltioiden ryhmässä. Siellä näet jo v. 1914 muodostivat sikäläiset osuuskaupat agitatsiooniliiton, nimeltä *Idän suomalaisten osuuskauppojen liitto*. Seuraavana vuonna tehtiin ensimmäinen yritys perustaa koko maata käsittävä suomalaisten osuuskauppojen liitto. Itälaisten osuuskauppojen aloitteesta pidettiin mainittuna vuonna edustajakokous

Waukeganissa, Ill., ja tässä kokouksessa, jossa oli läsnä vähemmän kuin 10 edustajaa, päätettiin perustaa *Amerikan suomalainen osuustoimintaliitto*. Liitto ei kuitenkaan ensimmäisen vuoden aikana päässyt juuri minkäänlaiseen alkuun. Tämän vuoksi kutsui liiton väliaikainen sihteeri John Nummivuori uuden osuusliikkeiden yhteisen kokouksen, joka tällä kertaa pidettiin Superiorissa, Wis., heinäkuulla 1916. Tässä kokouksessa oli jo edustettuna 14 osuusliikettä. Liiton päämaja päätettiin sijoittaa Waukeganiin, Ill., ja sihteeriksi valittiin Karl Helander. Vuoden 1917 alkupuolella oli liittoon yhtynyt kaikkiaan 12 osuusliikettä, mutta kun nämäkin sijaitsivat hyvin hajallaan, ei liiton toiminta päässyt suurestikaan edistymään, vaan rajoittui pääasiallisesti vain kirjallisten neuvojen lähettelemiseen osuuskaupoille sekä parin lentokirjasen painattamiseen.

Vuonna 1917 kääntyivätkin keskittymisharrastukset agitatsioonipuolesta *aineelliselle alalle* ja tällä alalla alkoi menestyskin olla paljon tuntuvampi. Alotteen ottivat tällä kertaa keski- ja pohjoisvaltioiden ryhmään kuuluvat osuuskaupat. Hancockin ja Iron Riverin osuuskauppojen aloitteesta pidettiin Superiorissa heinäkuulla 1917 osuuskauppojen neuvottelukokous, jossa edustettuna oli parikymmentä osuusliikettä ja jossa päätettiin ryhtyä viipymättä toimiin yhteisostojen järjestämiseksi osuuskauppojen kesken. Täten otettiin alote *Co-operative Central Exchangen* (Keskusosuuskunnan) perustamiseen. Se laillistettiin syyskuun 5 p:nä samana vuonna \$20,000.00 pääomalla ja syyskuun alusta alotettiin sen liike, liikkeenhoitajana toimien John Nummivuori. Pääomaa saatiin alkuun lähdetäessä myydyksi ainoastaan joittenkin satojen dollarien edestä ja liike alotettiin pienessä takahuoneessa Työ-

miehen rakennuksessa, mutta tästä vaatimattomasta alusta alkoi kuitenkin Keskusosuuskunta verraten nopeasti kehittyä. Sen kehitystä kuvaavat seuraavat tilastolliset numerot:

Liikevaihto v. 1917 (4 kk.) oli	\$ 25,573.62
„ v. 1918	„ \$132,423.00
„ v. 1919	„ \$313,674.88
„ v. 1920	„ \$409,590.80
Jäsenliikkeiden lukumäärä v:n 1917 lopussa	15
„ „ „ 1918	„ 27
„ „ „ 1919	„ 40
„ „ „ 1920	„ 48
Palveluskunnan lukumäärä v:n 1917 lopussa	1
„ „ „ 1918	„ 2
„ „ „ 1919	„ 12
„ „ „ 1920	„ 16

Lokakuussa v. 1918 ostettiin Keskusosuuskunnalle oma kolmikerroksinen liikerakennus Ogden ja Winter katujen kulmasta Superiorissa. Vuotta myöhemmin avattiin tässä rakennuksessa Keskusosuuskunnan leipomo, jossa nykyisin työskentelee 7 henkeä.

Varsinaisemmin vuodesta 1919 alkaen ryhtyi Keskusosuuskunta myöskin kiinnittämään huomiota *osuustoiminnalliseen valistus- ja agitatsioonityöhön*. Tämä kävi välttämättömäksi sen takia, että Amerikan suomalaisen osuustoimintaliiton, pysyttyään yhä edelleen voimattomana mitään huomattavampaa aikaansaamaan, ilmoitettiin lopettaneen toimintansa v. 1918. Alussa huolehti Peltö ja Kotilehden toimittaja William Marttila kasvatustyöpuolesta sivutyönään, mutta vuoden 1920 maaliskuusta lähtien on Keskusosuuskunta ylläpitänyt varsinaista *neuvontaosastoa*, jonka huoleksi on jätetty agitatsioni- ja valistustyön jär-

jestely ja suorittaminen ja jonka toimesta m. m. tämä teos on julkaistu.

Vuodesta 1918 lähtien on Keskusosuuskunta myöskin ryhtynyt järjestelmälliseen osuustoimintaliikkeen toiminta-voimien kehittämiseen ja harjaannuttamiseen erikoisten *osuustoimintakurssien* avulla. Mainittuna vuonna järjestettiin ensin koetteeksi lyhyt, viikon kestävä kurssi, jossa opetettiin ainoastaan kirjanpitoa ja johon otti osaa 16 oppilasta. Seuraavana vuonna (1919) laajennettiin kurssit 4-viikkoa kestäviksi ja kirjanpidon ohella opetettiin myöskin osuustoiminta-aineita; oppilaita oli näillä kursseilla 40. Viime vuonna ja tänä vuonna on edelleen syyskesällä pidetty samantapaiset 6 viikkoa kestävät kurssit, oppilaita ollen viime vuonna 34 ja tänä vuonna (1921) 30.

Kaiken tämän on Keskusosuuskunta pystynyt saamaan aikaan huolimatta siitä että sen käyttövarat ovat suhteellisesti vielä hyvin pienet. Vuoden 1920 lopussa oli sen osuuspääomaa myyty vasta noin \$11,000.00 ja siitäkin suurin osa on syntynyt niistä ylijäämäosingoista, mitä jäsenosuuskaupoille on ostoksiansa perusteella jaettu. Alusta saakka on näet Keskusosuuskunnan liikettä hoidettu sillä tavalla että se on tuottanut ylijäämiä, viime vuonna m. m. yli \$6,000.00.

Myöskin *itäläisessä osuuskaupparyhmässä* ryhdyttiin vuonna 1919 — ilmeisesti Keskusosuuskunnan saavuttaman menestyksen innostamina — tarmolii puuhaamaan keskittymistä aineellisia tarkotusperiä varten. Jo sitä ennen oli tehty yrityksiä alkaa yhdessä "toiskielisten" osuuskauppojen kanssa osuustukkukauppa Bostonissa, Mass., mutta se ei näyttänyt pääsevän kunnolliseen alkuun. Tällöin päättivät Massachusettsin suomalaiset osuusliikkeet yhtyä yhdeksi kiinteäksi osuuskunnaksi, jolle nimeksi otettiin *United Co-operative Society* ja joka

alotti toimintansa marraskuun alusta 1919. Liikkeen päämaja sijoitettiin Bostoniin, Mass. Siihen kuuluivat sen voimakkaimmillaan ollessa kaikkiaan seitsemän eri paikkakunnan (Fitchburgin, Gardnerin, Maynardin, Worcesterin, Norwoodin, Quincyn ja Peabodyn) suomalaiset osuusliikkeet Massachusettsin valtiosta sekä New Ipswichin osuuskauppa New Hampshiren valtiosta. Näistä esim. Fitchburgin osuusliikkeelle kuului 4 myymälää, vaatekauppa, maitoliike ja leipomo; Gardnerin osuusliikkeelle 2 myymälää sekä osuusruokala, jne. United Co-operative Societyn liikevaihto kohosi nopeasti, ollen korkeimmillaan huhtikuulla 1920, jolloin se oli 136,000 dollaria. Ylpeillen alkoivatkin itäläiset kutsua liikettään jo "miljoonaosuusliikkeeksi".

Mutta sitten tuli taantumus. Osottautui, että idän valtioiden suomalaisen osuustoimintaväen tietoisuus ei ollutkaan vielä niin suuri kuin oli oletettu. Sitäpaitsi suomalaisessa järjestössä viime vuosien ajalla vallinneet periaatteelliset erimielisyydet, jotka idän valtioissa kehittyivät katkeraksi riidaksi, olivat yhtenä suurena tekijänä aiheuttamassa United Co-operative Societyn hajaantumisen. Se nimittäin päätettiin kesällä 1921 hajottaa. Elokuun alusta lähtien 1921 on kukin sen entinen paikallinen jäsenliike toiminut omiin laskuihinsa. Erottuaan keskusliikkeestä ovat jäsenliikkeet kuitenkin säilyttäneet entisen nimensä, siis United Co-operative Society of Fitchburg, United Co-operative Society of Maynard jne. Kaksi paikallista liikettä (Peabodyn ja New Ipswichin), jotka eivät voineet omin voimin liikettä jatkaa, on lopetettu.

United Co-operative Societyn entinen liikkeenhoitaja Waldemar Niemelä kirjottaa liikkeen hajoamisen syistä seuraavaa:

"United Co-operative Societyn jaotteluun oli kaksi

huomattavaa syytä. Yksi: kateus, johtuen siitä että liikkeet toisilla paikkakunnilla tuottivat tappiota, jotka tappiot joutuivat niiden paikkakuntain osuusliikkeiden korvattavaksi, jotka tuottivat voittoa. Toinen: vasemmistolaiset ryhmät eivät halunneet olla oikeistolaisien kanssa missään tekemisissä. Tilanne ollen liikealalla sellainen kuin se oli, ei toiminta voinut osoittaa niin suuria aineellisia ylijäämiä, että sekään olisi voinut pitää nämä ryhmät yhdessä.”

Idän suomalaisten osuuskauppojen liitto ei sekään ole enään toiminnassa. Se lakkautettiin vuonna 1919, koska katsottiin että United Co-operative Society voi huolehtia myöskin kasvatustyöpuolesta.

Päättymässä oleva vuosi (1921) on ollut Amerikan suomalaisellekin osuustoimintaliikkeelle koettelemuksen vuosi. Yksistään keskivaltioiden ryhmässä on tämän vuoden kuluessa 3 osuuskauppaa (Evelethin, Boveyn ja Negauneen) mennyt vararikkoon ja joutunut sulkemaan ovensa. Neljä muuta osuuskauppaa on ollut pakotettu tekemään velkojien kanssa erikoissopimuksia, ennenkun ovat voineet jatkaa liikettään. Kautta linjan on osuuskauppojen liikevaihto tuntuvasti laskenut, joissakin tapauksissa kolmanteenkin osaan entisestään. Keskusosuuskuntaankaan ei tämä epäedullinen (hintojen laskemisen, yleisen työttömyyden ja liikemaailmassa kaikinpuolisen epävarmuuden) aika ole ollut merkkiä jättämättä. Senkin liikevaihto on tuntuvasti laskenut ja saadaan olla tyytyväisiä, jos se sivuuttaa tämän kriittisen vuoden tappioita. Toivoa kuitenkin sopii, että osuustoimintaväkemme tietoisuus on jo niin suuri, että se ymmärtää turvautua joukkovoimaan ja solidarisiin yhteisponnistuksiin niin voimakkaalla tavalla, että tästä kriisikaudesta lopullisesti suoriudutaan mahdollisimman vähillä vaurioilla.

Ohjeita osuuskauppojen perustamiseen

Täällä Yhdysvalloissa on siksi monta osuuskauppaa mennyt kumoon viimeisen puolen vuosisadan kuluessa, että joku on sanonut tätä maata "osuuskauppojen hautausmaaksi". Tämä tekee sitäkin tärkeämmäksi pitää huolta siitä, että vastaisuudessa niin vähän osuuskauppoja kuin mahdollista päästään perustamaan, ennenkun niiden alkamiselle on olemassa oikeat edellytykset, sillä useimmassa tapauksessa on osuuskaupan epäonnistumiseen ollut syynä se, että se tavalla tai toisella on syntynyt ennen aikaansa. On kerrassaan väärin synnyttää osuuskauppa keinotekoisesti, pakollisesti, silloin kun maaperää ei ole vielä kylliksi muokattu; sellaisen synnytyksen tulos vain aniharvassa tapauksessa jää elämään.

OSUUSKAUPAN PERUSTAMISEN EDELLYTYKSET. Mitä edellytyksiä sitten vaaditaan, ennenkun osuuskauppaa perustettaessa voidaan olla kohtuullisen varmoja siitä, ettei se tule epäonnistumaan ja menemään kumoon. Tällaisia edellytyksiä ovat:

- a) riittävän suuri määrä kuluttajia, jotka rupeavat perustettavan osuuskaupan jäseniksi, sijottavat siihen pääomaa ja sitoutuvat tekemään ostoksensa siitä;
- b) takeet siitä, että paikkakunnan kuluttajajoukolta saadaan *riittävästi* pääomaa osuuksien muodossa tai lainoina, niin että voidaan ostaa osuuskaupalle kunnolliset välineet — sen parempi jos

myöskin oma talo, mutta se voi tulla kysymykseen vasta myöhemminkin — sekä kunnollinen tavaravarasto;

- c) siinä määrin tietoisuutta paikkakunnallisessa kuluttajajoukossa osuustoimintaliikkeen periaatteista ja tarkotusperistä sekä osuuskauppa-toiminnan todellisesta luonteesta, että osuuskaupalla on mahdollisimman vankka kantajoukko, joka on mukana ei vain yksistään aineellisten etujen toivossa, vaan periaatteellisesta vakaumuksesta, käsittäen osuuskaupansa osaksi suuremmasta yhteiskunnallisesta liikkeestä, jolla on tärkeitä tehtäviä täytettävänä;
- d) sen verran käytännölliseen osuustoimintaan perheityneitä henkilöitä, että voidaan osuuskaupan asioista kunnolleen huolehtia.

Jos nousee kysymys siitä, *kuinka suuri määrä kuluttajia on riittävät kunnollisen osuuskaupan perustamiseen*, niin tähän kysymykseen on vaikeata antaa yleispätevää vastausta, koska vastaus riippuu suureksi osaksi paikkakunnallisista olosuhteista. Kaupungissa ei pitäisi lähteä osuuskauppaa perustamaan, jollei saada vähintään 150 kuluttajaa mukaan. Maaseudulla, jossa väestö on veraten köyhiä uutisviljelijöitä, pitäisi saada vähintään 100 jäsentä alkuunlähdeittäessä. Varakkaammalla maanviljelysseudulla tietysti voidaan osuuskauppa saada pienemmälläkin joukolla pystyyn, mutta hyvä olisi joka tapauksessa maaseudullakin pyrkiä saamaan alusta lähtien mukaan vähintään satakunta kuluttajaa.

Kuinka paljon pitäisi sitten kunkin kuluttajan sijoittaa pääomaa ryhtyessään osuuskaupan jäseneksi? Katsoen siihen, että osuuskaupassa tulee pitää tavaraa varastossa

kuluttajien tarpeiden tyydyttämiseksi yleensä ainakin kuukaudeksi eteenpäin ja edelleen ottaen huomioon sen, että kunnollisen osuuskaupan tulisi pyrkiä tekemään kaikki ostoksensa käteisellä, pitäisi vaatia jokaista kuluttajaa sijoittamaan osuuskauppaansa pääomaa vähintään niin paljon kuin hän (ja perheensä, jos on perheellinen mies) kuukaudessa kuluttaa ruokatavaroihin. Jos otetaan edelleen huomioon, että osuuskauppaa perustettaessa täytyy sijoittaa pääomaa myöskin sen kalustoon, niin tulisi vaatia vieläkin suurempaa sijoitusta. Osuuskauppaa ei saisi perustaa ja panna alkuun leikittelemällä, vaan täydellä todella. *On vakavasti käsitettävä, että sitä ei voida panna alkuun pelkällä innostuksella ja tyhjällä ilmalla, vaan että siihen tarvitaan riittävästi varoja, pääomaa.*

Tietoisuutta osuustoiminnan periaatteista ja päämääristä vaaditaan osuuskaupan perustajilta vähintään yhtä kipeästi kuin pääomaa. Suuretkaan pääomat eivät voi perikadosta pelastaa osuuskauppaa, jonka jäsenet eivät ole yhteiskunnallisissa kysymyksissä kyllin valistuneita, pysyäkseen lojaalisina kaupalleen kaikissa olosuhteissa ja ymmärtääkseen että jäsenistön täytyy kiinteästi valvoa osuuskauppaansa asioiden hoitoa. Ei pitäisi mennä perustamaan osuuskauppaa jollekin paikkakunnalle ilman että sitä ennen tehdään jonkin aikaa järjestelmällistä osuustoiminnallista valistustyötä. Vasta kun maaperä on riittävästi muokattu, voidaan itse kauppatoiminta alkaa. Monessa tapauksessa on liian aikaisin alkamisesta Amerikan suomalaistenkin keskuudessa ollut tuhoisat seuraukset: osuuskauppa on mennyt kumoon, kun sillä ei ole ollut takanaan riittävän valistunutta ja osuustoiminnasta tietoista jäsenistöä.

Amerikan suomalaisten työläisten tulisi erikoisesti

varoa perustamasta kaupunkipaikkoihin osuuskauppoja, joiden olemassaolo riippuu yksinomaan suomalaisen työläisväestön kannatuksesta. Tämä väestö näet on liikkuvaa ja usein sattuu, että syystä tai toisesta paikkakunnalta, jossa on ollut huomattavan suuri suomalaisasutus, suomalaiset siirtyvät (työsuhteiden y. m. takia) pois melkein tyyten. Jos tällaisella paikkakunnalla osuuskaupan kannatus on yksinomaan suomalaisten varassa, niin se suomalaisten pois muuttaessa joutuu vaaraan mennä kumoon. Tulisi siis pyrkiä saamaan muunkielistäkin tai varsinaista amerikkalaista väestöä mahdollisimman paljon mukaan.

PERUSTAMISKOKOUKSET. Senjälkeen kuin edellä esitetyt perustamisedellytykset on täytetty niin tarkoin kuin mahdollista, on ryhdyttävä järjestämään osuuskaupan *perustamiskokousta*. Tähän kokoukseen kutsuttakoon kaikki paikkakunnan kuluttajat, jotka kannattavat osuuskaupan perustamista. Ennen varsinaista perustamiskokousta on jo pidetty useampia yleisiä valistustilaisuuksia, joissa on pidetty puheita osuustoiminnasta, selosteltu osuuskaupan perustamiskysymystä eri puolilta jne. Perustamiskokous on nyt kutsuttu tarkoituksella ryhtyä tuumasta toimeen, ryhtyä käytännöllisiin toimenpiteisiin osuuskaupan perustamiseksi. Perustamiskokouksessakin on hyvä jonkun asiaa ymmärtävän henkilön (osuustoimintaneuvojan jne.) olla läsnä.

Tärkein tehtävä osuuskaupan perustamiskokouksessa on ryhtyä osuuskunnan laillistuttamishommiin. Sitä varten on valittava ensiksikin niin monta henkilöä osuuskunnan *laillistuttajiksi* (engl.: incorporators) kuin sen valtion laki määrää, jossa osuuskauppa aiotaan perustaa. Tavallisesti laki määrää laillistuttajien lukumäärän vähintään viideksi, mutta enempiäkin saa olla. (Varminta on

valita laillistuttajia seitsemän viiden sijaan). Nämä laillistuttajat tulevat sitten toimimaan myöskin osuuskunnan ensimmäisenä johtokuntana siihen asti kunnes laillistettu osuuskunta pitää ensimmäisen sääntömääräisen vuosikokouksensa. Laillistuttajain on välttämättä oltava henkilöitä, jotka sitoutuvat lunastamaan osuuskunnan osuuksia (osakkeita) ja jotka myöskin sen tekevät.

Ennen laillistuttajain valitsemiseen ryhtymistä olisi hyvä vielä tehdä muodollinen päätös osuuskaupan perustamisesta; sen parempi jos tämä päätös voidaan tehdä yksimielisesti.

Laillistuttajille voidaan antaa tehtäväksi kaikki laillistuttamiseen kuuluvat toimenpiteet. Heidän on hionnattava osuuskunnalle myöskin säännöt (by-laws), jotka on alistettava perustavan jäsenistön lopullisesti hyväksyttäväksi ja jotka eivät saa olla ristiriidassa osuuskunnan perussääntöjen eikä valtion osuustoimintalain kanssa.

N. s. *perussäännöissä* (laillistuttamispapereissa, englanniksi: Articles of Incorporation) on määriteltävä eräitä seikkoja, joista perustavan kokouksen on päätettävä (ottaen huomioon valtion osuustoimintalain määräykset tässä suhteessa). Näistä mainittakoon:

1) *Osuuskunnan nimi*. Nimen tulee olla sellainen, että sitä ei käytetä missään muussa saman valtion osuuskaupassa tai että se ei eksyttävästi muistuta minkään muun osuuskaupan nimeä. Nimen tulisi myöskin olla lyhyt, mieluummin ei enempää kuin kolmesanainen (Esimerkkejä sopivista nimistä: Cloquet Co-operative Society, Suomi Co-operative Association, Wright Co-operative Company, Consumers' Co-operative Society, Workers' Co-operative Association, Valo Co-operative Association, Elanto Co-operative Company, International Co-operative).

2) *Osuuspääoman suuruus.* Osuuspääoma tulisi asettaa niin suureksi että sen arvellaan riittävän vähintään 5—10 vuotta, jonka jälkeen se voidaan suuremmatta vaihtava korottaa. Jos osuuspääoma asetetaan heti alussa tarpeettoman korkeaksi, voi siitä syntyä hankaluuksia esim. siten että tavallisesti valtioiden lait määräävät, että 20% osuuspääomasta täytyy olla myyty tai ainakin tilattu ennenkuin liikettä voidaan alottaa. Valtiolle menee myöskin sitä enemmän perustamismaksua mitä suurempi osuuspääoma on.

3) *Osuuksien suuruus.* Tässä olisi pyrittävä asettamaan osuudet (osakkeet) suuremmiksi kuin mitä tähän saakka yleensä on ollut tapana. \$25.00—\$50.00 on suositeltava osuuksien suuruudeksi. Kun osuudet määrätään vain viideksi tai kymmeneksi dollariksi, on usealla jäsenellä taipumus ottaa vain yksi osuus ja silloin osanotto osuuskauppatoimintaan muodostuu leikkittelyksi. Vähävaraiselle jäsenelle voidaan antaa riittävän paljon maksuaikaa osuuksiensa suorittamiseksi, vaikkapa esim. vuoden aika.

4) *Johtokunnan jäsenten lukumäärä.* Seitsemää vähempää jäsentä johtokuntaan ei juuri ole suositeltava, jos pidetään kiinni siitä, että pitäisi saada mahdollisimman usea jäsenistöstä perehtymään osuuskaupan asioihin. Missä johtokunnan jäsenille maksetaan jonkinlaista palkkiota kokouksista, ei johtokunnan jäseniä saisi olla kovin paljon (ei missään tapauksessa enempää kuin 7), koska muuten johtokunnan kokoukset tulevat liian kalliiksi. Missä jäsenten kokouksia on järjestetty säännöllisesti pidettäväksi neljännesvuosittain, riittänee viisikin jäsentä johtokuntaan, jäsenillä kun on tilaisuus aina tuon tuosta-

kin vakuuttautua, että osuuskaupan asiat ovat kunnossa ja että mitään "harvainvaltaa" ei ole peljättävissä.

5) *Vuosikokousten ja puolivuosis kokousten pitoaika.* Useiden valtioiden osuustoimintalaki näkyy vaativan vuosikokouksen pitoajan jollakin tavoin määriteltäväksi peruselementtejä laillistuttamissäännöissä. Parasta on kuitenkin (sillä tavallisesti laki myöntää niin paljon määräämisvaltaa) pidättää johtokunnalle oikeus lähemmin määritellä kokouspaikka ja -aika, kunhan vuosikokouksen pitoaika rajotetaan esim. kolmen kuukauden ajalle. Määriteltävä vuosikokouksen pitoaikaa olisi koetettava se asettaa niin, että on mahdollisuuksia saada kunnollinen (mieluiten keskusjärjestön palveluksessa oleva) tilintarkastaja tarkastamaan osuuskaupan tilit ennen vuosikokouksen pitoa, sillä jos kaikkien osuuskauppojen vuosikokoukset pidetään samoihin aikoihin (esim. tammi- ja helmikuulla), niin käy mahdottomaksi saada niihin kaikkiin yhtäaikaan keskusjärjestön palveluksessa olevia tilintarkastajia.

6) *Summa, mihin osuuskunnan velat saavat nousta.* Tähän nähden valtion osuustoimintalaki tavallisesti määrittää korkeimman rajan. Tämä on terveellinen pykälä, mutta useinkin se käytännössä pyritään unohtamaan.

Otettakoon tässä yhteydessä huomioon, että Keskusosuuskunnan neuvontaosastosta Superiorissa, Wis., voidaan saada lähempiä ohjeita osuuskuntien laillistuttamiseen. Ei pitäisi ensi tilassa kääntyä näissä asioissa lakimiesten puoleen, jotka ovat valmiita ottamaan runsaan korvauksen verraten yksinkertaisesta työstä ja jotka sitaipaitsi tavallisesti eivät lähemmin tunne osuuskauppa-toimintaa ja sen tarpeita ja sen vuoksi saattavat järjestää asioita epäkäytännöllisesti. (Ovatpa joskus laillistaneet osuuskaupan tavallisten osakeyhtiölakien alaisena, vaikka

valtiossa on jo ollut osuustoimintalakikin.) Osuuskauppojen mallisääntöihin nähden katso liitteitä!

KULUTUSRENKAAT JA NIIDEN TOIMINTA. Sellaisille uutisasutusseuduille, joissa on liian pieni tai liian vähävarainen kuluttajajoukko, jotta voitaisiin ajatella vähänkään kunnollisen osuuskaupan pystyttämistä, mutta joissa silti kuluttajat haluavat ruveta yhteistoimintaan elintarpeitten hankkimiseksi, voidaan perustaa *ostoklubeja* eli "*kulutuserkkeitä*". Jos ostoklubi hankkii tavaraa ainoastaan omille jäsenilleen, ei sitä tarvitse laillistuttaa. Ostoklubin liikkeenhoitajana toimii tavallisesti klubin kirjuri, joka tekee tilaukset, huolehtii tavarain jaosta ja pitää kirjaa ostoksista ja myynneistä. Hiukan suuremmissa ostoklubissa voidaan näitä tehtäviä jonkinverran jakaa, esim. siten että kirjuri toimittaa tilaukset ja toimii johtokunnan kokouksissa kirjurina, erityinen kolmihenkinen ostokomitea (johon kirjurinkin tulisi kuulua) päättää ostoksista ja jotkut määrättyt henkilöt, joiden luo jakelupaikat voidaan sopivasti sijoittaa, toimivat jakelijoina tai myyjinä.

Ostoklubista pitäisi pyrkiä vähitellen kehittämään osuuskauppaa. Tämä tapahtuu parhaiten siten, että kulujen lisäksi tavaroiden ostohintaan lisätään 5—10%, jonka avulla sitten kartutetaan yhteistä kassaa. Kun ostoklubin varat alkavat nousta pariin tuhanteen dollariin ja varsinkin jos jäsenmääräkin on kasvanut, niin että se alkaa lähennellä sataa, voidaan yrittää ryhtyä varsinaisen osuuskaupan perustamispuuhin, panemalla osuuksien myynti"ryntäys" ja koettamalla samalla saada mahdollisimman paljon uusia jäseniä liittymään mukaan. Tällöinkään ei pidä unohtaa perustamisen edellä käyvän kasvatus-työn tärkeyttä. Ostoklubin tulee koettaa olemassaolonsa

aikana jatkuvasti järjestää paikkakunnalle osuustoiminnallisia valitustilaisuuksia.

Kokemus Amerikan suomalaisten kesken on osoittanut, että ostoklubit menestyvät hyvin maaseutupaikoilla, joissa ei ole kylfiksi suurta tai kylfiksi varakasta kuluttajajoukkoa, jotta voitaisiin heti alkaa varsinainen osuuskauppa, mutta kaupunkipaikoissa niiden on vaikeampi menestyä. Kaupunkilaiskuluttaja on tottunut kaikenlaisiin mukavuuksiin, joita ostoklubi ei voi hänelle tarjota ja sen vuoksi häntä on vaikea saada pysymään ostoklubin ostajana. Sitäpaitsi ostoklubin toiminta vaatii ainakin joiltakin sen jäsenistä huolta ja vaivaa, josta ei saa vastaavaa korvausta ja tällaiseen uhrautuvaan toimintaan on vain ani harvalla riittävästi innostusta.

Niistä noin kahdestakymmenestä ostoklubista, mitä Minnesotan, Wisconsinin ja Michiganin valtioissa on viimeisen kolmen vuoden ajalla suomalaisten keskuuteen perustettu, ovat useimmat tasaisesti kehittyneet, pari kolme niistä jo ollen saavuttanut varsinaisen osuuskauppa-asteen. Neljä ostoklubia on joko lakkauttanut toimintansa tai eivät nykyään toimi; kolme niistä on kaupungeissa toimineita.

LIKEHUONEEN VALINTA, KALUSTON HANKKIMINEN Y. M. Kun osuuskauppa perustetaan kaupunkipaikkaan, joutuu jäsenistö harkitsemaan kysymystä, pitäisikö myymälä sijoittaa keskikaupungille "hyvälle liikepaikalle" vai pitäisikö se sijoittaa siihen kaupunginosaan, jossa jäseniä asuu tiheimmässä. Tässä suhteessa riippuu paljon siitä, missä määrin aiotaan vedota sellaisten ostajapiirien kannatukseen, joita ei saa alussa ryhtymään osuuskauppaan jäseniksi, sen vuoksi että he eivät osuustoiminnasta vielä mitään tiedä, ja jotka ostavat osuuskaupasta samalla perusteella kuin yksityiskaupoistakin. Useimmat

kaupungeissa sijaitsevista Amerikan suomalaisten osuuskaupoista ovat jossakin sivukadulla huomaamattomassa paikassa kaupungin työväenkorttelissa, mutta jos kerran osuuskaupan kannatus on pääasiallisesti tai melkein yksinomaan sen oman jäsenistön varassa, niin tästä ei ole haittaa. Päinvastoin on siitä se etu, että päästään halvemmalla vuokralla. Mutta jos jäsenistö ei ole tietoista, vaan ostaa sieltä mistä halvimmalla saa, niin tällaisessa työväenkorttelissa osuuskauppa joutuu ankaramman kilpailun alaiseksi kuin se joutuisi keskikaupungilla hyvällä liikepaikalla, sillä työväenkorttelissa on tavallisesti vierieressä juutalaisia y. m. pikkukauppiaita, jotka keskinäinen kilpailu on ajanut asemaan, jossa ne juuri jotenkuten tekevät elämänsä. Keskinäisen kilpailun takia alentavat nämä tavarain hinnat mahdollisimman alhaisiksi ja pyrkivät myymään huonoa ja ala-arvoista tavaraa.

Jos on olemassa hyviä mahdollisuuksia saada myymälän siisteydellä ja tavarain hyvydellä kiinnitetyksi osuuskauppaan ulkopuolisia ostajia ja niistä kehittää tietoista osuustoimintäväkeä ja osuuskaupan pysyviä kannattajia ja jäseniä, niin on paras sijoittaa osuuskauppa hyvälle liikepaikalle keskikaupungille. Aineellisiin etuihin vetoaminen nimittäin on voimakkaimpia agitatsioonikeinoja, mutta sitä pitäisi johdonmukaisesti ja suunnitelmallisesti seurata osuustoiminnallinen valistustyö. Jos jälkimäinen unohtetaan, niin osuuskaupan hyvälle liikepaikalle sijoittaminen vie sen pian yhteiskunnallisessa suhteessa taaksepäin, tekee siitä vain porvarillista kauppaä kaikkein tavoin jäljittelevän ja muistuttavan kaupan.

Siinä tapauksessa, että osuuskauppa perustetaan yksinomaan tai melkein yksinomaan *suomalaisen* kannattajajoukon varaan, ja suomalaiset asuvat hajallaan (kuten on

laita useissa suuremmissa kaupungeissa täällä Yhdysvalloissa), joutuu osuuskauppa sangen epäedulliseen asemaan. Jos nimittäin tavara joudutaan näille hajallaan asuville jäsenille ja ostajille kuljettamaan kotiin, nousevat osuuskaupan kustannukset siinä määrin että sen kannattavuus käy sangen epäiltäväksi. Sitäpaitsi ei se pysty tyydyttävästi palvelemaan ostajapiiriään, sen vuoksi että tämä asuu niin hajallaan. Näistä syistä ei suomalaisia osuuskauppoja olekaan syntynyt esim. sellaisiin kaupunkeihin kuin Minneapolisiin, Chicagoon ja Detroitiin, vaikka niissä kaikissa asuu runsaasti suomalaisia. Työläiset noissa paikoissa ovat nähtävästi oivaltaneet ne vaikeudet, mitkä heillä olisivat edessä, jos he osuuskaupan perustaisivat yksinomaan suomalaisten voimilla.

Maaseudulla on määrävänä myymälän tai liikehuoneen sijoittamiseen nähden *rautatien läheisyys*. Kuljetuskustannuksien välttämiseksi olisi osuuskauppa saatava niin lähelle rautatieasemaa kuin mahdollista. Joskus tietysti täytyy ottaa muitakin näkökohtia huomioon ja niinpä tavaataan Amerikan suomalaisten keskuudessa keskivaltioissa joitakin maaseutuosuuskauppoja, jotka ovat usean mailinkin päässä lähimmästä rautatieasemasta. Tällaisessa tapauksessa on tärkeätä sijoittaa osuuskauppa ainakin niin keskelle kannattajapiiriä kuin mahdollista.

Varsinkin maaseudulla sattuu silloin tällöin, että kun ruvetaan osuuskaupan perustamispuuhiin, niin joku paikallisista yksityiskauppiaista tekee perustamispuhissa oleville tarjouksen myydä liikehuoneensa, kalustonsa ja tavaravarastonsa alkavalle osuuskaupalle. Luonnollisesti koettaa yksityiskauppias tehdä tarjouksensa niin edullisessa valossa kuin suinkin. Jäsenistö joutuu tällöin punnitsemaan, *olisiko viisasta vai ei hyväksyä tämä kaup-*

piaan tarjous. Sillähän tavalla sitä ainakin päästäisiin yhdestä kilpailijasta!

Tällaisessa yksityiskauppiiaan vanhan varaston ja liikehuoneen ostamisessa on kuitenkin vakavat varjopuolensa, jotka tulee ottaa huomioon. Ensiksikin, kauppiiaan tavara-varaston ostaessaan joutuisi osuuskauppa ostamaan ehkä paljonkin kaikenlaista "rojuja", sellaista tavaraa, joka on pitkiä aikoja seisonut kauppiiaan hyllyillä tai varastuhuoneen nurkissa ja jota on vaikea saada kaupaksi. Sitäpaitsi seuraisivat ostossa ehkä mukana myöskin kauppiiaan saatavat (yksityiskauppias melkein jokaisessa tapauksessa myy huomattavat määrät tavaraa velaksi) ja niiden perimisessä tulee olemaan paljon vastusta ja epäonnistumisia. Parasta yleensä on välttää vanhojen varastojen ostamista, koska siinä harvoin onnistuu tekemään todella edullisen kaupan. Parempi on tehdä agitatsionia ja valistustyötä kauppiiaan ostajapiirin keskuudessa, jotta se saataisiin siirtymään osuuskaupan kannattajiksi.

Jouduttaessa hankkimaan *kalustoa* osuuskauppaan, tulee välttää ostamasta liian komeata ja kallishintaista kalustoa, koska se kysyisi liian suuren osan muutenkin riittämättömästä pääomasta ja pakottaisi ostamaan tavara-varaston vastaavassa määrin velaksi. Osuuskaupan kalusto, silloin kun kaupan täytyy lähteä vaatimattomasta alusta, saa olla mahdollisimman yksinkertainen, kunhan se vain on käytännöllinen ja vastaa jäsenistön tarpeita. Jotkut amerikkalaiset osuuskaupat ovat heti alussa joutuneet taloudelliseen ahdinkotilaan etupäässä juuri sen vuoksi, että ovat innostuneet ja eksyneet hankkimaan itselleen liian komean ja juhlallisen kaluston.

Osuuskauppojen hallinto ja hoito

OSUUSKAUPAN JÄSENET, NIIDEN OIKEUDET JA VELVOLLISUUDET. Osuuskauppojen hallinto kuuluu viime sijassa osuuskaupan jäsenille. Osuuskaupan hallinnon tulisi olla mahdollisimman kansanvaltainen. Se on todella kansanvaltaista sikäli kuin jäsenet ymmärtävät pitää kiinni oikeuksistaan ja sikäli kuin he toisaalta muistavat, että heillä osuuskaupan jäsenenä on myöskin määrättyjä velvollisuuksia ja että heidän tulisi vakavasti pyrkiä näitä velvollisuuksia täyttämään.

Ne *oikeudet*, joista osuuskaupan jäsenten tulisi pitää kiinni, ovat seuraavat:

a) Jokaisella jäsenellä on yhtä paljon sananvaltaa osuuskaupan hallintoon ja asioihin nähden. Tätä oikeuttaan jäsen voi käyttää osuuskaupan sääntömääräisissä ja ylimääräisissä kokouksissa ja hänen pitäisi se myöskin tehdä.

Kokouksien väliajalla ei kellekään jäsenellä (ei edes johtokunnan jäsenelläkään) ole kuitenkaan oikeutta suoraan sekaantua hallintoa koskeviin asioihin, esim. antamalla käskyjä osuuskaupan palveluskunnalle. Jäsenten ylin valta osuuskaupan asioihin nähden ilmenee vain kokouksissa. Kokousten väliajoilla on jäsenistöllä johtokunta edustajanaan toimeenpanemassa jäsenistön kokouksissaan ilmaisemaa tahtoa ja tekemiä päätöksiä.

Jäsenillä on kuitenkin ei ainoastaan oikeus, vaan velvollisuuskin kokousten valiajoillakin valvoa, että osuuskaupassa kaikki menee niinkuin pitääkin. Jos he huomaa-

vat epäkohtia, on heidän velvollisuutensa huomauttaa siitä johtokunnalle ja jos johtokunta ei ota huomautusta "onkeensa" eikä epäkohta korjaudu, niin jokaisella jäsenellä on oikeus ottaa alote ylimääräisen jäsenten kokouksen koolle kutsumiseksi. Osuuskunnan säännöissä on taatava verraten helppo tie tällaisen ylimääräisen kokouksen koollekutsumiseen, annettava sille oikeus m. m. erottaa johtokunnan jäsenet ja muut osuuskunnan toimitsijat, jos sellainen toimenpide tarpeelliseksi nähdään. Toisaalta taas on välttämätöntä, että kaikille osuuskunnan jäsenille tai ainakin niin usealle kuin mahdollista toimitetaan tieto ylimääräisen kokouksen pidosta, niin ettei jää mitään mahdollisuutta "masinoimiseen".

b) Jokaisella jäsenellä on ja tulee olla oikeus milloin tahansa vaatia nähtäväkseen osuuskunnan tilikirjat, tili-raportit ja johtokunnan pöytäkirjat. Osuuskaupan asioissa ei saa olla mitään salattavaa jäsenistöltä. Jos sitä alkaa olla, niin on syytä epäillä, että jotakin on "vinossa" ja jäsenten on silloin tartuttava ponnella asiaan.

c) Jokaisella jäsenellä on oikeus saada tavaransa osuuskaupasta samalla hinnalla kuin toisetkin ja saada kaikin puolin sama kohtelu. Mitään suosikkijärjestelmää — sellaista, jota usein näkee ilmenevän porvarikaupoissa, joissa kauppapalvelijat antavat sukulaisilleen ja hyvälle tuttavilleen tavaraa erikoishinnoilla — ei missään tapauksessa saa esiintyä osuuskaupassa.

Näiden tärkeiden oikeuksien rinnalla on osuuskaupan jäsenillä myöskin määrättyjä *velvollisuuksia* kauppaansa kohtaan. Nämä velvollisuudet tahdotaan, ikävä kyllä, kuitenkin usein unohtaa. Sen vuoksi on tärkeitä tässäkin verestää niitä jäsenten muistiin.

Osuuskaupan jäsenten velvollisuudet eivät lopu siihen,

että he sijottavat kymppidollarin tai vaikkapa vähän enemmänkin osuuskauppansa osuuksiin. Silloin ne vasta varsinaisesti alkavat.

Osuuskaupan jäsenen tärkeimpiä velvollisuuksia on tehdä *kaikki* ostoksensa osuuskaupasta. Vasta siinä tapauksessa, että osuuskaupasta ei ole saatavana jotakin tavaraa, mitä jäsen todella tarvitsee, on hänellä pätevä syy mennä ostamaan tuota tavaraa jostakin porvari-kaupasta. Mutta siinäkin tapauksessa hänen velvollisuutensa on huomauttaa osuuskaupan liikkeenhoitajaa tai johtokuntaa, että kyseessäolevaa tavaraa olisi osuuskaupaan hankittava ja siellä varastossa pidettävä.

Osuuskaupan jäsen, joka vielä osuuskaupan jäsenenäkin panee omat yksilölliset etunsa niin etualalle, että katsoo oikeudekseen ostaa kaikkea tavaraa sieltä mistä sitä sattuu kulloinkin halvimmalla saamaan, ei ole kelvollinen olemaan osuuskaupan jäsenenä. Hän vain vahingoittaa kauppaansa enemmän kuin hyödyttää sitä. Hän on yhteiselle asialle yhtä vahingollinen olio kuin lakkopetturi on työläisten lakkoasialle. Solidarisuuden henki osuuskaupassa ei kuitenkaan tavallisesti ole yhtä voimakas kuin se on lakkolaisten keskuudessa ja siksi ei osuuskaupan "skääppejä" kohdella läheskään yhtä ankarasti kuin niitä kohdellaan lakoissa. Tähän on selityksenä etupäässä se, että lakossa työläisillä on kyseessä aineellisessa suhteessa paljon enemmän kuin osuuskaupassa, joten lakko ja sen menestys otetaan vakavammalta kannalta kuin osuuskauppa ja sen menestys.

Jäsenten velvollisuus on kiinteästi seurata osuuskaupan asiain kehitystä ja valvoa että sitä hoidetaan kunnollisesti. Tämä kuuluu oikeammin jäsenten oikeuksiin kuin velvollisuuksiin, mutta kun jäsenet hyvin yleisesti jättävät tämän

tärkeän oikeutensa käyttämättä, täytyy sitä terottaa heille velvollisuutena.

Jäsenten on kuitenkin samalla muistettava, että mikään epäkohta minkä he huomaavat osuuskauppansa asioiden hoidossa ei tule korjatuksi sillä, että siitä jäsenet keskenään napisevat nurkissa, vaan se on ilmoitettava asianomaisille osuuskaupan toimitsijoille. Jolleivät nämä ota sitä huomionsa, on kutsuttava koolle osuuskaupan ylimääräinen jäsenkokous ja siellä otettava asia esille.

Jäsen, joka jonkin persoonallisen kaunan tai loukkautumisen takia lakkaa ostamasta osuuskaupasta, on vielä voimakkaasti yksilöllisten käsitysten vallassa. Häntä on koetettava valistaa huomaamaan menettelynsä vääryyden, mutta jollei siitä ole apua, on parasta erottaa hänet osuuskaupan jäsenyydestä.

Yhtenä jäsenten tärkeänä velvollisuutena on muistaa, että kaikki ostokset osuuskaupasta on tehtävä *käteisellä*. Osuuskauppa on joukon taloutta ja tuon joukon velvollisuus on järjestää taloutensa mahdollisimman järkipäisesti ja edullisesti. Velaksi myyminen ja siitä pakollisesti johtuva velaksi ostaminen on osuuskaupalle huonointa ja kaikkein vähimmän järkipäistä taloutta mitä ajatella saattaa. Käteisoston velvollisuudesta ei jäsenten pitäisi millään ehdolla tinkiä, jolleivät suorastaan halua vahingoittaa osuuskauppaansa ja sen kautta omaa itseään.

Yleensä pitäisi jäsenten kaikessa pyrkiä suhtautumaan osuuskauppaansa niin, että kukin heistä omalta osaltaan tulisi edistäneeksi osuuskaupan asiain järjestelyä siten että se antaa aineellisessa suhteessa mahdollisimman tyydyttävät tulokset. Mainitaksemme vain muutamia pieniä epäkohtia, jotka ovat vielä melko yleisiä osuuskaupoissamme ja joiden poistamisella voitaisiin säästää osuuskaupalle

melkoisesti, viittaamme esim. tavaroiden kotiinajoon ja tilauksien kotoa hakemiseen. Jos jäsenet vaativat että tämä tapahtuu vain heidän persoonallista mukavuuttaan silmälläpitäen ja ilman erikoista korvausta heidän puoleltaan, niin he eivät silloin katso yhteistä etua, kuten pitäisi. Jos jäsenet osuuskaupassa käydessään lojuilevat tuntikausia myymäpöytiä vastaan, jutellen "hauskoja" ja siten häiriten osuuskaupan palveluskunnan työntekoa, niin he eivät edistä osuuskaupan asioiden kunnossapitoa, vaan päinvastoin. Jos osuuskaupan jäsenten "missikset" kahvittelevat osuuskaupan ajuria ja kyselevät häneltä päivän kuulumisia, siten viivyttäen häntä tavarain ajomatallaan, niin he — ehkä useimmiten huomaamattaan — osaltaan auttavat osuuskaupan menojen tarpeetonta lisääntymistä. Jos osuuskaupan jäsenet itsepintaisesti vaativat, että osuuskaupan liikkeenhoitajan on hankittava kauppaan esim. viittätoista eri lajia kahvia, kymmentä eri lajia saippuaa jne., vaikka liikkeenhoitaja koettaa selittää, että sellainen monien eri "brändien" ostaminen ja kauppaaminen ei ole parasta eikä järkipäisintä taloutta ja että korkeintaan pari kolme eri "brändiä" olisi kyllin riittävä, niin sellaiset jäsenet eivät myöskään edistä osuuskaupan asioiden parhaimmalle kannalle saattamista, vaan asettavat omat persoonalliset mielijohteensa yhteisen edun yläpuolelle.

Jokaisen osuuskaupan jäsenen tulisi ennen kaikkea muistaa että hänen velvollisuutensa on tutustua osuustoimintaliikkeen *periaatteisiin*. Tämä tapahtuu ottamalla vilkkaasti osaa kaikkiin osuuskaupan kokouksiin sekä sen järjestämiin valistus- ja puhetilaisuuksiin, tilaamalla ja lueskelemalla osuustoimintalehtiä ja -kirjallisuutta jne. Älkää erehtykö pitämään osuustoimintaa itsestään selvänä

asiana, jossa ei ole mitään erityisempää opittavaa. Osuustoimintaliike, erikoisesti kuluttajien osuustoimintaliike, on muutamien viimeisten vuosikymmenien kuluessa mennyt periaatteellisessakin suhteessa huomattavasti eteenpäin ja syventynyt. Sitäpaitsi kannattaa jokaisen osuuskaupan jäsenen ainakin pääpiirteissään tutustua osuustoimintaliikkeen historiaan ja sen saavutuksiin muissa maissa.

OSUUSKAUPPOJEN KOKOUKSET. Osuuskauppojen kokoukset ovat niitä tilaisuuksia, joissa jäsenet voivat käyttää isäntävaltaansa ja joissa niiden tulisi sitä käyttää. Sangen tärkeätä osuuskaupan jatkuvalle menestykselle on että jäsenet ottavat vilkkaasti osaa osuuskaupan kokouksiin. Meillä Amerikan suomalaisilla on osuuskaupossamme vielä se vika, että jäsenten kokouksia pidetään liian harvoin. Sääntömääräisiä kokouksia pidetään korkeintaan vain kahdesti vuodessa ja ylimääräisiä kokouksia tavallisesti ainoastaan silloin, kun asiat ovat menneet oikein huonolle kannalle tai jotakin mullistavaa on tapahtunut.

Englannissa, jossa osuustoimintaliike on voimakasta, pidetään jotakuinkin kaikkialla osuuskaupoissa n. s. neljännesvuosikokouksia ja niihin osanotto on vuosi vuodelta lisääntynyt. Ei pidä siis paikkaansa se väite, että jos jäsenten kokouksia pidetään usein, niin mielenkiinto asioihin laimenee, kun muka ei lopulta jää enään mitään keskustelunarvoisia asioita. Englannissa, samaten kuin muuallakin, on kokemus päinvastoin osottanut, että kun jäsenet alkavat kokoontua pohtimaan yhteisiä asioita useammin, niin mielenkiinto niihin sen kautta vain kasvaa ja aina näyttää ilmestyvän uusia asioita keskusteltavaksi ja pohdittavaksi. Englannissa on saatu viime vuosina jo naisetkin ottamaan yleisemmin osaa osuuskauppojen asioihin

ja tämä on vuorostaan lisännyt kokousten ja asiain käsittelyn vilkkautta.

Kokouksista tulee ilmottaa hyvissä ajoin ja sillä tavalla, että se varmasti tulee niin usean jäsenen tietoon kuin suinkin. Yhdysvalloissakin on osuustoimintalaissa useissa valtioissa pantu erikoista huolta siihen, että osuuskuntien kokouksista tulee ilmottaa sellaisella tavalla, että on kohtuullisia takeita siitä, että kaikki jäsenet saavat kokouksesta tietää.

Valtakirjoilla ei osuuskuntien kokouksissa yleensä sallita äänestää. Tämä johtuu siitä osuustoimintaliikkeessä yleisesti hyväksytystä periaatteesta, että jokaisen jäsenen tulisi persoonakohtaisesti saapua kokoukseen valvomaan yhteisiä etuja ja asioita. Jos valtakirjain käyttöä sallittaisiin, niin piankin saattaisi tapahtua, että kokouksissa kertyisi suuri määrä valtakirjoja muutamien "vaikutusvaltaisten" jäsenten käsiin ja silloin ei osuuskunnassa enään vallitsisi todellinen kansanvalta. Tässä ei kuitenkaan tarkoteta sellaista valtakirjaa, jonka esim. jonkin osuuskaupan edustaja saa kaupaltaan edustaakseen sitä keskusjärjestön kokouksessa, sillä sellaisessa tapauksessa on valtakirjan käyttö välttämätön, osuuskuntien omistajina kun eivät enään ole yksilöt, vaan kokonaiset osuuskunnat, jotka luonnollisestikaan eivät voi olla henkilökohtaisesti saapuvilla.

Wisconsinin valtion uudessa osuustoimintalaissa myönnetään osuuskunnille oikeus valita kokouksiinsa n. s. *alue-edustajia* (territorial delegates), joista kukin saa edustaa korkeintaan yhtä kymmenettä osaa osuuskunnan koko jäsenmäärästä. Sitäpaitsi myöntää useiden valtioiden osuustoimintalaki (määrätyillä rajoituksilla) jäsenille

oikeuden äänestää osuuskunnan kokouksissa esille tulevista asioista postin kautta.

Yleinen ilmiö alussa, varsinkin maaseutuosuuskoupoissa, on *tottumattomuus kokouksien pitoon*. Useissa tapauksissa on vaikeata saada kokoukselle puheenjohtajaa, joka pystyisi johtamaan kokouksen menoa niin, että asiat saataisiin käsitellyksi ilman tarpeetonta viivytystä ja ajanhukkaa ja että jäsenistön enemmistön mielipide tulisi kuskakin asiassa esille ja päätökseksi. Maaseutuosuuskauppojen kokoukset ovat meidän Amerikan suomalaistenkin keskuudessa todistuksena siitä kuinka vähän joukoissa on vielä kokoustottumusta. Kaupunkipaikoissa, joissa osuuskauppojen jäsenenä on työläisiä, jotka ovat ottaneet jo vuosikautia osaa työväenliikkeeseen (sekä valtiolliseen että unionistiseen) ja siinä saaneet kokoustottumusta, luistavat kokoukset yleensä nopeammin ja enemmän valmista saadaan aikaan. Mutta parempi on tehdä perinpohjaista työtä, vaikkapa vuosikokouksen pito sitten ottaisikin pari päivää, kuin hutiloimalla ja pintapuolisesti käsitellä asioita.

Hyvin suurena apuna osuuskauppojen kokousten onnistumiseen ovat edeltäpäin laaditut *työjärjestykset*. Sellaisen työjärjestyksen laatimiseen vuosi- ja puolivuosi kokoukselle pitäisi johtokunnan pyrkiä jokaisessa osuuskaupassa. Se on alistettava ensi työksi kokouksen hyväksyttäväksi ja kokous tällöin luonnollisesti voi täydentää sitä mielensä mukaan. Johtokunta voidaan sopivasti jo osuuskunnan säännöissä velvottaa edeltäpäin laatimaan tällaiset työjärjestysehdotukset jäsenten kokouksille. Mallisäännöissä on jo menty niinkin pitkälle, että on mainittu ainakin tärkeimmät asiat, mitä kokouksien työjärjestyksen tulisi sisältää. Tällä tavoin menetellen voidaan olla var-

mempia siitä, että mitään tärkeitä asioita ei unohdu vuositai puolivuositkokouksissa käsittelemättä.

Kokoustottumusta voidaan huomattavasti lisätä siten että aina silloin tällöin järjestetään paikkakunnalle yleinen keskustelukokous, jossa joku ensin alustaa jonkin yleistä mielenkiintoa herättävän keskustelukysymyksen ja sen johdosta sitten keskustellaan. Tai toinen keino on kääntyä esim. Keskusosuuskunnan neuvontaosaston puoleen ja pyytää sieltä osuustoimintaneuvojaa erikoisesti antamaan ohjeita kokousten pitoon.

Kirjurin toimi kokouksessa on sängen tärkeä, koska hänestä riippuu kuinka onnistuneesti, tarkoin ja täsmällisesti kaikki kokouksen päätökset tulevat muistiinpannuiksi. Mainio asia olisi, jos voitaisiin osuuskunnan kokousten pöytäkirja tehdä valmiiksi jo itse kokouksessa, niin että kokous voisi ennen hajaantumistaan sen tarkistaa ja hyväksyä. Jos nimittäin pöytäkirjan hyväksyminen lykättyy kuusikin kuukautta, niin ani harva, jos kukaan jäsenistä enään todella muistaa mitä kokouksessa päätettiin ja mitä ei, joten pöytäkirjan tarkkuuteen nähden joudutaan luottamaan yksinomaan vain kirjuriin. Ainakin johtokuntien kokouksissa pitäisi pyrkiä tällaiseen tapaan, että pöytäkirja luetaan ja tarkistetaan samassa kokouksessa missä se on pidetty.

OSUUSKAUPAN JOHTOKUNTA JA SEN TEHTÄVÄT. Osuuskaupan johtokunta on jäsenistön valitsema luottomiehistö tai huoltokomitea, joka panee toimeen jäsenistön kokouksissaan tekemät päätökset ja yleensä valvoo liikkeen asioita ja hoitoa jäsenkokousten väliajoilla. Johtokunta on toimistaan vastuunalainen lähinnä jäsenistölle, joka sen on valinnut. Yhtäältä on tärkeätä, että jäsenistö koettaa valita johtokuntaan parhaita, kykenevimpiä ja

osuustoimintaa ymmärtäviä henkilöitä. Toisaalta taas tulee johtokunnan jäsenten pyrkiä ottamaan toimensa mahdollisimman edesvastuulliselta kannalta; tulee muistaa että johtokunnan jäsenyys on luottotoimi: että se velvottaa tutustumaan niihin asioihin, joita valvomaan heidät on joukon puolesta asetettu. On parempi kieltäytyä ottamasta vastaan johtokunnan jäsenen tointa, jos sen tehtävät aikoo ottaa vain kevyeltä kannalta, jollei siinä aio nähdä jonkinlaista vaivaa ja tehdä jonkinverran työtä sen joukon etujen edistämiseksi, joka kyseessäolevan henkilön on toimeen valinnut.

Seuraavassa esitämme joukon niitä erikoisia tehtäviä ja velvollisuuksia, jotka hyvin hoidetun osuuskaupan johtokunnan tulisi ottaa huomioon ja pyrkiä täyttämään.

1. Johtokunnan on kokoonnettava riittävän usein — vähintään kerran kuussa — keskustelemaan osuuskauppaa ja sen menestyksellistä hoitoa koskevista kysymyksistä, kuuntelemaan liikkeenhoitajan ja muiden johtokunnalle lähinnä vastuussa olevien osuuskunnan toimitsijoiden raportteja sekä tekemään yhdessä liikkeenhoitajan kanssa suunnitelmia osuuskunnan liikkeen kehittämiseksi ja eteenpäin viemiseksi. Näistä johtokunnan kokouksista on pidettävä selvää ja riittävän seikkaperäistä pöytäkirjaa.

Liikkeenhoitajan kuukausiraportin esittäminen ja sen johdosta keskusteleminen on yleensä tärkeimpiä johtokunnan kokouksissa esiintyvistä asioista. Johtokunnan jäsenten tulisi välttämättä vaivautua todella ymmärtämään näitä raportteja sekä tietämään mitä kaikkia seikkoja niissä tulisi esiintyä. Hyvä ja suositeltava tapa on ottaa näistä liikkeenhoitajan kuukausiraporteista niin monta jäljennöstä, että jokaiselle johtokunnan jäsenelle riittää yksi. Johtokunnan jäsenen velvollisuus on säilyttää nämä rapor-

tit ja tullessaan johtokunnan kokoukseen tulisi hänellä olla mukanaan edellisten kuukausien raportit, joihin kyseessäolevan kuukauden raporttia vertaamalla hän saa elävemmän kuvan osuuskaupan asiain tilasta ja niiden kehittymisestä viimeisten kuukausien aikana.

Jos liikkeenhoitajan kuukausiraportista ilmenee esim. että velkamyynnit ovat viimeisen kuukauden ajalla lisääntyneet, niin valpas johtokunnan jäsen ottaa asian vakavan keskustelun alaiseksi johtokunnan kokouksessa, vaatii ensiksikin liikkeenhoitajalta selitystä, mistä tällainen ilmiö on johtunut ja samalla vaatii että viipymättä ryhdytään toimenpiteisiin moisen epäkohdan poistamiseksi.

Jos liikkeenhoitajan raportti osottaa, että liikevaihto kuluneen kuukauden ajalla on vähentynyt, on johtokunnan jäsenten kiinnitettävä tähän seikkaan vakavaa huomiota: ensiksikin tutkittava, mistä vähennys liikevaihdossa johtuu ja toiseksi suunniteltava keinoja, miten saada liikevaihdon aleneminen ainakin pysähtymään tai vielä parempi, miten saada se jälleen kohoamaan.

Jos edelleen liikkeenhoitajan kuukausiraportti osottaa, että osuuskaupan henkilökunnan palkat kuluneelta kuukaudelta tekivät 10% liikevaihdosta tai nettomyynneistä, niin silloin johtokunnan jäsenten velvollisuus on ensiksikin tiedustella, mistä noin korkea palkkaprosentti on johtunut ja sitten esittää joitakin toimenpiteitä palkkaprosentin alentamiseksi, sillä kun palkat yksistään tekevät 10% myynneistä, ovat menot osuuskaupassa liian suuret.

Tähän tapaan tulee johtokunnan jäsenten arvostelevasti tutkia liikkeenhoitajan raportteja ja jos niissä esiintyvät asiat vaativat korjausta, viivyttelämättä ryhtyä asianmukaisiin toimenpiteisiin.

2. Johtokunnan jäsenten on mahdollisimman nopeasti

koetettava perehtyä myöskin liikkeenhoitopuoleen. Varsinkin niiden johtokunnan jäsenten, jotka joutuvat n. s. liikkeenhoitoa valvovaan komiteaan (missä sellainen, tavallisesti kolmesta johtokunnan jäsenestä kokoonpantu komitea on olemassa), on velvollisuus koettaa lähemmin perehtyä liikkeenhoitoa koskeviin probleemeihin. Muussa tapauksessa he pysyvät johtokunnassa ja sen alakomiteoissa nollina ja kaikki on vain yhden miehen, liikkeenhoitajan varassa.

3. Johtokunnan jäsenillä on vielä suurempi velvollisuus kuin tavallisilla osuuskunnan jäsenillä tutustua osuustoiminnan periaatteisiin. Jolleivat johtokunnan jäsenet tässäkin suhteessa ole esimerkkinä jäsenistölle, niin jäsenistöltä ei voi suurtakaan periaatteellista tietoisuutta osuustoiminnasta ja suurtakaan lojaalisuutta kauppaansa kohtaan odottaa. Lojaalisuus, uskollisuus osuuskauppaa kohtaan on paras jäsenen tietoisuuden tuntomerkki.

4. Johtokunnan jäsenten tulee kehittää itseään itsenäiseen asiain harkintaan eikä aina vain luottaa siihen mitä liikkeenhoitaja "asiantuntijana" sanoo. Liiallinen "hyvään liikkeenhoitajaan" luottaminen on vienyt monen osuuskaupan asiat huonolle kannalle ja johtokunnan jäsenet, samoin kuin itse jäsenistökin, ovat saaneet katkerasti katua liiallista luottamustaan. Vasta sitten ovat osuuskaupan asiat varmalla pohjalla kun ei ainoastaan johtokunta, vaan myöskin jäsenistö valvoo kiinteästi asiain menoa, pitää silmänsä auki eikä anna sokean luottamuksen johonkin "hyvään mieheen" häikäistä itseään.

5. Johtokunnan jäsenten tulee muistaa, että he eivät saa yksilöinä mennä antamaan osuuskaupan palveluskunnalle — liikkeenhoitajalle enempää kuin kenellekään muullekaan — mitään määrärahyksiä. Liikkeenhoitaja on

osuuskaupan johtokunnan päätösten toimeenpanija ja ainoastaan hän on oikeutettu antamaan osuuskaupan palveluskunnalle määräyksiä. Tästä säännöstä poikkeaminen ja johtokunnan jäsenten suoranainen sekaantuminen yksityiskohdissa liikkeen asiain johtoon on omiaan synnyttämään anarkiaa ja sekasotkua. Johtokunnan jäsenten tulee muistaa, että heidän isäntä- ja määräämisvaltansa osuuskaupan asioissa rajottuu johtokunnan kokouksiin.

Muista yksityiskohtaisemmista johtokunnan jäsenten tehtävistä ja velvollisuuksista puhutaan osuuskauppojen johtokuntia varten laaditussa ohjesäännössä, joka on liitteenä otettu tähän teokseen.

LIIKKEENHOITAJA JA HÄNEN VELVOLLISUUTENSA. Osuuskaupan liikkeenhoitaja on samassa suhteessa osuuskaupan johtokuntaan kuin johtokunta on jäsenistöön. Liikkeenhoitaja on johtokunnan päätösten toimeenpanija. Johtokunnan kokousten väliajoilla hän johtaa osuuskaupan liikettä ja on toimistaan lähinnä vastuunalainen johtokunnalle.

Katsoen siihen, että johtokunta kokoontuu tavallisesti ainoastaan kerran kuukaudessa ja että näiden kokousten väliajoilla liikkeenhoitajalla on käsissään osuuskaupan ylin toimeenpaneva valta, on itsestään selvää, että liikkeenhoitaja itse asiassa on osuuskauppatoiminnassa kaikkein tärkein tekijä. Varsinkin vielä nykyään, kun osuustoimintaliike meidän Amerikan suomalaisten keskuudessa on melkein lapsenkengissä, on tosiasiallinen asema useimmissa osuuskaupoissamme sellainen, että melkein kaikki asiat menevät liikkeenhoitajan tahdon ja esityksien mukaan, johtokunnalla kun ei ole vielä tarpeeksi tietoja eikä selkärankaa, pystyäkseen todella johtamaan kaupan asioita ja liikkeenhoitajankin toimintaa.

Asema kun on tällainen, vaaditaan liikkeenhoitajalta monia hyviä ominaisuuksia voidakseen tyydyttävästi täyttää tuollaisen "hyvän miehen" aseman. Ensiksikin liikkeenhoitajan tulee olla teknillisesti kykenevä toimeensa. Osuuskaupan liikkeenhoitajan toimessa tarvitaan siksi paljon tietoja kauppatoiminnan teknillisistä puolista, että siihen ei kykene kuka tahansa. Toiseksi osuuskaupan liikkeenhoitajalta vaaditaan huolellisuutta ja täsmällisyyttä, sillä nämä molemmat ominaisuudet ovat siinä toimessa välttämättömiä. Edelleen vaaditaan osuuskaupan liikkeenhoitajalta rehellisyyttä sekä halua toimia kuluttajajoukon, osuuskaupan jäsenistön ja koko osuustoimintaliikkeen hyväksi. Mutta ei siinä vielä kyllä, vaan ensiluokkaiselta osuuskaupan liikkeenhoitajalta vaaditaan vielä kaiken lisäksi, että hänen tulee olla kykenevä osuustoiminta-agitaattori, joka kykenee selittämään osuustoimintaa muillekin ja kykenee luomaan innostuksen ja lojaalisuuden henkeä jäsenistöön.

Varsinaiseen liikkeenhoitoon nähden on osuuskaupan liikkeenhoitajalta vaadittava, että hänen tulee pitää osuuskaupan tilit aina selvillä, esittää kuukausittain johtokunnalle mahdollisimman tarkka ja yksityiskohtainen tilikatsaus ja -raportti sekä yleensä antaa johtokunnalle kaikki numerot ja tiedot, jotka tekevät sille mahdolliseksi saada selvän käsityksen liikkeen tilasta ja mihin päin kulloinkin ollaan menossa.

Liikkeenhoitajan on kiinnitettävä erikoinen huomio tavarain ostopuoleen ja koetettava kehittyä hyväksi ja taitavaksi ostajaksi. Hänen on pyrittävä ostamaan yleensä hyvää ja kunnollista tavaraa sieltä, mistä sitä saa edullisilla hinnoilla. Jos lähiseudussa on olemassa osuustukku-kauppa, on sille pyrittävä aina antamaan etusija ostoissa

— ottaen samalla kuitenkin huomioon myöskin paikalliset edut. Liikkeenhoitaja, joka ensin ottaa selvän osuustukkukaupan hinnasta määrätyle tavaralajille ja sitten ilmoittamalla tämän hinnan jollekulle yksityiselle tukkukaupalle ja vaatimalla samaa tavaraa heiltä halvemmalla saakin heidät tarjoamaan sitä senttiä paria halvemmalla, ja sitten ostaa tästä porvarillisesta tukkukaupasta ja sivuuttaa oman tukkuliikkeen, menettelee sangen kehnosti ja kokonaan osuustoimintaperiaatteita vastaan.

Milloin johtokunta on valinnut erityisen ostokomitean tai milloin se on antanut liikkeenhoitoa valvovalle komitealle nimenomaiseksi tehtäväksi myöskin ostojen valvomisen, on liikkeenhoitajan pyrittävä toimimaan käsi kädessä tämän johtokunnan alakomitean kanssa eikä sitä sivuuttamaan.

Tärkeätä on liikkeenhoitajan ostoja tehdessään muistaa, että osuuskauppaan ei missään nimessä pidä ostaa tavaraa, jolle ei ole kysyntää. (Poikkeuksena tässä suhteessa ovat ainoastaan oman tukkuliikkeen tavaramerkit, joita siihen asti kentiesi ei ole paikkakunnalla käytetty ja tunnettu ja joita liikkeenhoitaja yhteisen edun kannalta on velvotettu esittelemään osuuskaupan jäsenille, siinä tapauksessa että nämä jäsenet eivät ole vielä niin tietoisia että ilman muuta käsittäisivät velvollisuudekseen niitä kysyä ja ostaa). Usein tapahtuu, että porvarillisten tukkukauppain agentit työntävät osuuskauppaan kaikenlaista rihkamaa, mitä kuluttajat eivät itse asiassa tarvitse ja silloin se joutuu joko seisomaan osuuskaupan hyllyillä kuukausi- ja vuosimääriä tai sitten osuuskaupan liikkeenhoitaja vuorostaan joutuu puoliväkisin tyrkyttämään sitä osuuskaupan ostajille, mikä on kokonaan vastoin osuustoiminnan periaatteita.

Kunnollisen liikkeenhoitajan tulisi pyrkiä vierottamaan

yksityisten tukkukauppojen agentteja käymästä ensinkään osuuskaupassa tavaroitaan tyrkyttämässä. Auttamalla oman osuustukkuliikkeen jaloilleen pääsyä ja kehitystä, pitäisi itsekussakin osuuskaupassa pyrkiä siihen aikaan, jolloin sen ulko-oveen voidaan asettaa ilmoitus: "Agentteilta ja kauppamatkustajilta pääsy kielletty!" Liikkeenhoitajaa, joka on kovin hyvissä väleissä porvarillisten kauppamatkustajain ja agenttien kanssa ja suosii heitä, täytyy pitää vielä hyvin heikosti luokkatietoisenä ja heikosti osuustoimintaperiaatteista selvillä olevana, huolimatta siitä kuinka jyrkkänä hän sanoissa esiintyy.

Osuuskaupan liikkeenhoitajalta vaaditaan selkärankaa ostossa myöskin siinä, ettei hän rupea ostamaan osuuskauppaan sellaistaakaan tavaraa, mille on kysyntää, niin suurissa erissä että ottaa useita kuukausia ennenkun se on saatu kaupaksi. Ohjeena pitäisi tässä suhteessa pitää että mitään tavaraa ei osuuskauppaan saisi ostaa enemmäksi kuin kolmeksi kuukaudeksi eteenpäin. Sellaista ruokatavaraa, jolle on säännöllinen kysyntä, ei pitäisi ostaa enempää kuin kuukaudeksi kerrallaan tai vieläkin lyhyemmäksi ajaksi. Tukkukauppojen agentit monesti koettavat kaikin keinoin houkutella liikkeenhoitajaa ostamaan tavaraa suuremmissa erissä, mutta kunnollinen liikkeenhoitaja kestää tällaiset houkutukset.

Liikavarastojen kerääntyminen on yksi meidän Amerikan suomalaisten osuuskauppojemme heikoimpia puolia. Ja sellaisina aikoina, jolloin hinnat huomattavasti laskevat, käy liikavarastojen keräytyminen aineellisessa suhteessa erittäin tuhoisaksi, koska hintaerotuksissa voidaan keskikokoisessakin osuuskaupassa helposti menettää satoja, ehkäpä tuhansiakin dollareita, jos tavaroita on päässyt kertymään hyllyille paljon.

Sellaisinakaan aikoina, jolloin tavarain hinnat ovat kohoamassa, ei liikkeenhoitajan pitäisi antaa houkutellessaan itseään ostamaan tavaraa tarpeettoman suurissa erissä, koska kaikenlainen hinnoilla keinotteluun antautuminen on osuustoimintaperiaatteiden vastaista ja saattaa sitäpaitsi monesti tuottaa aivan päinvastaisia tuloksia kuin mitä oli odotettu.

Hyvän järjestyksen vuoksi tulisi liikkeenhoitajan ottaa ja säilyttää kopio kaikista tekemistään tavaratilauksista.

Liikkeenhoitajan tulee ymmärtävästi ja toverillisesti suhtautua liikkeen palveluskuntaan. Ei pidä ottaa mahdavaa "isäntämäistä" kantaa, vaan hankkia palveluskunnan luottamus ja kunnioitus suoralla, asiallisella, mutta samalla toverillisella kohtelulla. Silloin tällöin olisi hyödyllistä keskustella palveluskunnan kanssa osuuskauppaa ja sen etuja koskevista kysymyksistä. Tällaisissa kokouksissa on hyvä myöskin ottaa selvälle, onko palveluskunnalla mitään valittamista omaan asemaansa, palkkasuhteisiin jne. nähdessä ja koettaa järjestää niin että mitään valituksen aihetta ei ole.

Johtokuntaan tulee liikkeenhoitajan suhtautua ikäänkuin työtoveriinsa. Pitää varoa ottamasta sellaista ylimielistä kantaa, jommoisella meidänkin osuuskaupoissamme vielä moni liikkeenhoitaja on johtokuntaan nähden: "Ooh, eivät ne johtokunnan miehet mitään liikeasioista ymmärrä!" Sellainen kanta on omiaan pian särkemään johtokunnan ja liikkeenhoitajan hyvät välit ja keskinäisen luottamuksellisen suhteen tai tuomaan muunlaisia tuhoisia seurauksia.

Osuuskaupan ostajapiiriin tai jäsenistöön nähden tulee liikkeenhoitajan ottaa suora ja avonainen, mutta samalla toverillinen kanta. Mitään makeilevaa kohteliaisuutta ei tarvita, mutta töykeyttä ja isäntämäisyyttäkään ei saisi

esiintyä. Liikkeenhoitajan tulee aina muistaa että hän on joukkojen palvelija ja että hänen tehtävänsä on koettaa tyydyttää näiden joukkojen tarpeita tavaroiden jakelussa mahdollisimman hyvin.

OSUUSKAUPPOJEN HOITO. Edellisessä on jo kosketeltu eräisiin osuuskauppojen hoitoa koskeviin seikkoihin, mutta siinä on vielä useita puolia, joita sietää erikseen tarkemmin ja yksityiskohtaisemmin käsitellä.

Osuuskauppojen hoidossa on kaksi tärkeätä puolta, jotka ovat ikäänkuin avaimina osuuskaupan menestymiseen. Toinen näistä puolista on *tavaroiden osto* osuuskauppaan ja toinen on osuuskaupan *menojen eli kulunkien kontrolli*. Edellisestä puolesta on jo puhuttu liikkeenhoitajan tehtäviä ja velvollisuuksia selosteltaessa. Sen lisäksi on nyt tehtävä selkoa myöskin osuuskaupan menojen kontrolloeraamisesta ja niistä menettelytavoista minkä alaisina itse kauppatoiminta, tavarain jakelu, osuuskaupassa tapahtuu.

Osuuskaupan liikkeen kontrolloeraamiseksi sekä liikevaihdon, liikkeen kannattamisen y. m. seikkojen selville saamiseksi ovat seuraavat tekijät välttämättömiä:

- a) selvä, tarkka ja riittävän yksityiskohtainen kirjanpito;
- b) kassaregisteri käteistulojen registeröimistä varten;
- c) liikkeenhoitajan kuukausiraportit, joiden tulee olla mahdollisimman seikkaperäisiä;
- d) vähintään kahdesti vuodessa toimitettava luotettava inventaari eli kiinteimistön, kaluston ja tavaravaraston luetteloiminen ja arvioiminen;
- e) riittävän usein (ainakin kahdesti vuodessa) tehty täydellinen tilinpäätös ja siihen perustuva tilikertomus;

- f) pätevä tilintarkastus ja koristelematon tilintarkastajain lausunto;
- g) keskusjärjestön kokoamat tilastot, joiden avulla saadaan käsitys siitä, mitä tuloksia menojen kontrolliin y. m. nähden on saavutettu ja mihin yleensä voidaan pyrkiä.

Kirjanpito on osuuskaupan järkipäisessä hoidossa tavattoman tärkeä tekijä. Useissa Amerikan suomalaistenkin osuuskaupoissa on kirjanpitoon nähden vielä paljon parantamisen varaa. Onpa meillä vielä sellaisiakin osuuskauppoja olemassa, joissa kirjanpitoa on tuskin minkäänlaista.

Osuuskaupoissa, jotka ovat kylliksi edistysmielisiä kuuluakseen keskusjärjestöön, tulisi pyrkiä yhdenmukaiseen kirjanpitojärjestelmään. Amerikan suomalaisten osuuskaupat varsinkin keskivaltioissa ovat yhä yleisemmin ruvenneet ottamaan käytäntöön n. s. Nurmen järjestelmän, joka on kaksinkertaista amerikkalaista kirjanpitoa sovitettuna erikoisesti osuuskauppojen tarpeiden mukaisesti. Nurmen järjestelmässä pyritään luokittelemaan tulot ja menot sellaisella tavalla, että eri tileistä mahdollisimman selvästi kuvastuisivat ne piirteet, joista osuuskaupan tehokas kontrolli ensi kädessä riippuu ja samalla loisivat pohjan toimenpiteille kontrollin parantamiseksi. Erityisten päivittäisten raporttien avulla kontrolleerataan päivittäiset tulot ja saadaan niistä materiaalia tarpeellisten tilien pitoon.

Sellaisissa osuuskaupoissa, joissa liikevaihto on riittävän suuri (sanokaamme esim. \$6,000,00 kuukaudessa ja siitä ylöspäin), olisi pidettävä erikoinen ammattitaitoinen kirjanpitäjä. Hän voi, jos aikaa riittää, toimia tarpeen mukaan myöskin myyjänä. Missä osuuskauppoja on

useita lähellä toisiaan, voivat nämä ryhtyä yhteistoimintaan yhteisen kirjanpitäjän hankkimiseksi. Hyvä kirjanpitäjä näet voi helposti pitää neljän viiden keskikokoisen osuuskaupan kirjat, jos vain yhteistoinnilla asianomaisten liikkeenhoitajain kanssa asiat käytännöllisesti järjestetään. Yleensä tulisi pyrkiä asettamaan kirjanpito osuuskaupoissamme sellaiselle kannalle, että se on tehokasta ja tarkkaa, mutta ei silti tule suhteettoman kalliiksi. Kunhan samalla alueella olevat osuuskaupat ryhtyvät yhteistoimintaan kirjanpitojärjestämiseksi ja kunhan kirjanpito osuuskaupoissamme pääsee yhä enemmän yhdenmukaistumaan, niin epäilemättä voidaan se saada niihin kunnollisesti järjestetyksi huomattavasti pienemmillä kustannuksilla kuin nykyään.

Kassaregisteri on sangen tärkeä kapine osuuskaupassa, jossa valvonta on pyritty järjestämään mahdollisimman tehokkaaksi. Riippuen osuuskaupan suuruudesta, voidaan siihen hankkia suurempi tai pienempi registeri.

Kassaregisteri on pienessä ja keskikokoisessa osuuskaupassa tarkotustaan vastaava silloin kun se täyttää seuraavat ehdot:

- a) antaa registeriin soitetusta erästä kuitenkin, jossa on merkittynä ostoksen suuruus (dollareissa ja senteissä) sekä päivämäärä;
- b) automaattisesti merkitsee registerinauhaan saman soitetun erän;
- c) kun sillä voidaan samalla kertaa soittaa registeriin siksi suuri summa, että vastaanotettujen rahaerien registeriin soittaminen ei ota suhteettoman pitkää aikaa. (Yleensä on sellainen registeri, johon voidaan kerralla soittaa \$99.99,

katsottava välttävän suureksi palvelemaan osuuskauppojemme tarpeita).

Kysymys siitä, kuinka kalliin ja täydellisen kassaregisterin kannattaa osuuskauppaan hankkia, riippuu tietysti ennen kaikkea osuuskaupan liikevaihdon suuruudesta, käytettävänä olevista rahavaroista jne. Turha on ostaa pieneen osuuskauppaan kovin kallista kassaregisteriä, silloin kun pienemmällä ja halvemmalla voidaan vuosikautia tulla tyydyttävästi toimeen. Kassaregisteriä ostettaessa tulisi pitää silmällä vain että se on käytännöllinen ja että se vastaa osuuskaupan tarvetta. Johtokunnan asia on yhdessä liikkeenhoitajan kanssa harkita minkälainen kassaregisteri on ostettava.

Tärkeä puoli kassaregisterin käytössä on sen kontrolli. Kassaregisterin avainta ei saa jättää liikkeenhoitajan haltuun, vaan johtokunnan on valittava keskuudestaan joku henkilö, joka ottaa sen säilyttääkseen ja jokaisen kuukauden viimeisenä päivänä käy ottamassa muistiin sen kuukauden kassatulosumman ja kääntämässä registerin nolnaan.

Liikkeenhoitajan kuukausiraporteista olemme jo puhuneet ennemmin liikkeenhoitajan ja johtokunnan tehtäviä selostaessamme. Viittaamme myöskin liitteenä olevaan liikkeenhoitajan malliraporttiin. Tämä malliraportti on siitä huomattava, että siitä ilmenee liikkeen tuottama ylijäämä tai tappio, vaikka ei erikoista inventaaria olekaan toimitettu. Inventaari on nimittäin siinä vain arvioitu, ottamalla lähtökohdaksi viimeiseksi toimitettu inventaari ja laskemalla siitä inventaariarvo kuluneen kuukauden viimeisenä päivänä. Tällaiset kuukausiraportit olisi pyrittävä ottamaan käytäntöön kaikissa osuuskaupoissa. Se käy mahdolliseksi siten, että liikkeenhoitaja toimittaa tava-

rain hinnotuksen niin järjestelmällisesti, että hän jotakuinkin tarkkaan tietää minkälaisella keskimääräisellä välitysprosentilla hän tavaroita myy ja kun tämä tiedetään, voidaan tavaravaraston inventaariarvo laskea viimeisestä todellisesta inventaarista sekä kunkin kuukauden ajalla ostettujen ja myytyjen tavaroiden määrästä.

Otettakoon huomioon myös, että malliraportissa esiintyy menojen puolella eräitä kerta tai kahdesti vuodessa (tai joissakin tapauksissa vielä harvemmin) maksettavia eriä, jotka ovat sen luontoisia, että ne tulee jakaa jokaisen raportteerattavan kuukauden osalle, jos mieli saada todellista kuvaa liikkeen kulusta ja kannattavuudesta kunkin kuukauden ajalla. Sellaisia eriä ovat lainojen korot, verot, palovakuutukset y. m.

Inventaari eli *inventtaus* on sängen tärkeä toimitus osuuskaupassa. Vasta sen avulla voidaan saada varma ja totuudenmukainen kuva liikkeen tilasta ja siitä, onko liike kuluneen toimintakauden ajalla tuottanut ylijäämää vai tappiota. Liikkeenhoitajan kuukausiraporteista voidaan korkeintaan saada *likimain* oikea kuva liikkeen tilasta ja kulusta, mutta vasta inventaari antaa varman ja luotettavan tiedon siitä. Itsestään selvää näin ollen on, että inventaari tulee toimittaa kaikella huolella ja asiantuntemuksella. Välttämätöntä myöskin on, kontrollin vuoksi, että sen toimittamista ei jätetä liikkeenhoitajan asiaksi, vaan että sen suorittaa joko johtokunnan valitsema alakomitea tai erikoinen vuosikokouksen varta vasten valitsema inventaarikomitea. Liikkeenhoitajan tulee tietysti olla läsnä inventaarin otossa, sillä hän tuntee tavaravaraston parhaiten ja voi nopeimmin toimittaa inventaarikomitealle kaikki tarvittavat tiedot (tavaralaskut y. m.), mutta hän ei saa olla määräävänä tekijänä siinä ja ennen kaikkea hänen

tehtäväkseen ei saa jättää tavarain hinnottelua, kuten vielä nykyään tapahtuu monessa osuuskaupassa.

Inventauksessa on monia mahdollisuuksia toimittaa se sillä tavalla että se antaa väärän kuvan liikkeen tilasta. Niinpä esim. voidaan osuuskaupan kellarissa olevat tavarat tarkastaa ja luetteloida hyvin pintapuolisesti ja hätiköiden; tällöin voidaan esim. jättää huomioonottamatta, että jokin tavaralaji onkin kosteassa kellarin nurkassa seisossaan pilaantunut, niin että jos sitä lähtisi myymään, siitä ei saisi juuri minkäänlaista hintaa. Tai tavarat, jotka oli ostettu hintojen korkealla ollessa, voidaan inventauksessa hinnottaa alkuperäisten tavaralaskujen mukaan, vaikka ne tulisi hinnotella vallitsevien markkinahintojen mukaan. Täten syntyy n. s. vesitetty inventaari. Usein jätetään inventauksessa myöskin huomioonottamatta tarpeelliset rakennusten ja myymäläkaluston arvonlennukset. Kuorma-autoja ja muita nopeasti kuluvia välineitä inventauksessa arvosteltaessa tulee myöskin ottaa huomioon se, miten niitä on käsitelty. Huonolla käsittelyllä saattaa arvokas kuorma-auto nopeasti kuluu niin huonoksi, ettei sillä ole enään paljon mitään arvoa.

On tapahtunut Amerikan suomalaistenkin osuustoimintaliikkeen verraten lyhyen kokemuksen ajalla useita kertoja, että kun aivan lähelläkin on jouduttu toimittamaan kaksi inventaaria peräkkäin samassa osuuskaupassa, ne ovat antaneet kokonaan erilaisen kuvan liikkeen tilasta. Kun edellinen inventaari on saattanut osottaa kuluneelta toimikaudelta muutamia satoja ylijäämää, on jälkimäinen ainoastaan joitakin viikkoja myöhemmin toimitettu inventaari osottanut päinvastoin muutamia satoja dollareita tappiota. Joku osuuskauppa-alaa ja inventausasioita tunteva henkilö onkin lausunut sen väitteen, että kahden eri hen-

kilön, jotka pannaan toimittamaan sama inventtaus peräkain, on mahdotonta tulla aivan samaan tulokseen. Tämä voi olla totta, mutta *jotakuinkin samaan tulokseen*, s. o. kaikkia käytännöllisiä tarkoituksia varten tyydyttävässä määrin yhtäpitävään tulokseen voidaan tulla, kunhan vain noudatetaan huolellisuutta sekä samanlaisia menettelytapoja (esim. kiinteimistön ja kaluston arvonalennukseen nähden). Mutta jos inventtaus toimitetaan liikkeenhoitajan johdolla, niin että he ovat siinä määräämässä, niin ei ole ensinkään ihme että esim. poislähtevän liikkeenhoitajan ja uuden liikkeenhoitajan toimittaman inventtauksen välillä on suurikin ero. Liikkeenhoitajat ovat ihmisiä, kaikkine inhimillisine heikkouksineen, ja varsin inhimillistä on että eroava liikkeenhoitaja melkeinpä vaistomaisesti koettaa talosta lähtiessään saada liikkeen tilan näyttämään niin hyvältä kuin suinkin, jotavastoin taas taloon tuleva liikkeenhoitaja, varsinkin jos hänellä on liikekokemusta, tietää että hänelle on edullisinta toimittaa liikkeeseen tulo-inventtaus niin ankarain vaatimusten pohjalta kuin suinkin kärsii. Jos liikkeenhoitaja on epärehellinen, saattaa hän suorastaan väärentääkin inventaarin — silloin kun hänelle siihen tilaisuus annetaan — esim. lisäämällä tavaramäärää ilmaisevaan numeroon nollan perään, tekemällä ykkösestä nelosen jne.

Hyvän kontrollin vuoksi tulisi inventaariluettelo aina laatia kaksoiskappaleena, joista toinen jää inventaarikomitean haltuun. Toisen voisi liikkeenhoitaja hinnotella ja sitten voisi verrata numeroita ja kokonaisuusmuutoksia toisiinsa. Erityisen tärkeätä on ottaa inventaari kaksoiskappaleena liikkeenhoitajavaihdoksen tapahtuessa.

Inventaarikomitean tai inventaarintajien tulisi aina myöskin katsoa, että tilisaatavista (sekä avoimista tili-

saatavista että velkakirjasaatavista) laaditaan tilikauden päättyessä luettelo ja vahvistaa tällainen luettelo, samoin kuin tilikauden päätteessä käsillä olevien rahojen määrä, nimikirjotuksillaan oikeaksi. Täten oikeaksi todistettu luettelo ja numerot on jätettävä tilikirjojen ja tilitodisteiden mukana tilintarkastajille.

Ne johtokunnan jäsenet, jotka allekirjottavat osuuskunnan nimessä ja puolesta annettavia velkakirjoja, ovat velvollisia huolehtimaan siitä, että näistä velkakirjoista (notes payable) pidetään luettelo, joka jätetään tilintarkastajille, tai että ainakin kaikki tarpeelliset tiedot niistä merkitään johtokunnan pöytäkirjoihin, joista tilintarkastajat voivat ne saada selville.

Kuinka usein pitäisi sitten täydellinen inventaari liikkeessä toimittaa? Vastaus tähän kysymykseen riippuu suuressa määrin kulloinkin vallitsevista olosuhteista. Jos johtokunta on jotakuinkin varma siitä että mitään levottomuutta herättävää ei liikkeenteossa ole esiintynyt, vaan että kaikki merkit päinvastoin viittaavat tasaiseen edistykseen, niin silloin riittää joka kuuden kuukauden päästä toimitettu inventaari. Mutta jos liikkeen tila on epävakainen ja on olemassa vähänkään syytä epäillä, että se tuottaa tappiota, niin silloin on välttämätöntä toimittaa inventaari joka kolmen kuukauden päästä. Vastaperustetussa osuuskaupassa tulisi inventaari ja täydellinen tilinpäätös toimittaa joka kolmen kuukauden päästä ensimmäisen vuoden tai ainakin ensimmäisen puolen vuoden aikana, jotta päästäisiin varmuuteen siitä että liike on alettu oikealla tavalla ja oikealla pohjalla. Kehittämällä inventaari-toimitus niin että se on mahdollisimman käytännöllisesti järjestetty ja käyttämällä siihen henkilöitä, joilla on tottumusta ja jotka ovat nopeita panemaan toimeksi, voi-

daan inventaari suorittaa verraten pienillä kuluilla. Ja vaikkapa se tulisi hieman maksamaankin, on aineellisesti-kin paljon edullisempaa uhrata jonkin verran inventtauksiin, silloin kun niiden kautta selville saatu liikkeen todellinen tila, ja toimenpiteet, joihin sen johdosta aikanaan ryhdytään, voivat säästää osuuskaupalle paljon huomattavampia summia kuin mitä inventtauksiin uhrataan.

Tilinpäätös ja tilikertomus on inventaarin yhteydessä esiintyvä selostus osuuskunnan varoista ja veloista, voitoista ja tappioista jne. Se ilmaisee osuuskunnan todellisen aseman. Tällainen tilinpäätös ja tilikertomus on jätettävä osuuskunnan vuosi- ja puolivuosis kokouksille. Sen on oltava ammattitaitoisen tilintarkastajan oikeaksi vahvistama.

Tilinpäätöstä laadittaessa tulisi ottaa huomioon, että siinä tehdään kaikki tarpeelliset varaukset koroille, veroille ja muille maksamattomille kustannuksille, toimitetaan tarpeelliset poistot rakennuksien, kaluston ja ajovälineiden arvoista sekä varataan tarpeellinen osa tilisaatavista epävarmojen saatavien tilille. Johtokunnan tulisi tällöin käydä huolellisesti yli tilisaatavien luettelo ja paikkakuntatuntemuksensa perusteella siirtää epävarmojen saatavien joukkoon kaikki ne tilisaatavat, joiden perimismahdollisuuksista on olemassa epävarmuutta. Johtokunnan tulisi myöskin päättää siitä poistoprosentista, mikä otetaan rakennusten, kaluston ja ajovälineiden arvosta. Rakennuksista käytännössä oleva poistoprosentti vaihtelee tavallisesti 2—5%, riippuen siitä minkälaisista aineista ja miten sekä minkälaisille perustuksille ne on rakennettu (puurakennuksien arvosta poistetaan tavallisesti 3—5% vuodessa, kivirakennuksien 2—3%). Kalustosta olisi poistettava vähintään 10% vuodessa; ajovälineistä 25—

35% vuodessa, riippuen siitä, minkälaisella huolella niitä hoidetaan.

Tilikertomuksessa tulisi liikkeenhoitajan erikoisesti kiinnittää jäsenistön huomiota sellaisiin seikkoihin, joilla tavalla tai toisella on tai tulisi olla jäsenten kannalta katsoen mielenkiintoa. Jollei liikkeenhoitaja tätä tee, olisi ainakin tilintarkastajan lausunnossaan niistä huomautettava. Tällä tavalla tehtäisiin jäsenistölle helpommaksi löytää mielenkiintoisia kohtia muuten kuivalta näyttävästä tilinpäätöksestä ja kehitettäisiin jäsenistöä järkeilemään sen johdosta.

Tilintarkastus on ikäänkuin lopullinen sinetti, jolla vahvistetaan tilinpäätökset ja tilikertomukset oikeiksi. Amerikan suomalaisten osuuskaupoissa on vielä paljon toivomisen ja parantamisen varaa tilintarkastukseen nähden. Muutamissa osuuskaupoissa yhä vielä tarkastutetaan tilit joillakin paikallisilla asianharrastajilla, jotka monessa tapauksessa tietävät hyvin vähän tilintarkastuksesta. Toisissa osuuskaupoissa taas käytetään tilintarkastajana jotakuta paikallista tai naapurikaupungista tuotettua pankkivirkamiestä tai muuta tiliherraa, joka kylläkin saattaa ymmärtää tilintarkastusta, mutta joka osuuskaupan todellisesta luonteesta ei tiedä hölynpölyä, vaan pitää sitä aivan samanlaisena kuin tavallista porvarillista vähittäiskauppaa. Tällainen tilintarkastaja tekee tavallisesti työnsä hyvin koneellisesti eikä lausunnossaan juuri koskaan tee mitään esityksiä osuuskaupan valvonnan tehostamiseen y. m. s. nähden. Palkkaa nämä tiliherrat osaavat ottaa ruhtinaallisesti; niinpä eräässä minnesotalaisessa maalaisosuuskaupassa otti tällainen jostakin lähikaupungista tuotettu tiliherra vuoden 1920 jälkimäisen puoliskon tilien tarkastuksesta kokonaista 200 dollaria — kaupassa, jonka kuu-

kautinen liikevaihto tuskin nousi kolmeen tuhanteen dollariin.

Tilintarkastus ei ennen ole osuuskaupoissamme tyydyttävällä kannalla, ennenkun se on keskusjärjestön kontrollin alla ja sen järjestämä. Silloin voidaan tarpeen mukaan pitää yhtä tai useampaa vakinaista tilintarkastajaa, jotka samalla ovat osuustoimintamiehiä ja ymmärtävät osuustoimintaliikkeen luonnetta ja sen tarpeita. Nämä voivat kiertää osuuskaupasta toiseen ja samalla antaa neuvoja osuuskauppojen hoitoon nähden. Pienempien ja kaupunana keskusjärjestön kotipaikasta olevien osuuskauppojen tilit voidaan kentiesi menestyksellä lähettää keskusjärjestön konttoriin, jossa tilintarkastus voidaan toimittaa. Keskusjärjestön palveluksessa olevat tilintarkastajat toimivat läheisessä yhteydessä neuvontaosaston tai keskusjärjestön osuustoimintaneuvojan kanssa, jonka velvollisuutena myöskin on antaa yleisluontoisia neuvoja osuuskauppojen hoidossa ja joka niin ollen joutuu näissä asioissa toimimaan käsi kädessä tilintarkastajien kanssa.

Tilintarkastuksesta koituvien kustannusten vähentämiseksi tulisi johtokuntien kaikkialla oppia huolehtimaan siitä, että ennen ammattilintarkastajan paikkakunnalle saapumista tehdään paikallisilla voimilla niin paljon alustavaa tilintarkastustyötä kuin mahdollista. Tällaiseen alustavaan tilintarkastustyöhön kuuluu m. m. kuittien, tavara-laskujen, pankkiosotusten y. m. tilitodisteiden järjestäminen samaan järjestykseen kuin missä ne on kirjoihin viety. Kirjanpitäjältä olisi ehdottomasti vaadittava, että hän "sulkee" eli päättää tilit ennen niiden tilintarkastajalle jättämistä, koska se kuuluu hänen velvollisuuksiinsa ja koska muussa tapauksessa tilintarkastajilta tulee kulumaan huomattavan paljon enemmän aikaa, jos heidän on

myöskin päätettävä tilit, kuten nykyään vielä tapahtuu useimmissa osuuskaupoissamme.

Osuuskaupan johtokunnan kirjurin velvollisuus on huolehtia siitä, että johtokunnan pöytäkirjat jätetään tilintarkastajan tutkittavaksi, koska niissä saattaa esiintyä jotakin, mikä on otettava huomioon tilinpäätöksessä.

Tilastoilla osuuskauppojen tiliasemasta, myynneistä, menoista jne. on suuri merkitys, jos mielitään pyrkiä yhä järkipäisempään osuuskauppojen hoitoon ja saavuttamaan tässä suhteessa yhä parempia tuloksia. Tällaisten tilastojen keräämisen voi käytännöllisimmän toimittaa keskusjärjestö asianomaisten orgaaniensa kautta.

Keskusosuuskunta esim. voi tämäntapaisia tilastoja keräämällä saada selville m. m. seuraavat seikat:

- a) kuinka paljon tulee tarvikkeiden välitys maksamaan keskimäärin vuodessa kaupunkilaisosuuskaupoissa ja kuinka paljon maalaisosuuskaupoissa sillä alueella, josta tilastoja kerätään; toisin sanoen, kuinka suuret ovat menot eli kulut maalais- ja kuinka suuret kaupunkiosuuskaupassa, laskettuna prosenteissa nettomyynneistä;
- b) minkälainen kirjanpitosysteemi on käytännössä osuuskaupoissa ja millä tavalla on tilintarkastus järjestetty;
- c) onko liikkeenhoitajan kuukautinen raportteeraus säännöllisesti käynnissä ja kuinka usein toimitetaan inventaari;
- d) kuinka suuret ovat osuuskauppojen liikkeenhoitajain ja palveluskunnan palkat keskimäärin Amerikan suomalaisten osuuskaupoissa keskivaltioissa;

- e) kuinka paljon tulee tilintarkastus maksamaan keskimäärin vuoden mittaan osuuskaupoissa, laskettuna prosenteissa nettomyynneistä;
- f) kuinka monessa osuuskaupassa on toiminnassa agitatsioonikomitea ja onko järjestetty vuoden kuluessa osuuskaupan taholta mitään valistus-tilaisuuksia tai yleensä tehty mitään osuus-toiminnallisen kasvatustyön harjoittamiseksi ja edistämiseksi.

Monia muita tärkeitä seikkoja voidaan tämäntapaisten tilastojen kautta saada selville. Osuuskauppojen liikkeenhoitajien ja johtokuntien tulisi vain antaa näille tilastoille asianmukainen arvo ja helpottaa niiden keräämistä, vastaamalla heille lähetettyihin kyselykaavakkeisiin ilman suurempia viivytyksiä jne.

Edellä jo sanottiin että tavarain osto osuuskauppaan ja osuuskaupan menojen kontrolli ovat kaksi tärkeintä osuuskaupan kannattavuuden määräävää tekijää. Osuuskaupan kannattavuus riippuu kuitenkin näiden tekijäin ohella luonnollisesti myöskin *tavarain myyntihinnasta* sekä osuuskaupan *liikevaihdon suuruudesta*.

Tavarain myyntihinta osuuskaupassa on yleensä pyritävä pitämään paikkakunnan tai alueen yleisten markkinahintain tasalla. Mutta ennen kaikkea on osuuskaupan liikkeenhoitajan huolehdittava siitä, että tavarasta myytäessä saadaan siksi kohtuullinen välityspalkkio, että sen voi arvella varmasti riittävän korvaamaan osuuskaupan menot. Tavarain hinnottelua osuuskaupassa ei saisi toimittaa vain umpimähkäisesti, vaan tulisi sen tapahtua jonkin mahdollisimman järkipärisen ja yksinkertaisen hinnotteluperusteen mukaan. Hyvä tapa olisi, että liikkeenhoitaja sopii johtokunnan kanssa tällaisesta järjestelmälli-

sestä hinnotteluperusteesta, jota sitten on tarkoin osuuskaupassa noudatettava. Näin menetellen säästyään yllätyksiltä tilinpäätöksissä osuuskaupan saamaan kokonaisvoittoon nähden. On kuitenkin muistettava, että järjestykseltä hinnoitteluperusteestakin huolimatta sellaiset tekijät kuin tavarain yleisten markkinahintojen aleneminen, tavarain pilaantuminen jne. vaikuttavat kokonaisvoiton alenemiseen. Varsinkin ensiksi mainittu näistä tekijöistä on vuoden 1920:n puolivälistä lähtien vaikuttanut kautta linjan tuntuvasti osuuskauppojemme kokonaisvoiton alenemiseen.

Osuuskaupan liikevaihdon suuruus myöskin vaikuttaa — vaikkakin tosin vain välillisesti — osuuskaupan kannattavuuteen. Yleisenä sääntönä tässä suhteessa voidaan pitää että mitä suurempi osuuskaupan liikevaihto on, sitä helpompi on saada sen menot kontrolloeratuksi sillä tavalla että osuuskauppa tuottaa ylijäämää. Liikevaihdon pienenä ollessa käy sitä vastoin monesti hyvinkin vaikeaksi supistaa menoja niin pieniksi kuin liikevaihdon pienuus vaatisi, käytännölliset seikat kun ovat tässä esteenä. Osuuskaupan tärkeänä elinehtona on siis saada liikevaihtonsa kohoamaan niin suureksi kuin suinkin. Liikevaihdon kohoamiseen taas vaikuttavat voimakkaimmin sellaiset tekijät kuin tavarain kunnollisuus, hintain kohtuullisuus, osuuskaupassa ostajille annetun palveluksen tyydyttäväisyys sekä paikkakunnan kuluttajien valistustaso ja osuustoimintatietoisuus.

Osuuskaupan kannattavuuden voidaan edelleen sanoa riippuvan myöskin siitä, kuinka nopeasti osuuskaupan tavaravarasto vaihtuu. Varsinkin sellaisina aikoina, jolloin tarvikkeiden hinnat ovat laskemassa, on sangen tärkeätä osuuskaupan kannattavuuteen nähden, että tavarat eivät joudu seisomaan kauan osuuskaupan hyllyillä.

Tämä taas riippuu siitä kuinka järkevästi tavarain ostot osuuskauppaan on toimitettu.

Tavarain säilytys on myöskin melko tärkeä puoli osuuskaupan järkiperaisesta hoidosta. Jollei liikkeenhoitajalla ja osuuskaupan palveluskunnalla ole varmaa käsitystä ja tietoa siitä, millä tavalla eri tavaralajeja on säilytettävä estääkseen niitä pilaantumasta, niin pilaantumisia saattaa tapahtua paljonkin, aiheuttaen osuuskaupalle tuntuva vahinkoa. Jauhot esim. saatetaan asettaa lähelle joitakin väkevästi tuoksuvia aineita, kuten kerosiinia, sillejä, lysoolia jne. ja silloin ne jotakuinkin varmasti pilaantuvat, sillä ne imevät itseensä hyvin herkästi tuollaisia väkeviä hajuja. Sama koskee myöskin kahvia, sekin on hyvin herkkä imeämään itseensä vieraita hajuja. Suolaa ei missään tapauksessa saa säilyttää kellarissa, koska se imee itseensä helposti kosteutta ja pilaantuu. Kuivattujen hedelmien (myöskin rusinoiden) säilytyspaikka sitä vastoin saa olla kosteahko. Myöskin juusto säilyy parhaiten viileässä kellarissa; se olisi peitettävä siistillä liinakankaalla, jota on ennen käyttämistä kostutettava suolavedessä. Savustetut ja kuivatut kalat tulee huolellisesti varjella kosteudelta ja hyönteisiltä, muuten ne pilaantuvat. Tynnyreihin suolatut kalat (kuten esim. sillit) on säilytettävä viileässä varastuhuoneessa. Avaamattomat tynnyrit tulisi aika ajoin kääntää ympäri, jotta suolavesi valuisi päällimmäisinä olleiden ja arvattavasti kuivahtamaan päässeiden kalojen päälle. Kuten huomataan, on siis tavarain säilytykseenkin nähden olemassa useita sääntöjä, jotka tulisi tietää tai muuten osuuskauppa saa maksaa sakkorahoja tietämättömyydestä näissä asioissa.

SYITÄ OSUUSKAUPPOJEN EPÄONNISTUMISEEN.
Amerikan suomalaistenkin osuuskaupparyityksistä on

tähän mennessä joitakin epäonnistunut — mennyt kumoon tavallisesti muutaman vuoden ajalla perustamisestaan. Osuuskaupat näyttävät olevan ihmislasten kaltaisia siinä suhteessa että niiden kuolevaisuus on suurin silloin kun ne ovat vielä hyvin nuoria. Ensi askeleet ovat vaikeimmat. Vanhemmaksi pääsystä osuuskauppaa on jo vaikeampi saada hengiltä.

Syyt osuuskauppojen kumoonmenoon ovat tietysti moninaiset. Niiden joukossa on kuitenkin joitakin yleisluontoisia syitä — sellaisia, jotka hyvin useassa tapauksessa ovat aiheuttaneet osuuskaupan haaksirikon — ja näihin syihin olisi tärkeätä lähemmin tutustua, jotta niitä osattaisiin tulevaisuudessa välttää.

Kaikkein yleisluontoisin syy osuuskaupan epäonnistumiseen on epäilemättä *tietoisuuden puute* osuuskunnan jäsenissä. Siitä johtuu monenlaisia muita syitä, sellaisia kuin esim. liiallinen luottaminen "hyviin miehiin" ja siitä johtuva vallan keskittäminen yksiin käsiin; pikaisten voitto-osinkojen tavoittelemisen liikkeen turvallisuuden kustannuksella; luopuminen osuuskauppaa ostoksillaan kannattamasta ensimmäisten vastusten ilmetessä tai persoonallisista syistä jne., jne. Senpä vuoksi onkin mitä tärkeintä tehdä mahdollisimman paljon osuustoiminnallista valistustyötä kuluttajajoukossa jo ennen kun ensinkään ryhdytään osuuskauppaa perustamaan ja sitten jatkaa tätä valistustyötä väsymättömästi vielä kaupan perustettuakin. Ainoastaan sillä tavalla voidaan saada jäsenistö tai ainakin mahdollisimman suuri osa jäsenistöstä kiinteästi seuraamaan osuuskaupan asioita ja todella valvomaan sen menestystä eikä jättämään tätä tärkeätä valvontatyötä vain jonkun yksilön tai korkeintaan muutaman harvan henkilön käsiin. Vasta silloin on osuuskauppa turvallisella poh-

jalla, kun sen menestys on suurempien joukkojen eikä vain muutamien yksilöiden varassa.

Toinen melko yleinen syy osuuskauppojen epäonnistumiseen on *kehnoissa liikkeenhoitajissa*. Liikkeenhoitaja saattaa olla kykenemätön, huolimaton tai suorastaan epärehellinen ja jokainen noista ominaisuuksista saattaa jo yksinään aiheuttaa turmion osuuskaupalle, jos ei asiaa pian huomata ja ryhdytä viipymättä sen korjaamiseen. Vaarallista on myös pitää osuuskaupassa liikkeenhoitajaa, joka ei mitään tiedä eikä välitäkään tietää osuustoiminnasta. Useat Amerikan suomalaisten osuuskaupoista, jotka ovat menneet kumoon, saavat kiittää tästä kohtalostaan tämän-tyyppisiä liikkeenhoitajia. Ja kun jäsenten tietoisuus on ollut vielä heikko ja valvonta vastaavassa määrin löyhä, niin tällainen liikkeenhoitaja on saanut "hoitaa" osuuskaupan asioita siihen pisteeseen asti, että kun alaston todellisuus vihdoin on paljastunut, ei ole ollut enään mitään pelastuksen toivoa.

Vaikka jäsenillä olisikin jo kohtuullinen määrä tietoisuutta ja käsitystä osuustoiminnan periaatteista, saattavat he joskus innostuksessa alkaa osuuskaupan niin kokonaan *riittämättömillä varoilla* että se jää vuosikausiksi kitumaan, jollei suorastaan kumoonkaan mene. Tällaista liian paljon tulevaisuuteen luottamista ja pelkälle aatteelliselle innostukselle rakentamista pitäisi välttää. Osuuskauppa tulee rakentaa tosilojen pohjalle. Jos varat ovat riittämättömät, on paras siirtää osuuskaupan perustamista tuonemmaksi ja ryhtyä järkipiperäisiin toimenpiteisiin yhteisten varojen kerryttämiseksi siihen asti, kunnes voidaan alkaa osuuskauppa kunnolla, ilman kituuttamista.

Velkakauppa, tavarain velaksi myyminen, on saattanut monen osuuskaupan raha-asiat huonoon kuntoon ja useassa

tapauksessa ollut ainakin yhtenä syynä aiheuttamassa osuuskaupan vararikoonmenon. Velkakauppakysymystä on jo käsitelty puhuttaessa kulutusosuuskunnan (osuuskaupan) rakenteesta ja toimintatavoista (Siv. 22—26), joten siihen ei tässä enään tarvitse yksityiskohtaisemmin kajota.

Amerikan osuustoimintaliitto (The Co-operative League of America) on julkaissut lentolehtisen nimeltä "Miksi osuuskaupat epäonnistuvat", jossa yksityiskohtaisesti selostellaan ja luetellaan osuuskauppojen epäonnistumisien syitä. Otamme tähän tuosta lentolehtisestä tärkeimmät epäonnistumisien syyt.

1. *Virheet osuuskaupan raha-asoiden järjestämisessä:*
 - a) Liian pienellä pääomalla alkaminen.
 - b) Velaksimyynnit ja velaksi osto tukku-kaupoista.
 - c) Pyrkimys liian aikaisin jakamaan voittosinkoja (Tämä on yleistä varsinkin amerikkalaisissa osuuskaupoissa).
2. *Virheet valistus- ja kasvatustyössä:*
 - a) Osuuskaupan perustaminen silloin kun jäsenistö ei vielä ole osuustoiminnasta minäkään vertaa selvillä.
 - b) Osuustoiminnallisen valistustyön laiminlyöminen osuuskaupan perustamisen jälkeen.
 - c) Huvi- ja seurustelutilaisuuksien järjestämisen laiminlyöminen, joissa osuuskaupan jäsenet olisivat tilaisuudessa tutustumaan toisiinsa.
3. *Virheet järjestämissä ja liikkeenhoidossa:*
 - a) Osuuskaupan pystyttäminen vain pienen

joukon rahoilla, ilman että suurempi kuluttajajoukko, jonka kannatusta se etsii, tuntee sen omakseen.

- b) Kykenemättömän tai huolimattoman liikkeenhoitajan pitäminen osuuskaupassa.
- c) Huono kirjanpito ja tilien jättäminen tarkastamatta ammattitaitoisella tarkastajalla.
- d) Osuuskaupan kykenemättömyys tyydyttää ostajakuntaa tavarain laatuun ja varaston monipuolisuuteen nähden (Tämä saattaa riippua joko liikkeenhoitajan huolimattomuudesta ja ymmärtämättömyydestä tai varojen vähydestä tai kummastakin).
- e) Johtokunnan tai liikkeenhoitajan kehittyminen kaikkimääräväksi ja itsevaltiaaksi, mikä vierottaa jäsenistön.

4. *Virheet itse kauppaan nähden:*

- a) Myymälän sijottaminen väärään ja epäkäytännölliseen paikkaan.
- b) Virheet ostossa (Tavaraa ostetaan liikaa tai ostetaan sellaista tavaraa, mikä ei mene kaupaksi).
- c) Siisteysvaatimusten laiminlyöminen myymälässä.

5. *Ulkopuoliset vaarat:*

- a) Porvarikauppojen yritykset saada osuuskauppa kumoon, houkuttelemalla heikommin tietoisia jäseniä halvemmilla hinnoilla. Tästä vaarasta pelastaa osuuskaupan jäsenten uskollisuus kauppaansa kohtaan, joka taas riippuu jäsenten tietoisuudesta.

- b) Kaikenlaiset väärät huhut, joita tavallisesti kilpailevat yksityiskauppiat panevat liikkeelle ja koettavat levittää.
- c) Epärehellinen liikkeenhoitaja, joka varta vasten koettaa saada osuuskaupan kumoon, voidakseen sitten ostaa sen itselleen yksityiseksi liikkeeksi (Näin on vielä viime vuosinakin useissa tapauksissa sattunut amerikkalaisissa osuuskaupoissa; tunnetaanpa joitakin sellaisia tapauksia meidän suomalaistenkin osuustoiminnassa).

Joskus saattaa yksi ainoa edelläluetelluista syistä johtaa osuuskaupan turmioon, mutta useimmiten turmion syynä on useampia noista syistä yhtäaikaa, sillä tavallisesti kun epäkohtia osuuskaupassa esiintyy, esiintyy niitä useita yhtäaikaa.

Kun tunnetaan epäonnistumisien syyt, voidaan pitää silmät auki ja jos joitakin edelläluetelluista epäkohdista alkaa ilmetä, on johtokunnan tai viime tingassa itse jäsenistön arkailematta ja viivyttelämättä ryhdyttävä niitä poistamaan.

MITÄ MALLIKELPOISELTA OSUUSKAUPALTA VAADITAAN? Ennenkun osuuskauppaa voidaan todella sanoa mallikelpoiseksi, on sen vaadittava täyttämään niin monta eri ehtoa, että ani harvassa tapauksessa ne todellisuudessa tulevat kaikki tyydyttävällä tavalla täytetyiksi. Mutta mitä useampia niistä voidaan täyttää, sitä lähemmäksi mallikelpoista osuuskauppa pääsee. Seuraavassa luettelemme tärkeimpiä niistä ehdoista mitä osuuskaupan on täytettävä ansaitakseen nimen "mallikelpoinen".

1. *Osuuskaupassa myytävänä olevan tavaran tulee olla hyvää ja ensiluokkaista. Vanhaa, pilaantunutta tai*

muuten ala-arvoista tavaraa ei saa yrittää millään ehdolla osuuskaupan jäsenille tyrkyttää.

2. *Tavarasta tulee aina antaa täysi paino tai mitta; ei liian vähän, mutta ei myöskään liian paljon.* Kaupanpäällisiä ei osuuskaupassa saa viljellä, koska se on muutamien suosimista toisten kustannuksella, perintö porvarillisesta kauppamaailmasta.

3. *Tavarasta, jota osuuskaupassa on myytävänä, tai oikeammin: jota osuuskauppa jakelee jäsenilleen, ei saa ottaa kalliimpaa hintaa kuin keskimääräinen vallitseva markkinahinta.* Sitten kun osuuskauppa alkaa päästä aineellisesti jaloilleen, voidaan sieltä myydä tavaraa hiukan halvemmallakin, mutta ei kilpailemistarkoituksessa yksityiskauppiaitten kanssa, sillä sellaiseen kilpailuun ei osuuskaupan pidä missään tapauksessa antautua.

4. *Osuuskaupassa tulee olla mahdollisimman monipuolinen varasto joukkokulutustarpeita, niin että ostajain ei tarvitse osuuskauppaan tullessaan palata tyhjin toimin pois.* Tavaravaraston monipuolisuus ei merkitse sitä, että tavaroita pitäisi kutakin olla monen eri tehtaan tuotteita tai monen eri tukkukaupan tavaramerkillä varustettuja. Päinvastoin osuuskaupan tulee pyrkiä tulemaan toimeen niin vähillä "brändeillä" kuin suinkin. Oman tukkukaupan tavaramerkillä varustetut tavarat ja tuotteet on aina ehdottomasti pyrittävä asettamaan etutilalle.

Muuten on muistettava, että osuuskaupan tavaravaraston täydellisyys ja monipuolisuus riippuu sen käytettävänä olevista varoista (ennen kaikkea riittävästä osuuspääomasta).

5. *Hyvinhoidetussa osuuskaupassa tulee tavaravaraston vaihtua usein.* Tavarain nopea kiertokulku on osuuskaupassa tärkeämpi kuin suuret ja täydelliset varastot,

vaikkapa käyttövaroja monipuolisen varaston hankkimiseen olisikin olemassa. Tavaravaraston nopea vaihtuminen riippuu ensi kädessä siitä kuinka hyvin on osattu ostaessa valikoida sellaista tavaraa, joka käy kaupaksi ja tyydyttää ostajia. Tavara on niin ollen mallikelpoisessa osuuskaupassa pyrittävä ostamaan mieluummin pienissä kuin suurissa erissä, mutta sitä on kuitenkin toiselta puolen vältettävä tilaamasta niin pienissä erissä että rahtiy. m. kuljetusmaksut tulevat suhteellisesti liian kalliiksi.

6. *Osuuskaupan tulee olla siisti, puhdas ja aistikkaasti järjestetty.* Ylellisyyttä on kuitenkin vältettävä. Siisteyteen ja puhtauteen nähden on meikäläisissäkin osuuskaupoissa vielä melkein jokaisessa paljon parantamisen varaa. Varsinkin joissakin maalaisosuuskaupoissa laiminlyödään usein alkeellisimmatkin puhtauden ja siisteyden vaatimukset.

7. *Kunnollisessa osuuskaupassa tulee palveluskunnan antaa ostajille suora, tasapuolinen ja toverillinen kohtelu.* Liikkeenhoitajan ja kaupan palveluskunnan välillä tulee vallita toverillinen suhde. Jokaisen osuuskaupan palveluksessa olevan henkilön tulee muistaa, että hän on täyttämässä tärkeätä yhteiskunnallista tehtävää ja että joukkojen palveleminen, yhteisön hyväksi työskenteleminen on arvokkainta työtä mitä yleensä saattaa olla olemassa!

8. *Mallikelpoisen osuuskaupan tulee olla valmis tukemaan sekä aineellisesti että muutenkin kaikkia sellaisia valistuspyrkimyksiä, joiden perimmäisenä tarkoituksena on poistaa kokonaan nykyinen nurinkurinen tuotanto- ja jakelujärjestelmä ja luoda tilalle uusi oikeudenmukainen järjestelmä, jossa tuotanto ja jakelu, nuo yhteiskuntaelämän perustehtävät, suoritetaan koko yhteiskunnan eikä vain muutamien etuoikeutettujen etua silmällä pitäen. Sitä ai-*

neellista varallisuutta, mikä hyvinhoidetussa osuuskaupassa aikaa voittaen alkaa keräytyä, ei voida käyttää sen hyödyllisemmin kuin tällaisten tarkotuserien ja pyrkimysten edistämiseen.

Mallikelpoisen osuuskaupan tulee olla elävänä esimerkkinä siitä uudenaikaisesta hengestä ja katsomuksesta, jonka mukaan aineellisten ja henkisten rientojen tulee olla mahdollisimman läheisessä yhteydessä keskenään eikä mahdollisimman erillään toisistaan.

LIITTEITÄ

Mallisäännöt osuuskaupoille

Osuuskauppojen "perussäännöissä" (oikeammin: laillistuttamissäännöissä, engl. Articles of Incorporation) määritellään jo m. m. osuuskunnan nimi, sen tarkoitus ja toimipaikka, osuuspääoman sekä osuuksien (osakkeiden) suuruus, usein sitäpaitsi vuosikokouksen pitoaika y. m., mutta siitä huolimatta voidaan nämä mainita täydellisyyden vuoksi myöskin osuuskunnan varsinaisissa säännöissä (by-laws). Näissä mallisäännöissä on näin menetelty.

I:nen luku. *Osuuskunnan nimi ja kotipaikka.*

Pyk. 1. Tämän osuuskunnan nimi on

Pyk. 2. Osuuskunnan kotipaikka, jossa sen pääkonttori ja liikkeen keskus sijaitsee, onssa,kauntissa,n valtiossa.

II:nen luku. *Osuuskunnan tarkoitus ja päämäärä.*

Pyk. 1. Tämän osuuskunnan tarkoitus on hankkia jäsenilleen ravinto- ja polttoaineita, vaateustarpeita ja muita tarvikkeita taloudellisessa suhteessa mahdollisimman edullisesti yhteistoiminnan kautta ja yhteisten rahastojen avulla, ostamalla, jakamalla ja (mahdollisuuksien mukaan myöskin) tuottamalla niitä yhteisesti. Osuuskunnan liike ei ole mikään kilpaileva liike, jonka pyrkimyksenä on koota rahaa myymällä hyödykkeitä liikevoitolla. Sen päämääränä päinvastoin on auttaa nykyisen jakelu- ja tuotantojärjestelmän perinpohjaista muuttamista ja uuden oikeudenmukaisemman, yhteisön etuja vastaavan järjestelmän kehittämistä. Jäsenten tulisi tässä mielessä käsittää osuuskunnan perustaminen ja tarkoitus.

III:s luku. *Jäsenyys.*

Pyk. 1. Jokainen kuluttaja sillä paikkakunnalla, jossa osuuskunnan liikekeskus sijaitsee, sekä sen lähiympäristöllä voi päästä tämän osuuskunnan jäseneksi, sillä ehdolla että hän sitoutuu noudattamaan näitä sääntöjä ja osuuskunnan sääntömääräisten kokousten päätöksiä sekä lunastaa itselleen vähintään yhden osuuskunnan osuuden. Jäsenhakemus on jätettävä osuuskunnan johtokunnalle, jolla on valta joko hyväksyä tai hyljätä se. Jos johtokunnan päätös on hylkäävä, voi osuuskunnan jäsenyyteen pyrkivä henkilö vedota siitä osuuskunnan vuosi- tai puolivuosis kokoukseen.

Pyk. 2. Jokainen jäsen on vuoden kuluessa siitä, kun hän on osuuskuntaan jäseneksi liittynyt, velvollinen lunastamaan vähintään osuutta. Enempää kuin osuutta ei kenelläkään jäsenellä ole oikeutta osuuskunnasta omistaa.

Jos osuuksien nimellisarvo on \$10.00, niin pitäisi jokainen jäsen velvottaa kahden tai kolmen vuoden kuluessa lunastamaan vähintään 5 osuutta. Enempää viittäkymmentä kymmenen dollarin suuruisia osuutta ei pitäisi kenenkään jäsenen sallia osuuskunnasta omistaa.

Pyk. 3. Jos jäsen tietensä ja tahallaan rikkoo osuuskunnan sääntöjä tai muuten ilmeisesti toimii osuuskuntaa vahingoittavasti, voi osuuskunnan johtokunta, kutsuttuaan hänet ensiksi eteensä kuulusteltavaksi, erottaa hänet jäsenyydestä. Erotetulle jäsenelle on johtokunnan palautettava korkoineen se rahasumma, minkä hän on osuuspääomatilille todellisuudessa suorittanut, siitä vähennettynä se määrä minkä hän on syystä tai toisesta osuuskunnalle velkaa.

Erotetulla jäsenellä on oikeus vedota erottamispäätöksestä osuuskunnan vuosi- tai puolivuosis kokoukseen.

Pyk. 4. Jos jäsen ei tee kauppaa omasta osuuskau-
pastaan silloin kun hänellä ei ole siihen mitään pätevää
estettä, vaan kannattaa ostoksillaan kilpailevaa yksityis-
kauppiasta, antakoon johtokunta hänelle siitä kirjallisen
muistutuksen. Jos jäsen muistutuksesta huolimatta edel-
leen kieltäytyy tekemästä ostoksiaan omasta liikkeestään,
on johtokunnalla oikeus pidättää häneltä jäsenoikeudet ja
jollei tämäkään aikaansaa parannusta, lopullisesti erottaa
hänet tämän luvun edellisen pykälän säädöksien mukai-
sesti.

Pyk. 5. Jäsenen, joka muuttaa asuntoa tai paikka-
kuntaa, on 30 päivän ajalla ilmoitettava osoitteensa muu-
toksesta osuuskunnan kirjurille, jonka velvollisuus on
pitää osuuskunnan jäsenistä luetteloa, johon kunkin jäse-
nen nimi, liittymispäivä, osote, osuuksien määrä ja osuus-
todistuksen (osakepaperin) numero on merkitty.

IV:s luku. *Osuuspääoma ja osuustodistukset.*

Pyk. 1. Tämä osuuskunta on laillistettun val-
tiossa dollarin osuuspääomalla, jaettuna
..... dollarin suuruiseen osuuteen.

Osuuksien nimellisarvoa ei pitäisi missään tapauksessa
asettaa 10 dollaria pienemmäksi. Kahtakymmentä viittä
dollaria suositellaan.

Pyk. 2. Osuuspääoman lisäämisestä tai vähentämi-
sestä voidaan päättää missä osuuskunnan sääntömääräi-
sessä kokouksessa tahansa tai sitä varten kutsutussa yli-
määräisessä kokouksessa. Kolmenkymmenen päivän kulu-
essa siitä kun päätös osuuspääoman lisäämisestä tai vä-
hentämisestä on tehty, on siitä tehtävä ilmoitus viranomai-
sille valtion osuustoimintalain määräysten mukaisesti.

Pyk. 3. Osuustodistusta (osakepaperia) älköön an-
nettako kenellekään, ennenkun hän on osuuskunnalle ra-

hassa suorittanut vähintään yhden osuuden täyden nimelisarvon.

Pyk. 4. Osuuksia ei voida siirtää toiselle henkilölle ilman osuuskunnan johtokunnan suostumusta. Jos joku haluaa myydä osuutensa, on johtokunnalla etuoikeus lunastaa se osuuskunnan haltuun, jos se niin hyväksi näkee.

V:s luku. *Osuuskunnan kokoukset.*

Pyk. 1. Osuuskunnan vuosikokous pidetään kunkin vuoden tammi-, helmi- tai maaliskuulla ja puolivuosiokokous heinä-, elo- tai syyskuulla johtokunnan lähemmin määräämänä päivänä ja sen määräämässä kokouspaikassa osuuskunnan kotipaikalla.

Huom. Tässä voidaan tietysti ottaa huomioon huhtikuukin ja sanoa esim.: maalisi- ja huhtikuulla; samoin: syys- ja lokakuulla. Pääasia on antaa johtokunnalle niin paljon vapautta vuosi- ja puolivuosiokousten kutsuun nähden, että se ehtii toimituttaa tilintarkastuksen, mieluimmin keskusjärjestön omilla tilintarkastajilla, ennen kokouksen pitoa. Jos tilit päätetään aikanaan, on jäsenistöllä mahdollisuus tietää osuuskaupan tiliasema pian kalenterivuoden päättymisen jälkeen, vaikkapa tilintarkastusta ei voitaisikaan toimittaa ennenkun ehkä pari, kolme kuukautta myöhemmin.

Vuosikokouksen pitopäivä ja -aika on johtokunnan yleensä sovitettava yhdeltä puolen sitä silmällä pitäen, että se on sopiva mahdollisimman suurelle osalle jäsenistöstä ja toiselta puolen niin, että keskusjärjestön (Keskusosuuskunnan) tilintarkastajille käy mahdolliseksi osuuskunnan tilien tarkastaminen ennen vuosikokouksen pitoa.

Pyk. 2. Kaikista osuuskunnan sääntömääräisistä kokouksista on annettava jäsenistölle tieto vähintään viittatoista (15) päivää ennen kokouksen pitämistä, julkaisemalla kokouskutsu paikallisessa tai paikkakunnalla ensin luetussa lehdessä ja sen lisäksi lähettämällä jokaiselle jäsenelle hänen viimeksi tunnetulla osoitteellaan kierto- kirjellä tai postikortilla ilmoitus kokouspäivästä, -pai-

kasta ja -ajasta. Osuuskunnan kirjurin, jonka tehtäviin kokousten ilmottamisesta huolehtiminen kuuluu, on tarkoin otettava huomioon valtion osuustoimintalain, kokousten ilmottamista koskevat määräykset.

Eri valtioiden osuustoimintalait määräävät jonkun verran eri tavalla kokouksien ilmottamistavasta. Niinpä esim. Minnesotan osuustoimintalaki määrää, että jos kokouksesta ilmoitetaan viikkolehdessä, niin on se tehtävä vähintään kahdessa peräkkäisessä lehden numerossa ja jos siitä ilmoitetaan päivälehdessä, kerran viikossa vähintään kahtena viikkona peräkkäin ennen kokousta. Lehden, jossa ilmoitus julkaistaan, tulee olla sellainen, joka on oikeutettu julkaisemaan virallisia ilmoituksia.

Kutsukortin tai -kirjeen lähettäminen jokaiselle osuuskunnan jäsenelle on laillisessa suhteessa varmin ja pätevin kokousten ilmottamiskeino.

Pyk. 3. Osuuskunnan esimiehen (tai hänen nimesään ja hänen valtuuttamanaan kirjurin) on kutsuttava koolle osuuskunnan ylimääräinen kokous, milloin johtokunnan enemmistö niin päättää tai milloin vähintään 10% jäsenistä sitä johtokunnalta kirjallisesti vaatii. Ilmotettaessa tällaisesta ylimääräisestä kokouksesta tulee mainita ei ainoastaan kokousaika ja -paikka, vaan myöskin se kysymys tai ne kysymykset, joiden käsittelyä varten kokous on kutsuttu, ja ilmottaminen on yleensä toimitettava sillä tavalla ja siinä järjestyksessä kuin valtion osuustoimintalaki yleisistä kokouksista määrää.

Pyk. 4. Kaikissa osuuskunnan kokouksissa on jokaisella jäsenellä ainoastaan yksi ääni, katsomatta siihen kuinka monta osuutta hän osuuskunnasta omistaa.

Pyk. 5. Osuuskunnan kokouksissa ei ole oikeutettu äänestämään valtakirjalla kukaan muu kuin osuuskunnan osuuksia omistavan osuustoiminnallisen yhdistyksen tai järjestön asianmukaisesti valtuutettu edustaja, hankin ainoastaan oman yhdistyksensä puolesta.

Huomattakoon kuitenkin tässä yhteydessä että Wisconsinin valtion uusi osuustoimintalaki myöntää myöskin n. s. alue-edustajain (territorial delegates) valitsemisen, joista jokainen edustaja saa edustaa korkeintaan kymmentä prosenttia osuuskunnan jäsenistä. Tällaisten alue-edustajain valinta tulee olemaan tärkeä etuoikeus varsinkin suurille osuuskauפוille tai sellaisille osuuskunnille, joiden jäseniä asuu hajallaan verraten laajalla alueella.

Pyk. 6. Jos osuuskunnan johtokunta niin hyväksi näkee, voi se järjestää paikkakunnalta poissa oleville jäsenille mahdollisuuden äänestää määrätyistä asioista postin kautta, siinä tapauksessa että osuuskunnan kirjuri hyvässä ajoin ennen kokousta on näille jäsenille lähettänyt kyseessäolevan esityksen tai esitykset siinä muodossa kuin ne tulevat kokouksessa äänestyksen kautta ratkaistavaksi. Jäsenen, joka tällä tavalla postin kautta äänestää jostakin asiasta, on äänestyslippunsa oheen liitettävä tällainen hänelle lähetetty kirjallinen äänestysesitys, ennenkun hänen äänensä voidaan ottaa lainmukaisesti huomioon.

Huom. Minnesotan osuustoimintalain mukaan ovat kaikki tällä tavoin postin kautta äänestäneet jäsenet katsottavat kokouksessa läsnäoleviksi, määriteltäessä kokouksen päätösvaltaisuutta kyseessäolevassa asiassa. Wisconsinin valtion lain mukaan taas ei niiltä saa ottaa lukuun kokouksen päätösvaltaisuutta määriteltäessä.

Pyk. 7. Osuuskunnan kokoukset ovat päätösvaltaisia, milloin valtion osuustoimintalain vaatima määrä jäseniä on kokouksessa saapuvilla. Mikään osuuskunnan kokous, jossa ei ole lain vaatimaa määrää jäseniä saapuvilla, ei ole laillinen eikä pätevä päättämään mistään asioista.

Wisconsinin valtion osuustoimintalain mukaan ovat kokoukset päätösvaltaisia silloin kun enemmistö jäsenistä on saapuvilla joko persoonallisesti tai n. s. alue-edustajien edustamina.

Michiganin valtion vanhempi osuustoimintalaki (vuodelta 1913) ei erikoisesti määrittele kokousten päätösvaltaisuutta, mutta senkin mukaan vaaditaan määrätyistä asioista päättämiseen, kuten esim. johtokunnan jäsenten erotta-

miseen ja perussääntöjen muuttamiseen, osuuskunnan jäsenten enemmistön kannatus. Michiganin valtion osuustoimintalaki vuodelta 1917 määrää 51% osuuskunnan jäsenistä olemaan saapuvilla, ennenkuin osuuskunnan kokoukset ovat päätösvaltaisia.

Minnesotan valtion osuustoimintalaki määrittelee kokousten päätösvaltaisuuden seuraavaan tapaan:

“Niin kauan kuin osuuskunnan jäsenmäärä on sataa pienempi, ovat sen laillisessa järjestyksessä koollekutsutut kokoukset päätösvaltaisia, silloin kun enemmistö osuuskunnan jäsenistä on kokouksessa saapuvilla. Jos osuuskunnan jäsenistö on sataa suurempi, niin ovat osuuskunnan kokoukset päätösvaltaisia, milloin vähintään 10% osuuskunnan jäsenistä on saapuvilla; tällöinkin tulee kokouksessa kuitenkin, ollakseen päätösvaltainen, olla läsnä vähintään 50 jäsentä.”

Minnesotan valtion osuustoimintalaki määrää sitäpaitsi, että osuuskunnan esimiehen ja kirjurin tulee nimikirjotuksillaan vahvistaa ja oikeaksi todistaa kokouksessa läsnäolevien jäsenten luettelo (joka on liitettävä kokouksen pöytäkirjaan).

Pyk. 8. Osuuskunnan vuosikokouksessa on johtokunnan laatiman työjärjestyksen mukaan:

- a) toimitettava äänivaltaisten jäsenten nimenhuuto sekä otettava varmuus siitä että kokous on lainmukaisessa ja sääntöperäisessä järjestyksessä koolle kutsuttu;
- b) esitettävä tilinpäätös ja tilikertomus kuluneelta tilikaudelta, tilintarkastajien sen johdosta antama lausunto sekä johtokunnan toimintakertomus;
- c) päätettävä tilintarkastajien lausunnon perusteella vastuuvapauden myöntämisestä johtokunnalle sekä keskusteltava ja päätettävä toimenpiteistä, joihin kuluneen vuoden hallinto ja siitä tehty tili saattavat antaa aihetta;
- d) määrättävä osuuskunnalle mahdollisesti kertyneen vuotuisen ylijäämän jakamisesta valtion osuus-

- toimintalain puitteissa, sekä ajasta, jolloin ylimääräosuudet jäsenille suoritetaan;
- e) valittava tarvittavat jäsenet ja varajäsenet johtokuntaan;
 - f) päätettävä kenen huoleksi annetaan tilintarkastus seuraavana tilikautena;
 - g) käsiteltävä keskusjärjestön (Keskusosuuskunnan) vuosikokousta varten laaditut alustukset sekä valita, mikäli mahdollista, edustaja tai edustajat keskusjärjestön vuosikokoukseen;
 - h) käsiteltävä muita kokouksessa mahdollisesti esille tulevia asioita ja niistä päätettävä.

Pyk. 9. Osuuskunnan puolivuosis kokouksissa on johtokunnan laatiman työjärjestyksen mukaan:

- a) esitettävä tili- ja toimintakertomus kuluneelta puolivuotiskaudelta sekä tilintarkastajain lausunto ja keskusteltava sekä päätettävä niiden mahdollisesti aiheuttamista toimenpiteistä;
- b) keskusteltava ja päätettävä muista kokoukselle esitetyistä asioista, joihin nähden sillä on laillinen ratkaisovalta.

VI:s luku. *Osuuskunnan johtokunta ja sen tehtävät.*

Pyk. 1. Osuuskunnan asioita valvoo ja sen liikettä johtaa seitsemänhenkinen johtokunta, joka valitaan osuuskunnan vuosikokouksessa seuraavaa valitsemisperiaatetta noudattamalla: ensimmäisessä kokouksessa näiden sääntöjen voimaanastuttua valitaan kaksi johtokunnan jäsentä yhdeksi vuodeksi, kaksi kahdeksi ja kolme kolmeksi vuodeksi; heidän seuraajansa valitaan kukin kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Valinnan tulee tapahtua lippuäänestyksellä, jossa jokaisella osuuskunnan täysivaltaisella jäse-

nellä on yksi ääni jokaista valittavaa johtokunnan jäsentä kohden.

Näissä mallisäännöissä halutaan terottaa sen selkan tärkeyttä että johtokunnassa aina on sellaisia jäseniä, jotka ovat perehtyneet osuuskunnan asioihin ja pystyvät niin ollen todella liikettä valvomaan. Niihin perehtyminen taas vaatii useimmissa tapauksissa vuosikausia tavallisetä työläiseltä tai farmarilta. Siinä tapauksessa, että kansanvaltaisuuden nimessä halutaan panna johtokunnan jäsenten palvelusaika ainoastaan yhdeksi vuodeksi, voidaan edelläoleva pykälä laatia sen mukaisesti esim. näin kuuluvaksi:

”Osuuskunnan asioita valvoo ja sen liikettä johtaa 7-henkinen johtokunta, jonka jäsenet valitaan osuuskunnan vuosikokouksissa lippuäänestyksellä aina vuodeksi kerrallaan.”

Yhdeksän tai yhdentoista jäsenen valitseminen osuuskunnan johtokuntaan on katsottava hieman liianlaiseksi, varsinkin sellaisissa tapauksissa, missä johtokunnan jäsenille maksetaan korvausta, koska kulut johtokunnan kokouksista tällöin nousevat suhteettoman suuriksi. Viisi jäsentä taas on kansanvaltaisuuden vaatimusten kannalta ehkä pidettävä liian pienenä.

Pyk. 2. Johtokunnan jäsenten tulee pysyä toimissaan siihen asti kunnes heidän seuraajansa on asianmukaisesti valittu.

Pyk. 3. Vakinaisten johtokunnan jäsenten lisäksi valitaan jokaisessa vuosikokouksessa neljä (4) varajäsentä, kukin vuodeksi kerrallaan. Siinä tapauksessa että joku johtokunnan vakinaisista jäsenistä vuosikokouksien välisellä ajalla tavalla tai toisella joutuu johtokunnasta eroon, on hänen tilalleen seuraavaan vuosikokoukseen asti kutsuttava suurimman äänimäärän saanut varajäsen.

Pyk. 4. Osuuskunnan vuosikokouksella tai puolivuosiokouksella on oikeus erottaa johtokunnan jäsen ennen hänen toimikautensa päättymistä ja valita tilalle uusi.

Pyk. 5. Johtokunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan, kirjurin sekä varakirjurin, jotka muodostavat osuuskunnan virkailijat. Johtokunnalla

on myöskin valta valita keskuudestaan erikoisia tehtäviä varten komiteoita, sikäli kuin se tarpeelliseksi näkee.

Pyk. 6. Johtokunta kokoontuu puheenjohtajansa (tai kirjurinsa) kutsusta niin usein kuin asiat sitä vaativat, mutta vähintään kerran kuukaudessa. Johtokunnan kokouksissa on kullakin sen jäsenellä yksi ääni. Äänten tasan sattuessa äänestyksissä on puheenjohtajalla valta ratkaista asia.

Pyk. 7. Johtokunnan jäsenten palkoista määräävät osuuskunnan jäsenet joko vakinaisissa tai ylimääräisissä osuuskunnan kokouksissa.

Pyk. 8. Kaikki johtokunnan viralliset päätökset ja kirjelmät sekä osuuskuntaa koskevat viralliset asiakirjat allekirjottavat osuuskunnan puolesta johtokunnan puheenjohtaja ja kirjuri.

Pyk. 9. Johtokunnan tehtäviin kuuluu:

a) valvoa että osuuskunnan liikettä hoidetaan osuustoimintaperiaatteiden, näiden sääntöjen ja osuuskunnan parhaan edun mukaisesti sekä että osuuskunnan kokousten päätökset pannaan asianmukaisesti täytäntöön;

b) palkata ja erottaa osuuskunnan liikkeenhoitaja sekä muut suorastaan johtokunnalle vastuunalaiset toimitsijat sekä laatia kaikki liikkeenhoitoa varten ja osuuskunnan toimitsijain, palvelijain ja asiamiesten ohjeeksi tarvittavat säännöt ja määrittelyt, jotka eivät saa olla ristiriidassa näiden sääntöjen kanssa; (milloin osuuskunnan edut sitä vaativat on johtokunnan vaa-dittava toimitsijoilta määrätty irtisanomisaika);

c) laatia toiminnastaan kertomus osuuskunnan vuosi- ja puolivuosisikokoukselle;

d) valmistaa näiden sääntöjen mukaan osuuskunnan kokouksissa esille tulevat tai muuten sen käsiteltäväksi jätetyt asiat;

e) jättää vuosikokoukselle valtion osuustoimintalain määräysten pohjalla laadittu ehdotus osuuskunnalle mahdollisesti kertyneiden ylijäämien jakamisesta tai käyttämisestä;

g) vaatia liikkeenhoitaja ja muut osuuskunnan palveluksessa olevat henkilöt, jotka ovat vastuunalaisia osuuskunnan rahavarojen tai omaisuuden hoidosta, antamaan siitä takauksen; tällainen takaus on hankittava luotettavalta takausyhtiöltä tai sitten on johtokunnalle jätettävä takuu jossakin muussa sen hyväksymässä muodossa ja osuuskunnan on maksettava takauksesta aiheutuvat kulut;

h) ottaa huomioon ja käsitellä kaikki keskusjärjestöltä (Keskusosuuskunnalta) tai sen alaosastoilta tulleet kirjelmät, valvoa että niin suuri osa kuin suinkin mahdollista osuuskauppaan ostetusta tavarasta ostetaan omasta tukkuliikkeestä, sekä kaikin tavoin avustaa keskusjärjestön toimesta paikkakunnalla harjoitettavaa osuustoiminnallista valistustyötä;

i) ryhtyä — osuuskauppojen johtokuntia varten laaditun ohjesäännön mukaisesti — kaikkiin toimiin, joiden tarkoituksena on turvata osuuskunnan liikkeen menestystä ja edistää osuuskunnan asioita sekä osuustoimintaliikettä yleensä.

VII:s luku. *Osuuskunnan virkailijat ja niiden tehtävät.*

Pyk. 1. Osuuskunnan esimiehen (johtokunnan puheenjohtajan) tehtävänä on:

a) johtaa puhetta kaikissa osuuskunnan ja sen johtokunnan kokouksissa;

b) allekirjottaa yhdessä osuuskunnan kirjurin kanssa kaikki osuuskuntaa koskevat velka- ja kauppa-kirjat, kiinteistön siirtoa koskevat asiakirjat, osuustodistukset (osakepaperit) sekä muut viralliset asiakirjat;

c) suorittaa muita sellaisia tehtäviä, mitä valtion osuustoimintalaki, nämä säännöt tai johtokunta kokouksessaan hänelle asettavat.

Pyk. 2. Osuuskunnan kirjurin tehtävänä on:

a) pitää selvää, mahdollisimman täydellistä sekä puolueetonta pöytäkirjaa kaikista osuuskunnan ja sen johtokunnan kokouksista;

b) yhdessä osuuskunnan esimiehen kanssa allekirjottaa sekä osuuskunnan laillisella leimalla varustaa sen antamat osuustodistukset (osakepaperit) ja muut viralliset asiakirjat ja sitoumukset;

c) hoitaa johtokunnan kirjevaihto sekä tallettaa osuuskunnalle kuuluvat asiakirjat ja kirjeet;

d) huolehtia kaikista osuuskunnan nimessä julkaistavista, lain vaatimista ilmoituksista;

e) toimittaa muita sellaisia tehtäviä, mitä osuuskunta tai sen johtokunta hänelle kulloinkin asettaa.

Rahastonhoitajan tehtävät on melkein jokaisessa osuuskaupassa siirretty liikkeenhoitajalle, jolla myöskin on takaus. Näin ollen on itse asiassa turhaa valita ensinkään erikoista rahastonhoitajaa osuuskunnalle, koska hänen toimensa tulisi olemaan vain nimellinen. Joissakin osuuskunnissa on kirjurin ja rahastonhoitajan toimet yhdistetty; kirjuria nimitetään tällöin sihteerirahastonhoitajaksi.

VIII:s luku. *Liikkeenhoitajan tehtävät ja velvollisuudet.*

Pyk. 1. Osuuskunnan liikkeenhoitajan tehtäviin ja velvollisuuksiin kuuluu:

a) hoitaa osuuskunnan liikkeen välitöntä johtoa johtokunnan antamien ohjeiden ja liikkeenhoitajain

ohjesäännön mukaisesti, johtokunnan valvonnan alaisena;

b) johtokunnan lähempien ohjeiden mukaisesti palkata ja erottaa liikkeen palveluskunta, paitsi sellaisissa tapauksissa, joissa johtokunta haluaa nimenomaan pidättää tällaisen palkkaamis- ja erottamis-oikeuden itselleen;

c) huolehtia siitä, että osuuskunnan asioista ja liikkeestä kaiken aikaa pidetään kirjan- ja tilinpitoa, joka antaa oikean ja tarkan kuvan osuuskunnan liikkeen tilasta, sekä vaadittaessa alistaa liikkeen kirjanpito ja tiliasema johtokunnan tai keskusjärjestön edustajan tarkastettavaksi;

d) kuukausittain laatia selostus liikkeen kulusta ja tilasta johtokunnalle sekä yleensä antaa johtokunnalle kaikki numerot, tiedot ja selitykset, jotka tekevät sille mahdolliseksi kulloinkin saada selvän käsityksen liikkeen tilasta;

e) sijoittaa kaikki hänen haltuunsa tulevat, osuuskunnalle kuuluvat rahavarat johtokunnan valitsemaan pankkiin, maksaa kaikki laskut ja menot pankkiosoituksilla (checks) sekä hankkia luotettavalta takausyhtiöltä niin suuri takaus kuin hänen käsittelemiensä osuuskunnan rahavarojen määrä edellyttää ja osuuskunnan johtokunta vaatii; korvaus tällaisesta takauksesta ollen osuuskunnan suoritettava;

f) toimittaa kaikki tavaraostokset osuuskauppaan (mikäli ne on jätetty hänen huolekseen) mahdollisimman huolellisesti ja edullisesti — pyrkien tällöin, mikäli suinkin mahdollista, aina antamaan etusijan omalle osuustukkuliikkeelle — sekä myöskin tarmokkaasti

valvoa että osuuskaupan menot eivät nouse kohtuuttoman korkeiksi;

g) huolehtia siitä että kaikki osuuskunnan omaisuus on aina hyvin ja asianmukaisesti vakuutettu tulipalon varalta;

h) täyttää ja suorittaa muita tehtäviä liikkeenhoitajien ohjesäännön tai johtokunnan lähempien määräysten mukaisesti.

IX:s luku. *Inventaarin otto.*

Pyk. 1. Osuuskunnan tavaravarastosta ja muusta omaisuudesta on vähintään joka kuuden kuukauden päästä otettava inventaari (hinnoteltu omaisuus- ja tavaraluetelo), jonka ottamisesta huolehtii erikoinen joko vuositai puolivuosis kokouksen tai (jollei vuositai puolivuosis kokous halua tällaista komiteaa valita) johtokunnan valitsema inventaarikomitea. Tämän komitean velvollisuus on m. m. valvoa, että tavarat inventaarissa hinnotellaan niiden oikeasta arvosta, että tilinpäätöksessä otetaan huomioon asianmukaiset arvonalennukset ja poistot jne., ja on komitea yleensä vastuussa siitä että osuuskunnan omaisuuden ja tavaravaraston arvo on totuudenmukaisesti esitetty inventaarissa.

Pyk. 2. Osuuskunnan inventaariluetelo on aina laadittava kaksoiskappaleena, joista toinen jää inventaarikomitean haltuun.

Pyk. 3. Liikkeenhoitajan vaihdoksen sattuessa osuuskunnan liikkeessä on toimitettava inventaari, jonka tulee, mikäli mahdollista, olla sekä eroavan että toimeenastuvan liikkeenhoitajan hyväksymä.

X:s luku. *Tilinpäätökset ja tilintarkastus.*

Pyk. 1. Osuuskunnan tilit päätetään puolivuositain ja on ne viimeistään päivää tilikauden päättymisen jälkeen jätettävä tilintarkastajille yhdessä kaikkien osuuskunnan toimintaa ja tiliasemaa valaisevien pöytä- ja asiakirjojen sekä osuuskunnan jäsenluettelon kanssa. Tilintarkastajien tulee antaa tileistä lausuntonsa viimeistään päivää sen jälkeen kuin tilit on heidän tarkastettavakseen jätetty.

Pyk. 2. Osuuskunnan johtokunnan tulee pyrkiä järjestämään asiat niin, että osuuskunnan tilien tarkastus voidaan suorittaa keskusjärjestön (Keskusosuuskunnan) palveluksessa olevilla tilintarkastajilla.

Pyk. 3. Milloin osuuskunnan asiat näyttäivät sitä vaativan, on johtokunnalla sekä oikeus että velvollisuuskin tarkastuttaa tilit useamminkin kuin puolivuositain.

Pyk. 4. Tilintarkastajain työn helpottamiseksi tulee johtokunnan huolehtia:

a) että kuitit, tavaralaskut, pankkiosoitukset y. m. ennen tilintarkastajain tuloa järjestetään samaan järjestykseen kuin missä ne on kirjoihin viety;

b) että tilikauden päättyessä valmistetaan asianmukaisen inventaarin ohella myöskin luettelo n. s. vaihtuvista tilisaatavista, velkakirjaveloista, käsillä olevien rahojen määrästä jne. sekä että inventaarikomitean jäsenet tai johtokunnan valitsemat luottohenkilöt nimikirjotuksillaan vahvistavat nämä luettelot;

c) että johtokunnan jäsenet päättävät niistä prosentimääristä, mitkä otetaan käytäntöön tehdessä asianmukaisia poistoja eli arvonalennuksia kalustosta, ajovälineistä, rakennuksista jne.

XI:s luku. *Ylijäämien jako.*

Pyk. 1. Osuuskunnan johtokunnan on valmistettava osuuskunnan vuosikokoukselle valtion osuustoimintalain kanssa sopuoinnussa oleva ehdotus osuuskunnan liikkeen- teosta mahdollisesti kertyneen nettoylijäämän jakamisesta tai käyttämisestä, ottaen tällöin huomioon, että 5% yli- jäämistä on siirrettävä osuuskunnan valistustyö- eli kas- vatusrahastoon, että sitä lain kohtaa noudatetaan, joka määrää osan ylijäämistä siirrettäväksi osuuskunnan vara- rahastoon sekä että osuuspääomalle ei saa maksaa enem- pää kuin korkeintaan 6% korkoa.

Ylijäämien siirtämisestä osuuskunnan vararahastoon mää- räävät Wisconsinin ja Minnesotan osuustoimintalaki samoin- kuin myöskin Michiganin valtion vanhempi osuustoiminta- laki (vuodelta 1913) yhtäpitävästi, että vararahastoon on siirrettävä vähintään 10% osuuskunnan ylijäämästä siihen asti kunnes vararahasto tekee 30% osuuskunnan täysin- maksetusta pääomasta. Eroa on näiden eri valtioiden osuus- toimintalakien välillä vain siinä, että Wisconsinin laki mää- rää vararahastoon siirrettävän summan laskettavaksi yli- jäämästä ennenkun tästä on mitään muuta siirtoa tai varaus- ta tehty, jotavastoin Minnesotan (samoinkun Michiganinkin vanhempi) osuustoimintalaki asettaa osuuspääomalle mak- settavan koron etutilalle. Michiganin uudempi osuustoiminta- laki (vuodelta 1917) jättää nämä asiat (sekä vararahastoon siirron että osuuspääomalle maksettavan koron) osuuskun- nan säännöissä (by-laws) määriteltäväksi.

Valistus- eli kasvatusrahastoon siirrettävään prosentti- määrään nähden määrittelee sekä Minnesotan että Wiscon- sinin osuustoimintalaki, että se saa olla korkeintaan 5%. Michiganin kumpainenkaan osuustoimintalaki ei puhu valis- tusrahastosta mitään.

Osuuspääomalle maksettavan koron rajoittaa Michiganin vanhempi osuustoimintalaki kuuteen ja uudempi seitsemään prosenttiin. Wisconsinin ja Minnesotan osuustoimintalakien mukaan saa se olla korkeintaan 8% ylijäämistä (Otettakoon tässä huomioon että näiden eri valtioiden osuustoimintalait eroavat jonkun verran toisistaan siihen nähden, missä jär- jestyksessä varaukset osuuspääoman korkoa, vararahastoa ja valistusrahastoa varten on ylijäämästä tehtävä).

”Nettoylijäämällä” tarkotetaan ylläolevassa pykälässä sitä summaa joka jää, kun bruttoylijäämästä (eli kokonais-

voitosta) vähennetään osuuskunnan liikkeenteosta aiheutuneet yleiset menot eli kulungit (mutta ei osuuspääomalle maksettavaa korkoa).

Pyk. 2. Niin kauan kuin osuuskunnan osuuspääoma on pieni ja sen käyttövarat riittämättömät, tulee osuuskunnan liikkeenteosta syntyneet ylijäämät jakaa osuuskunnan osuuksissa eikä rahassa. Kunnes jäsen on näiden sääntöjen III:n luvun toisen pykälän mukaisesti lunastanut itselleen osuutta, on hänen ylijäämäosuutensa vuosittain siirrettävä hänen hyväkseen osuuspääomatilille.

Pyk. 3. Osuuskunnan johtokunnalla on, laatiessaan ehdotusta vuotuisten ylijäämien jakamisesta, oikeus ottaa huomioon myöskin osuuskunnan palveluskunta, noudattaen tällöin kaikissa suhteissa mahdollisimman tasapuolista jakamisperustetta ja yleensä ottaen huomioon, mitä valtion osuustoimintalaki tässä suhteessa mahdollisesti määrää.

Tällaisen oikeuden antaa sekä Wisconsinin että Minnesotan osuustoimintalaki. Michiganin kumpainenkaan osuustoimintalaki ei puhu siitä mitään.

Pyk. 4. Siinä tapauksessa että ylijäämien jaossa otetaan huomioon myöskin ne ostajat, jotka eivät ole osuuskunnan jäseniä eivätkä omista sen osuuksia, on heillä oikeus saada ainoastaan puolet siitä mitä osuuskunnan osuuksia omistavat ostajat saavat. Tällaisille osuuksia omistamattomille ostajille on heidän ylijäämäosuutensa jaettava osuuskunnan osuuksien muodossa (tai siirrettävä se heidän hyväkseen osuuspääomatilille) siihen asti kunnes he ovat lunastaneet näiden sääntöjen määräämän minimimäärän osuuksia.

Pyk. 5. Kaikesta ylijäämien jaosta ja käytöstä määrää osuuskunnan vuosikokous johtokunnan tekemän esi-

tyksen perusteella valtion osuustoimintalain määräysten mukaisesti.

XII:s luku. *Sääntöjen muutokset.*

Pyk. 1. Näihin sääntöihin voidaan tehdä muutoksia joko osuuskunnan varsinaisissa kokouksissa tai sitä varten kutsutuissa ylimääräisissä kokouksissa, jos kokouksessa on saapuvilla päätösvaltainen määrä osuuskunnan jäseniä ja enemmistö niistä kannattaa muutosesityksen hyväksymistä.

Pyk. 2. Mitään sääntömuutoksia, jotka ovat ristiriidassa yleisesti hyväksytyjen osuustoimintaperiaatteiden tai valtion osuustoimintalain kanssa, ei jäsenistöllä ole oikeutta hyväksyä.

Johtokunnan ohjesääntö

(Amerikan suomalaisia osuuskauppoja varten)

1 pyk. Yleiset velvollisuudet.

Johtokunnan tulee kaikella huolella, tarmolla ja tarkkuudella hoitaa osuuskunnan liikettä osuustoimintalain, osuuskunnan sääntöjen sekä tämän ohjesäännön mukaisesti sekä katsoa että osuuskunnan kokousten päätökset pannaan asianmukaisesti täytäntöön.

2 pyk. Johtokunnan kokoukset.

Johtokunnan varsinaiset kokoukset pidetään kunkin kuukaudenna sunnuntaina (tai jonakin muuna viikon päivänä).

Ylimääräinen johtokunnan kokous voidaan pitää milloin osuuskunnan esimies katsoo sen pitämisen tarpeelliseksi tai milloin vähintään kaksi johtokunnan jäsentä sitä vaatii. Kutsu ylimääräiseen kokoukseen annettakoon, jollei erinomainen kiireellisyys ole tarpeen, viimeistään kahta päivää ennen kokousta.

Johtokunnan kokouksessa johtaa asioiden käsittelyä (liikkeenhoitajan tai johtokunnan kirjurin laatiman esityslistan mukaan) puheenjohtaja tai hänen ollessaan estettynä varapuheenjohtaja.

Keskustelun päätyttyä tehdään esilläolevasta asiasta päätös siten, että kukin jäsen lyhyesti ilmaisee siitä mieltänsä tai ratkaistaan asia tavallisella kättennostoäänestyksellä. Vaalit voidaan, jos niin halutaan, toimittaa lippuäänestyksellä.

Johtokunnan päätöksistä, jotka koskevat liikeasioita, eivät johtokunnan jäsenet saa antaa tietoja sivullisille, koska se voisi johtaa kaikenlaisiin huhupuheisiin ja rettelöihin.

Osuuskunnan liikkeenhoitajan on, paitsi milloin johtokunta erinäisiin kysymyksiin nähden toisin päättää, otettava osaa osuuskunnan kokouksiin, joissa hänellä on puheoikeus, mutta ei äänivaltaa.

3 pyk. Johtokunnan pöytäkirja.

Johtokunnan kokouksissa laatii johtokunnan kirjuri lyhyen, mutta mahdollisimman asiallisen ja tarkan päätöspöytäkirjan esilläolevista asioista.

Johtokunnan jäsenellä, joka äänestettäessä on jäänyt vähemmistöön, on oikeus, jos hän niin haluaa, syihin perustuvan lausunnon nojalla merkityttää eroava mielipiteensä pöytäkirjaan.

Johtokunnan pöytäkirja tarkastetaan — mikäli suinkin mahdollista — heti (s. o. ennen kokouksen päättymistä) ja on kokouksen puheenjohtajan ja kirjurin se kokouksen puolesta allekirjoitettava.

(Suomessa käytetään osuuskaupoissa sellaista tapaa että kaikki johtokunnan läsnäolevat jäsenet allekirjoittavat pöytäkirjan).

4 pyk. Johtokunnan velvollisuudet osuuskaupan kokouksiin nähden.

Johtokunnan tulee osuuskunnan sääntöjen määräämässä järjestyksessä kutsua koolle osuuskunnan kokoukset säännöissä määrättyinä aikoina sekä muulloinkin, silloin kun johtokunta sen tarpeelliseksi katsoo tai kun vähintään kymmenesosa osuuskunnan jäsenistä sitä johtokunnalta kirjallisesti vaatii.

Johtokunnan tulee valmistaa osuuskunnan kokouksissa käsiteltävät asiat sekä laatia kutakin kokousta varten esitys kokouksen työjärjestykseksi.

5 pyk. Johtokunnan suhde liikkeen henkilökuntaan.

Johtokunta päättää osuuskunnan liikkeenhoitajan, eri liikeosastojen, sivumyymäläin ja tuotantolaitosten hoitajain toimien täyttämisestä sekä heidän erottamisestaan ja määrää heidän palkkansa. Myöskin muun liikkeessä tarvittavan henkilökunnan ottaa ja erottaa johtokunta liikkeenhoitajan esitysten perusteella, paitsi jos se nimenomaan luovuttaa tämän vallan liikkeenhoitajalle.

Liikkeenhoitaja enempää kuin muutkaan osuuskunnan palveluksessa vakinaisella palkalla olevat henkilöt eivät saa olla johtokunnan jäseniä.

Liikkeenhoitajalle ja muille osuuskunnan henkilökuntaan kuuluville antaa johtokunta heidän toimestaan erotessaan palvelustodistuksen, jossa totuudenmukaisesti arvostellaan todistuksen saajan osuustoimintaharrastus, ammattitaito, rehellisyys ja käytännöllinen kyky suorittaa ämmattiinsa kuuluvat tehtävät. Todistukset allekirjoittavat johtokunnan puheenjohtaja ja kirjuri.

Johtokunnalla on oikeus milloin tahansa vaatia liikkeen hoitajalta selvitystä osuuskunnan kirjanpidosta y. m. kauppa koskevista asioista.

6 pyk. Johtokunnan suhde tavarain ostoon.

Osuuskaupan alkaessa liikkeensä päättää johtokunta, liikkeenhoitajan esityksestä, mitä tavaroita on myytäväksi hankittava. Jos myöhemmin on tarpeen ryhtyä pitämään kaupan muitakin tavaroita tai tavararyhmiä, on johtokunnan asiana, liikkeenhoitajan sekä johtokunnan valitseman erikoisen ostokomitean esityksestä tai heidän mieltään kuultuaan, tehdä asiasta päätös.

Osuuskunnan pienemmät ("juoksevat") ostokset toimittaa liikkeenhoitaja. Milloin kyseessä on huomattavampi ostoerä yhdellä kertaa samalta liikehuoneelta, on liikkeenhoitajan neuvoteltava siitä johtokunnan valitseman ostokomitean kanssa ja saatava ostoon heidän suostumuksensa.

Kaikissa ostoksissa on pyrittävä antamaan etusija omalle osuustukkuliikkeelle (Keskusosuuskunnalle). Johtokunnan on jokaisessa kuukausikokouksessaan vaadittava liikkeenhoitajalta selostus siitä, minkä verran tavaraa on edellisen kuukauden ajalla ostettu omalta tukkuliikkeeltä.

Ostettaessa tavaroita osuuskauppaan on katsottava:

- a) että vain kunnollista ja kaupaksikäyväää tavaraa ostetaan;
- b) että vähemmän kysyttyjä tavaroita ostetaan ainoastaan tarkan harkinnan perusteella ja mahdollisimman pienissä erissä;
- c) että koetetaan hankkia laadultaan parasta tavaraa kohtuulliseen hintaan, toisin sanoen että ostokset yleensä tehdään mahdollisimman edullisesti;
- d) että tavaroita tilataan yleensä vain niin suurissa erissä, että voidaan niiden otaksua tulevan myydyiksi viimeistään parin kuukauden kuluessa, mieluummin pikemminkin;
- e) että tavarat, mikäli mahdollista, ostetaan käteisellä.

Jos tavaramääriin tai tavarain laatuun nähden osoittautuu tarpeelliseksi muuttaa johtokunnan antamia ohjeita, tehköön liikkeenhoitaja siltä esityksen johtokunnalle.

Osuuskunta tai sen johtokunta ei ole vastuussa sellaisista tavaratilauksista, jotka liikkeenhoitaja on tehnyt vastoin johtokunnan ohjesääntöä tai sen pöytäkirjaan merkityä päätöstä, vaan on niistä liikkeenhoitajan itse vastattava.

7 pyk. Johtokunnan suhde tavarain myyntiin.

Osuuskunnan tavarain myyntihinnat määrää liikkeenhoitaja, neuvoteltuaan ensin johtokunnan kanssa yleisestä hinnoitteluperiaatteesta sekä saatuaan siihen johtokunnan suostumuksen.

Missä johtokunta on keskuudestaan valinnut erikoisen liikkeenhoitoa valvovan komitean, tulisi tämän komitean aina tuon tuostakin tutkia ja tarkistaa tavarain hinnoittelua osuuskaupassa.

Varsinkin kappale-, kangas- ja rihkamataravaroiden osto- ja myyntihinnat tulee liikkeenhoitajan merkitä (ostohinnat kirjainmilla) niihin kiinnitettyihin hintalippuihin. Muut tavarat on hinnoitettava aakkosellisesti järjestettyyn erikoiseen hinnoittelukirjaan.

Johtokunta ei saa omalla vastuullaankaan myydä kenelkään tavaraa velaksi. Käytännöllisten syiden vuoksi voidaan kuitenkin valtion ja kunnan laitoksille, osuuskunnille, yhdistyksille jne. myöntää tavaroita laskua tai vastakirjaa vastaan, mutta tällaisista poikkeuksista on johtokunnan kussakin tapauksessa erikseen päätettävä ja näin syntyneet velat on osuuskunnalle maksettava viimeistään kuukauden kuluessa.

Myynti- ja rahatulojen jatkuvasta ja säännöllisestä tarkkailusta tulee johtokunnan (tai sen valitseman liikkeenhoitoa valvovan komitean) pitää erityistä huolta. Tätä varten on jonkun, johtokunnan tai siihen tehtävään valitseman henkilön käytävä jokaisen kuukauden viimeisenä päivänä lukemassa kassaregisteri ja annettava muistiinottamansa numerot tilikauden loputtua hyvissä ajoin tilintarkastajalle.

Jos osa osuuskunnan kauppataravaroista satunnaisen turmelumisen tai jonkin muun syyn takia tulee kaupaksi käymättömäksi, tehkään liikkeenhoitaja johtokunnalle ehdotuksen niiden myymisestä erikoisalennuksella.

8 pyk. Liikkeenhoitoa koskevat velvotukset.

Johtokunnan tulee vaatia liikkeenhoitajalta jokaiseen johtokunnan kuukausikokoukseen mahdollisimman täydellinen ja seikkaperäinen tiliraportti, josta ilmenevät liikkeen edellisen kuukauden myynnit, tavaraoستot, tulot, menot, tili- ja velkakirjasaatatavat, tili- ja velkakirjavelat jne. Johtokunnan on pyrittävä siihen, että tällainen kuukausiraportti laaditaan sen mallin mukaan, joka on tähän teokseen liitetty (Liite IV) ja josta arvioidun inventaarin perusteella voidaan nähdä myöskin liikkeen teosta kuukauden kuluessa saatu ylijäämä tai tappio.

Johtokunnan tulee jokaisessa kuukausikokouksessaan huolellisesti läpikäydä ja tarkastaa tällainen liikkeenhoitajan esittämä tiliraportti, arvostella sitä sekä päättää, mihin toimenpiteisiin siinä kulloinkin ilmenevien seikkojen ja numeroiden johdosta on ryhdyttävä.

Johtokunnan tulee huolehtia siitä, että osuuskunnan kir-

Janpidossa otetaan käytäntöön n. s. Nurmen järjestelmä, joka on erikoisesti osuuskauppojen tarpeiden mukaisesti sovitettua amerikkalaista kaksinkertaista kirjanpitoa ja jota varten keskusjärjestöltä (Keskusosuuskunnalta) on saatavissa kaikki tarpeelliset kirjat ja välineet.

Hyvä tapa osuuskunnan liikkeen valvonnassa olisi antaa parin johtokunnan jäsenen (tai liikkeenhoitoa valvovan komitean) tehtäväksi tarkastaa kaikki osuuskunnalle saapuneet laskut esim. kerran viikossa. Tätä tapaa noudattaessa ei liikkeenhoitajalla ole oikeutta maksaa mitään laskua (pieniä, kiireellisiä maksettavia ehkä lukuunottamatta), ennenkun nämä johtokunnan edustajat ovat ne nimikirjotuksillaan maksettavaksi hyväksyneet.

Johtokunnan on myöskin valvottava, että kaikki liikkeen maksut suoritetaan pankkiosoituksilla (checks) tai sitten että niistä vaaditaan asianmukainen, pätevä kuitti.

9 pyk. Inventtaus ja tilinpäätöksen valmistelu.

Osuuskunnan tavaravarasto ja muu omaisuus on inventeerattava ja täydellinen tilinpäätös tehtävä puolivuositain sekä aina liikkeenhoitajan vaihtuessa.

Inventtauksen toimittaa — liikkeenhoitajan ja kauppa-apulaisten avustamana — joko inventaarikomitea, tilintarkastuskomitea tai (missä jompakumpaa näistä ei ole käytännössä) johtokunnan sitävarten valitsemat henkilöt.

Inventaariluetteloon merkitään tarkalleen koko varasto ja kunkin tavaran ostohinta, kuitenkin niin että sellaiselle tavaralle, jonka myyntimahdollisuudet ovat huonontuneet tai jonka hinta on laskeutunut, merkitään ostohintaa alempi arvo, jottei tavaravarastoa arvosteltaisi liian korkeaksi ja osuuskunnan taloudellista asemaa siten esitettäisi edullisemmaksi kuin se todellisudessa on.

Kun inventtaus on päättynyt, huolehtikoon johtokunta siitä, että liikkeenhoitaja tai kirjanpitäjä laatii tilinpäätöksen asianmukaisesti hyväksytyjen perusteiden mukaan.

Ennen tilinpäätöksen laatimista on kaikilta myyjiltä hankittava tilijäljennökset (statements) ja verrattava ne osuuskaupan tilikirjaan, jolloin mahdolliset eroavaisuudet on tarkoin selvittävä.

Valmistunut tilinpäätös on johtokunnan tarkastettava osuuskunnan tilikirjojen ja myyjiltä saatujen tilijäljennösten perusteella.

10 pyk. Johtokunnan vuosikertomus.

Kunkin tilikauden loputtua tulee johtokunnan valmistaa tarkka kertomus liikkeen toiminnasta edellisellä tilikaudella ja sen rahallisesta asemasta. Tämä kertomus ja tilit liitet-

neen sekä tilintarkastajain niistä antama lausunto on vähintään viikon ajan ennen vuosi- ja puolivuositilintarkastusta pidettävä jäsenten nähtävänä.

Vuosikertomuksessaan on johtokunnan esitettävä:

- a) yleiskatsaus osuuskunnan toimintaan ja osuuskuntaa koskeviin yleisiin osuustoiminnallisiin tapahtumiin;
- b) tietoja jäsenkunnasta (lukumäärä, liittymiset ja eroamiset sekä syyt niihin ja jäsenten jakautuminen ammattitain);
- c) tietoja liikkeen toimihenkilöistä;
- d) tietoja liikevaihdosta;
- e) tiliasema tilikauden lopussa sekä tilikauden voitto- ja tappiotili;
- f) selityksiä tärkeimpiin tileihin;
- g) tilastoa liikkeen eri osastojen toiminnasta;
- h) tilastoa tärkeimpien kauppatavaroiden kulutuksesta kuluneella tilikaudella;
- i) tilastoja osuuskunnan kaikinpuolisesta kehityksestä vuodesta toiseen.

11 pyk. Muita johtokunnan tehtäviä.

Edelläesitettyjen tehtävien lisäksi tulee johtokunnan:

- a) toimia osuustoiminnallisen valistustyön edistämiseksi paikkakunnalla sekä osuustoiminnallisen hengen elvyttämiseksi jäsenistön keskuudessa;
- b) huolehtia että osuuskunnan jäsenistä pidetään luetteloa, johon numero- ja aikajärjestyksessä merkitään kunkin jäsenen nimi, ammatti ja asuinpaikka, osuuksien luku, osuuskuntaan liittymis- ja osuuskunnasta eroamispäivä jne. sekä että kunkin vuoden lopussa laaditaan jäsenistä aakkosjärjestyksessä oleva nimiluettelo, josta jäljennös on lähetettävä keskusjärjestölle;
- c) huolehtia siitä että maksettavaksi langenneet osuusmaksut aikanaan kerätään jäseniltä;
- d) määrätä osuuskunnan myymäläin aukioloajat ja antaa niiden muutoksista jäsenille tieto hyvissä ajoin ilmoituksilla, jotka naulataan myymäläin seinäin;
- e) määrätä liikkeenhoitajan ja apulaisten loma-ajat, viimeksimainitut liikkeenhoitajan esityksestä;
- f) pitää huolta siitä, että liikkeenhoitaja sekä muut osuuskunnan rahavarojen käsittelystä vastuunalaiset henkilöt ovat riittävän takauksen alaisia;
- g) vakuuttaa osuuskunnan tavaravarasto ja muu omaisuus tulipalon varalta, mikäli mahdollista sen täydestä arvosta;

- h) valvoa että kaikki valtion, liittovaltion y. m. vaatimat vero- y. m. raporttikaavakkeet tulevat ajallaan asianmukaisesti täytetyiksi; samaten huolehtia myöskin siitä että keskusjärjestöstä (Keskusosuuskunnasta) lähetetyt tilasto- y. m. kyselykaavakkeet asianmukaisesti täytetään ja palautetaan;
- i) yleensä antaa kaikki osuuskaupan hoidossa tarpeelliset ohjeet ja määräykset asianomaisille osuuskunnan toimitsijoille ja toimihenkilöille.

12 pyk. Johtokunnan työnjako.

Voidakseen riittäväällä tehokkuudella suorittaa moninaisia tehtäviään ja tarpeellisella tarkkuudella seurata tätä ohjeääntöä, tulee johtokunnan jakaa työt jäsentensä kesken, valitsemalla tarpeellisia alakomiteoita. Tällaisista alakomiteoista mainittakoon: agitatsioonikomitea (osuustoiminnallisen valistustyön harjottamista varten paikkakunnalla), ostokomitea (joka neuvottelee ja päättää yhdessä liikkeenhoitajan kanssa ostoista), liikkeenhoitoa valvova komitea (joka on varsinkin suuremmissa osuuskaupoissa tarpeen valvomaan lähemmin liikkeenhoitopuolta), inventaarikomitea (joka huolehtii inventaarin otosta), tilintarkastuskomitea (joka suorittaa alustavan työn tilintarkastuksessa) jne. Tietysti voidaan inventaarikomitea ja tilintarkastuskomitea kokouksessa valita, jos niin halutaan, ulkopuolelta johtokunnan osuuskunnan jäsenkokouksessa, mutta sellainen ei ole suositeltavaa. Inventaari- ja tilintarkastuskomitean tehtävät voidaan sitäpaitsi antaa samalle komitealle.

Yksityisellä johtokunnan jäsenellä ei ole oikeutta muussa tapauksessa kuin johtokunnalta nimenomaan saamiensa valtuuksien nojalla tai johtokunnan kokouksissa sekaantua kaupan asiain hoitoon.

Osuuskaupan liikkeenhoitajan ohjesääntö

1. Yleisiä määräyksiä.

Liikkeenhoitaja on velvollinen kaikella huolella ja ahkeruudella hoitamaan osuuskunnan liikettä tämän ohjesäännön ja johtokunnan päätösten mukaisesti.

Erikoisesti tulee hänen pitää huolta osuuskunnan tavara-varaston ja sekä kiinteän että irtaimen omaisuuden hoidosta, valvoa liikkeen palveluskunnan toimintaa sekä huolehtia siitä että kukin heistä täyttää tehtävänsä.

Ellei liikkeellä ole varsinaista kirjanpitäjää, tulee liikkeenhoitajan päivittäin ja täsmällisesti hoitaa liikkeen kirjanpito sen järjestelmän mukaisesti, jonka johtokunta tai keskusjärjestö määrää otettavaksi käytäntöön.

Osuuskunnan johtokunnalle tulee liikkeenhoitajan esittää vähintään kerta kuukaudessa kaikki liikettä koskevat asiat: esitykset liikkeen raha-asiaan järjestämisestä, ostoksista, varaston suuruudesta, inventtauksesta, kirjanpidosta jne.

Samoin tulee hänen laatia kuhunkin johtokunnan varsinaiseen kokoukseen (s. o. tavallisesti kuukausittain) mahdollisimman seikkaperäinen tiliraportti (tilikatsaus) edelliseltä kuukaudelta sekä neuvotella johtokunnan tai sen asianomaisen alakomitean kanssa niistä toimenpiteistä, joihin tämä kuukausiraportti mahdollisesti antaa aihetta, samatenkuin myöskin toimenpiteistä, jotka aiheutuvat tavarain ostosta, vastaanotosta ja myynnistä sekä yleisestä liikkeenhoidosta.

Liikkeenhoitajan tulee yleensä panna täytäntöön kaikki johtokunnan päätökset, mikäli niiden täytäntöönpano ei kuulu jonkun johtokunnan toimihenkilön tai osuuskunnan virkailijan sääntömääräisiin tehtäviin tai ole nimenomaan annettu tämän tehtäväksi.

2. Liikkeenhoitajan suhde palveluskuntaan.

Liikkeenhoitajan tulee terottaa osuuskunnan palveluskunnalle, että nämä ovat ostajakunnan palvelijoita sekä olla itse heille tässä suhteessa hyvänä esimerkkinä.

Aina on hänen myöskin toiminnassaan noudatettava ja liikkeen palveluskunnalle opetettava sellaisia toimintatapoja, jotka ovat osuustoimintaliikkeen periaatteiden kanssa sopu-soinnussa ja joissa joukkojen etu otetaan varteen.

Liikkeenhoitajan tulee myöskin edistää hyvän sovun ylläpitämistä liikkeen henkilö- eli palveluskunnan keskuudessa, kohdella heitä toverillisesti ja tasa-arvoisesti sekä tuon tuostakin pyrkiä neuvottelemaan heidän kanssaan liikkeen etua ja edistymistä koskevista kysymyksistä ja, mikäli mahdollista, ottaa varteen heidän mielipiteensä ja huomautuksensa.

3. Liikkeen kaluston ja kiinteimistön hoito.

Liikkeenhoitajan on pidettävä luetteloja osuuskunnan kalustosta ja valvottava että se on aina hyvässä kunnossa. Samoin on hänen valvottava että osuuskunnan kiinteimistöä huolella hoidetaan ja että osuuskunnan rakennukseen kuuluvat ovet, akkunat, portaat, lukot, saranat, myymäläpöydät, hyllyt jne. ovat kunnossa.

Kaluston täydentämisestä on liikkeenhoitajan myös huolehdittava; sitä koskevat ehdotukset on kuitenkin paras alistaa johtokunnan ratkaistavaksi.

4. Osuuskunnan liikekirjevaihto.

Osuuskunnan tavaraliikettä koskevan kirjevaihdon hoitaa liikkeenhoitaja, joka myöskin avaa kaupan osoitteella saapuvan postin ja huolehtii siitä että kirjeissä olevat asiat tulevat aikanaan ja asianmukaisesti toimitetuiksi.

Liikkeenhoitajan tehtävänä on myös valvoa, että kaikista lähetetyistä kirjeistä säilytetään liikkeessä jäljennös ja että saapuneet kirjeet, laskut ja muut asiapaperit asianmukaisesti järjestetään ja säilytetään.

Kirjeissä mainitut, johtokunnalle tai erinäisille johtokunnan toimihenkilöille tarkoitetut asiat on liikkeenhoitajan viipymättä saatettava asianomaisten tietoon.

Keskusjärjestöltä (Keskusosuuskunnalta) saapuneet kiertokirjeet on liikkeenhoitajan jätettävä osuuskunnan esmiehelle tai kirjurille johtokunnan kokouksissa luettavaksi.

5. Tavaroiden osto.

Liikkeenhoitajan on apulaistensa avustamana valvottava, etteivät eri tavaralajit pääse myymälöistä loppumaan, vaan että niitä tilataan hyvissä ajoin tarpeellinen määrä lisää. Erikolseen muistikirjaan on liikkeenhoitajan merkittävä ostettavat tavarat. Samaten on liikkeenhoitajan tähän muistikirjaan tehtävä merkinnät niistä uusista tavaralajeista, joita liikkeeseen on hankittava.

Ostoksiin nähden on hänen tämän lisäksi otettava tarkoin huomioon johtokunnan ohjesäännön 6:nnessä pykälässä annetut ohjeet.

6. Tavaroiden vastaanotto.

Niin pian kuin tavara on myyjältä saapunut, tulee liikkeenhoitajan huolehtia siitä että se tulee punnituksi (tai mitatuksi) ja että sen laatu ja kunnollisuus huolellisesti tutkitaan.

Jos saapuneessa tavaralähetyksessä huomataan painotai mittavaajausta rahtikirjaan merkittyyn määrään nähden, on liikkeenhoitajan tehtävä siitä huomautus rahtikirjaan tai laadittava siitä erikoinen asiakirja. Huomautus on kummasakin tapauksessa tavaran tuojan (ajurin, lähetin t. m. s.) ofkeaksi todistettava. Korvausvaatimus esitetään ensi sijassa asianomaiselle rautatieyhtiölle ja vasta sitten kun tämä on todistanut syyttömyytensä vahinkoon ja kieltäytynyt sitä korvaamasta, tavaranlähettäjälle. Viimemainitulle ilmoitetaan kuitenkin heti vajauksesta vastaisen korvausvaatimuksen varalta.

Jollei saapuneen tavaran laatu vastaa ostettaessa tehtyä sopimusta (jos se on pilaantunut jne.), on joko heti kieltäydyttävä ottamasta vastaan tavaraa tai jätettävä se koskematta ja tehtävä asiasta viipymättä ilmoitus asianomaiselle tavaran myyjälle eli lähettäjälle.

Liikkeenhoitajan on myös hyvä pitää muistikirjaa tavaroiden saapumisesta. Tähän kirjaan merkitsee hän tavaran saavuttua määrät ja laadun sekä lähetyksestä mahdollisesti aiheutuvat muistutukset. Tavaralaskun saavuttua on hänen verrattava laskuun merkittyjä tavaramääriä tähän muistikirjaan ja tehtävä mahdollisista eroavaisuuksista asianomaiselle myyjälle huomautus.

7. Tavaroiden myynti.

Voidaksensa mahdollisimman paljon olla osuuskunnan jäsenten ja ostajapiirin kanssa välittömässä yhteydessä sekä perehtyöksensä heidän tarpeisiinsa ja elintapoihinsa, tulee liikkeenhoitajan, mikäli häneltä aikaa riittää, ottaa osaa myöskin tavarain myyntiin.

Liikkeenhoitaja saa myydä tavaraa ainoastaan kätehellä rahalla. Omalla vastuullaankaan ei hän saa antaa tavaraa velaksi.

8. Muita tehtäviä.

Liikkeenhoitajan tehtäviin kuuluu lisäksi:

- 1) tarpeen mukaan, ainakin joka tilinpäätöksen valmistuttua ja uusia liikeyrityksiä suunniteltaessa, esittää johtokunnalle laskelma liikkeen (ja sen eri osastojen) kannattavuudesta;
- 2) pitää muistilistaa niistä hänen hoidossaan olevista asioista, jotka tulevat johtokunnan kokouksessa käsiteltä-

väksi sekä hyvissä ajoin ennen kokousta antaa niistä luetelo johtokunnan puheenjohtajalle tai kirjurille;

3) valvoa tarkoin sivumyymälöiden (haarakauppain) ja liikkeen eri osastojen toimintaa sekä pitää huolta siitä että sivumyymäläin ja pääliikkeen välinen kirjanpito on tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja kunnossa;

4) hankkia ennen tilinpäätöstä tilioitteet kaikilta tukku- ja muilta liikkeiltä, jotka ovat myyneet osuuskunnalle tavaraa;

5) olla läsnä osuuskunnan tilintarkastuksessa ja antaa tilintarkastajien käytettäväksi kaikki tarpeelliset tili- ja asiakirjat sekä muut heidän pyytämänsä tiedot ja selitykset;

6) avustaa johtokuntaa tai sen valitsemaa inventaari-komiteaa inventaarin otossa, mikäli se tällaista apua haluaa ja tarvitsee;

7) toimittaa keskusjärjestölle (Keskusosuuskunnalle) kulloinkin jäljennös tilinpäätöksestä, täyttää ja palauttaa viivyttelämättä Keskusosuuskunnasta lähetetyt tilastolliset y. m. kyselykaavakkeet sekä toimittaa sille muut tarpeelliset tiedonannot liikkeen toiminnasta;

8) huolehtia siitä, että kaikki valtion, liittovaltion y. m. vaatimat vero- tai muut raporttikaavakkeet tulevat ajallaan asianmukaisesti täytetyiksi;

9) perehtyä valtionsa osuustoimintalain määräyksiin sekä niihin kohtiin yleisestä osakeyhtiö- (korporatsioni-) laista, joita sovelletaan myöskin osuuskuntiin;

10) suorittaa muita tehtäviä osuuskunnan sääntöjen sekä johtokunnan päätösten mukaisesti.

Manager's Monthly Report

S T A T E M E N T

of

CASH RECEIPTS AND PAYMENTS OF VOIMA

CO-OPERATIVE ASS'N.

January, 1921.

RECEIPTS:

Cash Long	3.00	
Notes Receivable	200.00	
Accounts Receivable	12,578.00	
Transitory Deposits	100.00	
Notes Payable	1,600.00	
Merchandise Cash Sales	11,904.00	
Branch Merchandise Cash Sales	12,089.00	
Shipping	500.00	
Commission	50.00	

Other Receipts:

1 Safe sold	50.00	
Branch Produce Sales	450.00	
Stamps sold	3.00	
Insurance refunded	14.00	
1 Horse sold	110.00	
Fuel sold	50.00	
Branch Store Fixt., 1 typewriter sold	25.00	702.00

TOTAL RECEIPTS \$39,726.00

LESS:

Cash Short	1.00	
Produce Coupons Redeemed	1,204.00	
Returns & Allowances on Sales	13.00	
Branch Ret. & Allowances on Sales	3.00	
Cash Discounts Allowed	95.00	
Other Deductions:		
Br. Office Suppl. & Postage 1.00		
Notes Receivable	200.00	
Branch Mdse. Purchases ...	4.00	
Branch Inw. Frt. & Express 2.00	207.00	1,523.00

NET CASH RECEIVED \$38,203.00

PAYMENTS:

Bank Deposits	38,159.00
Purchases of Office Supplies	216.00
Prepaid Insurance	240.00
Accrued Salaries and Wages	2,455.00
Notes Payable	3,200.00
Accounts Payable	31,415.00
Accrued Interest Payable	91.00
Accrued Interest Payable on Share Capital	6.00
Merchandise Cash Purchases	2,268.00
Branch Produce Purchases	1,178.00
Inward Freight and Express	447.00
Advertising	16.00
Truck and Delivery Expense	153.00
Miscellaneous Expense	100.00
Branch Miscellaneous Expense	49.00

Other Payments:

Truck bought	2,100.00	
Typewriter bought to Br. Store ...	90.00	
Educational Fund	70.00	
Shipping	500.00	
Water, Heat, Light and Power ...	64.00	
Repairs and Maintenance of Bldgs.	78.00	
Repairs & Upkeep of Store Equip'ts	37.00	
Wrapping Purchases	129.00	
Branch Wrapping Purchases ...	49.00	
Branch Rent	75.00	
Transitory Deposits	100.00	3,292.00

TOTAL DISBURSEMENTS \$83,285.00

LESS:

Bank Checks Issued	43,623.00	
Coupons Issued	1,178.00	
Returns & Allowances on Purchases ...	130.00	
Br. Returns & Allowances on Purchases	8.00	
Purchase Discounts Taken	143.00	45,082.00
NET CASH DISBURSED		\$38,203.00

CASH ACCOUNT RECONCILIATION:

Cash Balance, January 1	0,000.00
Net Cash Received during January	38,203.00
TOTAL	38,203.00
Net Cash Disbursed during January	38,203.00
Cash on hand, January 31	0,000.00
Cash in Bank, January 31	5,093.00
TOTAL CASH ON HAND AND IN BANK, 1/31/21	5,093.00

STATEMENT OF ACCOUNTS RECEIVABLE AND PAYABLE BALANCES:

Balance of Accounts Receivable, Jan. 1	16,800.00
Balance of Accounts Receivable, Jan. 31	16,498.00
DECREASE OF ACCTS. REC. (increase in red)	<u>302.00</u>
Balance of Accounts Payable, Jan. 31	8,901.00
Balance of Accounts Payable, January 1	8,000.00
INCREASE OF ACCTS. PAY. (increase in red)	<u>901.00</u>

STATEMENT OF NOTES PAYABLE BALANCES:

Balance of Notes Payable, Jan. 1	19,950.00
Balance of Notes Payable, Jan. 31	18,350.00
DECREASE OF NOTES PAY. (increase in red)	<u>1,600.00</u>

(Some stores make comparisons of their clerks' monthly sales).

MERCHANDISE STATEMENT AND INVENTORY ESTIMATE:

Merchandise Inventory, January 1	31,285.00
Merchandise Cash Purchases	2,268.00
Merchandise Credit Purchases	20,990.00
Produce Received from Branch Store	910.00
Inward Freight and Express	298.00
TOTAL	<u>55,751.00</u>

LESS:

Returns & Allowances on Purchases ..	170.00	
Purchase Discounts Taken	96.00	266.00

NET COST OF MDSE. & PRODUCE HANDLED 55,485.00

Merchandise Cash Sales	11,904.00
Merchandise Credit Sales	12,341.00

TOTAL MERCHANDISE SALES 24,245.00

LESS:

Returns & Allow. on Sales	29.00	
Sales Discounts Allowed	95.00	124.00

NET MERCHANDISE SALES 24,121.00

LESS:

18% Estimated Average Gross Profit on Sales	4,342.00
--	----------

82% Estimated Cost of Goods Sold 19,779.00

ADD:

Mdse. transferred to Branch			
Store (at cost)	894.00		
Spoilage and Breakage	000.00		
Shortage	000.00	894.00	20,673.00
		<hr/>	<hr/>
ESTIMATED MDSE. INVENTORY, Jan. 31			34,812.00

LESS:

Average Decline in Market Price during Month, %			000.00
			<hr/>
NET ESTIMATED MDSE. INVENTORY, 1 31 '21			34,812.00

(By knowing the NET ESTIMATED MERCHANDISE INVENTORY at end of month, you may make a regular closing entry for the month on a separate sheet of paper, as shown on next page of this report, providing your accounting is adequately arranged to show ALL EXPENSE ACCRUALS during the month. Figures for such a closing entry may be had from monthly postings to TRADING REVENUE and EXPENSE ACCOUNTS; inserting NET ESTIMATED MERCHANDISE INVENTORY at end of month, enables you to display a complete closing entry without making it in the Journal and closing the TRADING REVENUE and EXPENSE ACCOUNTS in the Ledger. From this closing entry a monthly Profit and Loss Statement may be prepared. Resource and Liability accounts in the Ledger, or balances shown in the Trial Balance, including Surplus for the period under accounting, will exhibit Balance Sheet items. — Some bookkeepers desire to report the Expenses against the Estimated Gross Trading Profit only — without showing a complete Merchandising Statement. Of course this practice is not preferable. — However, in both cases the Special Losses or Gains must be included as they appear in their proper Ledger accounts.)

1921

Jan. 31 Merchandise Cash Sales	11,904.00
Merchandise Credit Sales	12,341.00
Mdse. Transferred to Branch	894.00
Ret. & Allow. on Purchases ..	170.00
Purchase Discounts Taken ..	96.00
Mdse. Inventory, 1 31 '21	34,812.00

Ret. & Allow. on Sales	29.00
Sales Discounts Allowed	95.00
Merchandise Inventory, 1/1/21	31,285.00
Merchandise Cash Purchases	2,268.00
Merchandise Credit Purchases	20,990.00
Produce Purchases	910.00
Inw. Freight & Express	298.00
Wages of Salesforce	1,090.00
Advertising	11.00
Wrappings and Salesbooks	105.00
Wages of Delivery Force	375.00
Truck and Delivery Expense	257.00
Deprec. of Delivery Equip't, 2% ...	104.00
Management and Office Salaries ...	275.00
Office Supplies and Postage	48.00
Interest	64.00
Interest on Share Capital	167.00
Rent	150.00
Water, Heat, Light and Power	110.00
Taxes on Stock and Equipments ...	27.00
Insurance on Stock and Equipments	74.00
Repairs and Upkeep of Store Eq'ts	37.00
Depreciation of Store Fixt., 1%....	85.00
Miscellaneous Expense	100.00
Losses from Bad Debts	100.00
GENERAL PROFIT AND LOSS,	
Net Gain for Jan.	1,163.00

To show closing of Rent Income and
Building Expense Accounts.

(For Amount of Net Estimated Merchandise Inventory
as of January 31, see previous page of this report.)

31 Rent Income	150.00	
GEN. PROFIT AND LOSS (Rent		
Inc. Loss)	10.00	
Insurance on Buildings		29.00
Real Estate Taxes		15.00
Repairs and Maint. of Buildings		78.00
Depreciation of Buildings		38.00

To show closing of Rent Income and Building
Expense Accounts.

31 Commission Received	50.00	
GENERAL PROFIT AND LOSS		50.00

To show closing of Commission Received.

SUMMARY:

Net Gain of Handling Merchandise	1,163.00
Commission Received	50.00
	<hr/>
TOTAL	1,213.00
Less Rent Income Loss	10.00
	<hr/>
SURPLUS FOR JANUARY, 1921	1,203.00

(All figures in this Report are based on actual Ledger postings. Members of Controlling or Auditing Committee may easily prove them. That prevents manager and book-keeper from showing any figures of their own liking, which do not correspond to real facts exhibited in the Ledger Accounts.)

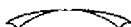
(Profit and Loss Statement may be prepared from above closing entries every month if so desired and attached to this report.)

Report approved by

....., Mgr.

(ATTACH COPY OF TRIAL BALANCE.)

(Prepare same kind of Report for the Branch Store.)

Co-operative Central Exchange

(Keskusosuuskunta)

on osuuskauppojen perustama TUKKULIIKE, jonka tarkoituksena etupäässä on palvella keskipohjoisvaltioiden osuuskauppoja ja muita osuuskuntia tavarain tukuttain haakimassa.

Se myy seuraavia tarvikkeita sen omalla tavaramerkillä varustettuna:

Co-operators' Best patenteerattuja vehnä jauhoja

Co-operators' Best korppuja, kolmea eri lajia

Co-operators' Best näkkileipää

Red Star kahvia, parasta mltä on saatavissa. (Tämä kahvi on pakattu ilmattomiin kannuihin.)

Co-operators' Best kahvia (kolmea eri lajia).

Sitäpaitsi välittää se m. m. seuraavia tarvikkeita suoraan tuotantolaitoksista tai pakkaajilta:

Rehutavaraa (fiidä)

Sokeria

Peaberry y. m. irtanaisia kahvilajeja

Saippunaa (Fairbanksin tehtaan tuotteita)

Tullitikuja

Nauvoja, piikkilankaa y. m.

Moline Plow Companyn hyviksi tunnettuja maanviljelyskoneita ja -työkaluja.

Y. m., y. m.

Osuuskaupat, muistakaa tehdä tavaraostoksenne omasta tukkuliikkeestänne. Siten saatte aikaa voittaen kaikkein suurimman hyödyn.

Keskusosuuskunnan myynnit vuonna 1921 olivat \$312,346.00.

Sen tuottama nettoylijäämä \$3,500.00. Tämä ylijäämä kuuluu niille osuuskaupoille ja osuuskunnille, jotka ostollaan ovat tehneet sen mahdolliseksi.

Työläis- ja maanviljelijäkuluttajat, käyttäkää ainoastaan Keskusosuuskunnan leipomotuotteita sekä Co-operators' Best jauhoja, kahvia jne. Siten johdonmukaisesti ostovoimaanne keskittämällä käy teille mahdolliseksi saada yhä suurempia etuja.

Keskusosuuskunnan yhteydessä toimii:

NEUVONTAOSASTO, josta voi saada ohjeita ja neuvoja osuuskauppojen perustamista, osuuskuntien laillistuttamista y. m. koskevissa asioissa.

TILINTARKASTUSOSASTO, josta lähetetään tilintarkastajia etupäässä Keskusosuuskunnan jäsenosuuskauppoihin.

KESKINÄINEN PALOVAKUUTUSYHDISTYS (Workers' Mutual Limited Fire Insurance Co.), joka ottaa vastaan palovakuutuksia sekä kaupunki- että farmiomaisuuksille 25% halvemmalla maksuilla kuin tavalliset palovakuutusyhtiöt.

KANNATTAKAA AINA OMIA LAITOKSIANNE!